

Ўзбекистондаги давлат мактабларида инглиз тили ўқитувчиларининг Узлуксиз Касбий Ривожланиш йўллари

2023 йил 17 март

**Норвич тил таълими институтининг Британия
Кенгаши учун ҳисоботи**

2023 йил 17 март

Мундарижа

Миннатдорлик.....	4
Ушбу ҳисоботда ишлатиладиган қисқартмалар.....	5
Техник вазифа.....	7
Қисқа умумий маълумот	8
Тавсияларнинг жамланган рўйхати.....	9
Ушбу консалтинг вазифасига бизнинг ёндашувимиз	16
Маслаҳатлашилган манфаатдор томонлар	18
Халқаро таълим бўйича Америка кенгашлари: Уилям Ўроарк, мамлакат директори; Динара Сейтназарова, Дастур директори.....	19
Кўриб чиқилган ҳужжатлар	20
Узлуксиз касбий ривожланиш концепцияси (УКР).....	25
Сўров натижалари ва таҳлили: директорлар ва инглиз тили ўқитувчилари	28
Техник топшириқнинг асосий масаласини ҳал қилиш.....	36
Амалга ошириш сари: режалаштириш ва стратегия	79
Ҳаволалар.....	87
Иловалар рўйхати	90

Миннатдорлик

Ушбу ҳисоботни ёзиш учун тадқиқот давомида биз турли шахслар ва ташкилотлардан ёрдам ва маслаҳат олдик. Биз айниқса, Жамила Гулямова ва Нилуфар Бегибоевага (Британия Кенгаши, Ўзбекистон) доно маслаҳатлари, яхши ҳазиллари ва кўплаб сўровларимизга жавоб беришда сабр-тоқати учун миннатдормиз.

Биз Британия Кенгашининг “УКР Чемпионлар гуруҳи” аъзоларига аниқ, фойдали ва тинимсиз ёрдамлари учун самимий миннатдорлик билдирамиз.

Шунингдек, биз Мактабгача ва мактаб таълими вазирлигидаги ҳамкасбларимиз ҳамда давлат мактаблари ўқитувчилари учун УКР ва INSETT бўйича асосий масъулиятни ўз зиммасига олган Авлониё институтини раҳбарияти томонидан кўрсатилган очиқлик ва қўллаб-қувватлаш учун миннатдормиз.

Шунингдек, бизнинг тушунишимиз ва фикрлашимизга қўшган ҳиссалари учун қуйидагиларни миннатдорчилик билан тан олмоқчимиз:

- Инглиз тили ислоҳотини бошқариш гуруҳи аъзолари
- Минтақавий инглиз тили идораси (RELO) директори ва жамоаси
- Research Triangle Institute (RTI) директори ва жамоаси
- Халқаро таълим бўйича Америка кенгашлари (ACCELS) директори ва жамоаси
- Тошкентдаги Жаҳон тиллари университетининг PRESETT жамоаси
- Низомий номидаги педагогика университетининг PRESETT жамоаси
- Akfa университетидаги PRESETT жамоаси
- Сергели туманидаги мактаб ва Тошкент вилояти Халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий марказининг интервьюда қатнашган инглиз тили ўқитувчилари
- Тошкентшаҳри педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ўқитувчилари
- УКР сўровномаларимизни тўлдиришга вақт ажратган барча мактаб директорлари ва инглиз тили ўқитувчилари

Ушбу ҳисоботда ишлатиладиган қисқартмалар

ACCELS	Халқаро таълим бўйича Америка кенгашлари
CELTA	Катталарга инглиз тилини чет тили сифатида ўқитиш бўйича сертификат (ҳозир расмий равишда Бошқа тилларда сўзлашувчиларга инглиз тилини ўргатиш сертификати деб ўзгартирилган)
CELT-S	Инглиз тилини ўқитиш бўйича сертификат - Ўрта
CLIL	Контент ва тилни интеграцияси асосида ўрганиш
UKP	Узлуксиз касбий ривожланиш
DELTA	Катталарга инглиз тилини чет тили сифатида ўқитиш бўйича диплом (ҳозир расмий равишда Бошқа тилларда сўзлашувчиларга инглиз тилини ўргатиш дипломи деб ўзгартирилган)
ECTs	Ёш ўқитувчилар
ELT	Инглиз тилини ўргатиш
ERSG	Инглиз тили ислоҳотини бошқариш гуруҳи
ESN	Инглиз тилида сўзлашувчи давлат
F2F	Юзма-юз
IELTS	Халқаро инглиз тили тест тизими
INSETT	Ўқитувчиларни ишдан бўшамаган ҳолда малакасини ошириш
LMS	Таълимни бошқариш тизими
LPA	Хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш агентлиги
O'YMTB	Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги
MMTB	Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги
OPEN	Онлайн профессионал инглиз тили тармоғи
OTC	Онлайн ўқитувчилар ҳамжамияти
PRESETT	Педагогика билим юртларида ўқитувчиларни тайёрлаш

SFDA	Мактабдаги қўшимча ривожланиш фаолияти
STEAM	Фан, технология, муҳандислик, санъат ва математика
TKT	Ўқитиш билимлари имтиҳони
TOEFL	Чет тили сифатида инглиз тили имтиҳони
TRTRI	Тошкент вилояти Халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази
USAID	АҚШ Халқаро тараққиёт агентлиги
ЖТУ	Жаҳон тиллари университети

Техник вазифа

Британия Кенгашининг 2022-йил ноябрь ойида эълон қилинган Таклифлар топширишги сўровида кўрсатилган Техник топшириқ қуйидагилардан иборат:

Мақсад: Инглиз тили ўқитувчиси йўлини хариталаш ва Ўзбекистондаги давлат мактабларида инглиз тили ўқитувчилари учун узлуксиз касбий ривожланиш(УКР)га янги ёндашувларни ишлаб чиқиш бўйича ҳамкорлик.

Ўзбекистондаги Британия Кенгаши билан ишлаш ва қуйидаги натижаларни тақдим этиш:

1. Ўзбекистонда давлат таълим муассасаларининг бўлажак ва ҳозирги инглиз тили ўқитувчилари учун мавжуд бўлган тренинг ва касбий ривожланишни ҳамда мавжуд тренинг ва ривожланиш орқали уларнинг йўллари батафсил баён этган ҳисобот. Бу қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин, лекин улар билан чекланмайди:
 - a. Ўқитувчиларни тайёрлаш ва ривожлантириш, малака стандартлари ва инглиз тили ўқитувчилари фаолиятини баҳолаш бўйича миллий сиёсат
 - b. PRESETT жараёнлари
 - c. Давлат томонидан белгиланган INSETT, шу жумладан мотивация ва мукофотлар
 - d. Давлат томонидан ташкил этилгандан ташқари мавжуд бўлган узлуксиз касбий ривожланишнинг (УКР) кўлами ва турлари
 - e. БАРЧА тегишли манфаатдор томонлар ва бенефициарларнинг (вазирлик ходимлари, ўқитувчилар, педагог ўқитувчилар, мактаб раҳбарлари, таълим муассасалари ва халқаро ҳамкорлар) жорий малака ошириш тизими бўйича қарашлари ва жавоблари.
 - f. Ривожланиш бўйича йўналишлар ва тавсияларни ишлаб чиқиш учун жорий малака ошириш тизими сифатини баҳолаш (Лестер университетининг тадқиқотлари натижалари ва бошқа мавжуд тегишли ҳисоботларга ҳавола қилган ҳолда).
 - g. Бевосита УКР билан боғлиқ тавсияларни амалда жорий этиш учун асосий ёндашувни белгилаш
2. Ҳисоботнинг асосий натижалари тақдими ва Ўзбекистон манфаатдор томонлари ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги учун ёндашувлар тавсифи.

Қуйида биз маслаҳатлашилган манфаатдор томонлар ва кўриб чиқилган ҳужжатларни санаб ўтамыз, шунингдек, УҚР нима эканлиги ва УҚР йўли нимани ўз ичига олиши ҳақида тушунчани таклиф қиламиз. Кейин биз юқоридаги техник топшириқни вазифаларини тўғридан-тўғри ҳал қиламиз, юқоридаги “е” дан ташқари. Уни биз бошқа техник топшириқни муҳокама қилишда тегишли манфаатдор томонларнинг фикрларини келтириш орқали ҳал қиламиз.

Қисқа умумий маълумот

- i. Тадқиқотимизнинг асосий натижаси ва унинг хулосалари УҚРни ҳам мактабдаги фаолият ва ҳам ўқув курсларига асосланган касб фаолияти давомидаги касбий йўл сифатида яхлит тушуниш кераклигини тавсия қилишдир (айниқса, 11 ва 12-бўлимларга ва қуйида 5-бўлимдаги тавсияларнинг жамланган рўйхатига қаранг).
- ii. Ушбу консалтинг вазифасини учун техник топшириқ тушунилган ва тўлиқ бажарилган (қуйида 3-бўлим ва 5-12-бўлимларга қаранг).
- iii. Биз консалтинг вазифасига тадқиқот вазифаси сифатида ёндашдик, аммо хулосаларимизни ҳар қандай олдиндан ўйланган ғоялар билан эмас, балки бизнинг хулосаларимиз билан аниқлашга имкон бериш учун очиқ фикр билан ёндашдик (6-бўлимга қаранг).
- iv. Ўзбекистондаги УҚР тизими тарқоқ ва мақсадлар ва таъминлаш нуқтаи назаридан хилма-хил бўлганлиги сабабли биз кенг доирадаги манфаатдор томонлар билан маслаҳатлашишни зарур деб топдик, уларнинг ҳар бири УҚР ва унинг INSETT билан алоқаси ҳақида ўз тушунчасига эга (7-бўлимга қаранг).
- v. Биз кўриб чиққан ҳужжатлар асос бўлиб интервьюларимиз, мунозараларимиз ва анкета сўровларимиз натижалари билан, хулосаларимизни траянгуляция қилиш усули сифатида фойдали бўлди. Ушбу ҳужжатлар 8-бўлимда келтирилган.
- vi. УҚРга янги ёндашувнинг асосий бенефициарлари мактаблар ва ўқитувчилар бўлади. Мактаб директорлари ва инглиз тили ўқитувчилари ўртасида ўтказилган сўровномамиз натижалари 10-бўлимда жамланган.
- vii. 11-бўлимда биз техник топшириқнинг асосий масаласини бешта асосий сарлавҳа остида кўриб чиқамиз: сиёсат, ўқитувчиларни педагогика билим юртларида ўқитиш ва тайёрлаш, ўқитувчиларни ишдан бўшамаган ҳолда малакасини ошириш, мавжуд УҚР имкониятлари қўлами, ва сифат масалалари. Тавсияларимизнинг аксарияти айнан шу бўлимда келтирилган.
- viii. Ниятлар ва ҳаракатлар ўртасида кўпинча бўшлиқ мавжудлигини тан олган ҳолда, биз 12-бўлимга УҚРга янги ёндашувни амалга ошириш бўйича жуда аниқ белгиланган таклифларни киритдик.

- ix. Иловаларда ҳужжатлар, батафсил сўров натижалари ва баъзи учрашувлар ва фокус-гурӯҳ муҳокамалярининг норасмий ёзувлари келтирилган.

Тавсияларнинг жамланган рўйхати

NB: ушбу тавсияларнинг ҳар бирининг контексти ҳақида маълумот олиш учун қуйидаги 11 ва 12-бўлимларга қаранг

Бошқарув бўйича тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги ҳар қандай фан бўйича давлат мактаблари ўқитувчиларининг узлуксиз касбий ривожланиши бўйича миллий сиёсатни ишлаб чиқиши ва қабул қилиши керак. Бу сиёсат идеал ҳолда бир қатор асосий тамойилларга асосланиши керак, масалан:

- ҳар бир ўқитувчи ўз фаолияти давомида касбий ривожланиш ҳуқуқи ва мажбуриятига эга;
- бутун мамлакат бўйлаб қишлоқ ва шаҳарлардаги ўқитувчилар учун УҚР имкониятларидан фойдаланиш тенглиги бўлиши керак;
- касбий ривожланишни ўқитувчилар учун узоқ муддатли касбий жараён сифатида кўриш керак
- барча ўқитувчилар ўқув дастурлари, ўқув материаллари ва баҳолаш амалиётидаги ўзгаришлардан хабардор бўлишлари керак
- барча мактаблар, таълим муассасаси сифатида, УҚР учун қулай шарт-шароитлар яратилиши ва қўллаб-қувватланишини таъминлаши керак;
- индивидуал УҚР ҳар бир мактабнинг ташкилот сифатида ривожланиши ва шунинг учун у ўқувчиларга тақдим этаётган таълим сифати билан узвий боғлиқдир;

2-тавсия

Мактаблар ва амалиётчилар ҳамжамиятлари УҚР фаолияти марказлари сифатида тан олинishi керак.

3-тавсия

УКРни таъминлаш ҳам эҳтиёжларга асосланган INSETT ҳам ушбу марказларда кейинги УКР фаолиятдан иборат бўлиши керак.

4-тавсия

Директорларга мактабларда касбий ривожланиш учун зарур шарт-шароитларни яратиш бўйича ўқиш ва йўл-йўриқ таъминланиши керак

5-тавсия

Ўқитувчилар ва директорлар доимий ўрганиш жараёни сифатида УКР тамойиллари ва амалиёти бўйича тренинглар ва йўл-йўриқлар билан қўллаб-қувватланиши керак.

6-тавсия

Ҳар бир ўқитувчининг УКР фаолиятини ҳужжатлаштириш воситаси сифатида УКР портфолиосидан фойдаланишни кўриб чиқиш керак, ва у ҳар йили мактаб директори ёки бошқа катта ҳамкасби билан баҳолаш йиғилишида кўриб чиқилиши керак.

7-тавсия

Ҳар бир мактаб миллий сиёсатга асосланган, шунингдек, ўқитувчилар ва мактаб директори томонидан мунтазам равишда аниқланган эҳтиёжлар ва устуворликларни ҳисобга олган ҳолда ўзининг институционал УКР сиёсати ва амалиётини ишлаб чиқиши керак.

8-тавсия

Фақат ўқитишни такомиллаштиришга аниқ ҳисса қўшадиган УКР фаолияти ва жараёнлари тан олинishi учун УКР балларини олишнинг 17 усулини батафсил баён қилган ҳужжат қайта кўриб чиқилиши керак. Янгиланган рўйхатда ўқув курсларида ҳамда ўқитувчилар бошчилигидаги ташаббусларда, масалан Телеграмдаги муҳокама гуруҳлари ва маҳаллий ўқитувчилар клубларида, иштирок этиш аралашмаси бўлиши керак.

9-тавсия

Давлат мактабларида УКР таъминлаш Президент мактаблари учун белгиланган ўқитувчиларнинг компетенцияси ва стандартлари билан бир хил бўлиши керак.

PRESETT бўйича тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

Барча провайдерлар учун PRESETT ўқув дастури УКР жиҳатига эътибор қаратиш учун қайта кўриб чиқилиши ва ўзгартирилиши керак ва педагогика

йўналиши талабалари тўрт йиллик ўқиш даврида бу йўлни амалга оширишда керакли ёрдамни олишлари таъминланиши керак. Ҳар бир PRESETT дастурига киритилиши мумкин бўлган УКРга йўналтирилган фаолиятга мисоллар:

- материаллар ишлаб чиқиш
- ўқитувчилик амалиёти давомида ҳамкасбларнинг кузатиши ва фикр-мулоҳазалари
- мақола муҳокамаси орқали касбга оид адабиётни ўқишга кириш
- синфда ўтказиладиган тадқиқот
- рефлексия бўйича журнал юритиш
- ҳар бир ўқув йилида тузилган портфолио бўйича баҳолаш

2-тавсия

Миллий PRESETT ўқув дастури уни барча таъминловчи муассасаларда стандартлаштирилган бўлишини таъминлаш учун ММТВ ОЎМТВ билан алоқа ўрнатиши керак, шунда янги инглиз тили ўқитувчисининг касбий йўли тенг асосда ва мактабларда болаларни ўқитишга тайёрлик даражаси билан бошланади.

3-тавсия

Халқаро тил имтиҳони харажатлари талабалар бўйнига тушмаслиги учун PRESETT чиқиш тил имтиҳонлари CEFR C1 даражасига синчковлик билан мослаштирилиши керак.

4-тавсия

PRESETT-ни таъминловчи барча муассасалар давлат ва хусусий мактабларда ўқитувчилик ишини бошлаган битирувчиларнинг ҳисобини юритиши керак, шунда вазирлик PRESETT дастурларининг давлат ва хусусий мактабларда инглиз тилини ўқитиш сифатига таъсирини баҳолашни бошлаши мумкин.

5-тавсия

Ўқитувчининг педагогик таълим босқичидан тўлиқ амалиётчи ўқитувчи мақомига силлиқ ўтишини таъминлаш учун PRESETT муассасалари, Авлоний институти ва педагогларни тайёрлаш/қайта тайёрлаш институтлари яқиндан ҳамкорлик қилишлари керак.

Давлат томонидан белгиланган INSETT бўйича тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

ММТВ, Авлоний институти ва барча тренинг провайдерлари билан ҳамкорликда ушбу ҳисобот натижаларини инглиз тили ўқитувчиларининг

ўзгариб бораётган эҳтиёжлари ва устуворликлари тўғрисида умумий нуқтаи назардан INSETT сиёсати ва таъминланишида изчилликка эришиш учун асос сифатида кўриб чиқиши керак. Ушбу ҳамкорлик УКР нинг муҳим таркибий қисми сифатида ўқув курслари ва мактабдаги кейинги фаолиятнинг ўрнини тушунишга асосланган бўлиши керак. Ушбу тушунча Авлоний институтининг INSETT ўқув дастури ва педагог ходимларни малака ошириш курси дизайнини янгилашни талаб қилади.

2-тавсия

Авлоний институти ўқитувчи компетенцияларининг таркибий қисмларини аниқлаштириш борасидаги фаолиятини давом эттириши керак.

3-тавсия

Авлоний институти қошидаги педагогларни тайёрлаш/қайта тайёрлаш институтлари томонидан таклиф этилаётган тайёрлаш курслари ўқитувчиларнинг эҳтиёжларини қондириш нуқтаи назаридан мақсадга мувофиқлигини текшириш учун ҳар томонлама кўриб чиқилиши керак.

4-тавсия

INSETT курслари ўқитувчиларнинг касбий мустақиллигини ривожлантирадиган усулларда ўқитилиши керак ва шунинг учун таълимни потенциал трансформацион деб ҳисоблаш учун шунчаки билим беришдан ташқарига чиқиш керак.

Донор-ташкилотлар томонидан молиялаштириладиган УКР бўйича тавсия

Биз қуйидагини тавсия қиламиз:

1-тавсия

Буюк Британия ва АҚШ донорлари, эҳтимол, ERSO доирасида, ҳозирги ҳамкорлик даражасини давом эттириши ва ривожлантириши керак. Бу ҳамкорлик, албатта, чиқиш стратегияларини муҳокама қилиш ва кўриб чиқишни ўз ичига олиши керак. (Ушбу ҳисоботнинг чекланган кўлами доирасида биз ушбу ҳамкорлик келажақда қандай йўналишда бўлиши мумкинлиги ҳақида аниқроқ маълумот бера олмадик. Шунга қарамай, тавсия ўз кучида қолади).

Сифат бўйича тавсиялар

1-сифат жиҳати: УКРнинг касбий ҳисобдорликка йўналтирилганлиги ва УКРнинг касбий ўрганишга йўналтирилганлиги ўртасидаги мувозанат

Биз қуйидагини тавсия қиламиз:

1-тавсия

ММТВ Президент мактаблари ўқитувчилари учун касб стандартлари, УКРга бўлган муносабат ва уни таъминлаш умумий давлат мактаблари ўқитувчиларига нисбатан қай даражада қўлланилиши мумкинлигини кўриб чиқиши керак.

2-сифат жиҳати: УКРнинг изчиллиги

Биз қуйидагини тавсия қиламиз:

1-тавсия

ММТВ миллий УКР сиёсатининг асосини ташкил этадиган белгиланган тамойиллар асосида УКР стратегиясини шакллантириш имкониятини кўриб чиқиши керак

2-тавсия

ММТВ ушбу ҳисоботнинг 54-55-бетларида кўрсатилганидек, УКР таъминланишидаги узилишни бартараф этиш устида ишлаши керак

3-сифат жиҳати: УКРнинг барқарорлиги

Биз қуйидагини тавсия қиламиз:

1-тавсия

Онлайн таълим инглиз тили ўқитувчилари учун УКР имкониятининг бир қисмини ташкил этишда давом этиши керак.

2-тавсия

ММТВ ушбу ҳисоботнинг 54-55-бетларида кўрсатилганидек, УКР таъминланишидаги узилишни бартараф этиш устида ишлаши керак

3-тавсия

ММТВ ўзининг умумий УКР бюджети доирасида харажатли мониторинг ва баҳолаш бюджетини тузиши керак, шунда мониторинг ва баҳолаш режалаштириш ва амалга ошириш босқичлари балан бирлаштирилади.

4-тавсия

Умуман олганда УКРни ташкил қилиш эҳтиёжларга асосланган бўлиши керак ва ўқитувчиларнинг мустақиллиги, танқидий фикрлаш ва синфдаги таъсирни кучайтириш учун мактаб даражасида кейинги қўллаб-қувватлаш билан биргаликда бўлиши керак.

5-тавсия

ММТВ янги иш бошлаган ўқитувчиларини мураббийлик ёки ихтисослаштирилган ўқув курси каби вариантлар орқали қўллаб-қувватлаш имкониятларини ўрганиб чиқиши керак.

6-тавсия

ММТВ барча тасдиқланган INSETT дастурлари бўйича ўқитувчиларни тайинлаш учун аниқ мезонлар бўлиши учун педагог ўқитувчилар учун стандартлар ишлаб чиқиши керак.

7-тавсия

ММТВ барча устоз ўқитувчилар ўз роли учун малакали бўлиши учун сертификатланган устоз ўқитувчиларни малака ошириш курсларини ташкил қилиши керак.

8-тавсия

ММТВ педагог ўқитувчиларнинг доимий касбий ривожланишини қўллаб-қувватлаш учун устоз ўқитувчилар компетенцияларини белгилаши керак.

9-тавсия

ММТВ Авлони институтини инглиз тили ўқитувчилари учун INSETT ўқув курсини ишлаб чиқишда ҳорижий ташкилотлар билан ҳамкорлик орқали қўллаб-қувватлаши керак. Агар ММТВ Буюк Британия ёки АҚШ муассасалари билан ҳамкорликнинг мақсадга мувофиқлигини кўриб чиқишни хоҳласа, Британия Кенгаши ва ACCELS ҳамкорлик ўрнатиш мумкин бўлган ташкилот ҳақида маслаҳат бериши мумкин.

Амалий тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

ММТВ юқоридаги (а) бўлимдаги таклифларга таянган ҳолда бутун таълим тизимида барқарор салоҳият ва УКР ҳақида хабардорликни ошириш устида зудлик билан ишлаши керак.

2-тавсия

Барча асосий провайдерлар ва манфаатдор томонлар сиёсат ва амалиёт ўртасидаги тафовутни бартараф этиш учун Инглиз ислохоти бўйича бошқарув

гуруҳи ваколатлари доирасида УКР бўйича умумий нуқтаи назар сари ҳаракат қилишлари керак.

3-тавсия

ММТВ ҳар бир мактабдан мактабдаги УКРнинг барча жиҳатлари учун масъул бўлиши учун “УКР чемпиони” ни тайинлашни талаб қилиши керак.

4-тавсия

Британия Кенгаши УКР Чемпионлар гуруҳи йиғилишларини ташкил қилишда давом этиши керак. Гуруҳ аъзолари ММТВга УКР бўйича маслаҳат бериш ва ташаббусни илгари суришда ёрдам бериш учун яхши салоҳиятга эга.

5-тавсия

ММТВ УКРни кенгроқ тушуниш йўлидаги аниқ қадам сифатида бир ёки икки йил давомида портфолиоларни синовдан ўтказишни кўриб чиқиши керак ва агар улар муваффақиятли бўлса, уларни кенг миқёсда ва эҳтимол мактаб ўқув дастуридаги барча фанлар ўқитувчилари учун амалга ошириши керак.

Ушбу консалтинг вазифасига бизнинг ёндашувимиз

Биз техник топшириқга қуйидагича ёндашдик:

- i. Биз Ўзбекистондаги барча давлат мактаблари ўқитувчилари учун УКРга оид барча мавжуд адабиётлар ва ҳужжатларни тўпладик ва ўқиб чиқдик. Ушбу адабиётлар рўйхати 6-бўлимда келтирилган.
- ii. Британия Кенгашидаги ҳамкасблар ёрдамида биз тадқиқот давомида маслаҳат олиш мақсадида УКР/INSETT бўйича барча асосий манфаатдор томонларини аниқладик. Ушбу манфаатдор томонлар ҳамда биз уларнинг ҳар бири билан маслаҳатлашишга қарор қилган усуллар қуйида 5-бўлимга келтирилган.
- iii. Молиявий чекловлар албатта Ўзбекистонда жойдаги ишларнинг вақти чегараланган бўлишига сабаб бўлди, ва шунинг учун биз асосий тадқиқот воситамиз сифатида манфаатдор томонлар билан сўровномалар ва онлайн интервьюлардан фойдаландик. Баъзи манфаатдор томонлар учун биз янада мувозанатли ва траянгуляция нуқтаи назарга эга бўлиш учун бир нечта тадқиқот усулларида фойдаландик.
- iv. Охир-оқибат, биз Тошкентга иккита қисқа муддатли ташрифни режалаштиришга муваффақ бўлдик, бири Саймон Смитнинг 14-17 февраль кунлари, кейин эса 6-7 март кунлари Жаклин Дугласнинг кейинги ташрифи. Ушбу ташрифлар дорасида манфаатдор томонлар билан кўпроқ интервьюлар (уларнинг баъзилари онлайн маслаҳатлашувлари давоми сифатида), шунингдек, асосий қарор қабул қилувчилар (Инглиз тили ислохотини бошқариш гуруҳи) ва янги ташкил этилган УКР “Чемпионлар гуруҳи” билан фокус-гуруҳ муҳокамалари ўтказилди. Ушбу гуруҳ ҳисобот ўқилган ва муҳокама қилинганидан кейин УКР ташаббуслари бўйича маслаҳат беришда асосий роль ўйнаши керак деб тавсия қиламиз. Чемпионлар гуруҳининг келажакдаги роли ҳақида кўпроқ билиш учун 11-бўлимга қаранг.

Тадқиқотимизнинг асосий мақсадлари қуйидагилар бўлди:

- i. техник топшириқларнинг масалаларига иложи борица ҳар томонлама эътибор бериш ва бажариш
- ii. инглиз тили ўқитувчилари учун мавжуд бўлган УҚР имкониятларининг умумий кўринишини бирлаштириш;
- iii. жорий УҚР тизимидаги камчиликларни, шунингдек, ўқитувчиларнинг билдирилган эҳтиёжлари ва истакларини аниқлаш;
- iv. провайдерлар ва иштирокчиларнинг УҚР ва унинг ўқитиш билан қандай боғлиқлигини тушунишларини аниқлаш;
- v. Ўзбекистондаги давлат мактабларининг инглиз тили ўқитувчилари учун УҚР соҳасида келажакдаги режалаштириш ва тавсиялар учун кучли асос яратиш, айниқса ўқитувчилар учун амалга оширилиши мумкин ва жозибадор бўлиши мумкин бўлган доимий жараён ёки йўлга эътибор берган ҳолда.

Маслаҳатлашилган манфаатдор томонлар

Қуйидаги жадвалда асосий манфаатдор томонлар, маслаҳатлашув шакли ҳамда сана(лар) кўрсатилган:

Манфаатдор томонлар(лар)	Маслаҳатлашувнинг асосий мақсади	Маслаҳатлашув шакли
Британия Кенгаши: Жамила Ғуломова (Директор ўринбосари); Нилуфар Бегибаева (Лойиҳалар менежери)	Асосий маълумотлар юзасидан маслаҳат олиш	Ёзма алоқа ва мунтазам учрашувлар
Мактабгача ва мактаб таълим вазирлиги Лазиз Хўжакулов – Стратегик ривожлантириш ва халқаро рейтинглар бошқармаси бошлиғи; Наргиза Қўчқорова - Педагог кадрларни салоҳиятини ошириш ва уларни тайёлайдиган муассасалар фаолиятини мувофиқлаштириш бошқармаси бошлиғи.	УҚР бошқаруви ва амалга ошириш масалаларини текшириш	Наргиза билан онлайн интервью, Лазиз ва Наргиза билан юзма-юз учрашув
Авлоний институти, Хусанбой Исмаилов, ректор ўринбосари; Равшанжон Аҳмедов, Халқаро алоқалар бўлими бошлиғи	УҚР бошқарувини амалга ошириш ва педагогларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш институтларининг вазифаларини ўрганиш	Онлайн интервьюлар
PRESETT ни тақдим этувчи олий таълим муассасалари: Жаҳон тиллари университети: Яйра Абдураимова, PRESETT бўлими бошлиғи ва ҳамкасблари; Низомий номидаги Тошкент давлат	УҚР талаба ўқитувчиларига PRESETT дастури давомида киритилганлигини билиш учун	Онлайн фокус-гурӯҳда савол-жавоб ва муҳокама

педагогика университети: Абдумажит Мамасолиев Мамадалиев, чет тиллар факультети декани ва ҳамкасблари		
АҚШ элчихонаси Минтақавий инглиз тили идораси: Кевин Маккоги минтақавий инглиз тили ходими, Феруз Акобиров, инглиз тили координатори, Харрис Ж. Липскомб, дастур ходими	Инглиз тили ўқитувчилари учун INSETT имкониятларини тақдим этишда RELOнинг роли ва мақсадларини аниқлаш	Онлайн интервью
Research Triangle Institute: Гери Буркхолдер – RTI International, UEEP лойиҳаси раҳбари; Зухра Салиева – раҳбар ўринбосари	Инглиз тили ўқитувчилари учун INSETT имкониятларини тақдим этиш ва амалиётда тадқиқотлар олиб боришда RTIнинг роли ва мақсадларини белгилаш	Онлайн интервью
Халқаро таълим бўйича Америка кенгашлари: Уилям Ўроарк, мамлакат директори; Динара Сейтназарова, Дастур директори	Инглиз тили ўқитувчилари учун INSETT имкониятларини тақдим этишда ACCELSнинг роли ва мақсадларини белгилаш	Онлайн интервью
Давлат мактабларининг инглиз тили ўқитувчилари	УКР ҳақида фикрларни сўраш ва УКР эҳтиёжларини аниқлашга яқинлашиш	Инглиз ёки ўзбек тилларида сўровнома (Survey Monkey ёрдамида)

Давлат мактаблари директорлари	Инглиз тили ўқитувчилари учун УКР бўйича мактаб директорининг фикрларини билиш	Ўзбек тилларида сўровнома (Survey Monkey ёрдамида)
Жахон тиллари университети (ЖТУ): Яйра Абдураимова, PRESETT бўлими бошлиғи ва ҳамкасблари;	Олдинги онлайн учрашувни давом эттириш ва ЖТУнинг PRESETTдаги ролини чуқурроқ тушуниш	Саймон билан юзма-юз учрашув
Акфа ҳусусий университети: Муниса Мухторова, Таълим факультети декани ва 8 нафар PRESETT ўқитувчилари	Ҳусусий секторда PRESETT ташкил қилиниши ва унинг УКРга боғлиқлиги ҳақида тасаввурга эга бўлиш	Саймон билан юзма-юз учрашув

Кўриб чиқилган ҳужжатлар

Ушбу ҳужжатларнинг кўпчилигинини Британия Кенгаши тақдим этди, бироқ баъзиларини асосий манфаатдор томонлар ҳам тақдим этди ва уларни олишимизни осонлаштирилди. Бошқа ҳолларда, биз уларни онлайн олишимиз мумкин бўлди. Уларнинг аксарияти давлат мактаблари ўқитувчилари учун жорий УКР ташкил этишнинг кенг қамровли кўринишини яратишга қаратилган ҳаракатларимизда бизга жуда ёрдам берди.

Ҳужжат	Асос	Изоҳлар
--------	------	---------

1. Лестер университети ELT (Инглиз тили ўқитиш) бўйича умумий ҳисоботи 2020	Ўзбекистондаги ELT (Инглиз тили ўқитиш) муҳитини ўрганишни бошлаш ва УКРнинг асосий муаммолари ва саволларини белгилаш	ELT (Инглиз тили ўқитиш) муҳитини 2020 йилдан бери анча ўзгарди.
2. Вазирлар Маҳкамасининг 19 январь 2022 йилдаги “Чет тилларини ўрганишни такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарор	• Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги (ММТВ) нинг Ўзбекистонда хорижий тилларнинг аҳамияти ҳақидаги фикрларини тушуниш • Қарорда УКР сиёсати ва стратегияси тўғрисида маълумот ва унинг таъсири мавжудлигини билиш	Чет тилларини ўқитишга 1 миллиард сўм ажратилган. Хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш агентлигининг (ХТОА) роли муҳим: Бироқ ХТОА ҳозирда мавжуд эмас. УКР ҳақида аниқ маълумот йўқ
3. Бандлик вазирлиги вебсайтидаги Ўқитувчилар учун талаблар 2013	ММТВнинг давлат мактабларида кўзда тутган ўқитувчилар сифатини тушуниш.	Стандартлар ҳуқуқий ва маъмурий талабларни биринчи ўринга қўяди, гарчи улар ўқитишнинг асосий кўникмаларига ҳам тегишли.
4. Президент мактаблари ўқитувчилари учун талаблар	ММТВнинг Президент мактабларида кўзда тутган ўқитувчилар сифатини тушуниш.	Кўзда тутилган сифат давлат мактабларидагидан фарқли қўринади.
5. Авлони платформасида 7та ўқитувчи компетенциялари	Ўқитувчига талаблар, УКР вариантлари, ўқув дастури, дарсликлар ва бошқа асосий ҳужжатлар билан мувофиқлигини текшириш	Компетенциялар айтилган, аммо тушунтирилмаган ёки таркибий бўлинмаган. Шунинг учун уларнинг маъноси ноаниқ. Бу стандартларга мувофиқликни текширишни қийинлаштиради.

6. Авлониё институтининг INSETT ўқув дастури	Ўқитувчига талаблар, УКР вариантлари, ўқув дастури, дарсликлар ва бошқа асосий ҳужжатлар билан мувофиқлигини текшириш	
7. 17та Авлониё институти томонидан юборилган кредитга эга УКР вариантлари 2022	Ўқитувчилар учун мавжуд бўлган УКР вариантлари ҳақида тушунчага эга бўлиш	Таҳлилдан сўнг биз бу ҳужжат жамоатчилик учун очиқми йўқми аниқ эмаслигини билдик. УКР бўйича батафсил таҳлил учун 10-бўлимга қаранг
8. Тошкент вилоят кадрларни малака ошириш ва қайта тайёрлаш институтидан ELT ўқитувчиларининг намунавий ўқув материаллари	Таркиб билан танишиш, таркиб ва методологиянинг стандартлар ва ўқув дастурларига мувофиқлигини текшириш	Изоҳ учун 10-бўлимга қаранг.
9. Миллий PRESETT ўқув дастури 2022 йилда қайта кўрилган	• Давлат PRESETT институтининг PRESETT битирувчиси профилини тушуниш • Хусусий PRESETT институтининг PRESETT битирувчиси профили билан таққослаш учун асос яратиш • INSET ва УКР таркибини таҳлил қилиш учун асос яратиш	Ўқув дастури мустаҳкам ва мантиқий асосга кўра текшириш учун асос яратади
10. Давлат мактабларида ўқитувчилик лавозимига ишга қараётган PRESETT битирувчилар тўғрисидаги статистика.	Битирувчиларни ишга қабул қилиш ҳолатини билиш учун	Жаҳон тиллари университети, Низомий номидаги педагогика университети ва Бухоро педагогика университетларидан статистик маълумотларни олдик.

11. Ўзбекистон жамоаси томонидан Cambridge Partnership for Education билан ҳамкорликда ишлаб чиқилган 1-11-синфлар учун ўқув дастури 2021 йил апрель	Болаларнинг таълимдан умидлари ва ўқитувчилар учун ўқитиш кўникмалари, баҳолаш ва материалларнинг таъсири ҳақида асосий тушунчага эга бўлиш.	Биз ўқув дастурини яқунлаш ва амалга ошириш бўйича қадамлар амалга оширилмаганини тушунамиз
12. <i>Guess What</i> ва <i>Prepare</i> дарсликлари	Ўзбекистон давлат мактабларида инглиз тили ўқитувчилари ва ўқувчилари фойдаланаётган материаллар билан танишиш	Вақт сабаблари бўйича CUP веб-сайтнинг намунавий материаллари ҳақида қисқача маслаҳат
13. Британия Кенгаши веб-сайтлари: Uzbekistan Future English, Teaching for Success, CPD framework	- Ўзбекистонда ўқитувчиларга қандай профессионал кўллаб-қувватлаш таъминланишини тушуниш - Британия Кенгаши таклиф қила оладиган касбий ривожланиш имкониятлари ҳақида кўпроқ билиш - Ўзбекистонда инглиз тили ўқитувчиларининг эҳтиёжларига мувофиқлигини текшириш	
14. Америка кенгашлари Ўзбекистон веб-сайти, RTI International веб-сайти, RELO Ўзбекистон веб-сайти, ЮСАИД Телеграм канали	Ўзбекистонда таълим ва ўқитувчиларни ўқитиш соҳасида АҚШ донорлик ишларининг кўлами ва моҳияти ҳақида тушунчага эга бўлиш	

15. RTIнинг ўқитувчиларни қўллаб-қувватлаш тизимини ўрганиш бўйича ҳисоботлар август июн 2022 й.	Американинг йирик ELT донорлари томонидан Ўзбекистондаги тренинглар ва тавсиялар мазмуни ва натижалари билан танишиш.	Ушбу ҳужжатлар жамоатчилик учун очиқ эмас ва шунинг учун иловаларда келтирилмаган
16. “Ўзбекистонда баркамоллик учун таълим дастури”нинг (UEEP) АКТ ва EFL ўқитувчиларни ўзлаштириши бўйича қўлланма 1-босқич ҳисоботи август 2022 й.	Ўзбекистондаги йирик EFL донорлари томонидан тақдим этилган тренинг ва тавсиялар мазмуни ва натижалари билан танишиш.	Ушбу ҳужжатлар жамоатчилик учун очиқ эмас ва шунинг учун иловаларда келтирилмаган
17. UEEP Status of Instruction Study 2-босқич ҳисоботи июль 2022 й.	Ўзбекистондаги йирик EFL донорлари томонидан тақдим этилган тренинг ва тавсиялар мазмуни ва натижалари билан танишиш.	Ушбу ҳужжатлар жамоатчилик учун очиқ эмас ва шунинг учун иловаларда келтирилмаган
18. УКР бўйича касбий адабиёт	Тадқиқотимизнинг методологияси, мазмуни ва жараёнини ушбу соҳадаги бошқа УКР тадқиқотлари билан текшириш	Ҳавола қилинган материаллар учун матн ичидаги ҳаволаларни ва ҳаволалар бўлимига қаранг.

Қидирилган, аммо топилмаган ҳужжатлар: Миллий педагогик стандартлар ҳужжати

Узлуксиз касбий ривожланиш концепцияси (УКР)

УКР бошқарувини миллий ёки институционал даражада шакллантириш учун барча манфаатдор томонларда УКР тушунча сифатида ҳам, амалда ҳам нимани англатиши тўғрисида умумий фикр бўлиши керак. Ушбу ҳисобот бўйича деярли барча тадқиқотларимиз шуни кўрсатадики, бу умумий фикр ҳозирда мавжуд эмас ва ундан кейинги ҳолат бу уни концепциялаш ва амалий натижаларни кўриб чиқишга уринишдир.

Воқеа эмас, балки жараён.

“Узлуксиз” сўзи ривожланиш вақт ёки ҳодисага боғлиқ эмаслигини кўрсатади. Бу, шунингдек, ўқитувчининг карьерасида қандайдир оқим ва ривожланишни назарда тутати. Камдан-кам одам бутун карьераси давомида бир ҳил тарзда дарс беради. INSETT курслари каби тадбирлар ҳар қандай ўқитувчининг ўрганишига сезиларли ҳисса қўшиши ёки қўшмаслиги мумкин. Дарҳақиқат, бир марталик INSETT курслари ўқитувчиларнинг фикрлаш ёки амалиётини ўзгартиришда сезиларли даражада самарасиз эканлиги кўрсатилган. Асосан улар ўқитувчиларнинг қарашлари ва шахсий назариялари билан чуқур боғланишга имкон бериш учун жуда қисқа бўлгани учун. Масалан, Лэмб (1995), Лэнж (2013) ва Уотерс ва Вилчес (2000) га қаранг. Бироқ, бу ерда “узлуксиз” тушунчаси бўйича ҳақиқатни текшириш керак. Кўпгина ўқитувчилар ўз карьераларида ривожланиш босқичлардан ўтадилар, масалан, ўқитишнинг биринчи йилида. Оддий инсоний масалалар устувор бўлган бошқа босқичлар ҳам бўлади, масалан, одамларнинг турмуш қуриши, фарзанд кўриши, соғлиқ муаммолари ёки ўқитишдан ташқари масъулиятни ўз зиммаларига олишлари. Бу ҳар қандай йўлда содир бўлади, шунинг учун “йўл” УКР учун жуда мос метафорадир.

Ўқитувчи учун “касбий” маъноси

Ҳар қандай замонавий касбда тенденциялар ва билимлар ҳеч қачон тўхтамайди. Инновация ҳар бир мутахассис ҳаётининг бир қисмидир. Ўқитиш усуллари, ўқув материаллари, технология ва ҳатто тил ва терминологиядаги ўзгаришларни кузатиб бориш доимий муаммодир. Шундай қилиб, ҳар қандай фан ва ҳар қандай даражадаги ўқитувчи учун, курсларда қатнашиш, касбий адабиётни ўқиш, ўқитувчилар гуруҳига мансуб бўлиш, дарсларни кузатиш ва кузатилиш ёки бошқа воситалар билан бўладими, ўзгаришлардан хабардор бўлиш касбий мажбуриятдир. Яхши мутахассис янги ғояларга очиқ ва уларни ўз тажрибаси ва контекстидаги воқелиқдан келиб чиққан ҳолда танқидий баҳолай олади.

“Ривожланиш” тушунчаси

Тараққиётнинг тушунча сифатидаги моҳияти шундаки, у автоном ва ихтиёрийдир. Ҳеч кимни ривожланишга мажбурлаб бўлмайди. УКР контекстида бу ўзгармас

тушунчадир. Бироқ, соғлом ва прогрессив муҳитда, миллий миқёсда ёки институционал даражада бўладими, ривожланиш кўпинча устувор ҳисобланади, рағбатлантирилади ва эътироф этилади. Ўқитувчилар, бошқа мутахассислар сингари, онгли равишда ҳам, онгсиз равишда ҳам тажрибадан ўрганадилар ва улар ўз амалиётларини ушбу ўрганишга асосан ўзгартирадилар.

УКР йўли

Ушбу нуқтаи назардан, ўқитувчининг касбий йўли бошидан охиригача турли йўналишларда бўлиши мумкин. Мана 20/25 йиллик давр учун хаёлий мисол:

Ушбу мисол ўқитувчининг ривожланиши ва бу орқали ўз мактаби ва касбининг янада кенгроқ ривожланишига ҳисса қўшиш имкониятини кўрсатади. Ҳар бир ўқитувчининг йўли ҳар хил бўлади ва уларнинг ривожланиши турли босқичларда қўллаб-қувватлашга, шунингдек, оддий ҳаёт муаммоларига боғлиқ бўлиши мумкин.

Сўров натижалари ва таҳлили: директорлар ва инглиз тили ўқитувчилари

Кириш

Биз директорлар ва инглиз тили ўқитувчиларининг УҚР бўйича фикрларини ўрганиш учун сўровномалардан фойдаланишга қарор қилдик, чунки бу иккала гуруҳда ҳам уларнинг сони катта. Сўровномалар Авлоний институтининг Телеграм каналига январь ойида жойлаштирилди ва жавоблар учун беш кунлик муддат берилди.

Сўровда директорлар қатнашди, чунки бизнинг тажрибамизга кўра, ELT учун УҚР ELT билан чекланиб қолмайли ва маҳаллий, сиёсий, маданий, ижтимоий ва молиявий элементларнинг экотизимини ўз ичига олади. Биз директорларни ўқитувчилар учун УҚР имкониятларини қўллаб-қувватлаш ёки тўсиб қўйиш учун асосий роль ўйнайди деб биламиз. Бу, шунингдек, мактаб даражасида ўқитувчиларнинг касбий ўқишини қўллаб-қувватлаш учун самарали етакчилик зарурлигини кўрсатадиган бир қатор УҚР тадқиқотлари билан қўллаб-қувватланади. Масалан, Тимперли ва бошқалар ўзларининг энг яхши далиллар синтезида, гарчи кўпинча Ўзбекистондагидан фарқли контекстлар ҳақида ёзсалар ҳам, қуйидагиларни аниқлади:

Самарали раҳбарлар ўз ходимларининг касбий ўқишларини фаол қўллаб-қувватладилар ва баъзида ўзлари иштирок этдилар. (2007: 111-бет)

Биз директорлардан 219 та тўлдирилган жавоб олдик. Биз тушунамизки, бу бутун мамлакат бўйлаб директорларнинг тахминан 2 фоизини ташкил қилади.

Биз жами 2508 та ўқитувчиларнинг жавобларини олдик, бу Ўзбекистондаги инглиз тили ўқитувчиларининг 17,08 фоизини ташкил этади.

Сўровимизнинг чекловлари

Вақт сабабларига кўра, биз тадқиқотимизда амалийликни биринчи ўринга қўйдик. Бу, шубҳасиз, бизнинг хулосаларимизнинг ишончлилиги ва асослилигига таъсир қилди. Ишонччилик ва ҳақиқийликка таъсир кўрсатиши мумкин бўлган бир қатор омиллар қуйидагилар:

- сўровномаларни синовдан ўтказиш учун чекланган вақт, бу баъзи ноаниқликларни бартараф қилган бўларди
- жавобларнинг таржимасини компьютер таржимонида қилганимиз
- мактаб контекстини яхши билмаслигимиз баъзи жавобларни изоҳлашни қийинлаштирди
- батафсилроқ таҳлил қилиш учун вақт йўқлиги: биз маҳаллий тадқиқотчи томонидан батафсилроқ текшириш келажақда фойдали ва ишончли хулосалар чиқариши мумкин деб ҳисоблаймиз.

Кейинчалик ўтказилган икки гуруҳ ўқитувчилар билан юзма-юз учрашувлар бизга сўровнома натижаларини аниқлаштириш ва юзага келган баъзи муаммоларни ҳал қилиш имконини берди.

Директорлар учун сўровноманинг натижалари (n = 219)

Биз биламизки, директорлар ўз мактабларидаги барча ўқитувчилар учун УКР учун масъулдирлар ва бу уларнинг баъзи жавобларида ўз аксини топган.

Саволлар бўйича жавоблар тақсимооти учун **10-иловага** қаранг

- 167 та жавоб қишлоқ мактаблари директорларидан, 38 таси шаҳар мактаблари директорларидан келган. (4-савол)
- 171 респондент инглиз тили ўқитувчилари УКР фаолиятининг қайсидир кўринишида, асосан тренинг ёки тилни яхшилаш курсларида, фаол қатнашганликларини маълум қилди. (7-савол)
- 89 respondent инглиз тили ўқитувчилари учун методика кунини (одатда жума кунини) ўтказишларини маълум қилишди, аммо 105 нафари йўқлигини айтди. (8/9-саволлар)
- 77 директор инглиз тили ўқитувчилари учун УКРни қўллаб-қувватлаш учун турли хил имкониятлар мавжудлигини маълум қилди, жумладан: АКТдан фойдаланиш, семинарлар ва курслар, ўқитувчиларнинг ўз устида ишлаши учун имкониятлар. (10-савол)
- Фақатгина 32 нафар директор УКРни қўллаб-қувватлаш учун маблағлари борлигини таъкидлади. 137 таси маблағлари йўқлигини таъкидлади; баъзи ўқитувчилар (рақамлари йўқ) янги дарсликни сотиб олиш учун бир миллион сўмлик китоб гранти олдилар. (11-савол)
- 77 респондент инглиз тили дарсларини кузатиш ва таҳлил қилишлари кераклигини маълум қилди. Кўпчилик ўз ролини ўқитувчи фаолиятига эътибор қаратувчи баҳоловчи сифатида қарайди. Аммо дарсни кузатиш ва ўқитувчининг ривожланиши ва мактаб ривожланиши ўртасидаги боғлиқликни қўллаб-қувватлайдиган нуқтаи назар ҳамда кўпроқ ўрганишга йўналтирилган, ўқитувчилар билан бир қаторда ўқувчиларга ҳам эътибор қаратган ҳолда кузатишга ёндашув мавжудлиги тўғрисида ҳам далиллар бор. (12-савол)

Қишлоқ мактабларидаги айрим муаммоларнинг қисқача мазмуни

Респондентларнинг катта қисми қишлоқ жойларидан эдин (4-саволга жавобларга қаранг). Жавобларда биров умумий ҳамжиҳатлик бор, аммо бу масалалар алоҳида ажралиб турди:

- кўпроқ ўқиш имкониятлари, юзма-юз, шунингдек, онлайн керак
- она тилида сўзлашувчилар, халқаро агентликлар ва бошқалар билан кўпроқ тўғридан-тўғри алоқа қилиш зарурати
- тўғри малакали инглиз тили ўқитувчиларига эҳтиёж (яъни, Б2 ёки С1 даражасига эга)
- кўпроқ ресурсларга эҳтиёж (айниқса, АКТ).

Директорлар сўровидан баъзи умумий хулосалар

- Бизнинг намунамиздаги кўплаб директорлар УКРни тренинг ёки тилни билиш сертификатларини олиш нуқтаи назаридан кўришади.
- Директорлар УКРни умумий масъулият сифатида кўришлари ҳақида нисбатан кам далиллар мавжуд. Бу шахсий жавобгарлик сифатида (“улар ўз устида ишлаши керак”) ёки сертификатлар ва иш ҳақи бонуслари билан боғлиқ кўринади.
- Мактаб даражасида УКР фаоллигининг нисбатан кам белгилари мавжуд.
- Жума кунини методология кунини бўлиши босқичма-босқич бекор қилинган ёки йўқ қилинаётганга ўхшайди.
- Кўпгина респондентлар ўқитувчиларнинг инглиз тилини яхшилашлари зарурлигини аниқ билишади.
- Жавобларда инглиз тилида сўзлашувчи миллат (ESN) ташаббуси ҳақида жуда кам айтилган, бу бизнинг ўқитувчилардан олган маълумотларимизга зиддир. Бунинг сабаблари нимада эканлигини аниқ билмаймиз.
- Директорлар тил ўқитувчилари учун чет элда ўқиш ва инглиз тили она тили бўлганлар билан мулоқот қилишнинг афзалликларини тан олишади.
- Директорлар томонидан синфда кузатиш асосан ўқитувчи фаолиятини *баҳолаш* имконияти сифатида кўрилади, баъзан белгиланган мезонлар асосида, лекин кўпинча уларсиз.

Инглиз тили ўқитувчилари учун сўровнома натижалари (n = 2,508)

Илтимос, хулосаларнинг тўлиқроқ тавсифи ва муҳокамаси учун [11-иловага](#) қаранг.

Ўқитувчилик тажрибаси, дарс берадиган синфлар, малакаси

Респондентларнинг атиги 1400 дан ортиғи 10 йил ёки ундан камроқ вақт давомида инглиз тилини ўргатмоқда - бу наъмунанинг тахминан 57,5%. 1000 дан ортиғи (деярли 43%) 11 йил ёки ундан кўпроқ вақт давомида инглиз тилини ўргатмоқда. Ушбу тажрибали гуруҳнинг 11,19% 20 йилдан ортиқ вақт давомида инглиз тилидан дарс беради (Q1 Илова).

2-савол 1-11-синфлар оралиғидаги синфларда дарс берадиган ўқитувчиларнинг тенг равишда тақсимланишини кўрсатади. Бу ерда энг паст фоиз 2-синфга дарс берадиган респондентларнинг 40% дан сал кўпроқни ташкил этади, энг юқори кўрсаткич 6-синф учун 51% дан сал кўпроқни ташкил қилади.

Ўқитувчиларнинг катта қисми университет ёки педагогика институтида ўқитувчилик малакасини олган (4-савол).

INSETT бўйича тажриба ва фикр-мулоҳазалар

Бизнинг намунамизнинг ярмидан озроғи (46%) сўнгги 5 йил ичида 20 кун ёки ундан кўпроқ малака ошириш курсларида қатнашган (5-савол). 20 кундан кам қатнашган намунадаги 54% ёки ундан кўпроқ ўқитувчининг 21% (520 ўқитувчи) 5 кун ёки ундан

камроқ вақт давомида қатнашган. Бу рақам ўқитувчилик тажрибаси 5 йилдан камроқ бўлган баъзи ўқитувчиларни ўз ичига олиши мумкин.

Ўқитувчилар қатнашган тренингларнинг аксарияти Авлоний институти, Британия Кенгаши ва Америка кенгашлари ёки ЮСАИД томонидан ташкил қилинган (6-савол), бироқ оз сонли ўқитувчилар шунингдек ўз мактаблари, университетлари ёки бошқа провайдерлар томонидан таклиф қилинган тренингларда қатнашган.

Тахминан 90% ўқитувчилар тренингларни осон ёки жуда осон деб билишган (7-савол). Ўқитувчиларнинг 31% га яқини методика куни ўтказиладиган мактабларда ишлайди, 69% эса методика куни йўқ (11-савол).

Ўқитувчилар қайси тренингларни энг фойдали деб билишлари ва нима учун (8-савол) деган саволга ўқитувчилар 358 маротаба ЮСАИД, ACCELS, RTI ва RELO томонидан ташкил қилинган курсларни таъкидладилар. Бунинг тақсимланиши: ESN курслари 158 маротаба, TESOL курслари 88 маротаба, “Америка курслари” 77 маротаба ва ЮСАИД курслари 55 маротаба. Ўқитувчилар Британия Кенгаши курсларини 204 маротаба, Авлоний институти курсларини 125 маротаба тилга олишган. Университет томонидан олиб бориладиган курслар 42, ТКТ курслари эса 28 маротаба тилга олинган.

Курсларнинг фойдалилиги учун турли сабаблар келтирилса-да, энг ҳайратланарлиси шундаки, 439 ўқитувчи *методлар ёки методология* ҳақида кўпроқ маълумот олишни фойдали деб билишган.

Ўқитувчилар ўқитиш қобилиятлари ёки билимларини ривожлантириш учун нима қиладилар

Ўқитувчилар ўқитувчилик кўникмалари ва/ёки билимларини янгилаб туриш учун тренингларда қатнашишдан ташқари нима қилишлари ҳақидаги очиқ саволга (9-савол) жавобан энг кўп берилган жавоблар қуйидача

a) Тренингларда қатнашиш	502	
b) Ўзимни устимдан ишлайман	354	
c) Онлайн дарсларни кўриш		285
d) Адабиёт ўқиш		268
e) Интернетдан фойдаланиш		170
f) Видеодан фойдаланиш ёки кўриш		165
g) Тест ёки имтиҳондан ўтиш		138
h) Бошқа ижтимоий тармоқлардан фойдаланиш		74

Тренингларда қатнашиш касбий ривожланиш бўйича фаолиятнинг энг оммабоп усули сифатида намоён бўлади. а) дагиларнинг 169 таси онлайн курсларни тилга олган.

Ўқитувчилар инглиз тили бўйича ўз билимларини яхшилаш учун нима қиладилар

10-савол ўқитувчилардан инглиз тилини яхшилаш учун нима қилишларини сўрайди. Ўқитувчилар бу ерда бир нечта вариантни танлашлари мумкин эди. Ўқитувчиларнинг 43 % тренингда қатнашади, 40 % инглиз тилида ўқийди, 61 % уйда шуғулланади, 49 % подкаст ёки радио тинглайди, 43 % инглиз тилида фильм томоша қиладди.

Ўқитувчиларнинг ўзларининг ривожланиш эҳтиёжлари ҳақидаги қарашлари

Ўқитувчининг асосий ўқиш ёки ривожланиш эҳтиёжлари ҳақида сўраладиган 12-саволга жавобан, тахминан 44% ўз инглиз тилини яхшилаш истагини билдирган, 36% ўқитиш маҳоратини биринчи ўринга қўйган ва 18% инглиз тили учун янги дарсликлардан қандай фойдаланишни ўрганиш истагини билдирган.

Ўқитувчиларнинг касбий ривожланиш ғояларини такомиллаштириш бўйича ўқитувчиларнинг таклифлари.

Якуний саволда (13-савол) ўқитувчилардан ўқитувчиларнинг касбий ривожланиш ғояларини такомиллаштириш бўйича таклифлари сўралган. Бу ерда қўшимча ўрганиш ва таҳлил қилишни талаю қилган жуда кўп маълумотлар мавжуд. Кўп берилган жавоблар қуйидагилар:

- a) Ўқитувчилар учун чет элда таълим олиш ва/ёки инглиз тилида сўзлашувчи мамлакатлардан келган одамлар билан мулоқот қилиш орқали тил билими ва кўникмаларини янгилашнинг аҳамияти (659-та тилга олиш)
- b) Тренинг курсларига боришнинг аҳамияти (530-та тилга олиш)
- c) УҚР билан молиявий ёрдам олиш истаги (54-та тилга олиш)
- d) Клублар ва билим ва/ёки кўникмалар алмашишга қизиқиш (32-та тилга олиш)

б) тоифаси шуни кўрсатадики, 9 ва 10-саволларда бўлгани каби, ўқитувчилар ўрганишни давом эттириш усули сифатида курсларда қатнашишдан манфаатдор. Бироқ, с) тоифаси бўйича баъзи ўқитувчилар С1 курсида қатнашиш нархи жуда юқори эканлигини ва баъзи ҳолларда бу нархни тўлаш иложи йўқлигини айтишди. Бир нечта жавоблар курс тўловлари С1 ни қўлга киритган тингловчиларга қайтарилиши кераклигини айтди. Бошқалар эса оддийгина маошни оширишни хоҳлашларини айтишди. d) тоифаси кичик, аммо қизиқарли. Бу шуни кўрсатадики, баъзи ўқитувчилар курслардан ташқари бошқа касбий таълим манбаларини қўриб чиқишга тайёр ва қодир. Бу сўзлашиш ва мунозара учун клублар ташкил этиш бўйича таклифларни ҳамда бошқа ўқитувчилар билан фикр ва тажриба алмашишга қизиқишни ўз ичига олади.

Хулосаларнинг қисқача баёни

Бир қатор соғлиқ масалалари бизнинг хулосаларимизнинг табиати ва даражасига ва уларни шарҳлашимизга аниқ таъсир қилса-да, биз бир қатор ўхшашликлар аниқ кўринади деб ўйлаймиз.

- Ўқитувчилар курсларда қатнашишни тил ва педагогик маҳоратни оширишнинг самарали усули сифатида кўришади. (9, 10-саволларга жавоблар)
- Британия Кенгаши ва Авлони институтлари курсларига нисбатан ижобий фикрлар мавжуд. (8-савол)
- Ўқитувчилар тил ва педагогик ривожланишни уларнинг касбий таълимининг муҳим таркибий қисми сифатида кўради. (9, 12-саволлар)
- Улар ўқитиш усуллари ва ғоялари ҳақида кўпроқ билишга қизиқишади. (8-савол)
- Ўқитувчилар Ўзбекистондан ташқарида инглиз тилида сўзлашувчилар билан мулоқот қилишни тил ўрганишга ёрдам бериш усули сифатида қадрлашади. (13-савол)
- Ўқитувчилар ўзларининг касбий билимлари учун вақт ва куч сарфлашга тайёр. (9, 10, 13-саволлар)
- Ўқитувчиларнинг кичик бир қисми клублар ва алмашинувлар орқали касбий ривожланишдан манфаатдор. (13-савол)

Вилоятлар кесимида хулосалар

11-илованинг ярмида биз Ўзбекистоннинг 14 та ҳудуди асосида 5 та асосий географик ҳудудга бўлинган хулосалар тўпламини тақдим этамиз. Биз ҳар бир асосий ҳудуддан 20 нафар респондентни тасодифий танлаб олдик. Буни амалга оширишдан мақсадимиз ҳудудлар орасида УҚР тушунчалари ва амалиётларида мумкин бўлган фарқларни аниқлаш эди. Бироқ, биз ушбу микро-таҳлилда бирон бир муҳим фарқни аниқлай олмадик ва кўп жиҳатдан у юқорида келтирилган хулосаларни тасдиқлади. Ҳудудлар бўйича батафсил маълумотлар, жумладан, статистик маълумотлар ва кўплаб саволларга жавоблар тўплами учун иловага қаранг.

Иккала сўровнома хулосаларининг қисқача баёни

- УҚР бўйича асосий нуқтаи назар шундаки, у воқеаларга йўналтирилган бўлиб, жараёнга эмас, балки ташқаридан тақдим этилган ўқув машғулотларига эътибор беради ва кўпроқ индивидуал ташаббусга боғлиқ.
- Иккала жавоблар тўпламида ҳам УҚРни йўл сифатида кўришга оид далиллар кам кўринади.

- Директорларнинг жавобларига кўра улар УКРни улар рағбатлантирадиган ёки қўллаб-қувватлайдиган жараён эмас, балки яккагон масъулият сифатида кўрадилар. Бироқ, ўқитувчиларнинг жавоблари курслар ва малакалари ҳам қадрлашларини кўрсатади.
- Ўқитувчиларда ҳам инглиз тилида сўзлашувчилар ва бошқа инглиз тили ўқитувчилари билан алоқа қилиш орқали касбий ривожланишга катта қизиқиш бор.

Изоҳ

УКРнинг жараён сифатида кўриш пайдо бўлиши ва ривожланиши учун мактабларда жиддий маданият ўзгариши керак. Бу ўқитувчиларга ўзларининг УКР учун тўғридан-тўғри масъулиятни ўз зиммаларига олишларига имкон беради ҳамда директорлардан ўз ролларини ўқитувчиларнинг касбий йўлини қўллаб-қувватловчи ва ёрдам берувчи сифатида тушунишларини талаб қилади. Ушбу ўзгариш аста-секинлик билан амалга оширилиши керак. Ундан ташқари, директорларнинг ўз мактабларида сифатни таъминлашдаги ролини ва ўқитувчиларнинг, бизнинг сўровимизда аниқ ифодаланган, уларнинг касбий мақомини ва шахсий ишончини оширадиган малакага бўлган эҳтиёжини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилиши керак. Бизда, шунингдек ўқитувчилар билан иккинчи юзма-юз интервьюладан (16-илова) баъзи маълумотлар мавжуд бўлиб, бу баъзи ўқитувчилар УКРни ўзларининг эмас, балки бошқа бировнинг масъулияти деб билишларини кўрсатади. Ушбу маълумотлар, шунингдек, ушбу ўқитувчилар учун УКРни йўл сифатида кўриш ғояси бегона эканлигини кўрсатади.

Хулоса қилиб айтганда, ушбу натижалар бундай ўзгаришларни бошлаб юбориш учун директорларга етакчилик тренинги (масалан, ўз мактабларида турли хил касбий таълимни қандай ривожлантириш, инглиз тили дарсларини қандай кузатиш ва муҳокама қилиш) ва ўқитувчиларга бошқа турдаги INSETT (масалан, ўқитувчилар клуби) кераклигини кўрсатади. Улар, шунингдек, баъзи ўқитувчилар УКРда танлов, агентлик ва йўл тушунчаларига кўникиш учун вақт талаб қилишларини кўрсатадилар.

Директорлар ҳам, ўқитувчилар ҳам услуб ва усулларга йўналтирилган курсларга катта аҳамият беришларини ва ушбу консалтинг вазифасининг УКРга йўл сифатида эътибор қаратишини ҳисобга олиб, курслар УКРни ташкил қилишнинг бир қисми бўлиб қолишини тавсия қиламиз. Бундан ташқари, мактаблар ва амалиётчилар жамоалари курс мазмунини бўйича кейинга ҳаракатларни амалга ошириш ва ўқитувчиларга ўзларининг касбий устуворликларини ўрганиш имкониятини бериш учун фойдали восита бўлиши мумкинлигини тавсия қиламиз.

Ушбу тавсиялар, шунингдек, Янги Зеландиядаги барча фан ўқитувчилари учун УКРнинг энг яхши далиллар синтезида Тимперли ва бошқаларнинг (2007 ххх-бет, сўзбоши) хулосаларига мос келади. Улар амалиётлар ҳамжамиятлари ва ташқи ёрдамнинг аралашмаси касбий таълимни қўллаб-қувватлашда яхши ишлаганлигини аниқладилар.

Самарали касбий жамоалар иккита шарт билан тавсифланган. Биринчидан, иштирокчилар янги тушунчалар ва уларнинг ўқитишга таъсирини тушунишда ишлашда қўллаб-қувватланди. Бунга баъзан муаммоли фикрларга қарши чиқиш ва рақобатдош ғоялар самарадорлигини текшириш киради. Гуруҳдан ташқарида бўлган тажриба янги истиқболларни олиб келди ва мавжуд диалогик меъёрларга қарши чиқишда ёрдам берди.

Иккинчидан, асосий эътибор ўқитишнинг ўқувчилар билимига таъсирини таҳлил қилишга қаратилди. Бунга талабаларнинг ўрганишини акс эттирувчи артефактлар бўйича мунозараларни асослаш ёрдам берди.

Янги Зеландия Ўзбекистон учун мутлақо бошқача контекстдир. Бироқ, ташқи ёрдамни ўқитувчилар эҳтиёжларига йўналтирилган курслар билан бирлаштириш, сўнгра амалиётчилар ҳамжамиятларида муҳокама қилиш ва тажриба алмашиш Ўзбекистонда УКРнинг келажақдаги модели сифатида жиддий эътиборга лойиқ деб ҳисоблаймиз. Бунинг сабаби шундаки, у курснинг ўқитувчиларга ёқадиган ва таниш бўлган жиҳатини, узлуксиз ўрганиш ғоясини таъкидлайдиган алмашинув ва муҳокама жиҳати билан мувозанатлаштиради. Шунинг учун мактаблар касбий таълим марказлари сифатида муҳим роль ўйнаши мумкин. Мактабдаги ўқитувчилар сони кам бўлган баъзи қишлоқ жойларида кенгроқ амалиётчилар ҳамжамиятларини, эҳтимол онлайн тарзда ташкил этиш фойдадан ҳоли бўлмади.

Кейинги бўлимда сўровимиз таҳлилидан келиб чиқадиган бир қатор масалалар бўйича тавсиялар берамиз, чунки сўров маълумотларини синчиклаб ўрганишдан келиб чиқадиган барча тавсияларимиз УКР сиёсатига тегишли.

Техник топшириқнинг асосий масаласини ҳал қилиш

а. Ўқитувчиларни тайёрлаш ва малакасини ошириш, касб стандартлари ва инглиз тили ўқитувчилари фаолиятини баҳолаш бўйича миллий сиёсат

Қисқача баён

Ҳукуматнинг 2022-йил 19-январдаги қарорида (1-илова) Ўзбекистонда чет тилларини ўрганишни рағбатлантириш ва молиялаштириш бўйича аниқ мажбуриятлар белгиланган. Бу мамлакатда чет тилларини ўрганиш ҳолати ва даражасини ошириш бўйича аниқ сиёсий иродадан далолат беради.

Бироқ, биз барча давлат мактаблари ўқитувчилари учун ўқитувчиларни тайёрлаш ва малакасини оширига оид миллий сиёсатни ёки УКРга оид миллий сиёсатни топа олмадик. Ушбу бўлимдаги кейинги муҳокамалар аниқ нашр этилган миллий УКР сиёсати йўқлигига асосланади.

Биз инглиз тили ўқитувчилари учун касб стандартлари ва ишлаш стандартларининг далиллари чекланган эди. Амалда, УКРни ташкил қилиш асосан INSETT курсларидан иборат бўлиб, давомий жараён сифатида ўрганишдан кўра бир марталик тадбирларда ўрганишга кўпроқ эътибор қаратилган. Шунинг учун, бизнинг тадқиқотимиз натижасида сиёсатда ҳам, амалга оширишда ҳам УКР давлат мактаблари ўқитувчилари учун йўл эканлиги ҳақида ҳеч қандай далил топилмади. Бироқ, Президент мактаблари ўқитувчилари учун стандартларнинг бўлимларидан бирида УКР йўл сифатида тушуниш мавжуд.

Миллий УКР сиёсатининг йўқлиги

Биз УКР нима эканлиги ва у ўқитувчилар, мактаблар, болалар ва ота-оналар учун нима учун муҳимлиги ҳақидаги асосий тамойилларни белгилайдиган аниқ миллий УКР сиёсатини топа олмадик.

Амалда УКРни ташкил қилиш асосан INSETT-га асосланган

УКРни ташкил қилиш яқинда илгариги ҳар 5 йилда бир маротаба курсларда қатнашиш тизимидан ўқитувчилардан умр давомида таълим олишлари талаб қилинган янги тизимга ўтди. Ҳозирда бу борадаги имкониятлар қуйидагилардан иборат

- i. Асосан малака ошириш ва қайта тайёрлаш институтлари томонидан ташқил қилинадиган юзма-юз курслар
- ii. Авлониё институтининг LMS платформасидаги онлайн курслар
- iii. Хусусий сектор ташкилотларининг курслари
- iv. Университетларнинг курслари

Шундай қилиб, ўқитувчиларнинг кўзга кўринадиган касбий таълим фаолияти уларнинг курсларда қатнашишини ўз ичига олади. Бир қатор ўқитувчилар, шунингдек, халқаро тилларни билиш ёки ELT малака курсларига ёзилишади. Ўтиш баҳолари 2 йил давомида 50% иш ҳақи бонусига олиб келади.

Шубҳасиз, курслар касбий таълимда муҳим роль ўйнаши мумкин. Бироқ, УКР ҳақидаги бу нуқтаи назар шубҳали, чунки у одатда ўзаро боғлиқ бўлмаган ва ўқитувчиларнинг ривожланиш эҳтиёжларига жавоб бермайдиган бир марталик тадбирларда қатнашишга асосланади. Ҳозирги курслар тадбирлари умумий тамойиллар тўпламига асосланмаган. Улар ўз-ўзидан фойдали бўлиши мумкин, лекин касбий таълимда илгари юриш ҳиссини келтириб чиқармаслиги мумкин. Шу сабабли, Ўзбекистонда ҳозирги шаклда курсга асосланган УКР УКРга изчил ёндашувни ифодаламайди ва УКРни йўл сифатида кўрмайди.

Олдинги бўлимда таъкидлаб ўтилганидек, касбий таълим жараёнларни ўз ичига олишини тан олишган асосланган сиёсат УКРни амалга ошириш учун фойдали бошланғич нуқта бўлади деб ўйлаймиз. Курслар ҳали ҳам касбий таълимда роль ўйнаши керак, аммо улар баъзи ўқитувчилар сўровномага жавобларида таклиф қилганидек, мактаб ёки маҳаллий даражада тажриба ва ғояларни алмашиш каби жараёнга асосланган имкониятларни ўз ичига олган вариантлар тўплами билан бирга бўлиши керак (11-илова).

УКРни жорий қилишда менторлик, рефлексия журналлари, ижтимоий тармоқлар ва ўқитувчиларни ривожлантириш гуруҳлари каби жараёнга йўналтирилган бошқа вариантларни ҳисобга олиш керак деб ҳисоблаймиз. 14-иловада Болито ва Падваднинг (2012) ва Чемпионлар гуруҳининг таклифларини кўринг.

Ҳозирги УКР сиёсати йўқлигида амалга оширилиши оқибатлари

i. УКР, ҳар доим ҳам, директор, мактаб ёки ўқитувчининг фикрлашида бўлмаслиги мумкин

Агар УКР сиёсати мавжуд бўлмаса, бизнинг фикримизча, бу УКР стратегиясини, яъни сиёсий ҳужжатда баён этилган УКР тамойилларини амалга оширишни муаммоли қилади. Бунинг сабаби шундаки, мамлакатда УКР учун белгиланган тамойиллар мавжуд бўлмаганда, УКР директорлар, ўқитувчилар, мактаблар ёки INSETT провайдерлари фикрида биринчи

ўринда турмаслиги мумкин. Бунинг мумкин бўлган оқибатларидан бири шундаки, баъзи директорлар, ўқитувчилар ва мактаблар касбий ривожланишни ўқитиш ёки мактаб ҳаётининг асосий таркибий қисми сифатида биринчи ўринга қўймаслиги мумкин.

Бизнинг фикримизча, агар миллий УКР сиёсати мавжуд бўлса, ҳар бир мактаб ўзининг мувофиқлаштирилган институционал УКР сиёсати ва амалиётини ишлаб чиқиши мумкин эди. Агар мактаблар ва амалиётчилар ҳамжамиятлари юқорида айтиб ўтганимиздек, УКР фаолияти учун марказ бўлиб хизмат қилса, бундай мактаб сиёсати ва амалиётлари ўқитувчилар ва мактаб директори томонидан белгиланган устуворликларга қаратилиши мумкин.

ii.Тасодифий УКРни таъминлаш ва жалб қилиш

Миллий УКР сиёсатининг йўқлиги, шунингдек, INSETT провайдерлари учун муаммоларни келтириб чиқаради, чунки бу улар учун эҳтиёжларни аниқлаш ёки мақсадли йўналтириш, уларга устуворлик бериш ва кейин тегишли ўқитувчилар таълими курслари ва материалларини лойиҳалашни қийинлаштириди.

Яна бир хулоса шундан иборатки, мактабда ёки маҳаллий даражада УКР учун масъул бўлганлар УКР нима эканлигини турлича тушунишлари мумкин. Турли хил қарашлар баъзи бир фойда келтириши мумкин, чунки улар баъзи ҳолларда мактабда ёки маҳаллий даражада мослаштирилган УКР ташаббусларига имкон бериши мумкин. Масалан, мактаб ўқитувчиларни ўзлари учун фойдали бўлган ўқув лойиҳалари устида ишлашга ва натижаларни ҳамкасблари билан баҳам кўришга ундаши мумкин.

Бироқ, сиёсат бўйича йўриқномалар мавжуд бўлмаган тақдирда, мактаблар ёки маҳаллий ҳокимият органлари камроқ фойдали бўлган УКР тушунчаларни тарафдори бўлишлари мумкин. Бунга мисол қилиб, барча ўқитувчилардан ўқувчиларни олимпиадаларга тайёрлаш бўйича курсда қатнашишни талаб қиладиган мактабни келтириш мумкин. Баъзи ўқитувчилар ушбу тайёргарлик ишларидан сабоқ олишлари мумкин бўлса-да, бошқалар учун кузатиш ва фикр-мулоҳазалар орқали синф бошқаруви ҳақида маълумот олиш, материалларни ишлаб чиқиш ва алмашиш ёки инглиз тилини яхшилаш орқали ўқитишни яхшилаш кўпроқ фойдали бўлиши мумкин.

iii.Қарор қабул қилувчилар ва ўқитувчилар ўртасидаги турли устуворликлар ва тушунчалар

УКР сиёсати вакуумининг яна бир камчилиги шундаки, миллий даражадаги УКР учун масъул бўлганлар уни синф ўқитувчилари ёки мактаб даражасидаги қарор қабул қилувчилардан фарқли тушунишлари мумкин.

Бунинг яққол мисолини тадқиқотимиз давомида, биз Чемпионлар гуруҳидан Авлоний институти томонидан чоп этилган 17 та УКР вариантыни муҳокама қилишни сўраганимизда кўрдик (ҳам УКР вариантлари, ҳам Гуруҳнинг фикр-мулоҳазалари учун [14-иловага](#) қаранг). Гуруҳ УКР вариантлари асосан мос эмас деб ҳисоблади, чунки улар

- 17 вариантдан 8 таси узлуксизликни назарда тутмайди
- мактаб, маҳаллий ва минтақавий УКР ташаббусларини етарлича тан олмайди (ҳеч қандай вариантда бу мавжуд эмас)
- синфда ўқитишни яхшилаши шарт бўлмаган вариантларни ўз ичига олади (17 та вариантдан 15 таси синфда ўқитишни такомиллаштириш билан аниқ боғланмаган)
- ҳамкорликдаги касбий ўрганишдан кўра индивидуал ўрганишга кўпроқ урғу беради (17 вариантдан 12 таси)
- қисман элитистдир, чунки баъзи вариантлар жуда оз сонли ўқитувчиларга кредит беради
- чекка ҳудудлардаги ўқитувчилардан кўра шаҳарлардаги ўқитувчиларни афзал кўради
- баъзан педагогик эмас академик хусусиятга эга
- мураббийлик каби асосий УКР вариантларини ўтказиб юборади
- кредит баллари бўйича баъзида шубҳали тарзда ўлчанади

Биз миллий даражадаги УКР учун масъул бўлганлар ва синф ўқитувчилари ўртасидаги турли хил тушунишнинг яна бир мисолини ўқитувчиларнинг сўровномасига жавобларда кўрдик ([11-илова](#)). Авлоний институтининг УКР вариантларида УКРга йўналиш сифатида тил ва педагогика курслари қайд этилган. Умуман олганда, ўқитувчилар яхши ўтказиладиган курсларни қадрлашлари ҳақида яхши далиллар мавжуд. Бироқ, ўқитувчиларнинг катта қисми, шунингдек, 17 та УКР фаолияти тўғрисидаги ҳужжатда қайд этилмаган касбий ривожланиш фаолияти билан шуғулланади. Бунга мисол тариқасида, ўзини устида ишлаш орқали, масалан, онлайн видеоларни ва веб-сайтларни таҳлил қилиш орқали ўрганишларини билдирган кўплаб ўқитувчилар киради. Касбий адабиётни ўқиб ўрганишни яхши кўрадиган бир қанча ўқитувчилар ҳам бор эди. Баъзи ўқитувчилар Телеграм ёки ўқитувчилар клублари орқали расмий ёки норасмий равишда тажриба алмашишни ҳам қадрлашади. Ушбу турдаги УКР ҳозирда Авлоний институтининг УКР вариантларида мавжуд эмас.

iv.Мониторинг ва баҳолашдаги муаммолар

УКР сиёсатининг йўқлиги, шунингдек, ҳар қандай турдаги УКР самарадорлигини мониторинг қилиш ва баҳолашда жиддий муаммоларга олиб келади, чунки миллий ёки маҳаллий даражадаги қарор қабул қилувчилар касбий ривожланишни баҳолаш ёки қилинган сармояни фойда келтирганлигини ҳисоблаш имкониятини берадиган мезонлар йўқ. Мониторинг ва баҳолашни 10-бўлимда батафсилроқ муҳокама қиламиз.

v. Касб стандартлари ва самарадорликни баҳолаш

- **Ўқитувчининг касб стандартларида УКРнинг мавжуд эмаслиги**
2013-йилги Касб стандартлари (2-илова) ўқитувчиларнинг ишида зарур бўлган кўникма ва билимларга эътибор қаратади. Бизнингча, стандартларнинг муҳим қисми ўқитувчининг ҳуқуқий талабларни билиши, мактабдаги вазифаларни бажариш қобилияти ва бола ривожланишининг турли хил психологик жиҳатларини тушуниши билан боғлиқ.

Ушбу ҳужжатда УКР бўйича ҳеч қандай сиёсат ёки йўриқномани кўра олмадик. Бироқ, биз ушбу ҳужжатни компьютер таржимаси орқали ўқиб чиқдик ва стандартларда ўқитувчилар учун УКРнинг моҳияти ва роли назарда тутилган бўлиши мумкин.

- **Ўқитувчининг касб стандартларида самарадорликни баҳолашнинг мавжуд эмаслиги**

Ҳужжатда мактабда муайян ролларни бажариш учун зарур бўлган малака даражасига ҳаволалар мавжуд бўлса-да, биз ўқитувчилар касб стандартларида иш самарадорлигини баҳолашнинг аниқ далилларини кўра олмадик. Барча роллар 5 ёки 6 малака даражасини талаб қилади. Бу малака даражалари нимадан иборатлигини ҳали аниқ билмаймиз.

- **Авлоний институтининг платформасидаги компетенцияларнинг роли ноаниқлиги**

Биз олган Авлоний институтининг платформаси рўйхатида 7 та бир-бири билан кесишган ўқитувчи компетенциялари мавжуд (4-илова). Бизнинг тушунишимизча, ўқитувчилар курсни ўтишдан олдин ва кейин ўз компетенциялари ўзлари баҳолашлари керак. Биз компетенциялар ишлаб чиқиладиганини тушунамиз (13-илова), лекин 4 та асосий сабабга кўра уларни ҳозирги кўринишда муаммоли деб ҳисоблаймиз.

Биринчидан, биз компетенциялар ва ўқитувчининг касб стандартлари ўртасидаги боғлиқликни кўра олмадик. Иккинчидан, компетенциялар ҳозирда таркибий қисмларга ажратилмаган. Бу уларни тушунарсиз қилади ва ўқитувчилар ва Авлоний институти учун жуда фойдаси кам, деб ўйлаймиз. Тушунамизки, ҳозирда Авлоний институти бу борада иш олиб бормоқда. Учинчидан, Авлоний институти томонидан ишлаб чиқилган INSETT нинг асосий дастури (5-илова) 7 эмас, балки 8 та компетенцияни ўз ичига олганлигини таъкидлаймиз. Балки сўнгги пайтларда компетенциялар янгилангандир, билмаймиз. Бунинг сабаби, 5-11-синфларда қўлланиладиган “*Prepare*” дарслиги Кембриж ҳаётий компетенциялари асосида ишлаб чиқилган.

(<https://www.cambridge.org/elt/blog/wp-content/uploads/2018/04/Life-Competencies-Digital-final.pdf> ни қаранг). Бу компетенциялар: ижодкорлик, танқидий фикрлаш ва муаммоларни ҳал қилиш, ўрганишни ўрганиш, ҳамкорлик, эмоционал ривожланиш ва ижтимоий масъулият. Шундай

қилиб, Авлоний институтининг ўқитувчи компетенцияси сифатида “Ҳаётий кўникмалар” ни танлаши бизга “Ҳаётий кўникмалар” тушунчаси инглиз тили ўқитувчилари тушуниши ва давлат умумтаълим мактабларида ўқитиши кутилаётган “Ҳаётий кўникмалар” тизимига мос келмаслигини кўрсатади.

Шубҳасиз, Ҳаётий кўникмаларга оид қарорлар бутун ўқув дастурига тааллуқли бўлиши керак ва ҳар қандай қарор нозик бўлади ва муроса орқали ҳал бўлади. Аммо, умуман олганда, биз Авлоний институтининг LMS платформасида Ҳаётий кўникмалар бўлими ўқитувчиларнинг ўзини ўзи баҳолаш ҳаракатлари ва УКР провайдерлари учун асос яратиш учун фойдали тарзда такомиллаштирилиши мумкинлигига ишонамиз.

vi. УКРнинг йўл сифатида ғояси Президент мактабларида кўпроқ намоён бўлади

Фарқли равишда, Президент мактаблари ўқитувчилари учун касб стандартлари ҳужжати (**3-илова**) самарадорликни баҳолаш мезонларини ўз ичига олади. Улар, шунингдек, ўқитувчилар ривожлантириши керак бўлган 7 та касбий маҳоратдан бири сифатида *ўзини ўзи ривожлантириш ва касбий ўсишни* ўз ичига олган УКРга эътибор қаратади. Ўқитувчилар ишида ушбу 7 кўникма қанчалик намоён бўлишига қараб баҳоланади.

Ўз-ўзини ривожлантириш ва касбий ўсишнинг 4 та асосий таркибий қисми:

- рефлексия билан шуғулланиш
- курсларда қатнашиш
- йилига 30 соатлик дарсларни кузатиш, муҳокама қилиш ва муҳокама қилишни ҳужжатлаштириш
- касбий адабиётлар ўқиш ва натижаларни ҳамкасблар билан бўлишиш орқали тадқиқот кўникмаларини ривожлантириш.

Шуниси эътиборга лойиқки, *ўзини ўзи ривожлантириш ва касбий ўсиш* баҳолашда касбий тажрибанинг барча бошқа 6 элементи билан бир хил аҳамиятга эга.

Инглиз тили ўқитувчилари учун Президент мактаби стандартларининг ушбу жиҳатлари УКРнинг моҳияти ва мақсади ҳақида аниқ тасаввурни таъминлайли. Уларда касбий ривожланиш рефлексия, муҳокама қилиш, алмашиш ва дарсни кузатиш ва ўз синфини текширишдан мақсадли далиллар тўплаш жараёнини ўз ичига олишини кўрсатадиган таркибий қисмларни ўз ичига олади. Бир бутун сифатида олинган бу хусусиятлар УКР ғоясини ҳам курслар, ҳам курслардан ташқари элементлардан иборат бўлиши мумкин бўлган жараён сифатида яратади, бу жараёнда ижтимоий ва индивидуал ўрганиш усуллари қийматли ҳисобланади. Биринчи, учинчи ва тўртинчи УКРнинг таркибий қисмлари, шунингдек, ўқитувчилар портфолиосига киритилиши мумкин, бу вақт ўтиши билан ўрганиш ҳақида мақсадли далиллар тўплами бўлади. (масалан, Attinello et al 2006 га қаранг).

Жараён билан боғлиқлик, хусусан, УКР ғоясини йўл сифатида кўришни таъминлайди. Ўқитувчилар портфолиосини жорий этиш ўқитувчиларга инклюзия ва ҳамкасблар билан юзма-юз ёки онлайн ўқитиш ва ўқувчиларнинг ўрганиши билан боғлиқ артефактларни муҳокама қилиш орқали УКРни йўл сифатида кўришга ёрдам бериш учун ҳақиқий восита бўлиши мумкинлигига ишонамиз. Бундай артефактлар ҳар қандай ўзи ишлаб чиққан ёки мослаштирилган материаллар, ўқувчилар иши намуналари, Телеграм муҳокамаси, танқидий ҳодисалар ёки ўргатувчи саволларни ўз ичига олиши мумкин (масалан, дислексияси бўлган болага қандай ёрдам беришим мумкин?). Ушбу портфолионинг мазмуни директор билан йиллик муҳокама йиғилишида муҳокама воситаси бўлиб хизмат қилиши мумкин. Директор ва ўқитувчи ўқув йили давомида ўқитувчининг касбий ривожланишини кўриб чиқади ва келгуси ўқув йили учун касбий ривожланишнинг жиҳатини биргаликда келишиб оладилар. Бизнинг фикримизча, портфолиолар ўқув режаси бўйлаб бошқа фанлар ўқитувчиларига ўтказилиши мумкин.

9-бўлимда сўров натижаларини муҳокама қилишда айтиб ўтилганидек, давлат мактаблари ўқитувчилари УКР ғоясини йўл сифатида кўришга кўникишлари учун вақт керак бўлади. Шу сабабли, улар касбий портфолиони юритиш тамойиллари ва усулларини амалий ўзлаштиришда ҳам ёрдамга муҳтож бўлади. Биз 11-бўлимда Ўзбекистон давлат мактабларининг инглиз тили ўқитувчилари учун портфолио қандай ишлашини муҳокама қиламиз.

Умуман олганда, умумий давлат ўрта таълим мактабларидаги ўқитувчиларига қараганда Президент мактаблари ўқитувчилари учун УКРга кўпроқ эътибор қаратилаётганга ўхшайди. Шу боис, ўқитувчини профессионал касб эгаси бўлишига оид талаблар икки турдаги мактаблар ўртасида фарқ қилади, бунда Президент мактаблари ўқитувчиларининг касбий ривожланишига кўпроқ эътибор қаратилаётгандек туюлади. Бу биз учун ғайритабиий ва адолатсиз кўринади, чунки бу Президент мактабларида таҳсил олаётган болалар умумий давлат ўрта таълим мактаблари ўқувчиларига қараганда кўпроқ билимли ва ўз касбига садоқатли ўқитувчи билан шуғулланишларини англатади.

Бизнинг фикримизча, Президент мактаби ўқитувчиларининг касб стандартларини синчковлик билан ўрганиш натижасида қарор қабул қилувчилар олдида пайдо бўладиган саволлар қуйидагича

- Президент мактабларида УКРга аниқ эътибор умумий давлат мактабларининг инглиз тили ўқитувчилари учун УКР сиёсати ҳужжати доирасида у ёки бу шаклда ўтказилиши ёки мослаштирилиши мумкинми
- Президент мактабларининг инглиз тили ўқитувчилари учун УКР элементлари барча ўқув фанлари ўқитувчиларига тааллуқлими.

УКР бошқаруви бўйича тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

Мактабгача ва мактаб таълими вазирлиги ҳар қандай фан бўйича давлат мактаблари ўқитувчиларининг узлуксиз касбий ривожланиши бўйича миллий сиёсатни ишлаб чиқиши ва қабул қилиши керак. Бу сиёсат идеал ҳолда қуйидагилар каби бир қатор асосий тамойилларга асосланиши керак:

- ҳар бир ўқитувчи ўз фаолияти давомида касбий ривожланишга ҳақли ва мажбуриятига эга;
- бутун мамлакат бўйлаб қишлоқ ва шаҳарлардаги ўқитувчилар учун УҚР имкониятларидан фойдаланиш тенглиги бўлиши керак;
- касбий таълимни ўқитувчилар учун узоқ муддатли касбий жараён сифатида кўриш керак
- барча ўқитувчилар ўқув дастурлари, ўқув материаллари ва баҳолаш амалиётидаги ўзгаришлардан хабардор бўлишлари керак
- барча мактаблар, ўқув ташкилоти сифатида, УҚР учун қулай шарт-шароитлар яратилиши ва қўллаб-қувватланишини таъминлаши керак;
- индивидуал УҚР ҳар бир мактабнинг ташкилот сифатида ривожланиши ва шунинг учун у ўқувчиларга тақдим этаётган таълим сифати билан узвий боғлиқдир;

2-тавсия

Мактаблар ва амалиётчилар ҳамжамиятлари УҚР фаолияти марказлари сифатида тан олинishi керак.

3-тавсия

УҚРни таъминлаш ҳам эҳтиёжларга асосланган INSETT ҳам ушбу марказларда кейинги УҚР фаолиятидан иборат бўлиши керак.

4-тавсия

Директорларга мактабларда касбий ривожланиш учун зарур шарт-шароитларни яратиш бўйича ўқиш ва йўл-йўриқ таъминланиши керак

5-тавсия

Ўқитувчилар ва директорлар доимий ўрганиш жараёни сифатида УҚР тамойиллари ва амалиёти бўйича тренинглар ва йўл-йўриқлар билан қўллаб-қувватланиши керак.

6-тавсия

Ҳар бир ўқитувчининг УҚР фаолиятини ҳужжатлаштириш воситаси сифатида УҚР портфолиосидан фойдаланишни кўриб чиқиш керак ва у ҳар йили мактаб директори ёки бошқа катта ҳамкасби билан баҳолаш йиғилишида кўриб чиқилиши керак.

7-тавсия

Ҳар бир мактаб миллий сиёсатга асосланган, шунингдек, ўқитувчилар ва мактаб директори томонидан мунтазам равишда аниқланган эҳтиёжлар ва устуворликларни ҳисобга олган ҳолда ўзининг институционал УҚР сиёсати ва амалиётини ишлаб чиқиши керак.

8-тавсия

Фақат ўқитишни такомиллаштиришга аниқ ҳисса қўшадиган УҚР фаолияти ва жараёнлари тан олиниши учун УҚР балларини олишнинг 17 усулини батафсил баён қилган ҳужжат қайта кўриб чиқиши керак. Янгиланган рўйхатда ўқув курсларида ҳамда ўқитувчилар бошчилигидаги ташаббусларда, масалан Телеграмдаги муҳокама гуруҳлари ва маҳаллий ўқитувчилар клубларида, иштирок этиш аралашмаси бўлиши керак.

9-тавсия

Давлат мактабларида УҚРни таъминлаш Президент мактаблари учун белгиланган ўқитувчиларнинг компетенцияси ва стандартлари билан бир хил бўлиши керак.

b. PRESETT

Summary

Қисқача баён

Янги инглиз тили ўқитувчисининг касбий йўли PRESETT дастурининг 1-йилида, талаба тил ўрганувчидан шу тил ўқитувчисига ўтиш жараёнини бошлаган пайдан бошланади.

Миллий PRESETT ўқув дастури ишлаб чиқувчилари PRESETT талабаларининг бакалаврият даврини йўл сифатида тасаввур қилишлари ҳақида далиллар мавжуд. Миллий ўқув дастури мавжудлиги ва PRESETT дастурига тизимли ўқув жараёнлари киритилганлиги бу фикрни тасдиқлайди.

Бироқ, Ўзбекистондаги барча PRESETT битирувчилари бир хил йўлни босиб ўтмайдилар, чунки баъзи ўқув юртлари миллий ўқув дастурига амал қилмайди, баъзи кириш имтиҳонлари талабаларга йўлини бошлаш учун ҳақиқий жўнаш нуқтасини бермайди ва PRESETT чиқиш имтиҳонлари мўлжалланган йўл манзилига етиб келишни таъминламайди.

Бундан ташқари, нечта PRESETT битирувчиси ўз манзилига етиб бориши ёки INSETT провайдерлари PRESETT битирувчилари бакалавриятда ўқиш давомида ўрганган нарсаларига таянадими ёки йўқми, номаълум.

i. Миллий PRESETT ўқув дастури доирасидаги УҚР касбий йўлга қаратилган

ЖТУдаги ҳамкасблар билан муҳокама қилиш (17-илова) PRESETT битирувчилари касбий таълимни қўллаб-қувватловчи жараёнларда иштирок этишларини кўрсатади. Ўқув дастурида УҚР бўйича махсус модуль мавжуд эмас, лекин 2-босқичдан бошлаб бир қатор модуллар мактабда ўқитишнинг воқеликларига қаратилган. Масалан, “Ўқитиш амалиётига” босқичма-босқич ва йўналтирилган ёндашув мавжуд бўлиб, у 2-босқичда раҳбарлик остида кузатишдан 3-босқичда ўқитувчилик стажировкага, 4-босқичда эса дарслар учун тўлиқ жавобгарликка ўтади.

Шуниси эътиборга лойиқки, рефлексия ўқув дастурига топшириқлар ва модуль таркиби доирасида киритилган. Кўпгина модулларда топшириқлар, масалан, амалиётни рефлексия қилиш элементини ўз ичига олади. Бу асосий методология модуллари ва дарсни режалаштириш, касбга оид мақолаларни муҳокама қилиш ва синфни текшириш бўйича модуллар ёки модуллар қисмига (3 ва 4-босқичларда иккита модуль) ҳам тааллуқли. Таркиб ва жараён ортидаги асос, танқидий ва мустақил фикрлаш ва мулоҳаза юритиш кўникмаларини ривожлантириш орқали талабаларни ўқитувчи касби учун тайёрлашдир.

Рефлексияни жорий этишга асосланган касбий ривожланишга бундай узлуксиз ёндашув бизга асосли кўринади, чунки у ўз ичига олган жараёнлар ўрганиш имкониятини беради, ва шу орқали рефлексия бўлажак ўқитувчининг фикрлаш ва хатти-ҳаракатларининг бир қисмига айланади. Андерсон (2015) ўқитувчиларга тилларни қандай ўрганиш ва қайси турдаги ўқитиш ўрганишга ҳисса қўшиши ҳақида ўйлашда ёрдам беришда бундай имкониятларнинг аҳамиятини таъкидлайди.

i. Турли хил провайдерлар томонидан турли хил PRESETT йўли таклиф этилади

Бироқ, барча PRESETT талабалари бир хил йўлни бошдан кечирмайдилар. Хусусий университет (18-илова) ва давлат провайдери (19-илова) билан ўтказилган интервьюлар баъзи PRESETT муассасалари миллий ўқув дастурига амал қилмаслигини кўрсатди.

Хусусий провайдерга келсак, улар ўзларининг ўқув дастурларини ишлаб чиқганлар, чунки уларнинг фикрига кўра PRESETT ўқув дастурига бўлажак ўқитувчилар учун мос келмайдиган бегона таркиб киритилган. Улар ўзларининг ўқув дастурларини аслдан кўра амалийроқ деб билишади. Бироқ, улар “асл” деганда нимани назарда тутаётгани тўлиқ аниқ эмас. Шундай қилиб, биз ушбу университет филологияга асосланган PRESETT ўқув дастурини ёки ҳеч бўлмаганда миллий PRESETT ўқув дастурининг баъзи қисмларини мослаштирганми ёки улар миллий PRESETT ўқув дастури мавжудлигидан хабардорми ёки йўқлигига ишончимиз комил

эмас. Давлат провайдери бизга PRESETT битирувчиси миллий PRESETT ўқув дастури таклиф қилганидан кўра кенгроқ таълимга муҳтож деб ҳисоблашини ва шунинг учун улар кўпроқ филологияга йўналтирилган таркибни киритганини маълум қилди. Бундан ташқари, улар таржима бўйича таркибни қўшганлар, чунки бу PRESETT битирувчиларига ўқитувчиликдан ташқари бир қатор иш имкониятларини таъминлайди деб ўйлашади. УзР Президентнинг 290-сонли Фармони ушбу университетга жорий йил бошидан молиявий, академик ва ташкилий мустақилликни берган ва шунинг учун у истаса, миллий PRESETT ўқув дастурига амал қилмаслиги мумкин.

Ушбу мустақиллик даражаси академик фанларни ўрганиш учун тўлиқ мос ва мақбул бўлиши мумкин бўлса-да, биз касбий малакага нисбатан *laissez-faire* ёндашувини принципаи ва амалда мутлақо мос эмас деб ҳисоблаймиз. Бунинг сабаби шундаки, касбий малака фақатгина академик хусусиятга эга эмас. Натижада, бизнинг фикримизча, ўқитувчилик касбини бошлаган PRESETT битирувчилари тил ўрганиш нима эканлигини, самарали ўқитиш нима ва профессионал касб эгаси бўлиш нимани ўз ичига олиши ҳақида турли хил тушунчаларга эга бўлади. Бундан ташқари, баъзилари бошқаларга қараганда келажакдаги касбига кўпроқ амалий тайёргарлик ва ёрдам кўрган бўлади. Бизнинг фикримизча, бу таклиф этилаётган касбий малакани қадрсизлантиради, чунки барча малакалар бир хил стандартларга эга эмас ёки барчасидан бир хил профессионаллик кутилмайди. Шу сабабли, баъзи инглиз тилини ўрганувчилар ва мактаблар ноқулай аҳволга тушиб қолишлари мумкин, чунки уларнинг ўқитувчилари ўз ишларига мумкин бўлгандек тайёр эмас.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, ўқув дастурлари таркибидаги ва PRESETTни амалга оширишдаги ушбу номувофиқликлар касбга кириш учун баъзи PRESETT малакаларининг сифати ва мувофиқлигига жиддий шубҳа туғдиради деб ўйлаймиз.

ii. Турли хил провайдерлар томонидан турли хил PRESETT йўли таклиф этилади

Бироқ, барча PRESETT талабалари бир хил йўлни бошдан кечирмайдилар. Хусусий университет (**18-илова**) ва давлат провайдери (**19-илова**) билан ўтказилган интервьюлар баъзи PRESETT муассасалари миллий ўқув дастурига амал қилмаслигини кўрсатди.

Хусусий провайдерга келсак, улар ўзларининг ўқув дастурларини ишлаб чиққанлар, чунки уларнинг фикрига кўра PRESETT ўқув дастурига бўлажак ўқитувчилар учун мос келмайдиган бегона таркиб киритилган. Улар ўзларининг ўқув дастурларини аслдан кўра амалийроқ деб билишади. Бироқ, улар “асл” деганда нимани назарда тутаётгани тўлиқ аниқ эмас. Шундай қилиб, биз ушбу университет филологияга асосланган PRESETT ўқув дастурини ёки ҳеч бўлмаганда миллий PRESETT ўқув дастурининг

баъзи қисмларини мослаштирганми ёки улар миллий PRESETT ўқув дастури мавжудлигидан хабардорми ёки йўқлигига ишончимиз комил эмас. Давлат провайдери бизга PRESETT битирувчиси миллий PRESETT ўқув дастури таклиф қилганидан кўра кенгроқ таълимга муҳтож деб ҳисоблашини ва шунинг учун улар кўпроқ филологияга йўналтирилган таркибни киритганини маълум қилди. Бундан ташқари, улар таржима бўйича таркибни қўшганлар, чунки бу PRESETT битирувчиларига ўқитувчиликдан ташқари бир қатор иш имкониятларини таъминлайди деб ўйлашади. УзР Президентнинг 290-сонли Фармони ушбу университетга жорий йил бошидан молиявий, академик ва ташкилий мустақилликни берган ва шунинг учун у истаса, миллий PRESETT ўқув дастурига амал қилмаслиги мумкин.

Ушбу мустақиллик даражаси академик фанларни ўрганиш учун тўлиқ мос ва мақбул бўлиши мумкин бўлса-да, биз касбий малакага нисбатан *laissez-faire* ёндашувини принципиал ва амалда мутлақо мос эмас деб ҳисоблаймиз. Бунинг сабаби шундаки, касбий малака фақатгина академик хусусиятга эга эмас. Натижада, бизнинг фикримизча, ўқитувчилик касбини бошлаган PRESETT битирувчилари тил ўрганиш нима эканлигини, самарали ўқитиш нима ва профессионал касб эгаси бўлиш нимани ўз ичига олиши ҳақида турли хил тушунчаларга эга бўлади. Бундан ташқари, баъзилари бошқаларга қараганда келажакдаги касбига кўпроқ амалий тайёргарлик ва ёрдам кўрган бўлади. Бизнинг фикримизча, бу таклиф этилаётган касбий малакани кадрсизлантиради, чунки барча малакалар бир хил стандартларга эга эмас ёки барчасидан бир хил профессионаллик кутилмайди. Шу сабабли, баъзи инглиз тилини ўрганувчилар ва мактаблар ноқулай аҳволга тушиб қолишлари мумкин, чунки уларнинг ўқитувчилари ўз ишларига мумкин бўлгандек тайёр эмас.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, ўқув дастурлари таркибидаги ва PRESETTни амалга оширишдаги ушбу номувофиқликлар касбга кириш учун баъзи PRESETT малакаларининг сифати ва мувофиқлигига жиддий шубҳа туғдиради деб ўйлаймиз.

iii. Кириш ва чиқиш имтиҳонлари билан боғлиқ муаммолар туфайли йўл тўхтатилади

Юқорида санаб ўтилган хусусий ва давлат университетлари (18 ва 19-иловалар) ҳамда Тошкент шаҳар кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш институти (20-илова) суҳбатдошлари В1 тоифасига кириш имтиҳонларида коррупция ҳолатлари мавжудлигини айтишди. Бу шуни англатадики, В1 кириш имтиҳон сертификатига эга бўлганларнинг ҳаммаси ҳам В1 профилига эга эмас ва шунинг учун йўлни мўлжалланганидан бошқа жойдан бошлаши мумкин. Улар, шунингдек, касбий малака учун мўлжалланган тилни билиш учун мўлжалланган манзилга етиб бормаслиги мумкин.

Шунингдек, университетлар бизга PRESETT малакасининг ўқитувчилик касбига кириш учун ўзи етарли эмаслигини, чунки бўлажак ўқитувчилар давлат мактабида ишлаш учун C1 тилни билиш сертификатига эга бўлиши кераклигини айтишди. Бу ғайритабиий, чунки назарий жиҳатдан миллий PRESETTда тил бўйича чиқиш имтиҳони C1 га мосланган. Бундан ташқари, PRESETT малакаси MMTB томонидан мақсадга мувофиқ деб ҳисобланмайди.

Агар C1 даражасида тилни билиш инглиз тили ўқитувчилари учун давлат мактабларига кириш нуқтаси бўлиб қолса, бизнинг фикримизча, университетларда тил бўйича чиқиш имтиҳонлари C1 га созланиши керак. Бу касбий йўлдаги тўсиқларни бартараф қилади ва ресурслардан самаралироқ фойдаланади. Бундан ташқари, PRESETT битирувчилари ва институтлари учун ҳозирги статус-квога қараганда адолатлироқ бўлади.

Биз университет ўқув режаси ва малакаси учун O'YMTB масъул эканлигини, аммо ўқитувчиларни ёллаш ва қўллаб-қувватлаш учун MMTB жавобгар эканлигини билдик. Ҳозирда PRESETT ўқув дастури ва чиқиш имтиҳонларида уларнинг сиёсати ва амалиётлари ўртасида номувофиқлик мавжуд. Бу инсон ва молиявий ресурсларнинг кераксиз исроф қилинишига олиб келади. Биз O'YMTB ва MMTB ҳамкасбларига PRESETT ўқув дастурларини мослаштириш ва PRESETTдан чиқиш имтиҳонлари давлат мактабларида ўқитувчилик касбига тўғридан-тўғри кириш имконини берадиган C1 га мос келишини таъминлаш мақсадида ўзаро мулоқот қилишларини тавсия қиламиз.

iv. Малакадан кейинги кетма-кетликка оид аниқлик йўқ
Ўқитувчилик фаолиятини танлаган PRESETT битирувчилари сони тўғрисида аниқ маълумотларни олиш биз учун қийин бўлди. Бироқ, бизда ЖТУ, Низомий ва Бухоро педагогика университетлари маълумотлари мавжуд (8-илова). Бундай маълумотлар асосий қарор қабул қилувчилар томонидан мунтазам равишда тўпланадими, таҳлил қилинадими ва баҳоланадими аниқ эмас. Агар бу қилинмаса, қарор қабул қилувчилар буни мониторинг ва баҳолашнинг бир қисми сифатида қилишлари фойдали бўларди, деб ўйлаймиз. Бундай маълумотларни ўрганиш MMTBга инвестицияларнинг даромадлилигини (ROI) ва PRESETT тадқиқотларининг хусусий ва давлат мактабларига киришга таъсирини ўлчаш имконини беради.

INSETT провайдерлари учун PRESETT битирувчиларининг тажрибалари, билимлари ва кўникмаларига асосланишнинг амалий томонлари, агар талабалар турли профилдаги университетларни битирсалар, баъзи жиҳатларда қийин бўлиши мумкин. Авлоний институтининг 36 соатлик асосий ўқув режаси ва Тошкент вилоят кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш институти материалларини ўрганиш курсни тузишда PRESETT

тажрибаси ҳисобга олинмаганлигини кўрсатади. Бу фикр Авлоний институти билан бўлган суҳбатда (13-илова) янада мустаҳкамланади, унда бир ҳамкасбимизни, INSETT материалларини ишлаб чиқиш ҳозирда PRESETT негизига асосланмаганлигини тасдиқлади.

PRESETT бўйича тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

Барча провайдерлар учун PRESETT ўқув дастури УКР жиҳатини эътиборга олиш учун ва педагогика талабалари тўрт йиллик ўқиш даврида бу йўлни амалга оширишда керакли ёрдамни олишларини таъминлаш учун қайта кўриб чиқилиши ва ўзгартирилиши керак. Ҳар бир PRESETT дастурига киритилиши мумкин бўлган УКРга йўналтирилган фаолиятга мисоллар:

- материаллар ишлаб чиқиш
- ўқитувчилик амалиёти давомида тенгдошларнинг кузатиши ва фикр-мулоҳазалари
- мақола муҳокамаси орқали касбга оид адабиётларни ўқишга кириш
- синфдаги тадқиқот
- рефлексия журнаlines юритиш
- ҳар бир ўқув йилида тузилган портфолио бўйича баҳолаш

2-тавсия

MMTB миллий PRESETT ўқув дастури барча PRESETTни ташкил қилувчи муассасаларда стандартлаштирилган бўлишини таъминлаш учун ОЎМТВ билан алоқа ўрнатиши керак, шунда янги инглиз тили ўқитувчиларининг касбий йўли тенг шароитларда ва мактабларда болаларни ўқитишга муносиб бўлган даражадан бошланади.

3-тавсия

Халқаро тилни билиш имтиҳони харажатлари талабалар бўйнига тушмаслиги учун PRESETT чиқиш тил имтиҳонлари CEFR C1 даражасига синчковлик билан мослаштирилиши керак.

4-тавсия

PRESETTни таъминловчи барча муассасалар давлат ва хусусий мактабларда ўқитувчилик лавозимларига ўтаётган битирувчиларнинг ҳисобини юритиши керак, шунда вазирлик PRESETT дастурларининг давлат ва хусусий секторда инглиз тилини ўқитиш сифатига таъсирини баҳолашни бошлаши мумкин.

5-тавсия

PRESETT муассасалар, Авлоний институти ва педагогларни тайёрлаш/қайта тайёрлаш институтлари ўқитувчиларнинг ишга киришдан олдинги педагогик таълим тажрибасидан тўлиқ амалиётчи ўқитувчи

мақомига силлиқ ўтишини таъминлаш учун яқиндан ҳамкорлик қилиши керак.

с. Давлат томонидан белгиланган INSETT, шу жумладан мотивация ва мукофотлар

Қисқача баён

Биз давлат томонидан белгилаб қўйилган INSETT ҳақида ўз тушунчамиз даражаси ҳақида қисқача огоҳлантириш билан бошлаймиз. Кейин биз Кеннедидан (2005) мослаштирилган тизим орқали давлат томонидан тасдиқланган иккита асосий INSETT провайдерларининг ҳар бирдан битта курсни таҳлил қиламиз.

Хулоса сифатида, иккала курс ҳам асосан маълумот бериш билан боғлиқ бўлиб, ўқитувчиларнинг танқидий фикрлашни ва ўз синфларида муаммоларга педагогик ечимларни ривожлантиришга кам эътибор берилишини таъкидлаймиз. Мотивация ва мукофотлар ишдаги вазифалар ва маош билан боғлиқ кўринади. Биз давлат томонидан тавсия этилган INSETTни таҳлил қилишда УҚРни йўл сифатида қабул қилинишнинг далилларини топа олмадик.

Бизнинг тушунчамиз ҳали ҳам ривожланмоқда

Биз давлат томонидан белгиланган курслар ҳақида оқилна ишчи тушунчасини ишлаб чиқдик, аммо мавжуд вақт ичида қуйидагиларга эриша олмадик:

- жорий ташкил қилинган касбий ривожланиш бўйича ўқитувчилар тажрибасини чуқур ўрганиш
- малака ошириш ва қайта тайёрлаш институтларида кўплаб устозлар билан суҳбатлашиш
- Авлоний институтининг Таълимни бошқариш тизими билан тўлиқроқ танишиш
- давлат томонидан белгиланган INSETT хусусий провайдерларини тасдиқлаш учун Авлоний институтининг мезонлари ҳақида батафсил маълумот олиш.

Давлат томонидан белгиланган INSETT провайдерлари

Ҳозирда Ўзбекистонда инглиз тили ўқитувчилари учун давлат провайдерлари томонидан ишлаб чиқилган фақат 2 турдаги курслар мавжуд. Ушбу INSETTни Авлоний институти ва кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш институтлари ММТВ номидан миллий даражада таъминлайдилар. Ушбу INSETT курслари педагогикага қаратилган.

Намуна олинган ва таҳлил қилинган курсларнинг таърифи

Авлоний институти бизга (12-илова) маълум қилдики, УҚР даврий INSETT янгиланишидан узлуксиз касбий таълим тизимига ўтаётганлиги сабабли, давлат провайдерлари томонидан ишлаб чиқилган курс турлари диапазони ҳозирда 2 та билан чекланган. Биттаси Жорж Мейсон университети томонидан ишлаб чиқилган “Teaching English though

English” курси <https://sites.google.com/view/mason-tete/home?pli=1>. Авлониё институтини ушбу курсни LMS тизимида ACCELS ёрдамида жойлаштирди. Бошқа вариант эса барча фан ўқитувчилари учун мўлжалланган 8 та компетенцияга боғланган асосий ўқув режасига асосланади.

Биз эътиборимизни Авлониё институтини томонидан бизга юборилган 36 соатлик INSETT миллий ўқув дастури (5-илова) ва Тошкент вилояти педагогларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш институтини (TRTRI) томонидан ишлаб чиқилган курс таҳлиliga қаратишга қарор қилдик. У 2020 йилда ишлаб чиқилган “*Modern Approaches and Innovations in Teaching a Foreign Language*” (7-илова).

Яна бир бор огоҳлантиришлар керак. Биз ҳужжатларни компьютер таржимаси орқали кўриб чиқдик ва 2020 йилги курс ҳали ҳам амалдалигига амин эмасмиз. TRTRIдан биз кўриб чиқишимиз мумкин бўлган бошқа курслар ҳам бор эди, аммо вақт чекловлари бизни ҳамма нарсани тўлиқ таҳлил қилишдан кўра, битта тўпламнинг микро-таҳлилини танлашга мажбур қилди.

Авлониё институтининг миллий INSETT ўқув дастури

Авлониё институтининг таянч дастури 36 соатдан иборат. Унинг муқова саҳифасида умумий ўрта таълим муассасаларининг барча фан ўқитувчилари учун узлуксиз касбий ривожланиш курси сифатида мўлжалланганлиги тушунтирилган.

Курс 8 та мавзудан иборат. Авлониё институтини бу мавзуларни компетенция ҳисоблайди. Улар бизга ушбу компетенцияларга субкомпонентларни қўшиш бўйича ишлар олиб борилаётганини маълум қилишди, шунда улар ўқитувчилар ва курс провайдерлари учун ҳозиргидан кўра фойдалироқ маълумот манбаи бўлиб хизмат қилади. (13-илова)

8-та ўқитувчи компетенциялари қуйидагилар:

1. Мулоқот кўникмалари
2. АКТ ва медиа саводхонлиги
3. Ўзини устида ишлаш ва узлуксиз касбий ривожланиш
4. Масъулият ва мослашувчанлик
5. Инклюзив тарзда ўқитиш қобилияти
6. Касбий фаолиятда таълимга оид меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларини билиш ва улардан фойдаланиш
7. Ўқитиш методикаси
8. Баҳолаш саводхонлиги

Курснинг мақсади қуйидагича:

- зарур касбий билим, кўникма ва малакаларни мунтазам янгилаб бориш
- замонавий услублар асосида ўқув жараёни самарадорлигини ошириш
- малака талаблари асосида ўқитувчиларнинг касбий компетенциясини ривожлантириш.

Курсда курснинг мақсадлари ва у ҳал қилишни мақсад қилган касбий компетенциялар баён этилган. Компьютер таржимаси ноаниқ бўлса-да, мақсадлар асосан ўқитувчиларга маълумот етказиш нуқтаи назаридан ифодаланади. Бу ерда INSETT масъулият, талаблар ва янги педагогик тенденциялар тўғрисидаги маълумотларни узатиш сифатида ифодаланган.

Биз тушунамизки, барча 4 та курс провайдерлари ушбу ўқув режаси асосида INSETT курсларини лойиҳалаш ҳуқуқига эга. 36 соат - минимал курс давомийлиги: агар керак бўлса, улар узоқроқ курсни тақдим этишлари мумкин. Курснинг мақсадлари ва мазмуни 8 та компетенцияга йўналтирилганлигини таъминлаган ҳолда, провайдерлар материалларни ўзлари хоҳлаганча лойиҳалаш эркинлигига эга ([13-илова](#)).

TRTRI нинг INSETT курси: Чет тилини ўқитишда замонавий ёндашувлар ва инновациялар

Курснинг режаси учун 7-иловага қаранг. Курс 9 та мавзудан иборат:

1. Чет тилини ўқитишда илғор хорижий тажриба ва замонавий ёндашувлар, замонавий муносабатлар.
2. STEAM ёндашуви ва ақлли таълим технологиялари
3. Замонавий таълим воситаларидан фойдаланиш.
4. Таълим жараёнини бошқариш технологиялари ва баҳолаш турлари.
5. Чет тили дарсларида ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланиш усуллари
6. Чет тилларни ўқитишда компетенция асосланган ёндашувга асосланган таълимни жорий этиш
7. Замонавий талаблар асосида интеграциялашган дарсларни (CLIL) ташкил этиш.
8. Хорижий тил дарсларини замон талаблари асосида ташкил этиш ва дарс режаларини ишлаб чиқиш.
9. Талабалар саводхонлигини баҳолашнинг халқаро тадқиқотлари.

Курснинг мақсади қуйидагича кўрсатилган

умумий ўрта таълим мактабларининг инглиз тили ўқитувчиларининг таълим жараёнида замонавий ёндашув ва инновациялардан фойдаланиш компетенцияларини ривожлантириш.

Кейинги жойд, курснинг таълим мақсади қуйидагича ифодаланган:

ўқитувчиларни инглиз тилини ўқитишдаги замонавий ёндашув ва инновациялар билан таништириш, уларни амалиётда қўллаш, шу орқали таълим самарадорлигини таъминлаш.

Курс режаси ўқитувчилардан курс давомида ривожланиши керак бўлган бир қатор компетенцияларни белгилайди. Курс жами 62 соат давом этади. Унда айтилишича, у маърузалар, муҳокамалар, мунозаралар, ва амалий қўллашларни ўз ичига олади, улардан 14 соати амалий дарслар.

Авлоний институтининг курси билан баъзи умумий жиҳатлар мавжудлигини компетенциялар, баҳолаш, рақамли саводхонлик ва ўқитиш методикаси билан боғлиқ мавзулар тасдиқлайди. Курс мазмунининг тавсифи шуни кўрсатадики, курснинг асосий йўналиши “Авлоний” курси каби ўқитувчиларга маълумот етказишдир. Ушбу курс 8 та компетенция пайдо бўлишидан олдин ёзилган ва шунинг учун батафсил таҳлил қилиш керак эмасдек туюлади, чунки бу курс энди янги компетенцияларга мослашиш учун янгиланиши керак бўлиши мумкин.

Давлат томонидан белгиланган 2 та INSETT курсларини таҳлил қилиш учун асос.

Биз Авонлий институти ва TRTRI курсларини Кеннеди (2005) дан мослаштирилган рамка призмаси орқали таҳлил қиламиз. 2 та курсни таҳлил қилишга ўтишдан олдин биз қуйида ушбу рамкани изоҳлаймиз.

Кеннеди УКР нинг 9 моделини кўриб чиқади ва таҳлил қилиш учун асос сифатида УКР ҳақида 5 та тегишли савол таклиф қилади. Кеннеди алоҳида INSETT ҳақида эмас, балки умуман УКР ҳақида ёзса-да, биз унинг моделини икки асосий сабабга кўра Ўзбекистонда давлат томонидан белгиланган INSETT таҳлили учун мос асос деб ҳисоблаймиз. Биринчидан, чунки INSETT УКРнинг бир шаклидир. Иккинчидан, чунки биз унинг модели УКР умумий маънода нима, қандай ва нима учун деган саволларнинг кенг қамровли ва аниқ шарҳини беради деб ҳисоблаймиз. Биз қуйида унинг 9 та моделидан 8 тасини ўз ичига олган ишининг мослаштирилган версиясини келтирамиз. Кейинги саҳифадаги мақсад ва шарҳлар устунлари унинг ва бизнинг тажрибамиз бирлаштиришдан келиб чиқади. Кеннеди моделини 42-43-бетларда тушунтиргандан сўнг, биз 44-бетда ушбу моделга ҳавола қилган ҳолда Ўзбекистонда жорий INSETT ташкил қилиш намунасини таҳлил қиламиз

CPD Model	Purpose	Comments
Training	Teachers are given a chance to update skills in order to show competence	• Agenda usually decided by provider. • Can be effective in communicating new knowledge • May not always connect to teachers' classroom context
Award-bearing	Teachers show evidence of their suitability via the gaining of a qualification	Validation by an outside body
Deficit	To remove or mitigate perceived teacher weaknesses	• Often course-based. • Ignores scrutinising system organisational and management factors, weaknesses, which may account for some teacher weakness • Often compulsory participation, variable teacher motivation
Cascade	Spreading of good practice. Teachers attend training events and disseminate to other teachers	• Providers may focus more on numbers trained than on cascade design which maximises chances of transfer of ideas into the classroom • Impact often diluted at each successive level of the cascade • Often used to implement educational reform
Standards/Competency-based	To create effective teachers by focusing on empirically-based connections between teacher effectiveness and student learning'	May emphasise individual teacher competence and accountability at the expense of collaboration and teacher's own ideas and abilities

Mentoring	To support professional learning via a confidential one-to-one relationship	Can be hard to find and train skilful mentors. Requires support at school level, e.g. timetabling space or a reduction in teaching load.
Community of practice	Similar to mentoring, but usually more than 2 people are involved	May include focus on whole school development as well as individual CPD
Action research	Teachers investigate their classrooms in order to address pedagogical questions or problems	• Teachers can do action research alone or collegially. • Requires time

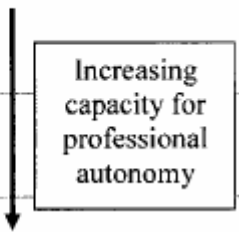
Таъкидлаш жоизки, биринчи 5 та модель асосан УКР ни ташкил қилишда юқоридан пастга ёндашувга асосланган, қолган учтаси эса УКР ташаббуслари кўпроқ пастдан юқорига бўлишига имкон беради.

Кеннеди таъкидлашича, УКРни ташкил қилишда асосий масала – бу “нима учун” ни кўриб чиқиш учун “нима” ва “қандай қилиб” дан кенгроқ масалаларга эътибор қаратиш. Шу мақсадда у УКРнинг трансмиссив, ўтиш ва трансформатив мақсадларини ажратади. Ҳар бир кейинги УКР мақсади ўқитувчиларнинг кўпроқ мустақиллигини таъминлайди.

Унинг таъкидлашича, УКРнинг трансмиссив мақсади асосан давлат сиёсатининг бир қисми бўлган ислохотларни амалга оширишда ўқитувчиларни қўллаб-қувватлашдан иборат. Кеннеди УКРнинг трансформатив мақсадини кенг маънода ўқитувчиларни ўзларининг касбий фаолиятларини шакллантиришда қўллаб-қувватлаш деб ҳисоблайди. У УКРнинг ўтиш мақсади ҳукуматнинг ёки индивидуал вазифаларни қўллаб-қувватлашга қаратилган деб таъкидлайди.

У моделларни шундай тавсифлайди:

Model of CPD	Purpose of model
The training model The award-bearing model The deficit model The cascade model	Transmission
The standards-based model The coaching/mentoring model The community of practice model	Transitional
The action research model	Transformative

Кеннеди, шунингдек, УКР ҳақида 5 та саволни таҳлил учун асос сифатида таклиф қилади

1. УКР қандай билим олиш турларини қўллаб-қувватлайди, яъни процессуал (“қандай қилиб”лигини билиш) ёки баёнот/тахминга тегиши (“уни” билиш)?
2. Асосий эътибор индивидуал ривожланишгами ёки жамоавий ривожланишга қаратилганми?
3. УКР қандай даражада жавобгарлик шакли сифатида қўлланилади?
4. УКР касбий автономияни сақлаб қолиш учун қандай имкониятлар беради?

5. УҚРнинг асосий мақсади билимларни узатиш воситасини таъминлашми ёки трансформатив амалиётларни тарғиб қилишми?

Кейинги саҳифада биз Авлони институти ва TRTRI нинг курсларини таҳлил қилиш учун Кеннедининг УҚР мақсадлари ва саволларининг гибридидадан фойдаланамиз.

Авлоний институти ва TRTRI курслари Кеннедининг рамкаси орқали кўриш

Курс	Авлоний	TRTRI
Билим олиш тури	“Уни” билиш	“уни” билиш, гарчи чорақдан сал камроғи “қандай қилиб” ни билишга қаратилган
Асосий эътибор	Индивидуал	Индивидуал
Ҳисобдорликка эътибор даражаси	Асосан ҳисобдорликка қаратилган, чунки компетенциялар асосий ўқув дастури мазмунининг асосини ташкил қилади	Асосан ҳисобдорликка қаратилган, чунки компетенциялар биринчи ўринга чиқади.
Касбий автономияни сақлаб қолиш имконияти	Курс асосан маълумотга қаратилган бўлиб туюлиши сабабли, қисқа муддатда ўқитувчиларнинг юқори даражадаги автономиясини ривожлантириш даргумон. Айтиш мумкинки, баъзи ўқитувчилар курсдан олган маълумотларидан ўз ўқитишларида автономия элементларини ривожлантириш учун фойдаланишлари мумкин.	“Авлоний” курси тўғрисидаги шарҳлар бу ерга ҳам таалуқли
Асосий УКР мақсади	Кўпинча трансмиссив. Бу фикр курснинг мақсади билимларни янгилаш, шунингдек, курс мазмуни ва мавзуларининг тавсифини синчковлик билан ўрганишга асосланган. Ўқитувчининг компетенцияларини ривожлантириш ҳам курс мақсадининг бир қисмидир, шунинг учун назарияда курс ўтиш мақсадини ўз ичига олади. Бироқ, буни курс мазмуни тавсифида кўриш қийин.	Юзаки ўтиш, гарчи курс мазмуни ва тавсифи асосан трансмиссив бўлиб туюлса ҳам

Хулоса қилиб айтганда, ҳар иккала курс ҳам асосан процессуал эмас, балки баёнот/тахмин билимига, ҳамда жамоавий эмас, балки индивидуал ривожланишга қаратилган кўринади. Бир қарашда ўтиш бўлиб туюлиши мумкин бўлган жиҳатларга қарамай, асосий УКР йўналиши трансмиссивдир. Албатта, баъзи ўқитувчилар мактабга қайтганларида курс мазмунини контекстга мос равишда ҳазм қилишлари ва қўллашлари мумкин, аммо бу натижа курс мазмунида яхши акс эттирилмаган. Шунини таъкидлаймизки, сиёсат УКРга нисбатан дефицит қарашга ўтиши мумкин (22-илова). Умумий ўқитувчи кадрларда заиф томонлар бўлиши мумкин бўлса-да, юқоридаги Кеннеди модели ва жорий INSETT ташкил қилишнинг муҳокамасида кўрсатилган сабабларга кўра бизда бу мумкин бўлган ўзгариш ҳақида шубҳалар бор. Бу талабаларнинг муваффақияти билан боғлиқ бўлган ўзгарувчилар сони, ўқувчиларнинг ютуқларини ўқитувчининг самарадорлиги билан боғлайдиган ишончли маълумотларни олиш қийинлиги ва изчил ўзгаришлар назариясига асосланган самарали, яхши мўлжалланган, барқарор ва қўллаб-қувватладиган УКРни таъминлаш қийинлиги билан боғлиқ. Ўқитувчининг УКР ва ўқувчиларнинг ютуқлари ўртасидаги муносабат бўйича батафсил тадқиқот учун Йун ва бошқаларга (2007) ва ўқувчиларнинг яхшиланган кўрсаткичларини семинарлар таъсирига боғлаш қийинлиги ҳақида Опп ва бошқалар (2013) га қаранг.

Биз ушбу курсларда жараёнларга нисбатан кам эътибор қаратилганини таъкидлаймиз, ва шунинг учун биз танлаб олган иккита давлат томонидан белгиланган INSETT курсларини таҳлил қилишда УКР ғояси йўл сифатида кўрилишига минимал далилларини кўрдик.

Агар ММТВ УКРни йўл сифатида кўрадиган ва ўқитувчиларнинг касбий ривожланишида курслар ва мактаб томонидан олиб бориладиган фаолиятнинг аҳамиятини тан оладиган УКР сиёсатини ишлаб чиқса, бу INSETT курсини лойиҳалашга таъсир қилиши мумкин. Сиёсат ва амалиёт ўртасидаги уйғунликка эришиш учун INSETT курслари янада трансформацион ва камроқ трансмиссив бўлган усулларда ишлаб чиқилиши ва ўқитилиши керак. Авлониинг институтининг INSETT ўқув дастурини лойиҳалаш ва RTI курсини лойиҳалаш, шунингдек, ўқитувчиларга янги ғояларни синфда синаб кўриш имкониятини берадиган таркибий қисмларни яратиш орқали мактабдаги кейинги фаолиятнинг муҳимлигини акс эттириши керак. Шунингдек, улар дастур яратишда ўқитувчилар мактабда ёки маҳаллий амалиётчилар ҳамжамиятида баҳам кўришлари ва муҳокама қилишлари мумкин бўлган рефлексия саволларини киритишлари керак.

Мотивация ва мукофотлар

Инглиз тили ўқитувчилари УКРлари доирасида йилига 18 та кредит балл олишлари керак. Улар давлат томонидан белгиланган INSETT курсида қатнашиш учун 9 балл олади (**6-илова**) ва шунинг учун мотивация қайсидир маънода мажбуриятни бажариш билан боғлиқ бўлса-да, албатта, алоҳида ўқитувчилар курсларга ўзларининг истаги билан келишади.

Бироқ, УКРга умумий ёндашувдаги асосий мукофот ва мотивация молиявийдир. Бунинг сабаби шундаки, ўқитувчилар халқаро тан олинган сертификатга эга бўлсалар, 2 йил давомида 50% иш ҳақиға устама олишади. Бу сертификатлар:

- Cambridge Advanced Certificate (C1)
- IELTS - 7+
- TKT- 1, 2 ва 3 (4 модуль университет ўқитувчилари учун)
- TESOL- Level 6
- CELTA ёки DELTA
- TOEFL- C1
- Aptis for teachers C1

Биз ўқитувчиларни халқаро сертификатларни олишга рағбатлантириш муҳимлигини тан оламиз, шунингдек, ўқитувчиларга танлов беришнинг аҳамиятини тушунамиз. Бироқ, биз баъзи сертификатларни танлаш орқасидаги фикрлашни шубҳа остига қўямиз, чунки:

а) Уларнинг аҳамияти турлича

CELTA бу Англия, Уэлс ва Шимолий Ирландияда 2014 йилги Олий таълим малакалари доирасида Олий таълим сифатини таъминлаш агентлигининг 5-даражали ва DELTA 7-даражали малакаси ҳисобланади <https://www.qaa.ac.uk/the-quality-code/qualifications-frameworks>

б) Улар тилни билишнинг турли даражаларини талаб қилади

TKT минимал B1 профилига эга ўқитувчиларга мўлжалланган.

<https://www.cambridgeenglish.org/images/tkt-handbook-modules-1-3.pdf> га қаранг

Бошқа малакаларнинг барчаси C1 ни талаб қилади ёки унга мўлжалланган.

с) Улар педагогика ва тилга эътиборни аралаштирадилар

TKT, CELTA ва DELTA педагогикага қаратилган, қолган малакалар – тилни билишга

д) Педагогика малакаларининг барчаси тўғридан-тўғри синфда ўқитишга қаратилмаган

TKT таълим ҳақидаги билимга эътибор беради, шунинг учун, CELTA ва DELTA дан фарқли ўлароқ, бевосита ўқитишни яхшилашга қаратилмаган

е) Диққат марказида бўлган синфда ўқитиш жиҳати бошланғич ва ўрта мактаб ўқувчилари билан бевосита боғлиқ эмас

Рўйхатдаги Кембриж малакалари Ўзбекистондаги давлат мактабларида инглиз тилини ўрганаётган болаларнинг ёш гуруҳига мўлжалланган эмас. ТКТнинг асосий имтиҳонлари 12 ёшдан ошган талабаларга мўлжалланган. CELTA ва DELTA катталар таълимига қаратилган.

ф) Улардан ўтиш учун ҳар хил вақт талаб этилади

ТКТ - бу асосий малака: у талаб бўйича таъминланади ва ундан курссиз ўтиш мумкин. Ҳар бир имтиҳон 80 дақиқа давом этади. CELTA ва DELTAда ўқув амалиёти талаби мавжуд. DELTA курси 12-18 ой давом этади. Интенсив CELTA курси 4-5 ҳафта юзма-юз ёки онлайн давом этади, ёки ярим кунлик бўлса, тахминан бир йил. С1 тил курсларига ҳам ойлаб тайёргарлик керак.

Биз маслаҳатлашган манфаатдор томонларнинг баъзилари сертификатларга эътибор бериш УҚРда устуворликларнинг бузилишига олиб келди, деб ҳисоблайдилар, чунки бу ўқитувчилар ва баъзан директорларни ўқитиш ёки ўрганишда муҳим бўлган нарсадан кўра кўпроқ сертификат олишга эътибор қаратишларига сабаб бўлади. Вазият бир суҳбатдош томонидан *сертификат маниаси* сифатида таърифланган (17-илова). Ушбу фикрга оид бошқа изоҳлар учун 14 ва 16-иловаларга қаранг.

Кўзда тутилмаган оқибатлар қонуни УҚР даги халқаро сертификатларнинг жорий ҳолатига тааллуқли бўлиши мумкин бўлса-да, сертификатларга урғу беришни тасдиқловчи далиллар мавжуд. Масалан Тошкентдаги мактабининг ўқитувчилари ташаббусни умуман қўллаб-қувватлаган кўринад (15-илова), ва баъзи ўқитувчилар сўровномалари маълумотларига кўра (11-илова) ҳам халқаро сертификатлар олиш тарафдори бўлиб туюлади. Ўқитувчиларнинг сўровномаларида 50 дан ортиқ жавоблар ўқитувчиларнинг маоши жуда паст (11-илова), шунинг учун қисқа муддатда, ҳеч бўлмаганда, бу ташаббус ўз даромадларини оширишни истаганлар томонидан мамнуният билан қабул қилинади деган хулосага келдик.

Агар ўқитувчилар халқаро сертификатга эга бўлсалар, назарий жиҳатдан улар курс тўловларини қайтариб оладилар. Тошкент мактаблари бирида ўқитувчилар бунинг амалда қилиш қийинлигини ва кўп вақт талаб қилишини айтишди (15-илова), гарчи Авлоний институтидан ҳамкасбнинг айтишича, баъзи ўқитувчилар ўз ҳаражатларини қайтариб олишга эҳтиёж сезмайдилар. ММТВ вакилининг айтишича, Молия вазирлиги пулни қайтаришдан олдин аризалар сонини текшириши керак.

Давлат томонидан белгиланган INSETT бўйича тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

ММТВ, Авлоний институти ва барча тренинг провайдерлари билан ҳамкорликда ушбу ҳисобот натижаларини INSETT сиёсати ва таъминланишини инглиз тили ўқитувчиларининг ўзгарувчан эҳтиёжлари ва устуворликларини умумий нуқтаи назардан изчиллиги сари ишлаш учун асос сифатида кўриб чиқиши керак. Ушбу ҳамкорлик УКР нинг муҳим таркибий қисми сифатида ҳам ўқув курслари ва мактабдаги кейинги фаолиятнинг ўрнини тушунишга асосланиши керак. Ушбу тушунча Авлоний институтининг INSETT ўқув дастури ва RTI курсини янгилашни талаб қилади.

2-тавсия

Авлоний институти ўқитувчи компетенцияларининг таркибий қисмларини аниқлаштириш борасидаги фаолиятини давом эттириши керак.

3-тавсия

Авлоний институти қошидаги кадрлар тайёрлаш/қайта тайёрлаш марказлари томонидан таклиф этилаётган ўқув машғулотлари ўқитувчиларнинг эҳтиёжларини қондириш нуқтаи назаридан мақсадга мувофиқлигини текшириш учун ҳар томонлама кўриб чиқилиши керак.

4-тавсия

INSETT курслари ўқитувчиларнинг касбий автономиясини ривожлантирадиган усулларда ўқитилиши керак ва шунинг учун билимларни оддий узатишдан ташқари, ўқитишни потенциал трансформацион жараён деб ҳисоблаши керак.

d. Давлат томонидан тақдим этилганлардан ташқари мавжуд узлуксиз касбий ривожланиш (УКР) кўлами ва турлари

Бизнинг маълумотларимизга кўра нодавлат муассасаларда тақлиф қилинадиган УКРнинг 4 асосий тури мавжуд. Булар қуйидагилар орқали УКР

- a) Мустақил ўрганиш
- b) Мустақил ўрганишдан ташқари алоҳида ташаббуслар
- c) Ўзбекистондаги тилни ўрганиш муассасалари қошидаги курсларда қатнашиш
- d) Донорлар томонидан молиялаштириладиган курсларда қатнашиш;

a) Мустақил ўрганиш

Ушбу турдаги УКР мавжудлиги ҳақидаги асосий маълумотларимиз ўқитувчиларнинг сўров жавобларидан олинган ([11-илова](#))

Мустақил ўрганиш одатда интернетда қидириш, интернет ва ижтимоий тармоқлар каналларини томоша қилишдан иборат. Ушбу ўрганиш усули учун иллюстратив сўров жавоблари:

- *Интерфаол дарслар ўтказиш учун YouTube дарсликларини томоша қилиш*
- *Мен “English with Cambridge”ни YouTube томоша қиламан*
- *Мен грамматика китоблари ва кўрғазмалли қуроллар ва интерфаол усулларни, интернетда ўйинларни қидираман*

Ўқитувчилар, шунингдек, касбий адабиёт ўқишни мустақил ўрганиш учун муҳим имконият деб ҳисоблашади, масалан:

- *Мен қўшимча адабиётларни ўқийман*
- *Баъзи мақолаларни ўқийман*

Кўпинча, жавоблар мустақил ўрганиш ва бошқа имкониятларнинг аралашмасидан иборат бўлди. Масалан:

- *Кўникмаларимни такомиллаштириш учун мен тез-тез тренингларда қатнашаман, мастер-классларни томоша қиламан ва хорижий мақолаларни ўқийман. Билимга келсак, мен бўш вақтимда уйда ўз устимда ишлайман*

Онлайн ва юзма-юз интервьюларидан баъзи қўллаб-қувватловчи маълумотлар мавжуд. ([11](#) ва [15-иловалар](#)) Масалан, Тошкент мактаблари биридаги ўқитувчилар бизга интернет материални аниқ нималигини гапирмасдан ўрганишларини айтишди ва 2 нафар ўқитувчи “Prepare” Ўқитувчи китобини ўрганиш уларга ўз дарс беришлари ҳақида фикр юритишда қанчалик фойдалилигини айтиб ўтишди.

Мустақил ўрганиш орқали биз УҚР бўйича биз жуда кам ҳужжатли далилларни топдик. Биз топган ягона манба RELO веб-сайтида эди. RELO “Инглиз тилини ўқитиш форуми” журналининг ўтган нашрларига кириш имконини беради.

<https://americanenglish.state.gov/past-issues-english-teaching-forum>

ни қаранг

b) Мустақил ўрганишдан ташқари алоҳида ташаббуслар

Мустақил ўрганиш билан бўлгани каби, ушбу турдаги УҚР учун асосий далиллар бизнинг сўров маълумотларимиздан олинган (**11-илова**). Ўқитувчиларнинг одатий жавоблари юзма-юз ёки онлайн курсларда қатнашиш эди:

- *Турли тренинг ва семинарларда қатнашаман*
- *Мен онлайн курсларда қатнашаман*
- *Мен қўшимча курсларда ўқийман*

Жавобларда шунингдек интерфаол УҚР вариантларини ҳам беришди:

- *Мен вебинарларда қатнашаман*
- *Мен қўшимча онлайн гуруҳларда ҳам қатнашаман*
- *Google ва Телеграмдаги гуруҳлар орқали турли усуллар ва маълумотларни ўрганаман*

Баъзи жавобларда алмашиш орқали ўрганиш айтилди:

- *Бошқа ўқитувчилар билан фикр алмашаман*
- *Кўпроқ фикр-мулоҳаза. Янги дарслик билан ишлаш. Тажриба алмашиш.*
- *Дарсларимизни ҳамкасбларим билан фикр алмашиш орқали таҳлил қиламиз. Ўқувчилардан дарсим ҳақидаги фикрларини сўрайман ва ўқув қўлланмаларини ўқийман*

Онлайн ва юзма-юз интервьюларимиздан ҳам мисоллар мавжуд. Тошкент мактабларидан бирининг ўқитувчиси бизга Cambridge CELT-S курси учун ўқитувчилар ўз чўнтагидан пул тўлаганликларини айтди. Бу жуда қиммат, аммо қимматли ўрганиш тажрибаси, деди у. Ўқитувчилар, шунингдек, Британия Кенгаши курсларида қатнашишни фойдали деб айтишди.

c) Ўзбекистондаги тилни ўрганиш муассасалари қошидаги курсларда қатнашиш

Тошкент шаҳар кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш институтида тренерлар билан бўлган учрашувимиз бунга асосий маълумот манбаи бўла олади. Бизга маълумки, Авлоний институти 3 та хусусий малака ошириш курслари провайдерини лицензиялаган. Бундай провайдерлардан бири “Турон”

банкилигини биламиз. Лицензиялаш қандай ишлаши ҳақида батафсил маълумот учун [13-иловага](#) қаранг.

Ушбу провайдерлар Авлони институт томонидан ишлаб чиқилган курсларни олиб борадилар, шунинг учун провайдер хусусий бўлса-да, контент давлат томонидан ишлаб чиқилган.

d) Донорлар томонидан молиялаштирилган курсларда қатнашиш

Бу ерда бизнинг асосий маълумотимиз ҳужжат манбаларидан олинган. Курслар Британия ва АҚШ томонидан ташкил қилинади

Курслар турлари қуйидагича

- i. Муҳокама форумлари, вебинарлар ва сўзлашув клубидан иборат интенсив бир ҳафталик Британия Кенгашининг ёзги онлайн курси (ОТС).
<https://www.britishcouncil.uz/en/programmes/education/future-english/online-teacher-community-summer-school> га қаранг
- ii. 10 ҳафталик Британия Кенгашининг онлайн ўқув курси (ОТС) ҳафтасига тахминан 5 соатлик ўқиш вақтидан иборат 3 модульдан иборат. Вазифалар ўқитувчиларни муҳокама форумларига ва рефлексия журналига жалб қилади. Ҳар бир модульда фасилитаторнинг жонли сессияси мавжуд. Модуллар қуйидагилар
 - Киришиш (= Кириш)
 - Синфни бошқариш
 - Инклюзив таълим
 - Таълим учун баҳолаш
 - Ўрганишни баҳолаш
- iii. Рақамли саводхонлик бўйича Британия Кенгашининг онлайн курси, ОТС платформасида ишлайди.
<https://www.britishcouncil.uz/en/programmes/education/future-english/assessment-literacy-elts> га қаранг
- iv. Ўрта мактаб ўқитувчилар учун “English Speaking Nation” курслари, ACCESS томонидан ташкил қилинади. ESN нинг мақсади ўқитувчиларнинг инглиз тили даражасини ошириш ва уларга интерактив дарс беришда ёрдам бериш.
<https://uzbekistan.americancouncils.org/esn-stt-en> ва <https://www.esn-teachers.org/programs/english-speaking-nation-secondary-teacher-training> га қаранг

Ҳозир охирги йили ўтаётган 3 йиллик уч даражали каскад юзма-юз дастури. Асосий Ўзбекистонлик ўқитувчилар гуруҳига тренерлик машғулоти ўтилади, кейин улар биринчи даражали тренерларни тайёрлайдилар. Ушбу тренерлар иккинчи даражадаги минтақавий тенгдош мураббийлар деб номланувчи бошқа тренерлар тайёрлайдилар. Минтақавий тенгдош мураббийлар учинчи даражали ўқитувчиларни тайёрлайдилар. ESN 2023-йил кузгача 15,000 ўқитувчиларни тайёрлашни режалаштирган. Ўқитувчилар ўқитиш ҳар жума куни вилоят даражада ўтказилади. Курсларнинг давомийлиги тахминан 140 соат.

- v. АҚШ университетлари томонидан олиб бориладиган 2 ойлик онлайн Online Professional English Network (OPEN) Programme курслари. Ушбу курсларга инглиз тили даражаси B2 ёки ундан юқори бўлган дунёдаги ҳар қандай ўқитувчи кириши мумкин. Тизим RELO томонидан олиб борилади. <https://uz.usembassy.gov/education-culture/relo/> га қаранг
- vi. Финляндия донорлари томонидан Финляндияда ўтказиладиган курсларда қатнашиш бўйича бизда 7 та сўровнома ва 1 та интервьюдан маълумотлар бор. Бу курслар ҳақида бошқа маълумотимиз йўқ.

Буюк Британия ва АҚШ донорлари Ўзбекистондаги инглиз тили ўқитувчилари учун асосий UKP ва INSETT провайдерлари бўлганлиги сабабли, биз қисқача эътиборимизни уларнинг ишидаги 2 жиҳатига қаратамиз, яъни каскадлар ва чиқиш стратегиялари.

Каскадлар Ўзбекистонда, асосан, АҚШ донорлари томонидан ўқитувчиларни ўқитиш усули сифатида қўлланилиши ҳақида далиллар мавжуд. Каскадлар кўп сонли ўқитувчиларни қамраб олиши мумкин ва ўқитувчилар сони кўп бўлган катта мамлакатда мақбул вариант бўлиб туюлиши мумкин.

ESN га кўп вақт ва ресурслар сармоя қилинади ва у ижобий фикр-мулоҳазалар олган. Бироқ, каскадлар билан боғлиқ хавфлардан бири шундаки, UKP провайдерлари ўқиш сифати ва долзарблигига эмас, балки ўқитилган ўқитувчилар сонига кўпроқ эътибор беришади. Қамраб олинган ўқитувчилар сонига эътибор қаратиш бюджет эгалари учун муҳим маълумот беради. Аммо каскадлар ўқитиш механизми сифатида муваффақиятли бўлиши мумкин бўлса-да, улар ўзгаришларни амалга оширишда муваффақиятсиз бўлиши мумкинлигини эътибордан четда қолдиради. (McDevitt 1998)

Каскад шаклидаги UKP билан боғлиқ бир қатор потенциал муаммолар мавжуд. Буларга қуйидагилар киради:

- Узатишдаги йўқолиш: *Агар сиз манбадан жуда узоқда бўлсангиз, сиз осонгина ҳўл бўлишдан қутулиб қоласиз* (McDevitt 1998)

- Каскад мазмуни ва педагогика ва “синфдаги” воқеликлар ўртасидаги контекстдаги бўшлиқ (O’Sullivan 2002)
- Биринчи бўғиндаги ўқитувчиларни танлаш (Shezi 2008)
- Пастроқ бўғинни ўқитишга камроқ вақт ажратилиши (Wedell 2005)
- Кейинги ишлар олиб борилмаслиги (Dichaba ва Mokhele 2012)

RELO веб-саҳифасидаги баъзи маълумотлар каскад тренинги ишлаб чиқувчилари бир қатор потенциал каскад тузоқларидан хабардор эканлигини кўрсатади, аммо каскадларнинг чекловларини билиш ҳар доим ҳам каскадлар ҳақида бўлган муҳокамаларда аниқ бўлмаган. Агар керак бўлса, каскад моделида иштирок этган ҳамкасблар бузилиш ва йўқолиб кетишни бартараф этиш вариантларини кўриб чиқиш ёки янгилаш учун вақт ажратишларини ва каскад дизайнига ушбу вариантларнинг киритилишини ўйлаб кўришларини таклиф қиламиз. Бу вариантлар қуйидалардан иборат:

- Каскаднинг мазмуни ва мақсадлари ва синф контексти ўртасидаги максимал мувофиқликка эришиш учун паралель режалаштириш. (Wedell 2005). Бизнинг паралель режалаштиришга аввалги ҳаволамизга қаранг
- Материалларни барчанинг иштирокида ишлаб чиқиш (Hayes 2000)
- Каскад тузилмалари ичидаги вазифаларни маҳаллийлаштириш (Hayes 2000)
- Қуйи бўғинларда қўллаб-қувватлаш гуруҳлари ва кластер мактабларини яратиш (Herriot ва бошқалар 2000)

Биз Буюк Британия ва АҚШ донорлари ўртасида норасмий ва ERSG доирасида яхши алоқа мавжудлигини таъкидлаймиз. Британия ва Америкалик донорлар ҳозирда УКРни таъминлашда муҳим роль ўйнашини ҳисобга олиб, биз уларга ушбу ҳамкорликни давом эттиришни ва айниқса барқарорлик ва чиқиш стратегияларига эътибор қаратишни таклиф қиламиз.

Донорлар томонидан молиялаштириладиган УКР бўйича тавсия

Биз қуйидагини тавсия қиламиз:

1-тавсия

Буюк Британия ва АҚШ донорлари, эҳтимол, ERSG фаолияти доирасида, ҳозирги ҳамкорлик даражасини давом эттириши ва ривожлантириши керак. Бу ҳамкорлик, албатта, чиқиш стратегияларини муҳокама қилиш ва кўриб чиқишни ўз ичига олиши керак. (Ушбу ҳисоботнинг доираси чекланган бўлганлиги сабабли биз ушбу ҳамкорлик келажақда қандай йўналишда бўлиши мумкинлиги ҳақида аниқроқ маълумот бера олмадик. Шунга қарамай, тавсия ўз кучида қолади.)

е. Ривожланиш бўйича тавсиялар ва йўналишларни ишлаб чиқиш учун жорий УКР таъминланиши сифатини баҳолаш (Лестер университети тадқиқотлари натижаларига ва бошқа мавжуд тегишли ҳисоботларга ҳавола ва интеграция қилган ҳолда).

Ушбу тадқиқот доирасида сифатни аниқлаш қийин. Бунинг баъзи сабаблари ҳукумат томонидан белгиланган INSETT муҳокамасида баён қилинганларга ўхшаш бир қатор амалий мулоҳазалар билан боғлиқ.

Шунингдек, биз баъзи маълумотларимизда изчиллик ва мувофиқлик йўқлигини ҳамда асосий манфаатдор томонлар сифатни қандай кўриши ҳақидаги ўзимизнинг тушунчамизни ҳали ҳам ривожланаётганлигини тан олишимиз керак.

Тўпланган маълумотларнинг изчиллиги ва равшанлиги

Баъзида бизнинг хулосаларимизда биз ҳалигача аниқлик кирита олмаган қарама-қаршилиқлар мавжуд. Масалан, ўқитувчилар ESN ни кўп тилга олган бўлсалар ҳам, нима учун директорлар ўзларининг сўровномаларида ESN ҳақида гапирмаганларини тушуниш фойдали бўлар эди. Худди шу тарзда, битта курс провайдерининг курслари ҳақида ўқитувчилар сўровномаларида асосан ижобий фикр-мулоҳазалар бўлди, аммо ўқитувчиларнинг фокус-гурӯх суҳбатида камроқ ижобий фикрлар бўлди.

Лестер университети ҳисоботи ушбу консалтинг вазифаси учун фойдали бошланғич нуқта бўлган бўлса-да, биз у ёзилган пайдан бошлаб ўқитувчилар таълими ландшафтида тез суръатлар билан ўзгаришлар бўлган деб ўйлаймиз, ва шунинг учун фақат ўз маълумотлар манбаларимиз ва мавзу бўйича адабиётлар ўқишимизга таянамиз.

Асосий манфаатдор томонлар сифатни қандай кўришини етарли даражада тушунмаслик

Ўзбекистондаги турли манфаатдор томонлар сифатга қандай қарашларини билмаймиз. Бу педагогик таълим сифатини баҳолашга қандай таъсир қилиши ҳақида кўпроқ маълумот олиш учун Уайтга (White 1998) қаранг.

Агар манфаатдор томонлар, масалан, ҳисобдорликни ўйласалар (масалан, таълим натижаларини яхшилаш ёки ўқитувчилар тилни билиш даражасини ошириш нуқтаи назаридан УКР инвестицияларининг даромадлилиги), сифат асосан натижалар билан боғлиқ деб таърифланади. Одатда, молиялаштириш орқали УКР учун масъул шахслар ёки сифатни таъминлаш учун масъул шахслар бундай фикрга қўшиладилан. Уайтнинг таъкидлашича (1998 йил 138-бет) сифатни натижалар асосида кўриш сифатни бюрократлаштиришга мойил бўлади, чунки у маблағдан самарали фойдаланиш ва стандартлаштиришга эътибор қаратади. Бизнинг тажрибамизга кўра, бу муваффақият кўрсаткичи сифатида рақамларга (масалан, курсда қатнашаётган ўқитувчилар) урғу беришга олиб келиши мумкин.

Аксинча, агар манфаатдор томонлар педагогик таълимдаги жараёнга устунлик беришса (масалан, ўқитувчиларнинг педагогик муаммоларни ҳамкорлик ва танқидий фикрлаш орқали ҳал қилиш қобилияти), унда сифат кўпроқ жараён билан боғлиқ. Одатда, бу нуқтаи назар ўзларини УКРдан манфаатдор бўлганларга ва

баъзан УКРга ҳисса қўшадиган малака ошириш курсларини ўтказиш учун масъул бўлганларга тегишли. Сифатга бундай қараш кўпроқ автоном касбий маҳорат, билим ва муносабатларнинг узлуксиз ривожланишига кўпроқ эътибор берадиган итератив жараёнга қаратилган.

Шубҳасиз, бу дихотомия ҳаддан ташқари соддалаштиришдир. Бироқ, кенг маънода, биз Уайтнинг инглиз тили ўқитувчилари таълими сифати ҳам ҳисобдорлик, ҳам профессионал ўлчовни тан олиши керак деган фикрига қўшилаемиз. Бизнинг сўровимиз ва интервью маълумотларимиз шуни кўрсатадики, ўқитувчилар уларга методлар ва усулларни ўргатадиган курсларни қадрлашади (9-бўлим ва 11 ва 15-иловаларга қаранг). Бу, шунингдек, баъзи ўқитувчилар фикр алмашиш ва педагогик масалаларни муҳокама қилиш орқали ўрганишни хоҳлашларини кўрсатади (9-бўлим ва 11, 14, 15 ва 16-иловаларга қаранг). Шундай экан, бизнинг фикримизча, бундай сифат нуқтаи назари Ўзбекистондаги инглиз тили ўқитувчилари учун УКР тақдим этишда мумкин бўлган ва мақбул бўлиши мумкин бўлган мувозанатни ифодалайди.

Ушбу мувозанатли қараш сифатни юқоридан пастга тизим нуқтаи назаридан ҳам, ўқитувчиларнинг пастдан юқорига ўқитувчи нуқтаи назаридан ҳам қамраб олади. Бизнинг фикримизча, бу фикр бизнинг таҳлилимиз учун мос келади, чунки сифатга эътибор одатда юқоридан пастга ҳисобдорлик нуқтаи назарини қўллаб-қувватлайди, бу эса ўқитишни такрорланадиган хатти-ҳаракатлар тўпламига айлантириши мумкин. Сифатга ҳисобдорлик нуқтаи назари одатда маҳаллий шароитни, УКР билан шуғулланадиган ўқитувчиларнинг тажрибаси ҳамда кучли касбий эмпатия, ўқувчиларни тушуниш ва ишонч каби юмшоқ кўникмаларни эътибодан четда қолдиради. Бошқа томондан, агар сифат кўп жиҳатдан жараёнлар ва тажрибалар билан боғлиқ бўлса, фақатгина йўлга эътибор беришда натижалар нуқтаи назаридан етиш манзилга етарлича эътибор бермаслик хавфи мавжуд.

10-бўлимдаги олдинги муҳокамада биз УКРни ташкил қилишдаги баъзи номувофиқликларни қайд этган эдик. Бизнинг фикримизча, УКРни таъминлаш тизими ҳам ҳисобдорликка, ҳам касбий ривожланишга таъсир кўрсатиши учун ва самарали ишлаши учун ички уйғунлик ва изчиллик даражасига эга бўлиши керак.

Биз бир қатор Ўзбекистонлик ҳамкасблар билан суҳбатлашдик, улар жорий УКРни таъминлашнинг барқарорлиги юзасидан ўз хавотирларини бемалол билдирдилар. Бу инглиз тили ўқитувчилари учун УКР ни узоқ вақт мавжуд бўлишига аниқ таъсир кўрсатади, шунинг учун биз барқарорликни сифатнинг учинчи жиҳати сифатида киритаемиз.

Шу сабабли, ушбу таҳлил мақсадлари учун биз сифатни УКРни таъминлаш қай даражада

- ҳисобдорлик ва касбий таълимни мувозанатлаштиради
- ички изчил тизимни ифодалайди
- ҳозирги кўринишида барқарорлигидан

иборат деб ҳисоблаймиз.

Қуйида биз сифатнинг ушбу жиҳатларини ҳар бирини кўриб чиқамиз.

1-сифат жиҳати: УКРни таъминлашда ҳисобдорлик ва касбий ривожланиш мувозанати

Умуман олганда, УКРни таъминлашда биз учун ҳисобдорлик устунлик қилади. Бунинг далили 10с бўлимда ҳукумат томонидан белгиланган 2 та намунавий INSETT курсларини таҳлил қилишимиздан ва инглиз тили ўқитувчилари касбга кириш учун C1 даражага тилни билишлари ёки бошқа халқаро сертификатга эга бўлишлари талабидан келиб чиқади. Бу Авлоний институти билан бўлган интервьюдан (13-илова) ҳам яққол кўриниб турибди, яъни Авлоний институти ўқитувчилар таълимига камчилик нуқтаи назаридан қарайди. Ҳозирда улар математика бўйича ўқувчиларнинг тест натижаларини ўқитиш самарадорлиги билан боғлаш мумкинлигини аниқлаш ва ўқув дастурининг ўқувчилар ортида қолаётган соҳаларида заиф томонлари бор ўқитувчилар учун мўлжалланган INSETT курсларини ишлаб чиқиш учун тадқиқот ўтказишни кўриб чиқяптилар. Педагогларнинг миллий касб стандартлари ва Авлоний институти платформасидаги 8 та ўқитувчилар компетенциялари ва миллий INSETT ўқув режаси таркиби ҳам асосан ҳисобдорликка қаратилган.

Биз донорлар бошчилигидаги баъзи INSETT курсларида УКРни таъминлашнинг йўналишидаги фарқни қайд этамиз, бу ерда асосий эътибор касбий ўрганишга қаратилгандек туюлади. Британия Кенгашининг ОТС курси кўпроқ инглиз тили ўқитувчилари ўртасида онлайн амалиётчилар ҳамжамиятларини ривожлантиришга қаратилган кўринади. RELO ҳамкасбларимиз бизга ESN каскад курсидан амалиётчилар ҳамжамиятлари пайдо бўлишига умид қилишларини айтишди (21-илова), гарчи бу йўналиш курснинг мазмунида қай даражада акс эттирилганлиги бизга аниқ эмас. “Баркамоллик учун таълим дастури”нинг (Education for Excellence) ўқитувчиларни қўллаб-қувватлаш тизими бўйича тадқиқотига кўра дастур доирасидаги фаолиятнинг асосий йўналиши ўқитувчилар ва мураббийларга мактабларда ҳамкорлик ва ёрдамни ривожлантиришга ёрдам бериш бўлган. Бу, яна бир бор, ҳисобдорликдан кўра, касбий таълимга кўпроқ эътибор қаратилишидан далолат беради.

Шу сабабли, бизнинг фикримизча, ушбу УКР ташаббуси ҳисобдорлик ва касбий ривожланишнинг ўзаро мувозанатига эга ҳамда УКРни таъминлашда сифат даражасини ифодалайди. Ўйлаймизки, ММТВ Президент мактабларининг УКРга бўлган ёндашуви давлат мактабларида УКРни таъминлашга қанчалик қўлланилиши ва ўтказилиши мумкинлигини кўриб чиқиши лозим.

2-сифат жиҳати: УКРни таъминлашнинг ички изчиллиги даражаси

УКР сиёсати ва унга тегишли УКР стратегиясига эҳтиёж

Биз юқорида, УКР сиёсати ва тамойиллари, мавжуд бўлган ҳолларда, кўпроқ аниқ эмас, балки ноаниқ кўринади деб таъкидладик. Биз УКР нима эканлигини ва унинг мақсади нима эканлигини кўрсатадиган ҳужжатни топмадик. Бундан ташқари, биз Авлоний институтига унинг LMS тизимида мавжуд онлайн курсларни тақдим этиши орқали масъулиятни юклашдан ташқари, ELT бўйича УКР стратегиясининг ҳақиқий далилларини кўрмадик. Ўзбекистонлик ҳамкасблардан бири LMS нинг жорий этилишини касбдаги муаммога техник ечим деб атади. (23-илова). Бу фикр Авлоний

институтининг ўз ишига нисбатан юксак профессионализмни ҳеч қандай тарзда қоралашга ишора эмас. Аммо асосий масала шундаки, фақат онлайн курслар касбий ривожланишни керакли даражада қўллаб-қувватлаш учун етарли эмас. Улар албатта УҚР ландшафтининг бир қисмини ташкил қилиши мумкин, аммо изчилликка эришиш учун Ўзбекистонда УҚР тизими бошқа касбий ривожланиш воситалари билан тўлдирилиши керак.

Ўқитувчиларнинг сўровномаларида ҳукумат томонидан тақдим этилган INSETT тўғрисида ҳақида яхши шарҳлар берганига қарамай(11-илова), биз ўқитувчиларнинг INSETT дан биров қониқмасликларини сездик. Бунинг сабаби INSETT нинг периферик мазмуни, трансмиссив ўқитиш, шунингдек, баъзи материаллар ўзбек тилида маъруза шаклида тақдим этилишида (15-илова). 36 соатлик ўқув дастурининг асосий мазмуни умумий бўлиб, инглиз тили ўқитувчиларига ўзбек тилида ўқитилиши (7-иловага қаранг) бу фикрни тасдиқлайди. Бу ерда яна, биз УҚР сиёсати стратегияни ишлаб чиқиш учун асос бўлиб хизмат қилишига ишонамиз, бу эса ўз навбатида INSETT ва УҚР сифати мониторингини осонлаштиради.

Биз бу ерда ўқитувчиларнинг касбий ривожланиши бўйича 35 та далилларга асосланган тадқиқотларни таҳлил қилиш натижасида олинган Валтер ва Бриггснинг (2012) иллюстратив тамойилларини тақдим этамиз. Булар УҚР стратегиясини қўриб чиқиш учун фойдали бошланғич нуқта бўлиши мумкин, чунки тамойиллар аниқ, тушунарли, лўнда ва инглиз тили ўқитувчиларидан ташқари барча ўқув фанлари учун ҳам қўлланилиши мумкин. Валтер ва Бриггснинг тадқиқоти ўқитувчилар учун энг катта таъсир қиладиган касбий ривожланиш қуйидаги сифатларга эга деган хулосага келдилар, у:

- аниқ ва синфга асосланган
- мактабдан ташқаридан билимларни олиб келади
- ўқитувчиларни ривожланиш соҳалари ва амалга оширадиган тадбирларни танлашга жалб қиладди
- ўқитувчиларга ҳамкасблар билан ҳамкорликда ишлаш имконини беради
- мураббийлик учун имкониятини беради
- вақт ўтиши билан сақланади
- самарали мактаб раҳбарияти томонидан қўллаб-қувватланади

(Walter ва Briggs 2012 1-бет)

УҚРни таъминлашдаги узилишларни бартараф этиш зарурати

Олдиги бўлимларда биз илгари педагогик таълимнинг ҳозирги тизимида бир қатор аниқ тафовутларни таъкидладик ва муҳокама қилдик. Бунинг таъсири турли хил УҚР провайдерлари ўртасида умумий фикрлашнинг етишмаслигидир. Биз қуйидагиларда мувофиқлик йўқлигини қайд этдик:

- PRESETT доирасида: ҳамма ҳам миллий ўқув дастурига амал қилмайди

- PRESETT сертификатлари ва англиз тили ўқитувчиси учун кириш малакалари ўртасида
- PRESETT ва INSETT ўртасида: INSETT курслари ҳар доим ҳам PRESETT битирувчиларининг билим ва кўникмаларига асосланмайди. PRESETT провайдерлари ҳар доим ҳам INSETT ландшафтидан хабардор эмас
- иш ҳақи бонуси олиш ҳуқуқига эга сертификатлар доирасида
- ҳукумат ва донорлар бошқарадиган УКР провайдерларининг УКР мақсади ўртасида
- умумтаълим мактаблари ва Президент мактаблари ўқитувчилари учун стандартлар ўртасида
- 17 та тасдиқланган УКР фаолияти доирасида
- Авлоний институтининг компетенциялари ва ўқитувчи касб стандартлари ўртасида
- давлат томонидан белгиланган баъзи INSETT курсларининг мақсади, уларнинг мазмуни ва уларни ўқитиш воситалари ўртасида.

Шунингдек, УКРнинг асосий провайдери бўлган Авлоний институтида кадрлар, вақт ва ELT бўйича тажриба етишмаслигини ҳам таъкидлаймиз (13 ва 22-иловалар). Улар ўзларига маълум қилишларича, улар жуда қаттиқ меҳнат қилишса-да, бу камчилик уларнинг ишининг уйғунлигига ва ўз навбатида сифатига таъсир қилган. Ресурслар тақчиллиги таъсирининг учта мисоли қуйида келтирилган:

Биринчидан, Авлоний институти ҳозирда онлайн курслар учун IP-манзилларни текширса-да, бировнинг қурилмаси ёрдамида ўзини бошқа одам деб кўрсатиш мумкин. Қолаверса, Авлоний институтида курс тингловчиларининг исм-шарифини текшириш учун ресурслари йўқ. Демак, ўқитувчилар кейинги йил ҳам худди шу курсдан ўтишлари мумкин. Инглиз тили ўқитувчилари учун давлат провайдерлари томонидан фақат 2 турдаги курслар мавжуд бўлган ҳозирги вазиятда бунинг эҳтимоли кўпроқ.

Иккинчидан, “ўтди/ўтмади”ни баҳолаш йўқ ва афтидан, топшириқларни топшириш талаб қилинмайди, гарчи ўқитувчилар онлайн курс контентини ўтказиб юборолмайдилар. Шунинг учун ўқитувчилар курс контентида тўлиқ қатнашмасликлари мумкин.

Учинчидан, Авлоний институти бизга тест саволлари орқали ўқитувчиларнинг эҳтиёжни аниқлаш ишлари ҳали ҳам давом этаётганини айтди (12-илова). Шунинг учун биз ҳозирда эҳтиёжлар диагностикаси қанчалик самарали эканлигига ва аниқланган эҳтиёжлар бўйича ўқитувчиларнинг курс танлашда қай даражада танлаш имконияти борлигидан амин эмасмиз.

Учала мисол ҳам шуни кўрсатадики, бу ҳолат ўрганиш ва ҳисобдорликни ишончли ва фойдали мониторинг қилиш ва баҳолашни қийинлаштиради. Биз 10-бўлимда мониторинг ва баҳолашни батафсил муҳокама қиламиз.

3-сифат жиҳати: Ҳозирги шаклда УКРни таъминлаш барқарорлиги даражаси

УКРни таъминлашнинг таркибий қисми сифатида онлайн таълимни киритиш зарурати

УКРни таъминлашнинг бир шакли, яъни онлайн УКР, биз учун барқарор бўлиб туюлади. Ўқитувчиларнинг сўровномалари баъзи ўқитувчилар онлайн ўқишни ёқтириши ва ундан фойда олишини исботлайди. Ўзбекистонлик ҳамкасблар билан суҳбатларимиздан тасдиқланмаган далилларга эга бўлдикки, онлайн курслар чекка ҳудудлардаги айрим кишилар томонидан ҳам қулайлиги ва баъзан мазмуни учун қадрланади. Бироқ, онлайн УКРни тўзи етарли эмас, чунки ҳамма ҳам яхши интернетга ёки саводхонликка эга эмас ва баъзи ўқитувчилар касбий ривожланишнинг бошқа усулларида худди шундай ёки кўпроқ фойда олишлари мумкин. Келажакда, шунинг учун онлайн таълим инглиз тили ўқитувчилари учун бир қатор УКР вариантларидан бири бўлиши керак.

Шунинг учун биз Ўзбекистондаги инглиз тили ўқитувчилари учун онлайн УКРни ташкил қилиш УКР ландшафтининг бир қисмини ташкил қилиши керак деб тавсия қиламиз.

Мактабда ва миллий даражада УКРни таъминлаш учун тизим салоҳиятини ошириш зарурати

Буни биз қуйида 11-бўлимда батафсилроқ муҳокама қиламиз.

INSETT курсларини ўқитувчилар эҳтиёжларига асослаш ва таъсирга эришиш учун курслардан кейин ўқитувчиларни қўллаб-қувватлашни ташкил этиш зарурати

Авлоний институти ўқитувчиларнинг эҳтиёжини тест саволлар орқали диагностика қилса-да, биз диагностика қанчалик асосли эканини билмаймиз, чунки саволларни ўзини кўрмаганимиз. Авлоний институти инглиз тили ўқитувчилари учун тақдим эта оладиган курслар доираси чекланганлигини инобатга олсак, биз уларнинг ҳозирги вақтда эҳтиёжларни аниқлаш воситаси сифатидаги аҳамиятини шубҳа қиламиз, аммо улар узоқ муддатда фойдали бўлиши мумкин деб ўйлаймиз.

Кўриб турганимиздек, бошқа INSETT курслари ҳукумат қароридан келиб чиқадиган ҳуқуқий ва маъмурий императивларга асосланади. Бу миллий қарор қабул қилувчилар нуқтаи назаридан кўрилган касбий ривожланишнинг ҳисобдорлик жиҳатини ўқитувчиларнинг кўзи билан кўрилган эҳтиёжлардан устун қўяди. Ҳисобдорлик касбий ривожланишда муҳим аҳамиятга эга, аммо юқорида айтиб ўтганимиздек, УКРнинг касбий ўрганиш эҳтиёжини қондириш хусусияти ҳам сифат тушунчасининг бир қисмини ташкил қилади.

Биз курслар ўқитувчиларнинг муайян тоифаларига мўлжалланган эмаслигини сездик, масалан, 1-4-синф ўқитувчилари ёки ёш ўқитувчилар. Агар курсларнинг мақсади билим бериш бўлса, диққат билан мақсадга йўналтирилган курслар, сифатдан далолатга ўхшайди, чунки улар ушбу мақсадга жавоб беради. Агар УКР ташаббуслари асосан мактабда бўлса ва контекстга ва ўқитувчиларнинг эҳтиёжларига мос келадиган бўлса, ўқитувчилар уларни мамнуният билан қабул қилишлари ва иштирок этишлари мумкин. Ушбу иккала чора ҳам курс провайдерлари учун тушунчани кучайтиради; ва ўқитувчилар учун эса УКРни мақсадли ва белгиланган манзилли йўл сифатида қўришларини.

Индонезиядаги INSETT курсининг тилнговчилари билан бир йилдан кейин ўтказилган баҳолаш пайтида суҳбатлар ўтказиш ҳақида ёзган Ламбнинг тажрибаси (1995), курс провайдерлари томонидан эҳтиёжларни таҳлил қилмасдан ишлаб чиқилган курсларни ўтказилиш вақтида ўқитувчилар томонидан яхши қабул қилинишига лекин узоқ муддатли таъсири камлиги ёки умуман бўлмаслиги мумкинлига яхши мисолдир. У курс томонидан тавсия етилган амалиётларнинг минимал ўтказилиши ҳақида хабар беради. Бунинг иккита асосий сабаби, унинг фикрича, курс ўқитувчилар эмас, балки провайдерлар муҳим деб ҳисоблаган нарсага асосланган ва курсдан кейин мактабда ўқитувчилар билан кейинги ишлар олиб борилмаган.

Уотерз ва Вилчез (2000) Филиппинда мактабдаги кейинги ривожланиш дастурини (SFDA) муҳокама қиладилар. SFDA нинг мақсади курсни нафақат ўз-ўзидан мақсад қилиш, балки узоқ муддатли мактабдаги ўрганишни таъминлаш ва рағбатлантириш воситаси сифатида ҳам хизмат қилиши эди. Муаллифлар курсдан кейинги фаолиятнинг курснинг таъсири учун бир қатор тўғридан-тўғри ва билвосита афзалликларини таъкидлашган. Ланж (2013), Камерундаги каскад курсидан кейинги фаолият ҳақида ёзганда, шунингдек, курс контенти ва мактабдаги воқелик ўртасида қўприк қуришда курсдан кейинги қўллаб-қувватлашнинг аҳамиятини таъкидлайди.

Ёш ўқитувчиларни (ECTs) қўллаб-қувватлаш эҳтиёжи

Олдинги бўлимдаги фикр билан боғлиқ бўлган нуқта – ёш ўқитувчиларни, яъни касб фаолияти дастлабки 2 йил давом этаётган ўқитувчиларни қўллаб-қувватлаш зарурати. (<https://getintoteaching.education.gov.uk/support-for-early-career-teachers>. ни қаранг). Тасдиқланмаган маълумотлардан эшитишимизча, бундай ўқитувчиларни одатда ўқитувчилик фаолиятини бошлаганларида чўкиб кетиш ёки сузишлари учун ташаб қуйишади. Менторлик схемаси ва ёки ЕСТ учун мақсадли курслар инглиз тили ўқитувчилари учун УКРни сифатли қилишнинг бир усули бўлади. Биз норасмий ва расмий равишда эшитишимизча (22-илова) қўллаб битирувчилар ўқитувчилик касбига имконият сифатида киришади. Шунинг учун ўқитувчи бўлганларнинг баъзилари PRESETTнинг заиф битирувчилари бўлиши мумкин. Ушбу сценарийда мураббийлик ва қўллаб-қувватлашнинг зарурати ва потенциал аҳамияти катта.

Ўқитувчиларни қўллаб-қувватлаш зарурати

Биз бир қатор Ўзбекистонлик педагог ўқитувчилар билан суҳбатлашдик ва Ўзбекистонлик педагог ўқитувчилар томонидан ўқитиладиган курслар бўйича ўқитувчилар сўровида берилган фикр-мулоҳазаларни ўрганиб чиқдик. Биз ўқитувчилар сўровномаларида ижобий фикрларни қайд этдик (11-илова). Бироқ, юқорида айтиб ўтилганидек, биз педагог ўқитувчиларнинг маҳорати ва тажрибаси шубҳа қилинишини ҳам эшитдик. INSETT курс материалларидан баъзилари маърузага асосланган таълим режимини ҳам таклиф қилади. Яхши маъруза олиб бориш қобилияти педагог ўқитувчилар учун асосий маҳоратдир, аммо фасилитаторлик ва интерактив тарзда ўқитиш қобилияти ҳам шундай. Ўқитувчилар учун стандартлар мавжудлиги, лекин биз кўриб турганимиздек, педагог ўқитувчилар учун стандартлар йўқлиги бизга ғайриоддий туюлади.

MMTB ўқитувчиларнинг касбий ривожланишини қўллаб-қувватлашни кўриб чиқишни тавсия қиламиз. Бу, агар керак бўлса, ташқи ёрдам билан тренерларни ривожлантириш курсини лойиҳалаш ва педагог ўқитувчилар учун стандартларни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ бўлиши мумкин. Британия Кенгашининг педагог ўқитувчилар учун УКР асоси <https://www.teachingenglish.org.uk/publications/resource-books/cpd-framework-teacher-educators> бошланғич нуқтаси бўлиб хизмат қилиши мумкин, аммо биз анча ихчамроқ ва камроқ иерархик бўлган 2-3 саҳифали рамкани тавсия қиламиз, шунда фойдаланиш учун максимал даражада қулай бўлади.

INSETT провайдерлари учун умумий асосий маълумотномалар тўпламини ишлаб чиқиш педагог ўқитувчиларга минимал харажатлар билан ўзларининг касбий таълимларини давом эттиришга ёрдам беришнинг арзон усули бўлади. Биз бу нимадан иборат бўлиши мумкинлигини 9-иловадаги изоҳли ҳаволалар тўплами орқали кўрсатдик. ўзларининг касбий таълимларини давом эттиришга ёрдам беришнинг арзон усули бўлади.

Харажатли енгил мониторинги ва баҳолаш тизимини ишлаб чиқиш

Мониторинг ва баҳолаш ММТВдаги ҳамкасбларнинг асосий ташвиши ҳисобланади (23-илова). Улар УКР сиёсати ва стратегиясини далилларга асослашдан хавотирда, шунингдек, ҳамма нарсани мониторинг қилиш ва баҳолаш мақсадга мувофиқ ёки мақбул эмаслигини билишади. Авлоний институтидаги ҳамкасблар ҳам мониторинг ва баҳолашни устувор вазифа деб билишади. Улар маълум даражада миқдорни кузатиш имкониятига эга эканликларини бизга маълум қилишди, масалан, курсга қатнашиш, ўқитувчилар курслар ва курс вазифаларига қанча вақт сарфлашлари. Улар компьютер алгоритмлари миқдорий маълумотларни кўпроқ ишлаб чиқариш ва таҳлил қилиш имкониятига эга бўлади деб умид қилишяпти. Уларнинг таъкидлашича, сифат маълумотларини таҳлил қилиш анча мураккаб, айниқса, чунки инсон иштирокини талаб қилади ва уларда инсон ресурслари етишмайди.

УКР бўйича асосий қарор қабул қилувчиларнинг иккала жавобларидаги умумий мавзу шундаки, улар чекланган молиявий ва инсон ресурслари билан ишлайди. Шунинг учун, компьютерлар миқдорий маълумотлар билан ишлашда давом этиши мумкин бўлса-да, енгил мониторинг ва баҳолаш тизими сифат маълумотларини

тақдим этиши ва ҳисобдорликка бўлган эътиборни касбий таълимнинг табиати ва сифатини аниқлаш ёндашуви билан мувозанатлаштириши мумкин бўлар эди. Енгил мониторинги ва баҳолаш тизимини ишлаб чиқишнинг бир усули уни мактаб даражасида амалга ошириш бўлади. Агар мактабдаги УКР учун кредитлар берилса, ўқитувчилар биргаликда материаллар ёзиш, ўқитувчилар клублари, мураббийлик ва мақола муҳокамаси каби мактаб фаолиятига асосланган ўрганиш портфолиосини тўлдиришлари мумкин бўлар эди. Улар ушбу портфолиоларни мактаб даражасида директорлар томонидан кўриб чиқиш учун топширишлари мумкин. Президент мактаби стандартларидаги 6-вариант бундай мониторинг мактаб даражасида қандай ишлашига мисол бўла олади. Текширувдан сўнг, ўқитувчилар вилоят ёки миллий платформага йил давомида қандай ўқиш тури ва нима учун улар учун фойдали бўлганлиги ҳақида қисқа ва оддий рақамли хулосани юборишлари мумкин. Кейин улар кейинги ўқув йили учун педагогик савол ёки мақсад билан боғлиқ ҳолда амалга оширишни хоҳлаган УКР бўйича мумкин бўлган фаолиятни белгилашлари мумкин. Вилоят таълим органлари, эҳтимол УКР сиёсати тамойилларига ҳавола қилган ҳолда, бундай маълумотлардан намуна олишлари ва Авлоний институти ва ММТВга қисқача маълумот беришлари мумкин. Авлоний институти ўз курсларини тақдим этиш доирасини кенгайтиришга қодир бўлгани сари, у ушбу маълумотлардан келиб чиқадиган педагогик саволлар ва устуворликлар билан боғлиқ бўлган келажакдаги курсни лойиҳалаш учун маълумотлардан фойдаланиши мумкин.

Ҳатто енгил мониторинг ва баҳолаш тизими ҳам махсус ресурслар ва маблағни талаб қилади. Бунинг сабаби шундаки, агар мониторинг ва баҳолашни молиялаштириш умумий УКРнинг бюджетига киритилган бўлса, бошқа УКР устуворликлари бўлганда мониторинг ва баҳолашдан осонликча воз кечилади. Шунинг учун биз ММТВ ўзининг умумий УКР молиялаштириш ва стратегияси доирасида махсус мониторинг ва баҳолаш бюджетини ажратишини таклиф қиламиз. Бу унга мониторинг ва баҳолаш мақсадларини тегишли ҳаракатларга айлантириш учун ресурслардан фойдаланиш имконини беради.

Ушбу тавсияларнинг иккаласи ҳам олдинги бўлимдаги эҳтиёжга асосланган курсни лойиҳалаш ва мактабни кузатишни тавсия қилган тавсияларимизга мос келади.

Асосий INSETT таъминловчининг қўллаб-қувватлаш зарурати

Авлоний институтидаги ҳамкасбларимиз юқори малака ва маҳорат билан меҳнат қилмоқда. Шу билан бирга, улар янги ландшафтда ишлаётганликларини ва инглиз тили ўқитувчилари учун контент, материаллар ва вазифалар бўйича онлайн курс дизайни ҳақида кўпроқ маълумот олишни исташларини айтишди ([13-илова](#)).

Касбий ривожланишни аниқ акс эттирган Ўзбекистондаги УКРда ягона ташаббус бу Президент мактаби ўқитувчилари стандартларидир (юқорига қаранг). 7 та стандартнинг барчаси ишлаш дескрипторлари билан боғланган. Ушбу ҳужжат, шунингдек, Ўзбекистонда УКРни йўл сифатида қабул қиладиган ёндашувнинг ягона далилидир. Унинг жараёнларга эътибор қаратилиши бизга нисбатан арзон ва кам ҳаражатли кўринади ва шунинг учун унда енгил мониторинг ва баҳолашни амалга ошириш мумкин.

1-сифат жиҳати: Касбий ҳисобдорлик сифатидаги УКР ва касбий таълим сифатидаги УКР ўртасидаги мувозанат

Биз қуйидагини тавсия қиламиз

1-тавсия

ММТВ Президент мактаблари ўқитувчисининг касб стандартлари, УКРга бўлган муносабат ва таъминлаш умумий давлат мактаблари ўқитувчиларига қай даражада таалуқли бўлиши мумкинлигини кўриб чиқиши лозим.

2-сифат жиҳати: УКРнинг изчиллиги

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз

1-тавсия

ММТВ миллий УКР сиёсатини асосини ташқил этадиган белгиланган тамойилларга асосланган УКР стратегиясини ишлаб чиқишни кўриб чиқиши керак.

2-тавсия

ММТВ ушбу ҳисоботнинг 54-55-бетларида кўрсатилганидек, УКРни тақдим этилишидаги узилишларни бартараф этиши керак.

3-сифат жиҳати: УКРни барқарорлиги

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз

1-тавсия

Инглиз тили ўқитувчилари учун УКРни таъминлашда онлайн таълим шакли давом этиши керак.

2-тавсия

ММТВ ушбу ҳисоботнинг 57-58-бетларида баён этилган хусусиятлардан келиб чиққан ҳолда, Президент мактаблари ўқитувчилари касб стандартларидан асос сифатида фойдаланиб, енгил мониторинг ва баҳолаш тизимини ишлаб чиқишнинг мақсадга мувофиқлигини ўрганиши керак.

3-тавсия

ММТВ ўзининг умумий УКР бюджетига харажатли мониторинг ва баҳолаш бюджетини киритиши керак, шунда мониторинг ва баҳолаш вазифаси ҳам режалаштириш ҳа ҳаракатга киритилади.

4-тавсия

УКРни таъминлаш умуман эҳтиёжларга асосланган бўлиши керак ва ўқитувчиларнинг мустақиллиги, танқидий фикрлаш ва синфдаги таъсирни кучайтириш учун мактаб даражасида кейинги қўллаб-қувватлашни ўз ичига олиши керак.

5-тавсия

ММТВ ёш ўқитувчиларини мураббийлик ёки ихтисослаштирилган курс каби вариантлар орқали қўллаб-қувватлаш имкониятларини кўриб чиқиши керак.

5-тавсия

Барча тасдиқланган INSETT дастурлари бўйича ўқитувчиларни тайинлаш учун аниқ мезонлар бўлиши учун ММТВ педагог ўқитувчилар учун стандартлар ишлаб чиқиши керак.

6-тавсия

ММТВ барча тренерлар ўз роли учун малакали бўлиши учун сертификатланган тренерларни ривожлантириш курсларини ташкил қилиши керак.

7-тавсия

ММТВ педагог ўқитувчиларнинг доимий касбий ривожланишини қўллаб-қувватлаш учун тренерлар компетенциясини белгилаши керак.

8-тавсия

ММТВ Авлоний институтини хорижий муассаса билан ҳамкорликда инглиз тили ўқитувчилари учун INSETT курсини ишлаб чиқишда қўллаб-қувватлаши керак. агар ММТВ Буюк Британия ёки АҚШ институти билан ҳамкорлик қилиш имкониятларига қизиқиш билдирса, Британия Кенгаши ва ACCELS мумкин бўлган ҳамкорлар ҳақида маслаҳат бериши мумкин.

Амалга ошириш сари: режалаштириш ва стратегия

Биз ушбу амалиёт бўлимини назария ва сиёсатдан ҳаракат ва амалиётга ўтишнинг қийин жараёнига ёрдам сифатида киритамиз.

(а) Сиёсат ва стратегия

i. Мактабда ва миллий даражада УКРни таъминлаш учун тизим салоҳиятини оширишнинг мавжуд йўллари

Британия Кенгаши, Авлоний институти, Ўзбекистон ва АҚШ донорлари бизга инглиз тили ўқитувчилари учун УКРни таъминлашда салоҳияти билан боғлиқ муаммолар мавжудлигини айтишди. Мамлакатдаги асосий INSETT ва УКР ташаббуслари

донорлар томонидан бошқарилади ва кўп меҳнат талаб қилади. Бу, айниқса, кенг қўламли ESN каскади лойиҳасига тегишли. Молиявий ва инсон ресурсларининг аниқ танқислигини ҳисобга олган ҳолда, биз Ўзбекистонни миллий даражада УҚРни таъминлашни бошқаришда қўллаб-қувватлаш бўйича ишончли режалар ҳақида ҳали хабардор эмасмиз.

УҚРни қўллаб-қувватлашнинг бир варианты аниқ харажат ва вақт билан боғлиқ барқарорлик режасини ишлаб чиқиш. Бу қуйидаги элементларни ўз ичига олиши мумкин:

- мактаб даражасида УҚР имконини берувчи жараёнларни қўллаб-қувватлаш (масалан, мураббийлик, ўқитувчилар клублари, амалиётчи ҳамжамиятларида баҳам кўриш)
- мактабда касбий ривожланиш учун қулай муҳитини яратиш учун директорларни қўллаб-қувватлаш ва ўқитиш.
- УҚР ваколатига эга бўлган муассасаларни мустаҳкамлаш.
- INSETT ўқитувчиларининг ҳозирги кадрларини мустаҳкамлаш.
- Телеграм канали орқали бепул онлайн УҚР ресурслари омборини (масалан, видеолар, мақолалар, муҳокама учун материаллар) эълон қилиш. ММТВ, Авланий институти ва кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш марказлари каби асосий УҚР иштирокчилари билан донорлар лойиҳаларининг чиқиш стратегияларини мувофиқлаштириш. Бу, масалан, қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин
 - ESN да ишлаган ESN устоз-тренерлари ва минтақавий мураббийларни жалб қилиш учун шарт-шароитларни яратиш ёки кучайтириш.
 - донорлар ва Ўзбекистонлик ҳамкасблар ҳар қандай УҚР курсларини ташкил этишда қуйидаги 3 та паралель мавзуга эътибор қаратиб УҚРни режалаштиришда тандемда ишлаш.
 - a. умумий мақсадлар ва ташкил этиш
 - b. буларнинг ўқитувчилар ишлаётган синфларга мослиги
 - c. ўқитувчиларга ўз синфларига қайтганларида ўз билимларини мослаштириш ва қўллашга ёрдам берадиган узоқ муддатли стратегиялар.

Бу Веделнинг (Wedell 2005) паралель режалаштириш концепциясига ўхшаш.

- ERSГ билан ишлашни давом эттириш, ва уни маълумот алмашишдан ташқари мунтазам ҳаракатларни режалаштиришга ўтишига интилиш.
- Сиёсат ишлаб чиқарувчилар ва мактаблар, УҚР провайдерлари ва бошқа асосий манфаатдор томонлар вакилларини бирлаштириш учун *CPD for English Policy and Implementation Alignment Action Unit* ни ташкил қилиш ва синовдан ўтказишнинг мақсадга мувофиқлигини кўриб чиқиш. Бу камида 2 кишидан иборат бўлиши мумкин. Уларга инглиз тили ўқитувчилари учун УҚР сиёсати ва амалга оширилишини уйғунлаштириш бўйича сиёсат ва ҳаракатларни ишлаб чиқиш учун, эҳтимол чекланган

вақт учун, аниқ вазифа берилиши керак. Улар ММТВ таркибидаги бўлинма ёки, эҳтимол, турли соҳалар вакилларида иборат махсус гуруҳ бўлиши мумкин, масалан, Вазирлик, Авлони институт, давлат кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш муассасалари, Чемпионлар гуруҳи вакиллари, PRESETT провайдерлари ва бошқалар. Улар маълум бир санагача инглиз тили бўйича УҚР сиёсатини келишиш, шакллантириш ва мувофиқлаштириш учун маълум давр мобайнида тез-тез ёки мунтазам равишда йиғилишлари керак. Улар ўз ишларини мунтазам равишда кўриб чиқишади. Агар бу синов самара берса, у бошқа ўқув фанлари учун УҚР сиёсати ва амалиётни мослаштириш учун қўлланилиши мумкин.

ii. Сиёсат ва стратегияни касбий воқелик билан боғлаш усуллари

Сиёсат даражасидаги қарорлар баъзан амалга оширилмайди ёки нотўғри амалга оширилади, чунки улар тушунтирилмаган ёки яхши етказилмаган бўлади. Ушбу бўшлиқни бартараф этиш учун юқоридаги (i) да тавсия этилган чора-тадбирларга қўшимча равишда, биз ҳар бир мактабдан мактабда УҚР ташаббусларини ташкил қилиш учун масъул бўлган УҚР “чемпионини” аниқлаш талаб қилинишини тавсия қиламиз. У миллий даражадаги сиёсатдан, шунингдек, мактаб ва маҳаллий даражадаги муаммолардан хабардор бўлиб туриши керак. Идеал ҳолда, бу INSETT ва бошқа УҚР фаолияти тажрибасига, масалан, ёш ўқитувчиларига устозлик қилиш каби тажрибага эга бўлган содиқ ўқитувчи бўлади. Бундай тайинлаш мактаб директорларининг елкасидаги юкни бироз енгиллаштиради. Уларнинг кўпчилиги сўровда иш юкламаси тўғрисида фикр билдиришди.

Шунингдек, биз Британия Кенгашининг “Чемпионлар гуруҳи” миллий, вилоят ва мактаб даражасида УҚРни амалга ошириш стратегиялари бўйича маслаҳат бериш ролини давом эттириши керак деб уйлаймиз. Гуруҳнинг бир қанча аъзолари кўп йиллар давомида Британия Кенгашининг English Reform Project лойиҳасига асосий ҳисса қўшган тажрибали ELT мутахассисларидир, лекин энг муҳими, гуруҳда УҚР ландшафтини мустаҳкамлаш йўлидаги ҳаракатларга катта қизиқиш билдирадиган амалиётчи ўқитувчилар ва педагог ўқитувчилар ҳам бор.

(b) Амалий стратегиялар ва тадбирлар

i. УҚР учун қулай тадбирлар

Ўқитувчилар қўллаб-қувватловчи муҳитда ўз ишончлари ва амалиётлари билан ишга қиришса, УҚР учун потенциал мавжуд. УҚРга йўналтирилган баъзи тадбирларга қуйидагилар киради:

- ҳамкасбларнинг дарсларини кузатиш ва фикр билдириш
- синфлардаги тадқиқот
- кундалик ёки журнал юритиш

- воқеалар, тажрибалар, дарс ёзувлари, ишлаб чиқилган материаллар ва ҳоказолардан иборат портфолио юритиш
- ўқитиш ва ўрганиш ҳақида рефлексия
- ўқитувчилар клуби ёки онлайн форумлар орқали тажриба алмашишда фаол иштирок этиш
- касбий адабиётлар ўқиш ва муҳокама қилиш
- касбий мақола ёзиш
- маҳаллий ёки минтақавий конференция учун маъруза ёки тақдимот тайёрлаш
- ўқувчиларнинг фикр-мулоҳазаларини олиш ва уларни ўқувчилар ва ҳамкасблар билан муҳокама қилиш

Рўйхат, албатта, тўлиқ эмас, лекин бу вариантларнинг барчасидаги умумий жиҳат бу чуқур фикрлаш ва ўрганиш ва ўқитиш билан боғлиқ ишончлар, қадриятлар ва муносабатлар билан шуғулланиш имконияти.

ii Портфолио: контент ва мақсад

Портфолио - бу юқоридаги 8-бўлимда кўрсатганимиз каби, бутун карьера давомида касбий ривожланишга оид ёзувларини сақлашнинг айниқса фойдали усули. Ўқитувчи бўш варақли папкадан ёки унинг электрон эквивалентидан фойдаланадими, у ҳар бир тугалланган УҚР фаолиятини ва уларнинг далилларини (масалан, курс сертификатлари), бошқа ҳужжатларни, (масалан, кузатиш ва фикр-мулоҳазалар бўйича ёзувлар, дарс режалари ва бошқалар) шунингдек, ўқитиш тажрибаси ҳақида рефлексияни ҳужжатлаштириш учун ишлатилиши мумкин.

Шуни таъкидлаш керакки, портфолиолар касбий ривожланиш воситаси бўлиб, у мактабларнинг ўқув дастури бўйича ҳар қандай фан ўқитувчилари томонидан қўлланилиши мумкин.

Портфолионинг асосий мақсадлари

- ўқитувчининг бутун фаолияти давомида касбий ривожланишини ҳужжатлаштириш усули
- ривожланишни онгли ва кўринадиган қилиш усули
- ўқитувчининг ҳамкасблари ва/ёки директор билан ўзгараётган УҚР эҳтиёжларини муҳокама қилиш учун асос.
- ўқитувчиларни ўз амалиёти ҳақида фикр юритиш ва касбий ютуқлар билан фахрланиш учун рағбатлантириш

- ривожланишга вақт ўтиши билан назар солиш имкониятини беради, ўқитишни узлуксиз изланиш, тажриба ва мулоҳаза юритиш жараёни сифатида кўришга ёрдам беради.

Портфолио одатда, иложи бўлса тасдиқловчи далиллар билан, қуйидагилардан бирини ўз ичига олиши мумкин:

• дарсдан кейинги рефлексия билан дарс режаларини йиғиндиси	• ўқилган касбий адабиётлар
• ўқитиш кундалиги (масалан, синфдаги танқидий ҳодисаларни ҳужжатлаштириш, ўқитувчи амалиёт орқали нимани ўргангани)	• ўқитиш кундалиги (масалан, синфдаги танқидий ҳодисаларни ҳужжатлаштириш, ўқитувчи амалиёт орқали нимани ўргангани)
• ўқувчилардан тескари алоқа	• ўқувчилардан олинган тескари алоқа натижасида ишлаб чиқилган материаллар
• раҳбар томонидан кузатилган дарслар ҳақида ёзувлар	• қатнашганлик тўғрисидаги сертификат билан иштирок этилган анжуманлар
• келажакдаги ривожланиш/ўқиш эҳтиёжлари ҳақида ёзувлар	• Касбий нашрлар учун ёзилган ишлар
• ҳамкасбларнинг ўзаро кузатуви ва тескари алоқаси ҳақида ёзувлар	• дарслар ёки дарс сегментларининг ёзувлари (видео ёки аудио)
• сабабларни кўрсатган ҳолда ўқитишдаги ўзгаришлар бўйича изоҳ	• мураббийлик қилиш/мураббий раҳбарлигида ишлаш бўйича ёзувлар
• сертификатлар билан тасдиқланган якунланган курслар	• (PRESETT талабалари учун) бажарилган вазифаларни кўрсатувчи ёзувлар

Портфолио юритишнинг баъзи афзалликлари

Портфолиоларни тизим ва бутун мактаб нуқтаи назаридан ҳам *касбий талаб* сифатида, ҳам ҳар бир ўқитувчи учун вақт ўтиши билан ўз УҚРни кузатиб бориш учун *амалий восита* сифатида кўриш муҳимдир. Шу тарзда улар УҚР бўйича ютқазилган нуқтаи назарни кўрсатади ва бюрократик талаб сифатида эмас, балки шу тарзда тақдим этилиши керак.

Шахсий/ривожланиш афзалликлари:

- ўқитувчининг УҚРни онгли, аниқ ва фойдаланиш учун осон қилиш;
- ўқитувчининг касбга мансублигидан ғурурланишини кучайтириш

- вақт ўтиши билан ўқитувчининг УКР босқичларининг хронологик ёзувини таъминлаш ва шу билан УКРни бутун карьера давомидаги йўл сифатида кўришга урғу бериш

Расмий/ҳисобдорлик билан боғлиқ афзалликлар:

- Мактаб директори ёки бошқа катта ҳамкасби билан йиллик баҳолаш учрашуви учун асос;
- агар фаолият кредит балл тўплаган бўлса, иш ҳақи бонусига асос бўлиши мумкин;
- индивидуал ривожланишни бутун мактаб ривожланиши билан боғлаш учун асос бўлиши мумкин.
- у кўчма ва ўқитувчи ва бўлажак иш берувчига ўқитувчи янги лавозимга ариза берганида фойдали бўлиши мумкин.

Портфолиолар ўқитувчилар, мактаблар ва маъмурлар учун янгилик бўлганлиги сабабли, уларни диққат билан жорий қилиш керак. Биз қуйидаги чораларни таклиф қиламиз:

- PRESETT таълимнинг 3 ва 4-босқичларида портфолиога асосланган баҳолашни жорий этиш; шу тарзда, стажёр ўқитувчиларни биринчи ўқитувчилик лавозимини эгаллашдан олдин ривожланиш воситаси сифатида портфолиолар билан таништириш
- Мактаб директорларини портфолиоларнинг мақсадлари ва афзалликлари, шунингдек, уларнинг ўқитувчиларини камчилигини топишда эмас, қўллаб-қувватлашда ўйнаши керак бўлган роли тўғрисида ўқитиш; шунингдек, уларга портфолио асосида баҳолашни қандай ўтказиш бўйича тренинг керак бўлади
- янги ўқитувчиларга портфолиолардан фойдаланиш бўйича мураббийлик ёрдамни таклиф қилиш
- ўқитувчиларга портфолиолари учун бўш варақли папкалар ёки ҳалқали папкалар тақдим этиши мумкин (харажат талаб этилади, лекин бу рағбат бўлади)
- муқобил равишда, онлайн портфолио учун оддий электрон шаблонни тақдим этиш (мисол учун кейинги саҳифага қаранг)
- барча ўқитувчилар, мураббий-ўқитувчилар ва тренерларга портфолиолар тўғрисида кириш маълумот варағини тақдим этиш. Ундан кейин, директорлар хабардор бўлганда, ўқитилган ва тайёр бўлганда мактабда тренинглар ўтказиш.

Портфолио шаблони қандай кўриниши мумкинлигининг намунаси қуйида келтирилган. Исм ва мактаб шунчаки уйдирма. Фаолиятларнинг хронологик кетма-кетлиги УКРни йўл сифатида кўриш тушунчасини қўллаб-қувватлашга мўлжалланган.

Портфолио шаблони намунаси

Исм ва мактаб: Ойбек Мухаммедов, 32-сонли мактаб, Самарқанд Ўқув йили: 2023-4 Жорий ўқув йили учун УКР бўйича сизнинг режангиз: Янги дарслиқдан фойдаланишни ўрганиш. Камида битта курсда қатнашиш учун. Самарқанд шаҳримиздаги ўқитувчилар клубига аъзо бўлиш. Фаолиятлар:		
Сана	Фаолият ёки бошқа ёзув *	Сизнинг изоҳларингиз ва фикр-мулоҳазангиз; далил*
Окт 12	Янги дарслик билан биринчи дарс	Фойдаланиш қийин. Дилфузадан унинг дарсини китоб билан кузата оламанми, деб сўрайман
Окт 21	Дилфузанинг дарсини кузатдим ва кейин саволлар бердим.	Жуда фойдали. Грамматикани қандай интеграция қилишни тушундим. Менинг ёзувларим папкада.
Нояб 15	Китоблардан қандай фойдаланиш бўйича икки кунлик семинар.	Мен кўп нарсаларни ўргандим, лекин америкалик тренернинг айтганларини ҳамасини тушунмадим, чунки у жуда тез гапирди. Менинг сертификатимнинг нусхаси папкада.
Янв 22	Мақола муҳокамаси учун ўқитувчилар клубига бордим. Учрашувдан олдин Жереми Хармернинг мақоласини ўқидим.	Мен бироз асабий эдим, чунки ҳамма мендан кўра тажрибалироқ эди. Аммо бошқа ўқитувчилар билан танишиш яхши бўлди. Мақоланинг нусхаси папкада.
Янв 30	Имтиҳон натижаларини муҳокама қилиш учун мактабда инглиз тили ўқитувчиларининг йиғилиши.	Натижаларни яхшилаш учун нима қилишимиз кераклигини келишиб олиш фойдали бўлди. Йиғилиш ёзувлари ва кейинги ҳаракатларим учун эслатмалар папкада.

* Ҳар бир ёзув қандайдир ҳужжатли далиллар билан тасдиқланиши керак.

Амалга ошириш учун тавсиялар

Биз қуйидагиларни тавсия қиламиз:

1-тавсия

ММТВ юқоридаги (а) бўлимдаги таклифларга таянган ҳолда таълим тизимида барқарор салоҳият ва УКР ҳақида хабардорликни ошириш устида зудлик билан ишлаши керак.

2-тавсия

Барча асосий провайдерлар ва манфаатдор томонлар сиёсат ва амалиёт ўртасидаги тафовутни бартараф этиш учун Инглиз тили ислоҳоти бўйича бошқарув гуруҳи ваколатлари доирасида сиёсат ва амалиёт ўртасидаги тафовутни бартараф этиш учун УКР бўйича умумий нуқтаи-назар устида ишлаши керак.

3-тавсия

ММТВ ҳар бир мактабдан мактабдаги УКРнинг барча жиҳатлари учун масъул бўлиши учун “УКР чемпиони” ни тайинлашни талаб қилиши керак.

4-тавсия

Британия Кенгаши УКР Чемпионлар гуруҳи йиғилишларини ташқил қилишда давом этиши керак. Унинг аъзолари ММТВга УКР бўйича маслаҳат бериш ва ташаббусни илгари суришда ёрдам бериш учун яхши салоҳиятга эга.

5-тавсия

ММТВ портфолиоларни синовдан ўтказишни бир ёки икки йил давомида УКРни кенгроқ тушуниш йўлидаги аниқ қадам сифатида кўриб чиқиши керак, ва агар улар муваффақиятли бўлса, уларни кенг миқёсда ва, эҳтимол, мактаб ўқув дастуридаги барча фанлар ўқитувчилари учун амалга ошириш мумкин.

Ҳаволалар

Anderson, J. (2015) Affordance, learning opportunities, and the lesson plan pro forma ELT Journal 69/3 pp228-238

Attinello, J. R., Lare, D., & Waters, F. (2006). The Value of Teacher Portfolios for Evaluation and Professional Growth. *NASSP Bulletin*, 90(2), pp132–152
https://www.researchgate.net/publication/249794860_The_Value_of_Teacher_Portfolios_for_Evaluation_and_Professional_Growth/link/5fff378aa6fdccdc8515c21/download

Bolitho, R. and Padwad, A. (2012) Continuing Professional Development: Lessons from India. <https://www.teachingenglish.org.uk/publications/case-studies-insights-and-research/continuing-professional-development-lessons-india>

British Council CPD framework for teacher educators (nd)
<https://www.teachingenglish.org.uk/publications/resource-books/cpd-framework-teacher-educators>

Cambridge Assessment English (2019) TKT Handbook
<https://www.cambridgeenglish.org/images/tkt-handbook-modules-1-3.pdf>

Cambridge Framework for Life Competencies (2019): Cambridge University Press
<https://www.cambridge.org/elt/blog/wp-content/uploads/2018/04/Life-Competencies-Digital-final.pdf>

Dichaba, M. M. and Mokhele M.L(2012). Does the Cascade Model Work for Teacher Training? Analysis of Teachers' Experiences. *International Journal Educational Science* 4/3: pp249 - 254.

Hayes, D. (2000). Cascade training and teachers' professional development ELT Journal 54/2: pp135 - 145. https://www.researchgate.net/profile/David-Hayes-3/publication/31211655_Cascade_training_and_teachers'_professional_development/links/5b27db740f7e9b332a31ae45/Cascade-training-and-teachers-professional-development.pdf

Kennedy, E. (2005) *Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis* Journal of In-Service Education, Volume 31, Issue 2, pp. 235-250.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13674580500200277>

Lamb, M. (1995) *The consequences of INSET* ELT Journal, Volume 49 (1), pp 72-80.
https://www.researchgate.net/publication/240584133_The_consequences_of_INSET

Lange, S. (2013). *Learner orientation through professional development of teachers? Empirical results from cascade training in Anglophone Cameroon*. Compare: A Journal of

Comparative and International Education.

https://www.researchgate.net/publication/263320570_Learner_orientation_through_professional_development_of_teachers_Empirical_results_from_cascade_training_in_Anglophone_Cameroon

McDevitt, D. (1998). How effective is the cascade as a method for disseminating ideas? A case study in Botswana. *International Journal of Educational Development* Volume 18/5: pp 425-428.

O'Sullivan, M.C. (2002): Reform Implementation and the Realities within which Teachers Work: A Namibian case study, *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 32:2, 219-237

Orr D, Westbrook J, Pryor J, Durrani N, Sebba J, Adu-Yeboah C (2013) What are the impacts and cost-effectiveness of strategies to improve performance of untrained and under-trained teachers in the classroom in developing countries? London: EPPI-Centre, Social Science Research Centre, Institute of Education, University of London.
http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/43901/1/Undertrained_teachers_2013_Orr.pdf

The Quality Assurance Agency for Higher Education framework for higher education qualifications in England, Wales and Northern Ireland 2014 <https://www.qaa.ac.uk/the-quality-code/qualifications-frameworks>

Shezi, V.S. (2008). Does the cascade system work for teachers? An exploration of teachers' experiences on training and development through the cascade model, Kwa-Zulu Natal. Master's Thesis. https://ukzn-dspace.ukzn.ac.za/bitstream/handle/10413/1181/Shezi_VS_2008.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Timperley, H. Wilson, Barrar, H. & Fung, I. (2007) *Teacher Professional Learning and Development: Best Evidence Synthesis Iteration* Wellington, New Zealand: Ministry of Education <http://educationcounts.edcentre.govt.nz/goto/BES>

Walter, C. & Briggs, J. (2012). What professional development makes the most difference to teachers? A report sponsored by Oxford University Press.

Waters, A. and Vilches, M. (2000) *Integrating teacher learning: the school-based follow-up* *ELT Journal* 54/2, pp 126-134.

Wedell, M. (2005). Cascading training down into the classroom: The need for parallel planning. *International Journal of Education Development* 25: 637–651.

<https://eprints.whiterose.ac.uk/4926/>

White, R. (1998) What is quality in English language teacher education? *ELT Journal* 52 (22) pp 133-139

Yoon, K. S., Duncan, T., Lee, S. W.-Y., Scarloss, B., & Shapley, K. (2007). *Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement* (Issues & Answers Report, REL 2007–No. 033). Washington, DC: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educational Laboratory Southwest.

https://ies.ed.gov/ncee/edlabs/regions/southwest/pdf/rel_2007033.pdf

Иловалар рўйҳати

Documents

Appendix 1

Cabinet decree of 19 Jan 2022 *Decision on Additional Measures To Improve The Study Of Foreign Languages*

Appendix 2

Teacher standards on Ministry of Labour website 2013

Appendix 3

Presidential school standards

Appendix 4

7 teacher competencies on Avloniy platform

Appendix 5

Avloniy INSETT syllabus

Appendix 6

17 creditworthy CPD options forwarded by Avloniy 2022

Appendix 7

Sample ELT teacher education course and training materials from Tashkent Regional Training and Retraining Institute

Appendix 8

Statistics on PRESETT graduates entering the teaching profession in state schools.

Appendix 9

CPD literature for teacher educators

Surveys**Appendix 10**

Head Teacher Survey analysis

Appendix 11

Teacher Survey analysis

Online and in-country interviews and meetings

Appendix 12

First online meeting with Avloniy

Appendix 13

Second online meeting with Avloniy

Appendix 14

First in-country meeting with Champions Panel

Appendix 15

First in-country meeting with teachers

Appendix 16

Second in-country meeting with teachers

Appendix 17

Online meeting with UWL and Nizami

Appendix 18

In-country meeting with Akfa private university

Appendix 19

In-country meeting with Nizami

Appendix 20

In-country meeting with Tashkent City Training and Retraining Institute

Appendix 21

Online meeting with RELO

Appendix 22

In-country meeting at Avloniy of ERSG

Appendix 23

In-country meeting with MPSE representative

Иловалар

Documents

Appendix 1

Cabinet decree of 19 Jan 2022 Decision on Additional Measures To Improve The Study Of Foreign Languages

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VAZIRLAR MAHKAMASINING

QARORI

XORIJIY TILLARNI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA QO'SHIMCHA CHORA-TADBIRLAR TO'G'RSIDA

Mamlakatimizda xorijiy tillarni o'rgatishni ommalashtirishni yangi bosqichga olib chiqish va sohani rivojlantirish uchun tizimli ishlarni tashkil etish, ulg'ayib kelayotgan yosh avlodni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash, buning uchun barcha shart-sharoitlarni yaratish maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qiladi:

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi va Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish agentligining (keyingi o'rinlarda — Agentlik) “2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'g'risida” O'zbekiston Respublikasining **Qonuni** bilan Xalq ta'limi vazirligiga Xalq ta'limi sohasidagi islohotlarga ko'maklashish jamg'armasi uchun ajratiladigan mablag'lar hisobidan Agentlikning budjetdan tashqari jamg'armasiga (keyingi o'rinlarda — Jamg'arma) bir martalik 15,0 mlrd so'm miqdoridagi moliyaviy ko'mak mablag'larini ajratish to'g'risidagi taklifiga rozilik berilsin.

Moliya vazirligi 2023-yildan boshlab har yili Agentlikning asoslangan hisob-kitoblariga muvofiq Davlat budjeti parametrlarida Jamg'arma mablag'larini shakllantirish uchun zarur mablag'larni nazarda tutsin.

2. Belgilansinki, Jamg'armaga Davlat budjetidan ajratilgan mablag'lar quyidagi maqsadlarda foydalaniladi:

dunyo bo'yicha samarali natija bergan o'qitish metodikalari, dastur va darsliklarni maktabgacha ta'lim tashkilotlari, umumta'lim maktablari, akademik litseylar, oliy ta'lim muassasalari va o'quv markazlarida joriy etish;

xorijiy davlatlarda chop etiladigan zamonaviy o'quv va ilmiy adabiyotlar, darsliklar hamda o'quv qo'llanmalarni, xalqaro testlar va ularni joriy qilish uchun tegishli ruxsatnoma va litsenziyalar, xorijiy tillarni o'rgatishga qaratilgan kontentlarni mualliflik huquqlarini xarid qilish;

xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini, dasturiy ta'minot loyihalarini ishlab chiqish va joriy etish;

xorijiy tillarni puxta o'zlashtirish, tilning asosiy ko'nikmalarini shakllantirish uchun videorolik, o'yin, ko'ngilochar ko'rsatuv, filmlar va boshqa o'rgatuvchi kontent yaratish;

fuqarolik-huquqiy shartnomalar asosida yuqori malakali mutaxassislarni, shu jumladan mahalliy va xorijiy ekspertlarni jalb etish;

Agentlik balansidagi bino va inshootlarni saqlash, ulardan foydalanish, qurish va ta'mirlash, zarur anjomlar, shu jumladan mebel, aloqa, kompyuterlar va boshqa vositalar bilan ta'minlash bo'yicha xarajatlarni moliyalashtirish;

Agentlik xodimlarini moddiy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining hujjatlari hamda topshiriqlarida belgilangan vazifalarni amalga oshirish bilan bog'liq boshqa xarajatlar.

3. Vazirlar Mahkamasining "Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirishni samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 19-maydagi 312-son [qaroriga](#) muvofiq Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari tomonidan har yili tuman (shahar)dagi maktablarni xorijiy tillarni o'qitish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar, asbob-uskunalar, zamonaviy axborot texnologiyalari bilan ta'minlash uchun mahalliy budjetlardan 1 mlrd so'mdan kam bo'lmagan miqdorda ajratiladigan mablag'larning hisobi hududiy xalq ta'limi boshqarmalarining G'aznachilikdagi alohida ochilgan maxsus hisobvaraqlarida yuritilishi hamda ushbu mablag'lar Agentlik bilan kelishilgan manzilli dasturlar asosida sarflanishi belgilab qo'yilsin.

Bunda Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi Raisi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimlari ushbu mablag'larni:

2021-yil yakunlari bo'yicha Qoraqalpog'iston Respublikasi respublika budjeti, Toshkent shahar va viloyatlar mahalliy budjetlarida shakllangan erkin qoldiq mablag'lari hisobidan joriy yilning 15-fevraliga qadar;

2022-yil uchun joriy yil mahalliy budjet parametrlari hamda yil davomida shakllanadigan qo'shimcha manbalar hisobidan joriy yilning 15-iyuliga qadar ajratish choralarini ko'rsin.

4. Agentlik Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi, Maktabgacha ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi bilan birgalikda:

ikki oy muddatda uzluksiz ta'lim tizimida chet tilini o'qitishning o'quv-metodik majmualarini o'quvchilarning asosiy til ko'nikmalarini (tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish) shakllantirish nuqtai nazaridan to'liq qayta ko'rib chiqsin;

malakali mutaxassislarni jalb etgan holda 2022-yil 1-martdan boshlab chet tili fani o'qituvchilarining tinglab tushunish, o'qish, yozish hamda gapirish kompetensiyalarini rivojlantirishga hamda sertifikatga ega bo'lishlariga yo'naltirilgan o'quv kurslarini tashkil etsin.

5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi:

2022/2023 o'quv yilidan boshlab umumiy o'rta ta'lim tashkilotlari uchun zamonaviy til o'rgatish metodikalari asosida ishlab chiqilgan chet tili darsliklarini to'liq chop etish va ta'lim tashkilotlariga yetkazish choralari ko'rsin;

yangi darsliklardan foydalanish metodikalari bo'yicha o'qituvchilar va metodistlar uchun malaka oshirish kurslarini tashkil etsin.

6. Agentlik hamda O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2022/2023 o'quv yili qabulidan boshlab xorijiy tillar bo'yicha mutaxassislarni tayyorlashga ixtisoslashgan O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Samarqand davlat chet tillar instituti, Toshkent davlat sharqshunoslik universitetining (fanlar majmuasiga chet tili birinchi fan sifatida kiritilgan) bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga hamda Toshkent davlat pedagogika universiteti, Qo'qon davlat pedagogika va Nukus davlat pedagogika institutlarining xorijiy tillar bo'yicha pedagoglarni tayyorlovchi bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga kirish imtihonlarida fanlar majmuasidagi chet tili fanidan tinglab tushunish, o'qish, yozish hamda gapirish kompetensiyalarini aniqlash va baholashga qaratilgan kasbiy (ijodiy) imtihon o'tkazish to'g'risidagi taklifi ma'qullansin.

Bunda ushbu bandning **birinchi xatboshisida** ko'rsatilgan oliy ta'lim muassasalariga:

Vazirlar Mahkamasining "Oliy ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilishda milliy hamda xalqaro baholash tizimlari sertifikatlarini tatbiq qilish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil 13-maydagi 395-son **qarori** bilan belgilangan Davlat test markazi tomonidan beriladigan chet tilini bilish darajasi to'g'risidagi sertifikat (keyingi o'rinlarda — milliy sertifikat) yoki xalqaro tan olingan sertifikatning tegishli darajalariga ega bo'lgan abituriyentlarga o'qishga kirish sinovlarida berilgan imtiyozlar saqlab qolinadi;

chet tili fanidan kasbiy (ijodiy) kirish imtihonlari Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi tomonidan amalga oshiriladi.

7. Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Davlat test markazi bilan birgalikda ikki oy muddatda 2024/2025 o'quv yilidan boshlab bosqichma-bosqich oliy ta'lim muassasalariga kirish imtihonlari uchun belgilangan majburiy fanlar majmuasiga chet tili fanini kiritish yuzasidan asoslangan taklif kiritсин.

Oldingi tahrirga qarang.

8. Belgilansinki, 2023-yil 1-yanvardan boshlab maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus va professional, shuningdek, maktabdan tashqari ta'lim tashkilotlari chet (ingliz, fransuz, nemis, ispan, italyan, arab, xitoy, yapon, koreys, turk, fors, pushtu, dari, urdu hind) tili fani o'qituvchilarining attestatsiyasi jarayonida o'quv fani bo'yicha malaka sinovlari Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tomonidan tinglab tushunish, o'qish, yozish hamda gapirish ko'nikmalarini baholashni nazarda tutuvchi kasbiy sinov shaklida o'tkaziladi.

*(8-band O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 19-oktabrdagi 612-sonli **qarori** tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 20.10.2022-y., 09/22/612/0949-son)*

9. Agentlik, Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasining 2022-yil 1-fevraldan 2024-yil 1-yanvargacha qadar Toshkent va Samarqand shaharlarida faoliyat yuritadigan nodavlat ta'lim tashkilotlari:

ta'lim jarayonida foydalaniladigan bino va inshootlar ijara to'lovi xarajatlarining 50 foizigacha, biroq davlat ko'chmas mulk obyektlaridan foydalanganlik uchun ijara to'lovining

qonunchilik hujjatlarida belgilangan minimal stavkasining 50 foizi miqdoridan ko'p bo'lmagan miqdorda Davlat budjeti mablag'lari hisobidan qoplab berish tartibini joriy etish;

vazirlik va idoralar tizimidagi kollej va texnikumlarning bino va inshootlarida faoliyatini amalga oshirganida ijara to'lovidan ozod etish (saqlash va kommunal to'lovlar bo'yicha xarajatlar bundan mustasno) to'g'risidagi taklifiga rozilik berilsin.

10. 2022-yil 1-mayga qadar:

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi xalqaro tan olingan baholash tashkilotlari bilan hamkorlikda pedagog kadrning malaka toifasini olish bo'yicha chet tili fani o'qituvchilarining malaka sinovlarida tinglab tushunish, o'qish, yozish hamda gapirish kompetensiyalarini baholash tizimini ishlab chiqsin;

Agentlik Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi bilan birgalikda xorijiy tillarni bilish va xorijiy til o'qituvchilarining malaka va ko'nikmalarini baholovchi milliy va xalqaro tan olingan sertifikatlarining Yagona elektron bazasini ishlab chiqsin va amaliyotga joriy etsin.

11. Agentlik, Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi hamda Xalq ta'limi vazirligining S1 darajadagi milliy yoki unga tenglashtirilgan mos darajadagi xalqaro tan olingan sertifikatga ega rus tili fani o'qituvchilariga sertifikat olingan kundan boshlab ikki yil davomida qonunchilik hujjatlarida belgilangan tartibda ustama to'lash tartibini 2022-yil 1-fevraldan boshlab joriy etish to'g'risidagi taklifiga rozilik berilsin.

12. Agentlik tuzilmasida umumiy shtat birliklari doirasida 3 ta shtat birligidan iborat Xorijiy tillarni bilish darajasi to'g'risidagi sertifikatlar yagona bazasini yuritish bo'limi tashkil etilsin.

Agentlik direktoriga boshqaruv xodimlarining belgilangan umumiy soni va mehnatga haq to'lash fondi doirasida Agentlikning markaziy apparati tuzilmasiga o'zgartirishlar kiritish huquqi berilsin.

13. Agentlik Jamg'arma mablag'laridan maqsadli va samarali foydalanilishini ta'minlasin hamda har chorak yakuni bilan mazkur qaror ijrosi bo'yicha Vazirlar Mahkamasiga axborot kiritib borsin.

14. Mazkur qarorning bajarilishini nazorat qilish Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish agentligi direktori v.b. S.O. Obidov zimmasiga hamda Vazirlar Mahkamasining Ta'lim va sog'liqni saqlash masalalari kotibiyatiga yuklansin.

O'zbekiston Respublikasining Bosh vaziri A. ARIPOV

Toshkent sh.,

2022-yil 19-yanvar,

34-son

Appendix 2

Teacher standards on Ministry of Labour website 2013

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ СТАНДАРТ

**Педагог (педагогическая деятельность в дошкольном, общем
среднем, среднем специальном, профессиональном образовании)
(воспитатель, учитель)**

(наименование профессионального стандарта)

--

Реквизиты утверждающей организации

--

Регистрационный
номер МЗиТО

Раздел I. Общие сведения

Педагогическая деятельность

(наименование вида профессиональной деятельности)

P.005

Код по
дескриптору

Основная цель вида профессиональной деятельности:

Оказание образовательных услуг по основным общеобразовательным программам образовательными организациями (организациями, осуществляющими обучение)

Группа занятий по НСКЗ:

2320	Специалисты-профессионалы в области образования		Воспитатели в летских дошкольных учреждениях
2330		3320	
3310	Преподаватели по начальному образованию		

(код по НСКЗ)

(наименование группы)

(код по НСКЗ)

(наименование группы)

Виды экономической деятельности:

85.10, 85.31	Услуги в области дошкольного и общего среднего образования
85.32	Услуги в области среднего специального, профессионального образования

(Код ОКЭД)

(наименование вида экономической деятельности)

Описание трудовых функций, входящих в профессиональный стандарт (функциональная карта вида профессиональной деятельности)

Обобщенные трудовые функции			Трудовые функции		
Код	Наименование	Уровень квалификации	Наименование	Код	Уровень (подуровень квалификации)
А	Педагогическая деятельность по проектированию и реализации образовательного процесса в образовательных организациях дошкольного, общего среднего, среднего специального, профессионального образования	5	Общепедагогическая функция. Обучение	А/01.5	5
			Воспитательная деятельность	А/02.5	5
			Развивающая деятельность	А/03.5	5

В	Педагогическая деятельность по проектированию и реализации основных общеобразовательных программ	6	Педагогическая деятельность по реализации программ дошкольного образования	В/01.6	6
			Педагогическая деятельность по реализации программ общего среднего образования	В/02.6	6
			Педагогическая деятельность по реализации программ среднего специального, профессионального образования	В/03.6	6

III. Характеристика обобщенных трудовых функций

3.1. Обобщенная трудовая функция

Наименование

Педагогическая деятельность по проектированию и реализации образовательного процесса в образовательных организациях дошкольного, общего среднего, среднего специального, профессионального образования

Код

А

Уровень
квалификации

5

Возможные наименования должностей, профессий	Учитель Воспитатель
---	------------------------

Требования к образованию и обучению	Техникум. Высшее образование – первая ступень (бакалавриат). Высшее образование, полученное до 2001 года. Ведомственные программы повышения квалификации.
Требования к опыту практической работы	-
Особые условия допуска к работе	К педагогической деятельности не допускаются лица: лишенные права заниматься педагогической деятельностью в соответствии с вступившим в законную силу приговором суда; имеющие или имевшие судимость за преступления, состав и виды которых установлены законодательством Республики Узбекистан; признанные недееспособными

	в установленном законом порядке; имеющие заболевания, предусмотренные установленным перечнем
Другие характеристики	-

3.1.1. Трудовая функция

Наименование	Общепедагогическая функция. Обучение	Код	A/01.5	Уровень квалификации	5
---------------------	--------------------------------------	------------	--------	---------------------------------	---

Трудовые действия	Разработка и реализация программ учебных дисциплин в рамках основной общеобразовательной программы
	Осуществление профессиональной деятельности в соответствии с требованиями государственных образовательных стандартов дошкольного, общего среднего, среднего специального, профессионального образования
	Участие в разработке и реализации программы развития образовательной организации в целях создания безопасной и комфортной образовательной среды
	Планирование и проведение учебных занятий
	Систематический анализ эффективности учебных занятий и подходов к обучению
	Организация, осуществление контроля и оценки учебных достижений, текущих и итоговых результатов освоения основной образовательной программы обучающимися
	Формирование универсальных учебных действий
	Формирование навыков, связанных с информационно-коммуникационными технологиями (далее – ИКТ)
	Формирование мотивации к обучению
	Объективная оценка знаний обучающихся на основе тестирования и других методов контроля в соответствии с реальными учебными возможностями детей
Необходимые умения	Владеть ИКТ-компетентностями: общепользовательская ИКТ-компетентность; общепедагогическая ИКТ-компетентность; предметно-педагогическая ИКТ-компетентность (отражающая профессиональную ИКТ-компетентность соответствующей области человеческой деятельности)
	Организовывать различные виды внеурочной деятельности: игровую, учебно-исследовательскую, художественно-продуктивную,

	культурно- досуговую с учетом возможностей образовательной организации, места жительства и историко-культурного своеобразия региона
Необходимые знания	Преподаваемый предмет в пределах требований государственных образовательных стандартов и основной общеобразовательной программы, его истории и места в мировой культуре и науке
	История, теория, закономерности и принципы построения и функционирования образовательных систем, роль и место образования в жизни личности и общества
	Основные закономерности возрастного развития, стадии и кризисы развития, социализация личности, индикаторы индивидуальных особенностей траекторий жизни, их возможные девиации, а также основы их психодиагностики
	Основы дидактики, поликультурного образования, закономерностей поведения в социальных сетях
	Пути достижения образовательных результатов и способы оценки результатов обучения
	Основы методики преподавания, основные принципы деятельностного подхода, виды и приемы современных педагогических технологий
	Рабочая программа и методика обучения по данному предмету
	Приоритетные направления развития образовательной системы Республики Узбекистан, законов и иных нормативных правовых актов, регламентирующих образовательную деятельность в Республике Узбекистан, нормативных документов по вопросам обучения и воспитания детей и молодежи, государственных образовательных стандартов дошкольного, общего среднего, среднего специального, профессионального образования
	Нормативные документы по вопросам обучения и воспитания детей и молодежи
	Конвенция о правах ребенка
	Трудовое законодательство
Другие характеристики	Соблюдение правовых, нравственных и этических норм, требований профессиональной этики

3.1.2. Трудовая функция

Наименование

Воспитательная деятельность

Код

A/02.5

**Уровень
квалификации**

5

Трудовые действия	Регулирование поведения обучающихся для обеспечения безопасной образовательной среды
	Реализация современных, в том числе интерактивных, форм и методов воспитательной работы, используя их как на занятии,

	так и во внеурочной деятельности
	Постановка воспитательных целей, способствующих развитию обучающихся, независимо от их способностей и характера
	Определение и принятие четких правил поведения обучающимися в соответствии с уставом образовательной организации и правилами внутреннего распорядка образовательной организации
	Проектирование и реализация воспитательных программ
	Реализация воспитательных возможностей различных видов деятельности ребенка (учебной, игровой, трудовой, спортивной, художественной и т.д.)
	Проектирование ситуаций и событий, развивающих эмоционально-ценностную сферу ребенка (культуру переживаний и ценностные ориентации ребенка)
	Помощь и поддержка в организации деятельности ученических органов самоуправления
	Создание, поддержание уклада, атмосферы и традиций жизни образовательной организации
	Развитие у обучающихся познавательной активности, самостоятельности, инициативы, творческих способностей, формирование гражданской позиции, способности к труду и жизни в условиях современного мира, формирование у обучающихся культуры здорового и безопасного образа жизни
	Формирование толерантности и навыков поведения в изменяющейся поликультурной среде
	Использование конструктивных воспитательных усилий родителей (законных представителей) обучающихся, помощь семье в решении вопросов воспитания ребенка
Необходимые умения	Строить воспитательную деятельность с учетом культурных различий детей, половозрастных и индивидуальных особенностей
	Общаться с детьми, признавать их достоинство, понимая и принимая их
	Создавать в учебных группах (классе, кружке, и т.п.) общности обучающихся
	Управлять учебными группами с целью вовлечения обучающихся в процессе обучения и воспитания, мотивируя их учебно-познавательную деятельность
	Анализировать реальное состояние дел в учебной группе, поддерживать в детском коллективе деловую, дружелюбную атмосферу
	Защищать достоинство и интересы обучающихся, помогать детям, оказавшимся в конфликтной ситуации и/или неблагоприятных условиях
	Находить ценностный аспект учебного знания и информации, обеспечивать его понимание и переживание обучающимися

	Владеть методами организации экскурсий, походов и экспедиций
Необходимые знания	Сотрудничать с другими педагогическими работниками и другими специалистами в решении воспитательных задач
	Основы законодательства о правах ребенка, законы в сфере образования и государственные образовательные стандарты общего образования
	История, теория, закономерности и принципы построения и функционирования образовательных (педагогических) систем, роль и место образования в жизни личности и общества
	Основы дидактики, поликультурного образования, закономерностей поведения в социальных сетях
	Основные закономерности возрастного развития, стадии и кризисы развития и социализации и личности, индикаторы и индивидуальные особенности траекторий жизни и их возможные девиации, приемы их диагностики
	Научное представление о результатах образования, путях их достижения и способах оценки
	Основы методики воспитательной работы, основные принципы деятельностного подхода, виды и приемы современных педагогических технологий
	Нормативные правовые, руководящие и инструктивные документы, регулирующие организацию и проведение мероприятий за пределами территории образовательной организации (экскурсий, походов и экспедиций)
Другие характеристики	Соблюдение правовых, нравственных и этических норм, требований профессиональной этики

3.1.3.Трудовая функция

Наименование

Развивающая деятельность

Код

A/03.5

**Уровень
квалификации**

5

Трудовые действия	Выявление в ходе наблюдения поведенческих и личностных проблем обучающихся, связанных с особенностями их развития
	Оценка параметров и проектирование психологически безопасной и комфортной образовательной среды
	Применение инструментария и методов диагностики и оценки показателей уровня и динамики развития ребенка
	Освоение и применение психолого-педагогических технологий (в том числе инклюзивных), необходимых для адресной работы

	с различными контингентами учащихся: одаренные дети, социально уязвимые дети, дети, попавшие в трудные жизненные ситуации, дети-мигранты, дети-сироты, дети с особыми образовательными потребностями, дети с ограниченными возможностями здоровья, дети с девиациями поведения, дети с зависимостью
	Оказание адресной помощи обучающимся
	Взаимодействие с другими специалистами в рамках психолого-медико-педагогического консилиума
	Разработка (совместно с другими специалистами) и реализация совместно с родителями (законными представителями) программ индивидуального развития ребенка
	Освоение и адекватное применение специальных технологий и методов, позволяющих проводить коррекционно-развивающую работу
	Развитие у обучающихся познавательной активности, самостоятельности, инициативы, творческих способностей, формирование гражданской позиции, способности к труду и жизни в условиях современного мира, формирование у обучающихся культуры здорового и безопасного образа жизни
	Формирование и реализация программ развития универсальных учебных действий, образцов и ценностей социального поведения, навыков поведения в мире виртуальной реальности и социальных сетях, формирование толерантности и позитивных образцов поликультурного общения
	Формирование системы регуляции поведения и деятельности обучающихся
Необходимые умения	Владеть профессиональной установкой на оказание помощи любому ребенку вне зависимости от его реальных учебных возможностей, особенностей в поведении, состояния психического и физического здоровья
	Использовать в практике своей работы психологические подходы: культурно-исторический, деятельностный и развивающий
	Осуществлять (совместно с психологом и другими специалистами) психолого-педагогическое сопровождение основных общеобразовательных программ
	Понимать документацию специалистов (психологов, дефектологов, логопедов)
	Составлять (совместно с психологом и другими специалистами) психолого-педагогическую характеристику (портрет) личности обучающегося
	Разрабатывать и реализовывать индивидуальные образовательные маршруты, индивидуальные программы развития и индивидуально-ориентированные образовательные программы с учетом личностных и возрастных особенностей обучающихся
	Владеть стандартизированными методами психодиагностики личностных характеристик и возрастных особенностей обучающихся
	Оценивать образовательные результаты: формируемые в преподаваемом предмете предметные и метапредметные компетенции, а также осуществлять (совместно с психологом) мониторинг личностных характеристик
	Формировать детско-взрослые сообщества

Необходимые знания	Педагогические закономерности организации образовательного процесса
	Законы развития личности и проявления личностных свойств, психологические законы периодизации и кризисов развития
	Теория и технологии учета возрастных особенностей обучающихся
	Закономерности формирования детско-взрослых сообществ, их социально-психологических особенности и закономерности развития детских и подростковых сообществ
	Основные закономерности семейных отношений, позволяющие эффективно работать с родительской общественностью
	Основы психодиагностики, основные признаки отклонений в развитии детей
	Социально-психологические особенности и закономерности развития детско-взрослых сообществ
Другие характеристики	Соблюдение правовых, нравственных и этических норм, требований профессиональной этики

3.2. Обобщенная трудовая функция

Наименование	Педагогическая деятельность по проектированию и реализации основных общеобразовательных программ	Код	В	Уровень квалификации	6
---------------------	--	------------	---	-----------------------------	---

Возможные наименования должностей, профессий	Учитель Воспитатель
---	------------------------

Требования к образованию и обучению	Высшее образование, полученное до 2001 года., Первая ступень высшего образования (бакалавриат) Магистратура на основе бакалавриата. Специальность – завершенная программа высшего образования по направлениям высшего образования не имеющим деление на ступени. Послевузовское образование, полученное в высших образовательных и научно-исследовательских учреждениях (базовая докторантура, докторантура, самостоятельное соискательство).
Требования к опыту практической работы	-

Особые условия допуска к работе	К педагогической деятельности не допускаются лица: лишенные права заниматься педагогической деятельностью в соответствии с вступившим в законную силу приговором суда; имеющие или имевшие судимость за преступления, состав и виды которых установлены законодательством Республики Узбекистан; признанные недееспособными в установленном законом порядке; имеющие заболевания, предусмотренные установленным перечнем
Другие характеристики	-

3.2.1. Трудовая функция

Наименование

Педагогическая деятельность по реализации программ дошкольного образования

Код

В/01.6

**Уровень
квалификации**

6

Трудовые действия	Участие в разработке основной общеобразовательной программы образовательной организации в соответствии с государственным образовательным стандартом дошкольного образования
	Участие в создании безопасной и психологически комфортной образовательной среды образовательной организации через обеспечение безопасности жизни детей, поддержание эмоционального благополучия ребенка в период пребывания в образовательной организации
	Планирование и реализация образовательной работы в группе детей раннего и/или дошкольного возраста в соответствии с федеральными государственными образовательными стандартами и основными образовательными программами
	Организация и проведение педагогического мониторинга освоения детьми образовательной программы и анализ образовательной работы в группе детей раннего и/или дошкольного возраста
	Участие в планировании и корректировке образовательных задач (совместно с психологом и другими специалистами) по результатам мониторинга с учетом индивидуальных особенностей развития каждого ребенка раннего и/или дошкольного возраста
	Реализация педагогических рекомендаций специалистов (психолога, логопеда, дефектолога) в работе с детьми, испытывающими трудности в освоении программы, а также с детьми с особыми образовательными потребностями
	Развитие профессионально значимых компетенций, необходимых для решения образовательных задач развития детей раннего и дошкольного возраста с учетом особенностей возрастных и индивидуальных особенностей их развития
	Формирование психологической готовности к школьному обучению

	Создание позитивного психологического климата в группе и условий для доброжелательных отношений между детьми, в том числе принадлежащими к разным национально-культурным, религиозным общностям и социальным слоям, а также с различными (в том числе ограниченными) возможностями здоровья
	Организация видов деятельности, осуществляемых в раннем и дошкольном возрасте: предметной, познавательно- исследовательской, игры, конструирования, создания широких возможностей для развития свободной игры детей, в том числе обеспечение игрового времени и пространства
	Организация конструктивного взаимодействия детей в разных видах деятельности, создание условий для свободного выбора детьми деятельности, участников совместной деятельности, материалов
	Активное использование недирективной помощи и поддержка детской инициативы и самостоятельности в разных видах деятельности
	Организация образовательного процесса на основе непосредственного общения с каждым ребенком с учетом его особых образовательных потребностей
Необходимые умения	Организовывать виды деятельности, осуществляемые в раннем и дошкольном возрасте: предметная, познавательно- исследовательская, конструирование, создания широких возможностей для развития свободной игры детей, в том числе обеспечения игрового времени и пространства
	Применять методы физического, познавательного и личностного развития детей раннего и дошкольного возраста в соответствии с образовательной программой Организации
	Использовать методы и средства анализа психолого-педагогического мониторинга, позволяющие оценить результаты освоения детьми образовательных программ, степень сформированности у них качеств, необходимых для дальнейшего обучения и развития на следующих уровнях обучения
	Владеть всеми видами развивающих деятельности дошкольника (игровой, продуктивной, познавательно-исследовательской)
	Выстраивать партнерское взаимодействие с родителями (законными представителями) детей раннего и дошкольного возраста для решения образовательных задач, использовать методы и средства для их психолого-педагогического просвещения
	Владеть ИКТ- компетентностями, необходимыми и достаточными для планирования, реализации и оценки образовательной работы с детьми раннего и дошкольного возраста
Необходимые знания	Специфика дошкольного образования и особенностей организации работы с детьми раннего и дошкольного возраста
	Основные психологические подходы: культурно-исторический, деятельностный и личностный; основы дошкольной педагогики, включая классические системы дошкольного воспитания

	Общие закономерности развития ребенка в раннем и дошкольном возрасте
	Особенности становления и развития детских деятельностей в раннем и дошкольном возрасте
	Основы теории физического, познавательного и личностного развития детей раннего и дошкольного возраста
	Современные тенденции развития дошкольного образования
Другие характеристики	Соблюдение правовых, нравственных и этических норм, требований профессиональной этики

3.2.2. Трудовая функция

Наименование	Педагогическая деятельность по реализации программ общего среднего образования	Код	В/02.6	Уровень квалификации	6
---------------------	--	------------	--------	-----------------------------	---

Трудовые действия	Проектирование образовательного процесса на основе Государственного образовательного стандарта общего среднего образования с учетом особенностей социальной ситуации развития учащихся
	Формирование у детей социальной позиции обучающихся на всем протяжении обучения в школе
	Формирование метапредметных компетенций, умения учиться и универсальных учебных действий до уровня, необходимого для освоения образовательных программ среднего специального, профессионального и высшего образования
	Объективная оценка успехов и возможностей обучающихся с учетом неравномерности индивидуального психического развития детей, а также своеобразия динамики развития учебной деятельности мальчиков и девочек
	Организация учебного процесса с учетом своеобразия социальной ситуации развития учащихся
	Корректировка учебной деятельности исходя из данных мониторинга образовательных результатов с учетом неравномерности индивидуального психического развития детей младшего, среднего и старшего школьного возраста
Необходимые умения	Реагировать на непосредственные по форме обращения детей к учителю и распознавать за ними серьезные личные проблемы
	Ставить различные виды учебных задач (учебно-познавательных, учебно-практических, учебно-игровых) и организовывать их решение (в индивидуальной или групповой форме) в соответствии с уровнем познавательного и личностного развития учащихся младшего, среднего и старшего возраста, сохраняя при этом баланс предметной и метапредметной составляющей их содержания
	Во взаимодействии с родителями (законными представителями), другими педагогическими работниками и психологами проектировать и корректировать индивидуальную образовательную траекторию обучающегося в соответствии с задачами достижения всех видов образовательных результатов (предметных, метапредметных и личностных), выходящими за рамки программы общего среднего

	образования
Необходимые знания	Основные и актуальные для современной системы образования теории обучения, воспитания и развития детей младшего, среднего и старшего школьного возрастов
	Государственные образовательные стандарты и содержание основных образовательных программ
	Дидактические основы, используемые в учебно-воспитательном процессе образовательных технологий
	Особенности региональных условий, в которых реализуется используемая основная образовательная программа общего среднего образования
Другие характеристики	Соблюдение правовых, нравственных и этических норм, требований профессиональной этики

3.2.3. Трудовая функция

Наименование

Педагогическая деятельность по реализации программ среднего специального, профессионального образования

Код

В/03.6

**Уровень
квалификации**

6

Трудовые действия	Формирование общекультурных компетенций и понимания места предмета в общей картине мира
	Определение на основе анализа учебной деятельности обучающегося оптимальных (в том или ином предметном образовательном контексте) способов его обучения и развития
	Определение совместно с обучающимся, его родителями (законными представителями), другими участниками образовательного процесса (педагог-психолог, учитель-дефектолог, методист) зоны его ближайшего развития, разработка и реализация (при необходимости) индивидуального образовательного маршрута и индивидуальной программы развития обучающихся
	Планирование специализированного образовательного процесса для группы и/или отдельных контингентов обучающихся с выдающимися способностями и/или особыми образовательными потребностями на основе имеющихся типовых программ и собственных разработок с учетом специфики состава обучающихся, уточнение и модификация планирования
	Применение специальных языковых программ, программ повышения языковой культуры, и развития навыков поликультурного общения
	Совместное с учащимися использование иноязычных источников информации, инструментов перевода, произношения
	Организация олимпиад, конференций, турниров математических, лингвистических и т.п. игр

Необходимые умения	Применять современные образовательные технологии, включая информационные, а также цифровые образовательные ресурсы
	Проводить учебные занятия, опираясь на достижения в области педагогической и психологической наук, возрастной физиологии и гигиены
	Планировать и осуществлять учебный процесс в соответствии с основной общеобразовательной программой
	Разрабатывать рабочую программу по предмету, курсу на основе примерных основных образовательных программ и обеспечивать ее выполнение
	Организовывать самостоятельную деятельность обучающихся, в том числе исследовательскую
	Осуществлять связь обучения по предмету (курсу, программе) с практикой
	Осуществлять контрольно-оценочную деятельность в образовательном процессе
	Использовать современные способы оценивания в условиях информационно-коммуникационных технологий (ведение электронных форм документации, в том числе электронного журнала и электронных дневников обучающихся)
	Использовать разнообразные формы, приемы, методы и средства обучения, в том числе по индивидуальным учебным планам в рамках государственных образовательных стандартов среднего специального, профессионального образования
	Владеть основами работы с текстовыми редакторами, электронными таблицами, электронной почтой и браузерами, мультимедийным оборудованием
	Владеть методами убеждения, аргументации своей позиции
	Устанавливать контакт с обучающимися разных возрастов и их родителями (законными представителями), другими педагогическими работниками
	Владеть технологиями диагностики причин конфликтных ситуаций, их профилактики и разрешения
Необходимые знания	Основы преподаваемых дисциплин в объеме, необходимом для решения педагогических, научно-методических и организационно-управленческих задач (педагогика, психология, возрастная физиология и гигиена; методика преподавания предмета)
	Программы и учебники по преподаваемому предмету
	Теория и методы управления образовательными системами, методика учебной и воспитательной работы, требования к оснащению и оборудованию учебных кабинетов и подсобных помещений к ним, средства обучения и их дидактические возможности
	Современные педагогические технологии реализации компетентностного подхода с учетом возрастных и индивидуальных особенностей обучающихся
	Методы и технологии поликультурного, дифференцированного и развивающего обучения
	Правила внутреннего распорядка

	Правила по охране труда и требования к безопасности образовательной среды
Другие характеристики	Соблюдение правовых, нравственных и этических норм, требований профессиональной этики

IV. Сведения об организациях-разработчиках профессионального стандарта

4.1. Ответственная организация-разработчик

Министерство занятости и трудовых отношений Республики Узбекистан (наименование организации) Заместитель министра Умурзаков Баходир Хамидович (должность и Ф.И.О. руководителя) (подпись)

4.2. Наименования организаций-разработчиков

1	Министерство занятости и трудовых отношений Республики Узбекистан
2	

4.3. Решение Совета по профессиональным квалификациям

(наименование Совета)

№	Содержание решения

Appendix 3

Presidential school standards

Prezident ta'lim muassasalari agentligi
direktorining 2022-yil ____-oktabrdagi
____-son buyrug'iga
1-ILOVA

Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi maktablar o'qituvchilariga qo'yiladigan KASBIY TALABLAR

1-bob. Umumiy qoidalar

1. Mazkur kasbiy talablar o'quvchilarning sifatli ta'lim olishlarini ta'minlash maqsadida o'qituvchida kasbiy kompetensiyalar shakllanishi uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalar majmuini, samarali pedagogik faoliyatning asosiy ko'rsatkichlarini belgilab beradi.

2. Ushbu kasbiy talablar O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktablar tarmog'ini kengaytirish to'g'risida" 2022-yil 14-apreldagi PF-106-son farmoni, "Prezident, ijod va ixtisoslashtirilgan maktablar faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2021-yil 19-iyuldagi PQ-5188-son qarori, Vazirlar Mahkamasining "Prezident maktablari to'g'risida nizomni tasdiqlash haqida" 2019-yil 25-iyundagi 526-son, "Ijod maktablari va ixtisoslashtirilgan maktablar faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2020-yil 11-martdagi 141-son, "Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktab-internatlar va ixtisoslashtirilgan maktablar to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" 2022-yil 5-maydagi 233-son qarorlari, "Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchisi **kasb standarti**" (Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, 08.02.2021-yil, № P.003.043.0964/B-21) asosida ishlab chiqilgan.

3. Ushbu kasbiy talablarda quyidagi asosiy tushunchalar qo'llaniladi:

o‘qituvchining kompetensiyasi – o‘qituvchining egallagan bilim, ko‘nikma va malakalarini o‘z shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy faoliyatida amaliy qo‘llay olish imkoniyati;

fidbek (inglizcha “feedback”) - shaxs yoki faoliyatning xatti-harakatlari natijalari to‘g‘risidagi jarayonni yaxshilash maqsadida uni tahlil qilish, muhokama qilish, kamchiliklarni atroflicha asoslash va hal etish maqsadida bildiriladigan fikr-mulohazalar yig‘indisi;

fasilitator (inglizcha “osonlashtirish”, “jarayonni soddalashtirish”) - maqsadga samarali erishishni ta‘minlash uchun guruh tadbirini rejalashtiradigan, yo‘naltiradigan va boshqaradigan shaxs (u muhokamaning borishini, fikrlarning ravshanligini va barcha ishtirokchilarning ishtirokini nazorat qiladi);

refleksiya – insonning o‘zi tomonidan uning o‘zini, qarashlari, xislatlari, tajribasi va harakatlari o‘zaro munosabatlarini o‘rganish jarayoni. Refleksiya insonning o‘zini va qanday qilib oldinga harakatlanishini tushunishga yordam beradi.

ta‘lim muhiti – o‘qituvchi va o‘quvchilar tomonidan yaratilgan ta‘lim madaniyati va ma‘naviy muhiti, baholash va sinfni boshqarish kabi ta‘limga turli yondashuv usullari;

xavfsiz ta‘lim muhiti – ta‘lim, tarbiya va shaxsiy rivojlanish uchun barcha ijobiy imkoniyatlarning yig‘indisi bo‘lgan maktab ichki hayotining yaxlit sifat ko‘rsatkichi;

kommunikativ ko‘nikmalar (muloqot qobiliyati) – boshqa shaxs bilan muloqotga kira olish va uni kerakli darajada saqlashga yordam beradigan barcha ko‘nikmalar;

o‘quvchining axloqiy ko‘nikmalari – vaziyatga moslashuvchanlik, hayotdagi muammolarni ijobiy hal qilish imkoniyatini beruvchi ko‘nikmalar;

2-bob. Kasbiy talablarning asosiy maqsadi va vazifalari

4. Kasbiy talablarning asosiy maqsadi o‘qituvchiga qo‘yiladigan kasbiy talablar va majburiyatlarni belgilab berishdan iborat.

5. Kasbiy talablarning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

o‘qituvchida kasbiy kompetensiyalar shakllanishi uchun zarur bilim, ko‘nikma va malakalar majmuini, samarali pedagogik faoliyatning asosiy ko‘rsatkichlarini belgilab berish;

o‘qituvchi faoliyatini baholash va samaradorlik darajasini oshirishga asos bo‘lib xizmat qilish;

Prezident ta'lim muassasalari agentligi tizimidagi maktablarga raqobatbardosh, yuqori malakali pedagog xodimlarni ishga jalb etishda o'tkaziladigan tanlov uchun materiallarni tayyorlashda asos sifatida xizmat qilish;

o'qituvchilar salohiyatini "Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchisi kasb standarti" talablariga muvofiqlashtirish.

Ushbu kasbiy talablar quyidagi foydalanuvchilarning keng doirasi uchun mo'ljallangan bo'lib, ular:

o'qituvchiga kasbga qo'yiladigan talablarni tushunishda, o'z kasbiy faoliyatini tahlil qilish va o'zini o'zi baholashda asos bo'lib xizmat qiladi. Baholash va tahlil natijalari asosida o'z kasbiy rivojlanishini rejalashtiradi;

ish beruvchi (maktab direktori)ga lavozim yo'riqnomalarini ishlab chiqish, o'qituvchilarning malakasini oshirishni rejalashtirish va Maktab baholash komissiyasining faoliyatini tashkillashtirishda xizmat qiladi;

Prezident ta'lim muassasalari agentligi (keyingi o'rinlarda – Agentlik) huzuridagi **Pedagogik mahorat va xalqaro baholash ilmiy-amaliy markazi** (keyingi o'rinlarda – Markaz)ga pedagog xodimni ishga qabul qilish mezonlarini shakllantirish, Markaz baholash komissiyasining faoliyatini tashkillashtirish, qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslarini tashkillashtirish va kurs doirasida baholash mezonlarini, ta'lim sifatini oshirish strategiyalarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

3-bob. O'qituvchi kasbiy faoliyatining asosiy tamoyillari

6. Quyidagilar o'qituvchi kasbiy faoliyatining asosiy tamoyillari hisoblanadi:

o'quvchining shaxs sifatida shakllanishi va rivojlanishiga yordam berish orqali uning manfaati yo'lida faoliyat yuritish;

o'quvchilarga kelib chiqishi, jinsi, millati, tilidan qat'iy nazar bir xil munosabatda bo'lish;

jamiyatning faol a'zosiga ta'lim-tarbiya berayotganini har doim yodda tutish hamda o'quvchilarni boshqa insonlarga hurmat ruhida tarbiyalashning barcha imkoniyatlaridan foydalanish;

o'quvchining ota-onasini (ularning o'rnini bosuvchi shaxsni) hurmat qilish hamda bolaning ta'lim olishi va rivojlanishida yuqori natijalarga erishish maqsadida ota-onalar bilan hamkorlik qilish;

har qanday sharoitda ham o'quvchilarga sifatli ta'lim berish;

ta'lim berish va ta'lim olish jarayonida o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuvga amal qilish.

4-bob. O'qituvchining mehnat vazifalari

7. O'qituvchi pedagogik faoliyatni amalga oshirish uchun tegishli kasbiy kompetensiyalarga ega bo'lishi kerak.

8. Quyidagilar Prezident ta'lim muassasasi o'qituvchisi kasbiy faoliyatining vazifalari xaritasi hisoblanadi:

Umumlashtirilgan mehnat vazifalari	O'qituvchining funksiyalari
Ta'lim va tarbiya jarayonlarini boshqarish	O'quv jarayonini rejalashtirish
	O'quvchining ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'lim dasturini amalga oshirish, samarali ta'lim berishni ta'minlash
	O'zlashtirishni baholash va qayta aloqa (fidbek)ni taqdim etish
	Tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish
	Xavfsiz rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratish va ta'minlash
Kasbiy rivojlanish va hamkorlik	O'zini o'zi rivojlantirish va kasbiy o'sish
	O'quvchilarning ta'lim olishi va farovonligini oshirish maqsadida hamkasblar va ota-onalar (ularning o'rni bosuvchi shaxslar) bilan hamkorlik qilish

9. O'qituvchi ta'lim va tarbiya jarayonlarini boshqarish vazifasini amalga oshirish uchun quyidagi funksiyalarni amalga oshiradi:

a) O'quv jarayonini rejalashtirishda:

o'qitiladigan fanning real hayot bilan bog'liqligiga asoslangan holda darslarni rejalashtirish;

ta'lim standartlari, o'quv dasturi talablarini hisobga olgan holda o'quvchilarga differensial yondashuv asosida darsning aniq maqsadlarini belgilash;

fanlararo bog'liqlik va fanlar integratsiyasi tamoyillarini inobatga olgan holda darslarni rejalashtirish, bunda o'quvchilarning jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishlarini ta'minlash;

o'quvchilarning rivojlanishini ta'minlash maqsadida formativ va summativ baholash natijalari hamda o'zining darslariga berilgan fidbekni inobatga olgan holda dars rejasiga o'zgartirishlar kiritish;

o'quvchilar egallaydigan yangi bilim va ko'nikmalarni real hayotda qo'llashlariga motivatsiya berishni nazarda tutgan holda darsning turi, metodlari va dars vaqtini oqilona rejalashtirish;

b) Ta'lim samaradorligini ta'minlash, o'quvchining ehtiyojini hisobga olgan holda ta'lim dasturlarini amalga oshirishda:

o'quv maqsadlari, o'quvchilar ehtiyoji va yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'limning turli shakllari, metodlari hamda samarali strategiyalarni qo'llash, bunda o'quvchilar ehtiyojini birinchi o'ringa qo'yish, ularga erishish imkoni bo'lgan vazifalarni belgilash, muvaffaqiyatga undovchi motivatsiya berish;

ta'lim standartlariga muvofiq o'quv jarayonida bolalarda faol o'rganish, ijodiy va tanqidiy fikrlash, jamoada ishlash, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish;

o'quvchilarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish, dars samaradorligini oshirish maqsadida ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish;

o'quvchilarga motivatsiya berish, ularni mustaqil ta'lim olishga jalb qilish maqsadida turli metod va yondashuvlarni qo'llash, o'quvchilarni o'z ta'lim natijalariga shaxsan javobgar bo'lishga o'rgatish;

o'quvchilarni loyiha ishlariga jalb qilish, nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashga undash;

d) O'zlashtirishni baholash va qayta aloqa (fidbek)ni taqdim etishda:

formativ va summativ baholashning turli usullarini qo'llagan holda o'quvchilarni baholash hamda baholash natijalaridan darsni rejalashtirishda va o'quvchilarga motivatsiya berishda foydalanish;

o'quvchilarning baholash natijalarini muntazam tahlil qilish, ularning ta'lim olishdagi qiyinchiliklarini aniqlash, ushbu tahlil natijalaridan olingan ma'lumotlar asosida kundalik dars rejasiga tegishli o'zgartirishlar kiritish, shuningdek, baholash vositalarini takomillashtirishda foydalanish;

o'quvchiga baholash natijalarini batafsil sharhlab, unga qayta aloqa (fidbek)ni taqdim etish orqali o'quvchida akademik o'sish uchun shaxsiy javobgarlik hissini uyg'otish;

o'quvchilarni rag'batlantirgan holda ularning bilim va ko'nikmalariga qo'yilgan baholar va ta'lim natijalari yuzasidan o'quvchilarga va ota-onalarga fidbek berish, o'quvchilarning ta'lim natijalarini yaxshilash maqsadida ota-onalarga maslahat berish;

e) Tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishda:

o'quvchilarni milliy qadriyatlarni hurmat qilish va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, mintaqaning tarixiy-madaniy o'ziga xosligini (o'lkashunoslikni) o'rganish maqsadida o'yin, o'quv-tadqiqot, loyiha ishi kabi turli sinfdan tashqari mashg'ulotlarni olib borish;

o'quvchilarning maktab ustavi va ichki tartib-qoidalarini tushunib, ularga amal qilishlariga yordam berish;

o'quvchilarning o'ziga xosligi, kuchli tomonlari, qat'iyatliliklarini rivojlantirishga yordam berish, ularga moslashuvchanlik va jamiyat bilan o'zaro munosabatda bo'lish, o'zini o'zi boshqarish, shuningdek, o'quvchilarning tashabbuskorligi va yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirishga o'z hissasini qo'shish;

o'quvchilarda bag'rikenglik tuyg'usini shakllantirish, ularda emotsional va ijtimoiy kompetensiyalarni, o'zgaruvchan ko'p millatli madaniy muhitda xulq-atvor ko'nikmalarini rivojlantirishga o'rgatish hamda tengdoshlari bilan tenglik, adolat, hurmat tamoyillari asosida o'zaro munosabat o'rnatishga undash;

f) Xavfsiz rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratish va ta'minlashda:

o'quvchilarga emotsional farovonlikni ta'minlovchi xavfsiz ta'lim muhitida ta'lim olish huquqiga ega ekanliklarini tushuntirish;

o'quvchilarga ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishga yordam berish;

o'quvchilarga turli tahdidlarning mohiyati, favqulodda va xavfli vaziyatlarda amalga oshiriladigan harakatlar ketma-ketligini tushuntirish;

o'quvchilarda fuqarolik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish, mas'uliyatli fuqaroni tarbiyalash maqsadida o'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini hisobga olgan holda ular bilan yakka tartibda tarbiyaviy ishlarni olib borish;

o'quvchilarga zamonaviy ommaviy axborot vositalari, raqamli axborot resurslari dunyosida xavfsiz ishlashga yordam berish.

10. O'qituvchi kasbiy rivojlanish va hamkorlik qilish vazifasini amalga oshirish uchun quyidagi funksiyalarni amalga oshiradi:

a) O'zini o'zi rivojlantirish va kasbiy o'sishda:

refleksiyaning muntazam ravishda amalga oshirish orqali o'z ta'limiy faoliyatini baholash, o'z kasbiy rivojlanishidagi muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish choralarini ko'rish;

milliy va xalqaro kasbiy rivojlanish dasturlarida, shuningdek, malaka oshirish kurslari, seminarlar, vebinarlar, treninglar va hokazolarda ishtirok etish, egallagan ko'nikmalarni o'z kasbiy faoliyatiga tatbiq etish va orttirgan tajribasini hamkasblari bilan o'rtoqlashish;

tajriba almashish maqsadida ochiq darslar o'tkazish, o'quv yili davomida hamkasblarining kamida 30 soat darsini kuzatish va tahlil qilish hamda o'zining pedagogik ko'nikmalarini rivojlantirishda hamkasblari tomonidan berilgan fidbeklardan samarali foydalanish;

pedagogik innovatsiyalarni o'rganish va kasbiy faoliyatida qo'llash orqali o'zining tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish, uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish hamda pedagogik jamoatchilik bilan o'rtoqlashish;

ta'lim berish va kasbiy rivojlanish jarayonida axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish.

b) Hamkasblar va o'quvchilarning ota-onalari (ularning o'rnini bosuvchi shaxslar) bilan hamkorlik qilishda:

ta'lim jarayonida ota-onalar bilan hamkorlik qilish, ularning maktab va sinf hayotida ishtirokini qo'llab-quvvatlash;

samarali ijtimoiy muloqotni tushunish va amalga oshirish, individual va jamoaviy ishda jamoatchilik (pedagoglar, ota-onalar) bilan o'zaro samarali munosabatlarni o'rnatish;

maktab hamjamiyati hayotida faol ishtirok etish, bunda o'z maktabining o'ziga xosligini targ'ib qilish va o'z oldiga qo'ygan vazifalarni bajarish uchun o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalarni ma'naviy birlashtiruvchi tadbirlarni o'tkazish;

kasbiy xulq-atvori, shu jumladan, kiyinish odobi, jamoada o'zini tutish qoidalari, nutq madaniyati va hokazolarni namoyish etgan holda o'quvchilar uchun o'rnak bo'lish.

5-bob. O'qituvchining bilim, ko'nikma va malakalari

11. O'qituvchi o'z mehnat vazifalarini bajarishi uchun uning kasbiy tayyorgarlik darajasini belgilovchi hamda o'quvchilarga ta'lim va tarbiya berishda yuzaga keladigan pedagogik muammolarni hal qilishga imkon beruvchi zarur **bilim, ko'nikma** va **malakalarga** ega bo'lishi lozim.

Xususan,

a) O'quv jarayonini rejalashtirishda:

o'qituvchi bilishi kerak:

Prezident ta'lim muassasalari faoliyatiga oid normativ-huquqiy hujjatlar o'quv dasturlari va davlat ta'lim standartlari;

dars berayotgan fani mazmuniga doir so'nggi yangiliklar va ta'lim berishning zamonaviy shakl va metodlari;

pedagogika fani asosida yotuvchi zamonaviy ta'lim nazariyalari, tanqidiy va ijodiy fikrlash, hamkorlikda ishlash, muloqot;

akademik va kasbiy muvaffaqiyat uchun zarur bo'lgan XXI asr ko'nikmalari, shu jumladan tanqidiy va ijodiy fikrlash, jamoada ishlash, qaror qabul qilish, muammolarni bartaraf etish, axborot kommunikatsiya texnologiyalarini samarali qo'llash;

o'qituvchi bajara olishi kerak:

darsni rejalashtirishda fanlararo bog‘liqlikni inobatga olish hamda fanning real hayotiy vaziyatlarda dolzarbligi va ahamiyatini ta’kidlash;

o‘quvchilarni baholash natijalari hamda o‘quvchilar, hamkasblar va maktab ma’muriyatining dars haqidagi fikr-mulohazalari asosida dars rejalarini moslashtirish va muvofiqlashtirish;

faol ta’lim metodlari, shu jumladan, loyiha va tadqiqotga asoslangan ta’lim metodlaridan foydalangan holda darsni rejalashtirish;

b) Ta’lim samaradorligini ta’minlash (ta’lim dasturlarini amalga oshirish)da:

o‘qituvchi bilishi kerak:

pedagogika va psixologiya asoslari, turli yosh va qobiliyatli bolalar guruhlari bilan ishlashning o‘ziga xos jihatlari, o‘quvchilarga motivatsiya berishning turli usullari;

o‘quvchilarni savol-javob qilishning turli usullari;

o‘qituvchi bajara olishi kerak:

motivatsiyalash va rag‘batlantirish metodlarini qo‘llagan holda o‘zlashtirish darajasi turlicha bo‘lgan o‘quvchilar uchun differensial yondashuv strategiyalarini o‘z ichiga olgan dars mashg‘ulotlarini o‘tkazish;

o‘quvchilarning ijodkorlik, kommunikativlik, tanqidiy fikrlash, mustaqil hamda jamoa bo‘lib muammolarni hal qilish, loyiha ishlarini bajarish qobiliyatlariga e’tibor qaratgan holda ularda tayanch kompetensiyalar va hayotiy ko‘nikmalarni rivojlantirish;

o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun guruhlarda ishlash jarayonida fasilitatorlik qilish;

darslikdan tashqari materiallar bilan darsni boyitish uchun axborot kommunikatsiya texnologiyalari va onlayn resurslardan ishonch bilan foydalanish;

d) Baholash va qayta aloqani taqdim etish (fidbek berish)da:

o‘qituvchi bilishi kerak:

summativ va formativ baholashning asosiy tamoyillari;

o‘quvchilarning ta’limiy ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularning bilim va ko‘nikmalarini baholash uchun testlar va boshqa baholash vositalarini ishlab chiqish tamoyillari;

darsni rejalashtirish uchun baholash natijalarini tahlil qilish;

o‘qituvchi bajara olishi kerak

baholash natijasida olingan ma'lumotlarni tahlil qilish hamda ulardan ta'lim berish metodlarini moslashtirish va dars rejalariga tuzatishlar kiritishda foydalanish, bunda o'quvchilarning bilimidagi bo'shliqlarni to'ldirish va ularning ta'limiy ehtiyojlariga javob berishga e'tibor qaratish;

samarali qayta aloqani taqdim etish (fidbek berish);

e) Tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishda:

o'qituvchi bilishi kerak:

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining asosiy tamoyillari, O'zbekiston Respublikasi fuqarosining huquq va majburiyatlari;

bolaning rivojlanish bosqichlari va har bir bosqichda bola xulq-atvorining o'ziga xos xususiyatlari;

ta'lim muassasasida shaxsning ijtimoiylashuvi va hayotga moslashish jarayonining o'ziga xos jihatlari;

o'qituvchi bajara olishi kerak:

o'quvchilarni maktabning ijtimoiy hayotida faol ishtirok etishga motivatsiyalash va rag'batlantirish;

o'quvchilarning madaniy tafovutlari va individual xususiyatlarini inobatga olgan holda tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish, bolalar jamoasida do'stona muhitni qo'llab-quvvatlash;

har bir o'quvchining o'ziga xos ekanligini ta'kidlash, yetakchilik sifatlarini mustahkamlash va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali qiziqarli sinfdan tashqari mashg'ulotlarni tashkil etish;

f) Xavfsiz rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratish va ta'minlashda:

o'qituvchi bilishi kerak:

“Bola huquqlari to'g'risida”gi Konvensiya va bolaning xavfsizligiga oid boshqa xalqaro, milliy normalar va Qonun hujjatlari;

o'quvchilarning ijtimoiy va emotsional farovonligini qo'llab-quvvatlash;

hayot xavfsizligi asoslari, favqulodda va xavfli vaziyatlarda harakat qilish tartibi;

gigiyena qoidalari, kun tartibini to'g'ri tashkil qilish tamoyillari va ratsional ovqatlanish asoslari, shuningdek, bolalar salomatligiga tahdid soladigan vaziyatlarda birinchi yordam ko'rsatish;

raqamli axborot tahdidlari, shu jumladan, bolaning sog'lig'iga va (yoki) jismoniy, aqliy, ma'naviy, axloqiy rivojlanishiga axborot yordamida yetkaziladigan zarar;

o'qituvchi bajara olishi kerak:

sinfda, sinfdan tashqarida ijtimoiy o'zaro hamkorlik va bola huquqlarini ta'minlovchi xavfsiz va sog'lom muhitni yaratish;

emotsional farovonlikni mustahkamlashni ta'minlash, o'quvchilar bilan o'zaro ishonchga asoslangan munosabatlarni o'rnatish, o'quvchilar orasida nosog'lom xatti-harakatlarni aniqlash va oldini olish hamda zarur bo'lganda psixologik yordam ko'rsatish, favqulodda vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish, bunda o'quvchilar xavfsizligini birinchi o'ringa qo'yish;

o'smirning ulg'ayishi bilan bog'liq fiziologik va psixologik jarayonlarni tahlil qilish va o'quvchilarning yosh bilan bog'liq o'zgarishlarga to'g'ri munosabatda bo'lishlariga ko'maklashish;

o'quvchilarga Internetdan xavfsiz foydalanishni o'rgatish va ularni raqamli tahdidlar haqida xabardor qilish;

g) O'zini o'zi rivojlantirish va kasbiy o'sishda:

o'qituvchi bilishi kerak:

uzluksiz kasbiy rivojlanishning ahamiyati, refleksiv amaliyot — professional rivojlanishning asosiy vositasi ekanligi;

kasbiy rivojlanish imkoniyatlari haqida ma'lumot topishni va o'z pedagogik kompetentsiyalarini rivojlantirish ustida mustaqil ishlashning ahamiyati;

darslarni kuzatish uchun qo'llaniladigan vositalardan foydalanish asoslari, konstruktiv fidbekning mohiyati;

amaliy tadqiqotlarni o'tkazish tartibi;

pedagog xodimlarning kasbiy rivojlanishi uchun axborot kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi so'nggi yangiliklar;

o'qituvchi bajara olishi kerak:

o'z kasbiy faoliyatini tahlil qilish va tanqidiy mulohaza yuritish, takomillashtirishni talab qiladigan jihatlarini aniqlash, vazifalarni belgilash va kasbiy sohadagi muammolarni hal qilish yo'llarini izlash;

seminar va treninglarda egallangan yangi ko'nikmalarni o'z pedagogik faoliyatiga tatbiq etish, bunday tajribalarni tahlil qilish va hamkasblari bilan o'rtoqlashish;

kuzatish usulidan foydalanib, darsni samarali tahlil qilish hamda kuzatilgan darsdan keyingi suhbat davomida fidbek berish va qabul qilish;

pedagogik faoliyatga asoslangan amaliy tadqiqotlar olib borish va natijalarini hamkasblari bilan o'rtoqlashish;

samarali ta'lim berish va kasbiy rivojlanish uchun axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish;

h) Hamkasblar va o'quvchilarning ota-onalari (ularning o'rnini bosuvchi shaxslar) bilan hamkorlik qilishda:

o'qituvchi bilishi kerak:

ta'lim jarayonida ota-onalarning o'rne va ular bilan hamkorlik qilishning ahamiyati;

umumiylikka dahldorlik hissini o'quvchilar, o'qituvchilar, ota-onalar, maktab ma'muriyatini birlashtirishning asosiy komponenti sifatida anglash hamda maktabning oldida turgan vazifalarni bajarish;

O'zbekiston Respublikasining milliy qadriyatlariga muvofiq o'qituvchi – ko'pchilikning ko'z o'ngida turadigan va o'quvchilarga o'rnak bo'ladigan shaxs ekanligi;

o'qituvchi bajara olishi kerak:

ota-onalarni farzandlarining maktabdagi hayotiga samarali jalb qilish;

maktabning oldida turgan vazifalarni bajarish yo'lida maktabning o'ziga xosligi va qadriyatlarini targ'ib qilgan holda o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalarni birlashtiradigan sinf va maktab tadbirlarini tashkil qilish yoki ishtirok etish;

O'zbekiston Respublikasining milliy qadriyatlariga amal qilish hamda o'z o'quvchilari va hamkasblariga o'rnak bo'lish.

6-bob. Yakuniy qoidalar

12. Agentlik tomonidan amalga oshirilgan tanlovdan o'tgan, tegishli maxsus ma'lumotga ega bo'lgan pedagog xodimlar maktab direktori tomonidan shartnoma asosida ishga qabul qilinadi.

13. Shartnomani tuzish, bekor qilish va uning amal qilish muddati, pedagog xodimning huquq va majburiyatlari, mehnatni tashkil etish va unga haq to'lash, ijtimoiy-maishiy va boshqa shartlar amaldagi qonunchilikka muvofiq belgilanadi.

Pedagog xodimlarning bilim darajasi va kasbiy

mahoratini baholash to'g'risida nizomga

2-ILOVA

Maktabda o'qituvchilar faoliyatini baholash mezonlari

1-yo'nalish. O'quv jarayonini rejalashtirish (maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko'nikma	A'lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. O'qitiladigan fanning real hayot bilan bog'liqligiga asoslangan holda darslarni rejalashtirish.	O'qituvchi dars mavzusining real hayot bilan bog'liqligini va mavzu mazmuni maktab bilan real hayotda nima uchun muhim ekanligini qo'shimcha o'quv topshiriqlari orqali namoyish eta olsa.	Dars mavzusining real hayot bilan bog'liqligini va mavzu mazmuni real hayotda nima uchun muhim ekanligini qo'shimcha o'quv topshiriqlari orqali yetarli darajada namoyish eta olmasa.	Dars rejasidagi qo'shimcha o'quv topshiriqlari orqali mavzuning real hayot bilan bog'liqligini namoyish eta olmasa.	Dars rejasida faqat darslik bilan cheklansa, real hayot bilan bog'liq qo'shimcha o'quv topshiriqlaridan foydalanmagan bo'lsa.
2. Ta'lim standartlari, o'quv dasturi talablarini hisobga olgan holda o'quvchilarga differensial yondashuv asosida darsning aniq maqsadlarini belgilash.	O'qituvchi dars maqsadini belgilashda ta'lim standartlari va o'quvchilarning formativ baholash natijalarini inobatga olgan holda differensial yondashuvni qo'llay olsa hamda darsning maqsadlariga mos holda darsning turi, metodlari va dars vaqtini oqilona rejalashtirsa.	Dars maqsadini belgilashda ta'lim standartlarini inobatga olib differensial yondashuvni qo'llay olsa, lekin o'quvchilarning formativ baholash natijalarini hisobga olmagan bo'lsa hamda darsning maqsadlariga qisman mos holda darsning turi,	Dars maqsadini belgilashda ta'lim standartlarini inobatga olsa, lekin o'quvchilarning formativ baholash natijalarini inobatga olmasa, differensial yondashuvni qo'llay olmasa hamda darsning maqsadlariga qisman mos holda darsning	Dars maqsadini belgilashda ta'lim standartlari va o'quvchilarning formativ baholash natijalarini inobatga olmasa, differensial yondashuvni qo'llamagan bo'lsa hamda darsning maqsadlariga mos holda darsning turi, metodlari va dars vaqtini rejalashtira olmasa.

		metodlari va dars vaqtini rejalashtira olsa	turi, metodlari va dars vaqtini rejalashtirgan bo'lsa	
3. Fanlararo bog'liqlik va fanlar integratsiyasi tamoyil-larini inobatga olgan holda darslarni rejalashtirish , bunda o'quvchilarning jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishlarini ta'minlash.	O'qituvchi darsni fanlararo bog'liqlik va integratsiya tamoyillari asosida rejalashtirsa, o'quvchilarning hayotdagi jarayonlar, voqea va hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishlarini ta'minlay olsa.	Darsni fanlararo bog'liqlik va integratsiya tamoyillari asosida rejalashtirsa, o'quvchilarning hayotdagi jarayonlar, voqea va hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishlarini yetarli darajada ta'minlamay olmasa.	Darsni fanlararo bog'liqlik tamoyili asosida rejalashtirsa, ammo integratsiya tamoyiliga amal qilmasa (yoki aksincha).	Darsni fanlararo bog'liqlik va integratsiya tamoyillari asosida rejalashtira olmasa.
4. Formativ va summativ baholash natijalari hamda o'zining darslariga berilgan fidbekni inobatga olgan holda dars rejasiga o'zgartirishlar kiritish .	O'qituvchi darsni rejalashtirishda formativ va summativ baholash natijalari hamda o'quvchilarning qiziqishlarini inobatga olsa.	Darsni rejalashtirishda formativ va summativ baholash natijalarini inobatga olsa, lekin o'quvchilarning qiziqishlarini inobatga olmagan bo'lsa.	Darsni rejalashtirishda o'quvchilarning formativ va summativ baholash natijalarini inobatga olmagan bo'lsa, lekin o'quvchilarga qiziqarli o'quv topshiriqlarini taqdim eta olsa.	Darsni rejalashtirishda formativ va summativ baholash natijalari hamda o'quvchilarning qiziqishlarini inobatga olmagan bo'lsa.
Ballar yig'indisi:	<i>A'lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

2-yo'nalish. Ta'lim samaradorligini ta'minlash, o'quvchining ehtiyojini hisobga olgan holda ta'lim dasturlarini amalga oshirish(maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko'nikma	A'lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. O'quv maqsadlari, o'quvchilar ehtiyoji va yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'limning turli shakllari, metodlarni hamda samarali strategiyalarni qo'llash , bunda o'quvchilar ehtiyojini birinchi o'ringa qo'yish , ularga	O'quv maqsadlari, o'quvchilarning ehtiyoji va yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda darsda samarali metodlar va usullarni qo'llay olsa, o'quvchilarning bilish	O'quv maqsadlari, o'quvchilarning ehtiyoji va yosh xususiyatlarini qisman inobatga olgan holda darsda turli metodlar va usullarni qo'llay olsa, o'quvchilarning	O'quv maqsadlari, o'quvchilarning ehtiyoji va yosh xususiyatlarini qisman inobatga olgan holda darsda turli metodlar va usullarni qo'llasa,	O'quv maqsadlari, o'quvchilarning ehtiyoji va yosh xususiyatlarini inobatga olmagan holda darsda turli metodlar va usullarni qo'llasa,

erishimli vazifalarni belgilash, muvaffaqiyatga undovchi motivatsiya berish.	darajasiga mos o'quv topshiriqlari va muvaffaqiyatga undovchi motivatsiya bera olsa.	bilish darajasiga mos keladigan o'quv topshiriqlari va muvaffaqiyatga undovchi motivatsiya bera olsa.	o'quvchilarning bilish darajasiga mos kelmaydigan o'quv topshiriqlarini bersa.	o'quvchilarning bilish darajasiga mos kelmaydigan o'quv topshiriqlarini bersa.
2. Ta'lim standartlariga muvofiq o'quv jarayonida bolalarda faol o'rganish, ijodiy va tanqidiy fikrlash, jamoada ishlash, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.	O'quvchilarni faol ta'lim olish jarayoniga jalb qila olsa, o'quvchilar hayotiy real muammoli vaziyatlar aks etgan o'quv topshiriqlarini bajarishda tanqidiy fikrlash, hamkorlikda ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini namoyish eta olsa.	O'quvchilarni hamkorlikda ishlash va faol ta'lim olish jarayoniga qisman jalb qilsa, o'quv topshiriqlari murakkab yoki hayotiy real muammoli vaziyatlar bilan bog'liq bo'lsa.	O'quvchilarni hamkorlikda ishlash orqali o'quv topshiriqlarini bajarishga jalb qila olsa, biroq topshiriqlar o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilmaydigan bo'lsa.	O'quvchilarni faqat o'qituvchi ko'rsatmasiga amal qilgan holda passiv ravishda ta'lim olish jarayoniga jalb qilsa (o'quvchilar ma'lumotlarni yozib olsa, uzoq davom etadigan ma'ruzani tinglasa)
3. O'quvchilarning tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish, dars samaradorligini oshirish maqsadida ta'limda AKTdan foydalanish.	O'quvchilarning sinfdan tashqarida ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida ularni axborot texnologiyalaridan mustaqil ravishda foydalanishga jalb qila olsa.	O'quvchilarni axborot texnologiyalaridan foydalanishga jalb qila olsa, bunda ular muayyan o'quv topshirig'i doirasida tadqiqot yoki ma'lumotlarni tahlil qila olsa.	O'quvchilarni axborot texnologiyalaridan foydalanishga jalb qila olsa, bunda AKT faqat qog'oz formatidagi o'quv topshiriqlarining o'rmini bosishga xizmat qilsa.	O'quvchilar tomonidan foydalaniladigan axborot texnologiyalarining hech birini darsga integratsiya qila olmasa.
4. O'quvchilarga motivatsiya berish, ularni mustaqil ta'lim olishga jalb qilish maqsadida turli metod, yondashuvlarni qo'llash, o'quvchilarni o'z ta'lim natijalariga shaxsan javobgar bo'lishga o'rgatish.	O'quvchilarni o'quv topshiriqlari va loyiha ishlarini mustaqil bajarishga jalb qila olsa, bunda o'quvchilar o'qituvchiga savol berish orqali o'quv topshiriqlari yuzasidan berilgan ko'rsatmani tushunganliklarini namoyish eta olsa.	O'quvchilarni o'quv topshiriqlari va loyiha ishlarini mustaqil bajarishga jalb qila olsa, ammo o'quvchilar o'quv topshiriqlari va loyiha ishlari yuzasidan berilgan ko'rsatmani qisman tushunishsa.	O'quv topshiriqlari va loyiha ishlarini bajarish yuzasidan o'quvchilarga ko'rsatma bera olsa, o'quvchilar o'quv topshiriqlari va loyiha ishlari yuzasidan berilgan ko'rsatmani qisman tushunishsa.	O'quv topshiriqlari va loyiha ishlarini bajarish yuzasidan o'quvchilarga ko'rsatma bersa, lekin o'quvchilar ko'rsatmani tushunishmasa.
Ballar yig'indisi:	<i>A'lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

3-yo‘nalish. O‘zlashtirishni baholash va qayta aloqa (fidbek)ni taqdim etish (maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko‘nikma	A‘lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. Formativ va summativ baholashning turli usullarini qo‘llagan holda o‘quvchilarni baholash hamda baholash natijalaridan darsni rejalashtirishda va o‘quvchilarga motivatsiya berishda foydalanish.	O‘quvchilarga dars davomida bir necha marta individual, aniq va konstruktiv fidbek bera olsa.	O‘quvchilarga asosan dars oxirida individual fidbek bersa.	O‘quvchilarga asosan umumiy fidbek bersa, masalan, “barakalla, yaxshi” kabi.	O‘quvchilarga dars davomida fidbek bera olmasa.
2. O‘quvchilarning baholash natijalarini muntazam tahlil qilish , ularning ta‘lim olishdagi qiyinchiliklarini aniqlash, ushbu tahlil natijalaridan olingan ma‘lumotlar asosida kundalik dars rejasiga tegishli o‘zgartirishlar kiritish , shuningdek, baholash vositalarini takomillashtirishda foydalanish.	O‘quvchilarga ularning baholash natijalariga asoslangan holda individual ta‘limiy ehtiyojlariga mos keladigan o‘quv topshiriqlarini bera olsa.	O‘quvchilarga ularning baholash natijalariga asoslangan holda bir xil darajadagi o‘quv topshiriqlarini bersa.	O‘quvchilarga ularning baholash natijalariga asoslanmagan holda turli darajadagi o‘quv topshiriqlarini bersa.	Barcha o‘quvchilarga bir xil darajadagi o‘quv topshiriqlarini bersa.
3. O‘quvchiga baholash natijalarini batafsil sharhlab, unga qayta aloqa (fidbek)ni taqdim etish orqali o‘quvchida akademik o‘shish	O‘quvchilarga individual konstruktiv fidbek bera olsa, o‘quvchilar ushbu ma‘lumotga asoslanib o‘z	O‘quvchilarga individual konstruktiv fidbek bera olsa, biroq o‘quvchilar ushbu ma‘lumotga asoslanib o‘z	O‘quvchilarga umumiy fidbek bersa, ammo o‘quvchilar ushbu ma‘lumot bilan ishlashni bilmasa.	O‘qituvchi dars davomida o‘quvchilarga fidbek bera olmasa.

uchun shaxsiy javobgarlik hissin uyg‘otish.	ustida mustaqil ravishda ishlay olsalar.	ustida mustaqil ravishda ishlashni bilmasa.		
4. O‘quvchilarni rag‘batlantirgan holda ularning bilim va ko‘nikmalariga qo‘yilgan baholar va ta‘lim natijalari yuzasidan o‘quvchilarga va ota- onalarga fidbek berish, o‘quvchilarning ta‘lim natijalarini yaxshilash maqsadida ota-onalarga maslahat berish.	O‘quvchining akademik o‘sishi uchun unga va ota- onasiga muntazam ravishda konstruktiv fidbek bera olsa, o‘quvchilarning ta‘lim natijalarini yaxshilash yo‘llarini ko‘rsata olsa.	O‘quvchiga va uning ota- onasiga fidbek bera olsa, lekin o‘quvchilarning ta‘lim natijalarini yaxshilash yo‘llarini ko‘rsata olmasa.	O‘qituvchi tomonidan o‘quvchilar va ularning ota- onalariga berilagan fidbek baholar va test natijalari bilan cheklansa.	O‘quvchilarga va/yoki ota-onalarga muntazam ravishda fidbek bera olmasa.
<i>Ballar yig‘indisi:</i>	<i>A‘lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

4-yo‘nalish. Tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish(maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko‘nikma	A‘lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. O‘quvchilarni milliy qadriyatlarni hurmat qilish va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, mintaqaning tarixiy-madaniy o‘ziga xosligini (o‘lkashunoslikni)	O‘quvchilarda milliy qadriyatlar va o‘zlikni anglash, fuqarolik tushunchalarini rivojlantirish maqsadida maktab bilan	O‘quvchilarda milliy qadriyatlar va o‘zlikni anglash, fuqarolik tushunchalarini rivojlantirishga hissa	O‘quvchilarning soni juda cheklangan holda sinfdan tashqari	Sinfdan tashqari mashg‘ulotlarni o‘tkazsa, biroq ularni puxta rejalashtirmagan bo‘lsa, sog‘lom muhit va

o'rganish maqsadida o'yin, o'quv-tadqiqot, loyiha ishi kabi turli sinf dan tashqari mashg'ulotlarni olib borish.	cheklanmagan holda qiziqarli sinfdan tashqari mashg'ulotlarni tashkillashtira olsa.	qo'shadigan sinfdan tashqari mashg'ulotlarni maktab doirasida tashkillashtirsa.	mashg'ulotlarni tashkillashtirsa.	o'quvchilarning ta'lim olishga qiziqishlarini ta'minlamaydigan bo'lsa.
2. O'quvchilarning maktab ustavi va ichki tartib-qoidalarini tushunib , ularga amal qilishlariga yordam berish.	O'quvchilar uchun bahs-munozarali mashg'ulotlar tashkillashtirsa, bunda o'quvchilar ulardan kutilayotgan xulq-atvor sabablarini muhokama qila olishsa va tushunishsa.	O'qituvchi o'quvchilardan kutilayotgan xulq-atvorlarni ular bilan birgalikda muhokama qila olsa.	O'qituvchi passiv o'quvchilarga kutilayotgan xulq-atvorlarni tushuntira olsa.	O'qituvchi o'quvchilardan kutilayotgan xulq-atvorlar ro'yxatini keltira olsa, biroq aniq misol keltira olmasa.
3. O'quvchilarning o'ziga xosligi, kuchli tomonlari, qat'iyatliliklarini rivojlantirishga yordam berish, ularga moslashuvchanlik va jamiyat bilan o'zaro munosabatda bo'lish, o'zini o'zi boshqarish, shuningdek, o'quvchilarning tashabbuskorligi va yetakchilik qobiliyatlarini rivojlantirishga o'z hissasini qo'shish.	O'quvchilarning individual qiziqish va iste'dodini, yetakchilik qobiliyatini rivojlantirish, o'zini o'zi boshqarish bo'yicha tegishli imkoniyatlar yarata olsa.	O'quvchilarni o'z iste'dodlarini individual ravishda rivojlantirishga yo'naltira olsa, biroq ularga o'z imkoniyatlarini o'rganishga sezilarli darajada yordam bera olmasa.	O'quvchilarga o'z qiziqishlarini rivojlantirishga sezilarli darajada yordam bersa.	O'quvchilarning individual iste'dodlariga ko'ra qiziqitira olmasa.
4. O'quvchilarda bag'rikenglik tuyg'usini shakllantirish, ularda emotsional va ijtimoiy kompetensiyalarni, o'zgaruvchan ko'p millatli madaniy muhitda xulq-atvor ko'nikmalarini rivojlantirishga o'rgatish hamda tengdoshlari bilan tenglik, adolat,	O'quvchilarni tenglik, adolat, boshqa odamlarga nisbatan bag'rikenglik masalalarini muhokama qilish va hal etishga o'rgatish va o'zaro munosabat o'rnatish undash bo'yicha imkoniyatlar yarata olsa.	O'qituvchi o'quvchilarni xilma-xillik, tenglik va bag'rikenglik yuzasidan munozaralarga jalb qila olsa.	O'qituvchi o'quvchilarga xilma-xillik, tenglik va bag'rikenglik yuzasidan faqat ma'lumotlar bersa.	O'qituvchi xilma-xillik, tenglik va bag'rikenglik masalalarini muhokama qila olmasa yoki maktab qadriyatlariga zid bo'lgan xatti-harakatlarni amalga oshirsa.

hurmat tamoyillari asosida o‘zaro munosabat o‘rnatishga undash.				
Ballar yig‘indisi:	<i>A‘lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

5-yo‘nalish. Xavfsiz rivojlantiruvchi ta‘lim muhitini yaratish va ta‘minlash(maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko‘nikma	A‘lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. O‘quvchilarga emotsional farovonlikni ta‘minlovchi xavfsiz ta‘lim muhitida ta‘lim olish huquqiga ega ekanliklarini tushuntirish.	O‘quvchilarni maktabda va maktabdan tashqarida sog‘lom turmush tarziga oid masalalarni muhokama qilishga yoki mashg‘ulotlarga jalb qila olsa.	O‘quvchilarni sog‘lom turmush tarzini tushunishga imkon beradigan muhokamalarga yoki mashg‘ulotlarga jalb qila olsa.	O‘quvchilarga sog‘lom turmush tarzi haqida faqat ma‘lumot bersa.	O‘qituvchi sog‘lom turmush tarziga oid masalalarda o‘quvchilar bilan shug‘ullanmasa yoki ularning salomatligiga zid xatti-harakatlarni amalga oshirsa.
2. O‘quvchilarga turli tahdidlarning mohiyati, favqulodda va xavfli vaziyatlarda amalga oshiriladigan harakatlar ketma-ketligini tushuntirish.	O‘quvchilar favqulodda vaziyatda qanday harakat qilishni, shu jumladan, sinfdan evakuatsiya va izolyatsiya qilishni tasvirlay olsa.	O‘quvchilar favqulodda vaziyatda amalga oshiriladigan xatti-harakatlarni amaliyotda bajarsa, biroq evakuatsiya va izolyatsiya qilishni to‘g‘ri tashkil qila olmasa.	O‘quvchilar favqulodda vaziyatda qanday harakat qilishni bilsa, biroq amaliyotda qo‘llay olmasa.	O‘quvchilar favqulodda vaziyatda qanday harakat qilishni bilmasa.
3. O‘quvchilarda fuqarolik va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirish, dunyoning mas‘uliyatli fuqarosini	O‘quvchilarda global fuqarolik va madaniyatlararo kompetensiyani	O‘qituvchi o‘quvchilarda global fuqarolik va madaniyatlararo kompetensiyalarni	O‘qituvchi o‘quvchilarga global fuqarolik masalalarini yuzaki muhokama qilishga darsda	O‘qituvchi o‘quvchilarni global fuqarolik masalasiga

tarbiyalash maqsadida o'quvchilarning individual ta'limiy ehtiyojlarini hisobga olgan holda ular bilan yakka tartibda tarbiyaviy ishlarni olib borish.	rivojlantirish uchun dars paytida va darsdan tashqarida imkoniyatlar yarata olsa.	rivojlantirish uchun darsda imkoniyatlar yarata olsa.	imkoniyat yarata olsa (masalan, oziq-ovqat yoki madaniyat, lekin bulardan chuqurroq masalalarni emas).	oid muhokamalar yoki tadbirlarga jalb qila olmasa.
4. O'quvchilarga zamonaviy ommaviy axborot vositalari, raqamli axborot resurslari dunyosida xavfsiz ishlashga yordam berish.	O'quvchilari internetdan xavfsiz foydalanishni va raqamli media ma'lumotlarining haqiqiyligini tanqidiy baholashni tushuntira olsa.	O'quvchilari internetdan xavfsiz foydalanishni tushuntira olsa.	O'qituvchi o'quvchilarga internetdan foydalanish yuzasidan ko'satmalar bersa.	O'qituvchi o'quvchilarga internetdan xavfsiz foydalanish yuzasidan ko'satmalar bermasa yoki xavfsiz bo'lmagan usullarni qo'llasa.
Ballar yig'indisi:	<i>A'lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

6-yo'nalish. O'zini o'zi rivojlantirish va kasbiy o'sish (maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko'nikma	A'lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. Refleksiyaning muntazam ravishda amalga oshirish orqali o'z ta'limiy faoliyatini baholash, o'z kasbiy rivojlanishidagi muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish choralarini ko'rish.	O'qituvchi o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi haqidagi ma'lumotlardan foydalanib, o'zining kasbiy o'sish sohalarini aniqlash va ta'lim olishi bilan bog'liq masalalarni hal qilish maqsadida o'z kasbiy faoliyati ustidan refleksiyaning amalga oshirish.	O'z kasbiy faoliyati ustidan refleksiyaning amalga oshirish, biroq o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi haqidagi ma'lumotlardan qisman foydalansa yoki	O'qituvchi o'z kasbiy faoliyatini muhokama qila olsa, biroq uni yaxshilashga harakat qilmagan bo'lsa.	O'qituvchi o'z kasbiy faoliyati ustidan refleksiyaning amalga oshirishga harakat qilmagan bo'lsa.

		umuman foydalanmagan bo'lsa.		
2. Milliy va xalqaro kasbiy rivojlanish dasturlarida, shuningdek, malaka oshirish kurslari, seminarlar, vebinarlar, treninglar va hokazolarda ishtirok etish, egallagan ko'nikmalarni o'z kasbiy faoliyatiga tatbiq etish va orttirgan tajribasini hamkasblari bilan o'rtoqlashish.	O'qituvchi kasbiy rivojlanish tadbirlarida ishtirok etsa, o'rganganlarini amalda qo'llasa va tahlil qilsa hamda natijalarni hamkasblari bilan o'rtoqlashsa.	O'qituvchi kasbiy rivojlanish tadbirlarida ishtirok etsa va o'rganganlarini amalda qo'llay olsa.	O'qituvchi kasbiy rivojlanish tadbirlarida ishtirok etsa, lekin o'rganganlarini amalda qo'llashini namoyish eta olmasa.	O'qituvchi kasbiy rivojlanish tadbirlarida ishtirok etmagan bo'lsa.
3. Tajriba almashish maqsadida ochiq darslar o'tkazish, o'quv yili davomida hamkasblarining kamida 30 soat darsini kuzatish va tahlil qilish hamda o'zining pedagogik ko'nikmalarini rivojlantirishda hamkasblari tomonidan berilgan fidbeklardan samarali foydalanish.	O'qituvchi hamkasblarining 30 ta (undan ortiq) darsini kuzatgan bo'lsa va kuzatuvlar yuzasidan hamkasblari bilan reflektiv muhokamalarni qayd etib borgan bo'lsa va ushbu fikr-mulohazalar asosida o'z faoliyatiga o'zgarish kiritganiga dalillarni namoyish eta olsa.	O'qituvchi hamkasblarining 30 ta darsini kuzatgan bo'lsa va reflektiv muhokamalarni qayd etib borgan bo'lsa.	O'qituvchi 30 ta darsni kuzatsa va o'z kuzatuvlarini qayd etib borgan bo'lsa.	O'qituvchi 30 tadan kam darsni kuzatgan yoki boshqalar uning darslarini kuzatishlariga ruxsat bermagan bo'lsa.
4. Pedagogik innovatsiyalarni o'rganish va kasbiy faoliyatida qo'llash orqali o'zining tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish , uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish hamda pedagogik jamoatchilik bilan o'rtoqlashish.	O'qituvchi tadqiqotchilikka oid adabiyotlarni o'rganish asosida o'zining pedagogik faoliyatini tadqiq etsa hamda hamkasblariga tadqiqot natijalarini va pedagogik faoliyatni yaxshilash yuzasidan tavsiyalarni taqdim etgan bo'lsa.	O'qituvchi o'zining pedagogik faoliyatini tadqiq etsa va uni yaxshilash uchun tadqiqot natijalaridan foydalana olsa.	O'qituvchi norasmiy yoki ilmga asoslanmagan holda tadqiqot olib borgan bo'lsa.	O'qituvchi o'zining pedagogik faoliyatini yaxshilash uchun tadqiqot olib bormagan bo'lsa.
<i>Ballar yig'indisi:</i>	<i>A'lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

7-yo‘nalish. Hamkasblari va o‘quvchilarning ota-onalari (ularning o‘rnini bosuvchi shaxslar) bilan hamkorlik (maksimal 16 ball):

Baholanadigan ko‘nikma	A‘lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
1. Ta‘lim jarayonida ota-onalar bilan hamkorlik qilish , ularning maktab va sinf hayotida ishtirokini qo‘llab-quvvatlash .	O‘qituvchi ota-onalarni maktab hayotiga jalb qiladigan tadbirlarni tashkil qilsa.	O‘qituvchi ota-onalar bilan bog‘lanib, o‘quvchilarga oid so‘nggi ma‘lumotlarni xabar bergan bo‘lsa, lekin ota-onalar ishtirok etadigan tadbirlarni tashkillashtirmasa.	O‘qituvchi ota-onalar bilan bog‘lanib, chorak yakunlariga oid so‘nggi ma‘lumotlarni xabar bergan bo‘lsa.	O‘qituvchi ota-onalar bilan aloqa o‘rnatmagan bo‘lsa.
2. Samarali ijtimoiy muloqotni tushunish va amalga oshirish, individual va jamoaviy ishda jamoatchilik (pedagoglar, ota-onalar) bilan o‘zaro samarali munosabatlarni o‘rnatish .	O‘qituvchi maktab ustavi va vazifalari, maktabdagi qadriyatlarni targ‘ib qilish maqsadida jamoat tadbirlarini tashkillashtirish va ishtirok etishda faollik ko‘rsatgan bo‘lsa.	O‘qituvchi maktabdagi qadriyatlarni targ‘ib qilish maqsadida jamoat tadbirlarida ishtirok etgan bo‘lsa.	O‘qituvchi jamoat tadbirlarida ishtirok etgan bo‘lsa.	O‘qituvchi jamoat tadbirlarida ishtirok etmagan bo‘lsa.
3. Maktab hamjamiyati hayotida faol ishtirok etish, bunda o‘z maktabining o‘ziga xosligini targ‘ib qilish va o‘z oldiga qo‘ygan vazifalarni bajarish uchun o‘quvchilar, o‘qituvchilar va ota-onalarni ma‘naviy	O‘qituvchi o‘quvchilarda maktabga daxldorlik tuyg‘usini rivojlantiradigan tadbirlarda faol ishtirok etsa va ularni tashkillashtirsa.	O‘qituvchi maktab hamjamiyati shakllanishiga xizmat qiladigan tadbirlarda ishtirok etsa.	O‘qituvchi tadbirlarda ishtirok etsa, biroq o‘quvchilarda maktabga daxldorlik tuyg‘usini rivojlantirishga hissa qo‘shmagan bo‘lsa.	O‘qituvchi maktab hamjamiyati hayotida ishtirok etmasa.

birlashtiruvchi tadbirlarni o'tkazish.				
4. Kasbiy xulq-atvori, shu jumladan, kiyinish odobi, jamoada o'zini tutish qoidalari, nutq madaniyati va hokazolarni namoyish etgan holda o'quvchilar uchun o'rnak bo'lish.	O'qituvchi maktabdagi qadriyatlarga muvofiq holda kasbiy xulq-atvor, shu jumladan, nutq madaniyati va kiyinish odobiga rioya qilishini namoyish etgan holda o'quvchilarga o'rnak bo'la olsa.	O'qituvchi kasbiy xulq-atvor, shu jumladan, nutq madaniyati va kiyinish odobiga rioya qilsa, lekin o'quvchilarning bu sohada o'sishlariga yordam bermagan bo'lsa.	O'qituvchi kiyinish odobiga amal qilsa, lekin uning jamoada o'zini tutish qoidalari maktabdagi qadriyatlarga mos kelmasa.	O'qituvchi maktabdagi qadriyatlarga mos kelmaydigan xatti-harakatlarni amalga oshirsa.
Ballar yig'indisi:	<i>A'lo - 13,7-16 ball</i>	<i>Yaxshi – 11,4-13,6 ball</i>	<i>Qoniqarli - 9-11,3 ball</i>	<i>Qoniqarsiz - 1-8,9 ball</i>

Maktab baholash ishchi guruhi a'zolari qo'ygan baholari umumlashtiriladi va o'rtachasi chiqariladi hamda har bir yo'nalish bo'yicha baholash natijalari quyidagi qayd etiladi:

A'lo (4 ball)	Yaxshi (3 ball)	Qoniqarli (2 ball)	Qoniqarsiz (1 ball)
13,7-16 ball (86-100%)	11,4-13,6 ball (71-85%)	9-11,3 ball (56-70%)	1-8,9 ball (1-55 %)

Pedagog xodimlarning bilim darajasi va kasbiy mahoratini baholash to'g'risida nizomga 2-ILOVA

Maktab o'qituvchining faoliyatini har bir yo'nalish bo'yicha baholash QAYDNOMASI

T/r	Yo'nalishlar (maksimal 16 ball)	Yo'nalish bosqichlari	Baholash ishchi guruhi a'zolarining baholari					O'rtacha bali	Foizi
			F.I.Sh.	F.I.Sh.	F.I.Sh.	F.I.Sh.	F.I.Sh.		
1	O'quv jarayonini rejalashtirish	1							
		2							
		3							
		4							
		Jami							
2	Ta'lim samaradorligini ta'minlash, o'quvchining ehtiyojini hisobga olgan holda ta'lim dasturlarini amalga oshirish	1							
		2							
		3							
		4							
		Jami							
3	O'zlashtirishni baholash va qayta aloqa (fidbek)ni taqdim etish	1							
		2							
		3							

		4							
		Jami							
4	Tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish	1							
		2							
		3							
		4							
		Jami							
5	Xavfsiz rivojlantiruvchi ta'lim muhitini yaratish va ta'minlash	1							
		2							
		3							
		4							
		Jami							
6	O'zini o'zi rivojlantirish va kasbiy o'sish	1							
		2							
		3							
		4							
		Jami							
7	Hamkasblari va o'quvchilarning ota-onalari (ularning o'rnini bosuvchi shaxslar) bilan hamkorlik	1							
		2							
		3							
		4							
		Jami							

Maktab baholash ishchi guruhi raisi: imzo/muhr F.I.Sh
(imzo) F.I.Sh

Maktab baholash ishchi guruhi kotibi:

Appendix 4

7 teacher competencies on Avloniy platform

UZBEK	RUSSIAN	ENGLISH
Inklyuziv ta'limni joriy etish kompetentligi	Компетенция по внедрению инклюзивного образования	Competence to introduce inclusive education
Kommunikativ kompetentlik	Коммуникативная компетентность	Communicative competence
Pedagogik kompetentlik	Педагогическая компетентность	Pedagogical competence (subject-based)
AKT va media savodxonlik kompetentligi	ИКТ и медиаграмотность	ICT and media literacy competence
Mas'uliyat va moslashuvchanlik kompetentligi	Компетентность, ответственность и гибкость	Competence of responsibility and flexibility
O'z-o'zini rivojlantirish, o'z ustida ishlash kompetentligi	Саморазвитие, умение работать над собой	Self-development, competence to work on oneself
O'quvchilarning kompetensiyalarini xolisona baholash kompetentligi	Умение объективно оценивать компетенции студентов	Competence to objectively assess students' competencies

O'zbekiston Respublikasi
Xalq ta'limi vazirining
2022-yil " 19 " - iyuldagi
236-son buyrug'iga
19 - ILOVA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

**UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARINI BARCHA FAN
O'QITUVCHILARI UCHUN UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH
KURSINING**

NAMUNAVIY O'QUV DASTURI

Toshkent – 2022

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI

**A.AVLONIY NOMIDAGI PEDAGOGLARNI KASBIY RIVOJLANTIRISH
VA YANGI METODIKALARGA O‘RGATISH MILLIY-TADQIQOT
INSTITUTI**

*Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarini barcha fan o‘qituvchilari uchun
uzluksiz kasbiy rivojlantirish kursining namunaviy o‘quv dasturi
A.Avloniy nomidagi PKRYMO‘MTI Ilmiy kengashining
2022-yil “31”-maydagi 4-sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan
va tasdiqqa tavsiya etilgan*

Tuzuvchilar: A.Radjiyev, F.Karimov, A.Baxramov

Taqrizchi: **Carlise Womack Wynne** – Shimoliy - Jorjiya universitetining
Ta’lim kolleji professori, Ta’lim fanlari doktori

Toshkent-2022

Kirish

Ushbu namunaviy o‘quv dasturi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108 Farmoni va “Ta’lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son hamda “Xalq ta’limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 25-yanvardagi PQ-4963-son, Vazirlar Mahkamasining “Xalq ta’limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida” 2022-yil 17-yanvardagi 25-son qarorlari hamda Xalq ta’limi vazirining 2022-yil 20-apreldagi “Davlat ta’lim talablarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 121-sonli buyrug‘i ijrosini ta’minlash maqsadida, shuningdek, pedagog kadrlarning malakasini oshirishning ilg‘or va shaffof tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini tatbiq etish yo‘li bilan xalq ta’limi tizimida kadrlar siyosatini shakllantirishning zamonaviy tamoyillarini joriy etish bo‘yicha belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda tuzilgan bo‘lib, zamonaviy talablar asosida xalq ta’limi muassasalari pedagog kadrlari malakasini oshirish jarayonlarining mazmunini takomillashtirish hamda ularning kasbiy kompetentligini muntazam oshirishni nazarda tutadi.

Dastur mazmuni O‘zbekiston Respublikasining ta’lim sohasidagi Davlat siyosati, mas’uliyat va moslashuvchanlik, axborot kommunikatsiya texnologiyalari va mediasavodxonlik, kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish, inklyuziv ta’limni joriy etish masalalari, o‘zini-o‘zi rivojlantirish, uzluksiz kasbiy rivojlanishlarni o‘z ichiga olib, ular bo‘yicha tegishli yangi bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan.

O‘quv modullarining mazkur dastur doirasida taqdim etilayotgan mazmuni umumiy o‘rta ta’lim va maktabdan tashqari ta’lim muassasalari pedagog kadrlarining malakasini oshirish mazmuni, sifati va ularning tayyorgarligiga qo‘yiladigan umumiy malaka talablari asosida shakllantirilgan bo‘lib, pedagoglarning o‘z kasbiy faoliyatiga doir zamonaviy bilim va innovatsiyalar, ilg‘or xorijiy tajribalardan samarali foydalanish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini o‘quv jarayoniga keng tatbiq etish darajasini oshirish hisobiga ularning uzluksiz kasbiy rivojlanishini nazarda tutadi.

Uzluksiz kasbiy rivojlantirish kursining namunaviy o‘quv dasturi quyidagi modullardan iborat:

1. Pedagogning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish
2. AKT va mediasavodxonlik
3. O'zini-o'zi rivojlantirish va uzluksiz kasbiy rivojlanish masalalari
4. Pedagog mas'uliyati va moslashuvchanligi
5. Inklyuziv ta'limni joriy etish masalalari
6. Ta'limning normativ-huquqiy hujjatlarini bilish va kasbiy faoliyatda foydalanish masalalari
7. Fandagi yangiliklar va fanni o'qitishning dolzarb masalalari
8. O'quvchilar kompetensiyalarini baholash usullari va vositalari

Kursning maqsadi va vazifalari

Kurs maqsadi: ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish uchun zarur bo'ladigan kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni zamonaviy metodika asosida muntazam yangilash, malaka talablari asosida ularning kasbiy faoliyatga doir kompetentligini rivojlantirishdan iborat.

Kursning vazifalariga quyidagilar kiradi:

tinglovchilarga jamiyatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar mazmuni va ta'lim-tarbiya jarayonlarini tashkil etishning huquqiy-me'yoriy asoslarini singdirish;

o'zini-o'zi rivojlantirishning bosqichli istiqbol rejasini tuzishga o'rgatish;
ta'lim jarayonida pedagog mas'uliyati va moslashuvchanligining zamonaviy modellari va tiplarini o'rgatish;

alohida ta'lim ehtiyojlariga ega o'quvchilarga ta'lim-tarbiya berishning psixologik jihatlari o'rgatish;

ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish, tahlil etish va milliy ta'lim tizimiga moslashtirishni o'rgatish;

tinglovchilarni ta'lim sifatini oshirishning yangicha metodikalari bilan qurollantirish;

AKTni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning turli yondashuvlari bilan tanishtirish;

pedagoglarning malaka talablariga mos holda kasbiy kompetentligini zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar asosida uzluksiz rivojlantirish.

Kurs yakunida tinglovchilarning bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalariga qo‘yiladigan talablar:

Malaka oshirish kursi o‘quv rejasining “Pedagogning kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantirish”, “AKT va mediasavodxonlik”, “O‘zini-o‘zi rivojlantirish va uzluksiz kasbiy rivojlanish masalalari”, “Pedagog mas’uliyati va moslashuvchanligi”, “Inklyuziv ta’limni joriy etish masalalari”, “Ta’limning normativ-huquqiy hujjatlarini bilish va kasbiy faoliyatda foydalanish masalalari”, “Fandagi yangiliklar, fanni o‘qitishning dolzarb masalalari”, “O‘quvchilar kompetensiyalarini baholash usullari va vositalari” modullari bo‘yicha tinglovchilarning bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalariga qo‘yiladigan talablar tegishli yo‘nalish bo‘yicha umumiy o‘rta ta’lim va maktabdan tashqari ta’lim muassasalari pedagog kadrlarining malakasini oshirish mazmuni, sifati va ularning tayyorgarligi hamda kompetentligiga qo‘yiladigan malaka talablari bilan belgilanadi.

Kurs hajmi

Malaka oshirish kursining davomiyligi 36 soatni tashkil etadi. Malaka oshirish toifasi bo‘yicha ta’lim dasturlarini to‘liq o‘zlashtirgan kurs tinglovchilariga davlat namunasidagi sertifikat beriladi. O‘quv modulining har 2 soatini o‘zlashtirganligi uchun tinglovchiga 1 kredit ball beriladi.

Umumiy o'rta va maktabdan tashqari ta'lim muassasalari pedagog xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish kursi o'quv rejasidagi modullarining mazmuni

1. Pedagogning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish

O'quvchilarning sinfdagi faoliyatini qo'llab-quvvatlashning verbal va noverbal usullari: fikr bildirish, tuzatishlar kiritish, olqishlash, savollar berish.

Boshqalar fikrini hurmat qilish. O'zgalar fikriga ta'sir etuvchi (ishontira olish, to'g'rilash, fikrni qarama-qarish qo'yish) muloqot maneralari va ulardan samarali foydalanish.

O'zaro munosabatlarni o'rnatishga qaratilgan (qo'llab-quvvatlash, konstruktiv, ruhlantiruvchi) muloqot maneralari. O'qituvchining kasbiy-pedagogik kompetentligi.

Ta'lim jarayoni sifatini oshirish va o'quvchilarning o'quv ehtiyojlarini qondirishda o'z hamkasblari bilan AKTning turli vositalari yordamida muloqotni o'rnatish va hamkorlik qilish.

O'qituvchilarning global tarmoqdagi turli pedagogik hamjamiyatlari va ulardan ta'lim sifatini oshirishda foydalanish.

PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ni tashkil etish usullari. Ota-onalar bilan o'zaro munosabatlar.

Boshqalarning huquqlari va hissiyotlarini hurmat qilishga qaratilgan muloqot maneralari.

2. AKT va mediasavodxonlik

AKTdan foydalangan holda o'quvchilarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan ta'lim strategiyalari.

Ta'lim jarayonida AKTdan foydalanish xavfsizligi, mas'uliyati va axloqiy normalari. "Kundalik" avtomatlashtirilgan ta'lim axborot tizimi.

Ta'lim mazmuniga mos bo'lgan AKTni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning turli strategiya va yondashuvlari. Ta'lim jarayonini takomillashtirishga yo'naltirilgan axborot resurslari. Raqamli texnologiyalar.

Ommaviy axborot vositalaridagi media kontentni tushunish, mediasavodxonlik elementlarini o'zida mujassam etgan holda ularni o'quvchilarda shakllantirish metodikasi.

Turli vositalar orqali turli shakldagi axborotlarni tahlil qilish, baholash, boshqarish va yangi ma'lumotlarni yaratish.

3. O'zini-o'zi rivojlantirish va uzluksiz kasbiy rivojlanish masalalari

Butun hayot davomida ta'lim olish g'oyasi (lifelong learning). Kasbiy ehtiyojlarni amalga oshirish va kasbiy mahoratni rivojlantirish yo'llari, usul va vositalari. Uzluksiz malaka oshirishni amalga oshirishda elektron ta'lim (e-learning), individual ta'lim trayektoriyasi (personal learning space) va muhiti (personal learning environment). Uzluksiz kasbiy rivojlantirish platformasi va undan foydalanish.

Pedagog imiji va muloqot madaniyati (Self-menejment).

O'qituvchilarga qo'yilgan talablar va umumta'lim fanlarining DTSlari talablaridan kelib chiqib o'z kasbiy mahoratini oshirish yo'nalishlari.

Kasbiy rivojlanishiga oid manbalar. Ulardan foydalangan holda o'zining va maktab ehtiyojlaridan kelib chiqib kasbiy malakasini oshirish. Kasbiy rivojlanish bo'yicha o'quvlar, ularni tanlash strategiyasi.

Kollegial forumlar. Kasbiy bilim va mahoratini oshirish, pedagogik mahoratni takomillashtirishda kollegial forumlardan foydalanish.

4. Pedagog mas'uliyati va moslashuvchanligi

Mas'uliyat va moslashuvchanlik haqida tushuncha. Pedagog mas'uliyati. Pedagogning o'quvchilar, ularning bilimi, hayoti va sog'lig'i uchun javobgarligi. Moslashuvchanlik jarayon sifatida. O'zgarishlarga moslashuvchanlikning modellari va tiplari. Shaxslararo munosabatlarda moslashuvchanlikning ahamiyati. O'zgarishlarga moslashuvchanlik psixologiyasi. Ta'lim jarayonida yuz berayotgan turli o'zgarishlarga va yangilanish jarayonlariga tez va oson moslasha olish. Ta'limdagi yangi yondashuv va strategiyalarni qabul qila olish, ularni egallash va o'z kasbiy amaliyotiga joriy eta olish. Pedagogik jamoa va uning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari. Pedagogik jamoalarda kuzatiladigan muammolar, pedagogik jamoani muvaffaqiyatli boshqarishda xodimlarning o'zaro munosabatlari. Pedagogik jamoada sog'lom ijtimoiy-psixologik muhit va uning asosiy indikatorlari. Jamoadagi psixologik holatni aniqlashda diagnostik psixologik trening. STEAM-ta'limi va boshqa ta'lim mazmuni.

5. Inklyuziv ta'limni joriy etish masalalari

Inklyuziya va inklyuziv ta'lim tushunchasi. O'quvchilarni jismoniy, intellektual, ijtimoiy, emotsional, tili va boshqa xususiyatlaridan qat'iy nazar birga o'qitishni tashkil qilish. Bunda yuzaga keladigan muammolar va ularni samarali hal etish usullari.

Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega o'quvchilarni ta'lim jarayoniga jalb qilishga oid me'yoriy hujjatlar. Imkoniyati cheklangan o'quvchilarni umumta'lim maktablarida sog'lom bolalar bilan bir qatorda ta'lim olishlarini qo'llab-quvvatlashning turli strategiyalari.

Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega o'quvchilarga ta'lim-tarbiya berishning psixologik jihatlar.

6. Ta'limning normativ-huquqiy hujjatlarini bilish va kasbiy faoliyatda foydalanish masalalari:

- qonunchilik normalarini bilish hamda ularga rioya qilish;
- mamlakatda olib borilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlardan xabardor bo'lish;
- ta'limning normativ-huquqiy hujjatlarini bilish va kasbiy faoliyatida samarali foydalana olish;
- o'z kasbiy faoliyatiga doir normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqishda ishtirok etish;
- bola huquqlari to'g'risidagi normativ-huquqiy hujjatlarni bilish va ularga rioya qilishni tashkil etish.

7. Fandagi yangiliklar va fanni o'qitishning dolzarb masalalari

Fandagi yangiliklar, kashfiyot va ixtirolar. Fanning ilmiy-nazariy asoslari bo'yicha dolzarb muammolar, yangiliklar, ilmiy izlanishlar, dissertatsiyalar, ilmiy, ilmiy-metodik maqolalar, anjumanlar materiallaridan fanni o'qitishda foydalanish.

Fanning yangi tahrirdagi DTS, modernizatsiya qilingan o'quv dasturlari, darslik va o'quv qo'llanmalari va ularning tahlili.

Fanni o'qitish bo'yicha ilg'or pedagogik tajribalar va ularni amalda qo'llash. Darslarda interfaol metodlardan foydalanish.

Ayrim murakkab mavzularni o'qitish samaradorligini oshirish omillari.

Fan bo'yicha ma'ruza, seminar, amaliyot, laboratoriya ishi, trening, ochiq mashg'ulot va boshqa mashg'ulotlarni tayyorlash, kuzatish va tahlil qilish.

Fanni o'qitishda elektron darsliklardan foydalanish.

Fan metod birlashmalari ishini samarali tashkil etish shakl va usullari
Uzluksiz kasbiy rivojlanish, shu jumladan mustaqil malaka oshirish va bilim olishning tashkiliy, uslubiy asoslari.

Fan bo'yicha o'qituvchilarning ilg'or tajribalarini aniqlash, tahlil qilish, o'rganish, yozish, umumlashtirish, ommalashtirishning zamonaviy texnologiyalari, shakl va usullari. Fanni o'qitishda to'plangan ilg'or tajribalar.

8. O'quvchilar kompetensiyalarini baholash usullari va vositalari

O'quvchilar bilimlari va kompetensiyalarini baholashning turli strategiyalari. Rasmiy va norasmiy, diagnostik va umumiy yondashuvga asoslangan baholash usullari.

Baholash - ta'lim jarayonining ajralmas qismi sifati. Baholash orqali o'quvchilar bilan teskari aloqani o'rnatish. O'quvchilarning o'quv faoliyatini, bilim va kompetensiyalarini baholashning turli usul va vositalari.

O'quvchilar o'zini baholashi, o'quvchilar boshqa o'quvchilarni baholashi va o'qituvchi tomonidan baholash yondashuvlari, ulardan samarali foydalanish.

O'quvchilarning kompetensiyalarini baholash natijalarini tahlil qilish. Tahlillar asosida pedagogik faoliyatiga o'zgartirishlar kiritish.

Ota-onalarni o'quvchilarning o'zlashtirishi natijalari bilan tanishtirish.

Dasturning axborot-metodik ta'minoti

Modullarni o'qitish jarayonida ishlab chiqilgan o'quv-metodik majmualar, ilmiy jurnallar, internet resurslari, multimedia mahsulotlari hamda boshqa elektron va qog'oz variantdagi manbalardan foydalaniladi.

Foydalanish tavsiya etiladigan o'quv-uslubiy adabiyotlar ro'yxati.

I. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

1. Mirziyoyev Sh.M., Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016-yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017-yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017-yil 14-yanvar // Sh.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 104 b.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi. (2020-yil 29-dekabr).

II. Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: “O'zbekiston”, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida” 2020-yil 23-sentabrdagi O'RQ-637-son Qonuni
3. O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksi.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida” 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-son Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida” 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son qarori.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xalq ta'limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida” 2021-yil 25-yanvardagi PQ-4963-son qarori.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida” 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son Farmoni.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Zamonaviy maktab”larni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida” 2019-yil 27-noyabrdagi PQ-4537-son qarori.

9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Professional ta’lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2019-yil 6-sentabrdagi PF-5812-son Farmoni.

10. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha hamda umumta’lim tashkilotlari faoliyatini tekshirish ishlarini tartibga solish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2019-yil 25-apreldagi 352-son qarori.

11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son Farmoni.

12. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Umumiy o‘rta ta’lim to‘g‘risidagi Nizomni tasdiqlash haqida” 2017-yil 15-martdagi 140-son qarori.

13. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Ta’lim muassasalarida uni bitirib, yuksak yutuqlarga erishgan nomdor shaxslarning homiylik xayriya mablag‘lari hisobiga shakllantiriladigan bitiruvchilar jamg‘armasini tashkil etish to‘g‘risida” 2019-yil 17-apreldagi 321-son qarori.

14. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlarni ma’naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta’lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2018-yil 14-avgustdagi PQ-3907-son qarori.

15. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xalq ta’limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2018-yil 5-sentabrdagi PQ-3931-son qarori.

16. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘quv asbob-uskunalari va anjomlarining xavfsizligi to‘g‘risidagi umumiy texnik reglamentni tasdiqlash haqida” 2017-yil 2-iyundagi 345-son qarori.

17. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Xalq ta’limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi 2022-yil 17-yanvardagi 25-son qarori.

III. Maxsus adabiyotlar

1. Djaylavov A. Ta’lim sohasida interaktiv davlat xizmatlaridan foydalanish texnologiyalari (malaka oshirish kurslari tinglovchilari uchun uslubiy qo‘llanma). - A.Avloniy nomidagi XTXQTMOMI, 2016.

2. Ishmuhamedov R.J, Yuldashev M.A, “Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar”. T.: “Nihol”, 2013.

3. Paxrutdinov Sh. Global axborot jamiyati va mediata’lim. –T.: 2015.

4. Rustamova N. Mediata'lim va mediamadaniyat: nazariya va amaliyot. –T.: “Muharrir”, 2015.
5. Saidov U. Nutq madaniyati va notiqlik san'ati. –T.: “Akademiya”, 2007.
6. Tolipova J.O. Pedagogik texnologiyalar – do'stona muhit yaratish omili. -T.: YUNISEF, 2005.

7. Elektron ta'lim resurslari

1. <https://onlinedu.uz/>
2. <https://avloniy.uz/uz>
3. <https://ru.wikipedia.org>
4. <https://www.oecd.org/>
5. <http://www.gov.uz>
6. <https://www.uzedu.uz/>
7. <https://www.bimm.uz/ru>
8. <http://ziyonet.uz/ru>

Appendix 6

17 creditworthy CPD options forwarded by Avloniy 2022

Xalq ta'limi xodimlari malakasini oshirishning muqobil shakllari RO'YXATI

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 25 yanvardagi PQ 4583 sonli Qaroriga muvofiq, xalq ta'limi xodimlari malakasini oshirishning muqobil shakllari ro'yxati tasdiqlanadi va har bir ta'lim shakliga to'g'ri keladigan kreditlar (akademik soatlar) hajmi belgilanadi. Shunda, malaka oshirishning muqobil shakllarini o'zlashtirgan xalq ta'limi xodimlari taqsimli shakl uchun belgilangan hajmdagi (miqdordagi) kreditlarni (akademik soatlarni) to'playotgan deb hisoblanadi.

"TASDIQLAYMAN"
O'zbekiston Respublikasi
Xalq ta'limi vazirining
birinchi o'rinbosari
U. Sharifxodjayev
2022 yil

Uzatsiz kasbiy rivojlanish tizimida muqobil malaka oshirish shakllarining ro'yxati va ularga beriladigan kredit ballari

№	Muqobil malaka oshirish shakllari	Ajratilgan kredit
1.	* Mutaxassislik fani bo'yicha darslik muallifi	54
2.	* Xalqaro olimpiadalar g'oliblarini tayyorlash	54
3.	* Ilmiy daraja olish uchun deklaratsiya dasturlarini himoya qilish	54
4.	** "Ustoz-shogird" tizimida kamida bir marta ilmiy darajali o'qituvchini tayyorlash	36
5.	** "Xalq ta'limi a'lochisi" yoki "Xalq ta'limi Fidoysi" mukofotiga sazovor bo'lish	36
6.	** Tasriy unvori yoki davlat mukofotiga sazovor bo'lish	36
7.	** "Ustoz" nomdagi Respublika boshqich g'olibi bo'lish	36
8.	** Respublika olimpiadalar g'oliblarini tayyorlash	36
9.	"O'zbekiston baxramdilligi uchun ta'lim" dasturi loyihasi doirasida tashkil etilgan tashkilotlarda ishtirok etgan o'qituvchilarning malaka oshirishlik to'g'risidagi sertifikatlari	18
10.	American Council courses / Xalqaro ta'lim bo'yicha Amerika Kengashlari kurslarida o'qish (ESN loyihasi doirasida)	9

English translation:

	Forms of alternative CPD	Credits
1.	Authorship for text-book creation (on the specialty)	54
2.	Preparing students who receive 1-2-3 places in international Olympiads on the subjects	54
3.	Defending PhD dissertation	54
4.	Supervising teacher-PhD researcher on the scheme Mentor-mentee	36
5.	Awarded by “Public Education Excellence” prize and “Public Education Devotee” prize	36
6.	Receiving state award or honorary title	36
7.	Winning the republican level of Ustoz (Best Teachers award) contest	36
8.	Preparing students-winners of the republican Olympiad of the subject	36
9.	Completing training and receiving certificate of RTI’s UEEP (Uzbekistan Excellence for Education Programme) project	18
10.	Completing American Council courses	9
11.	Completing British Council courses	9
12.	Completing successfully national courses or courses on UDEMY, Udacity, edEX, and others.	9
13.	Getting C1 on national CEFR, international IELTS, TOEFL, DAF, TCF etc tests	9
14.	Publications in internationally indexed journals included in Scopus and Web of Science database of articles	9
15.	Presenting in international scientific events (seminars, conferences, symposiums etc.)	4
16.	Membership in scientific-methodological councils of their subject at Republican Education Centre (REC)	4
17.	Presenting in republican scientific events (seminars, conferences, symposiums etc.)	2

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI**

**TOSHKENT VILOYATI XALQ TA’LIMI XODIMLARINI
QAYTA TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI
OSHIRISH**

HUDUDIIY MARKAZI

**TILLARNI O‘QITISH METODIKASI
KAFEDRASI**

“TASDIQLAYMAN”

TVXTXQTMOHM direktori

_____ B.F.YAlg‘ashev

“ _____ ” _____ 2020 yil

**“XORIJIY (INGLIZ) TILNI
O‘QITISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA
INNOVATSIYALAR” VA “XORIJIY (INGLIZ) TILNI O‘QITISH
METODIKASI”
modullari bo‘yicha**

**ISHCHI O‘QUV
DASTURLAR**

Toshkent – 2020

Tuzuvchi:

S.N.Isamova

Toshkent viloyati xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi "Tillarni o'qitish metodikasi" kafedrasida katta o'qituvchisi

Taqrizchi:

Maxmudova J.S

Toshkent viloyati xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi, "Tillarni o'qitish metodikasi" kafedrasida katta o'qituvchisi

"Tillarni o'qitish metodikasi" kafedrasining _____ 20 yil _____ yig'ilishida muhokama qilingan va markaz Ilmiy-Metodik Kengash yig'ilishida tasdiqlash uchun tavsiya qilingan

Toshkent viloyati XTXQTMOHM Ilmiy-Metodik Kengashining 20 _____ yil _____ dagi _____ – sonli yig'ilishi qarori bilan ma'qullangan

KELISHILDI:

**O'quv va ilmiy ishlar bo'yicha
direktor o'rinbosari**

B.Mirxalikov

**O'quv jarayonini tashkil etish
bo'limi boshlig'i**

O'.Saidov

Kafedra mudiri

S.K.Djumaeva

5 sentyabrdagi “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo’yicha qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”gi PF-5538-sonli Farmoni, O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O’zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo’yicha Harakatlar strategiyasi to’g’risida”gi PF-4947-sonli Farmoni, 2017 yil 26 sentyabrdagi “Pedagog kadrlarni tayyorlash, xalq ta’limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PQ-3289-sonli Qarori, shuningdek O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 6 apreldagi “Umumiy o’rta va o’rta maxsus, kasb-hunar ta’limining davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to’g’risida”gi 187-sonli Qarori va 2012 yil 10 dekabrda “CHet til o’rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi PQ-1875-sonli Qarorda belgilangan ustuvor vazifalar mazmunidan kelib chiqqan holda tuzilgan bo’lib, u zamonaviy talablar asosida xorijiy (ingliz) til o’qituvchilari malakasini oshirish jarayonlarining mazmunini takomillashtirish hamda ularning kasbiy kompetentligini oshirishni nazarda tutadi.

“Xorijiy (ingliz) tilni o’qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar” modulining ishchi o’quv dasturi xorijiy til o’qituvchilari malakasini oshirish kursining o’quv dasturi asosida tuzilgan bo’lib, u ingliz tili o’qituvchilariga ta’limda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarning mazmun va mohiyatini ochib beradi.

3.1 “Xorijiy tilni o’qitishda zamonaviy yondashuv va innovatsiyalar” modulining maqsadi va vazifalari

Modulning maqsadi: umumiy o’rta ta’lim maktablari ingliz tili o’qituvchilarining ta’lim-tarbiya jarayonida zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni qo’llash kompetensiyalarini rivojlantirish.

Modulning vazifalari:

- tinglovchilarda xorijiy (ingliz) til o’qitishda zamonaviy yondashuvlarni tatbiq qilish, innovatsiyalardan foydalanish uchun zarur bo’lgan bilim va ko’nikmalarni shakllantirish;
- ingliz tili darslarida zamonaviy ta’lim vositalardan foydalanish ko’nikmalarini rivojlantirish;
- zamonaviy talablar asosida ingliz tili darslarini samarali tashkil qilish yo’llarini o’rgatish;
- ingliz tilini o’qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni qo’llash imkoniyatlarini o’rgatish.

Modul bo’yicha tinglovchilarning bilim, ko’nikma, malaka va kompetensiyalariga qo’yiladigan talablar

Xorijiy (ingliz) til fanining maqsadi o’rganuvchilarning ko’p madaniyatli dunyoda kasbiy, ilmiy va maishiy sohalarda faoliyat yuritishlarida kommunikativ kompetensiya (*uning tarkibiy qismlari*

hisoblanuvchi lingvistik, sotsio-lingvistik, pragmatik va boshqa kompetensiyalari)ni shakllantirishdan iborat.

Kompetensiya – kommunikatsiya (muloqot) ishtirokchilari tomonidan ta’limning aniq maqsadlariga qaratilgan nutq faoliyatini rivojlantirishga imkon beradigan bilim, ko’nikma, malaka va shaxsiy fazilatlar yig’indisini ifodalaydi.

“Xorijiy (ingliz) til o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar” moduli bo‘yicha tinglovchilar:

- “Ta’lim to‘g‘risida”gi qonun, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi va “Chet tili o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1875-sonli qarorning mazmun-mohiyatini;

- xorijiy til o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni qo‘llashning ahamiyatini;

- ta’lim mazmunini modernizatsiyalashning nazariy asoslarini;

- xorijiy til o‘qitishda qo‘yiladigan hozirgi zamon talablarini

bilishi;

- xorijiy til o‘qitish mazmuni, vositalari, metodlari va shakllarining uzviyligi va izchilligini ta’minlash;

- ilg‘or tajribalarni o‘z faoliyatida qo‘llay olish **ko‘nikmasiga;**

- fani bo‘yicha sinf va sinfdan tashqari ishlarni zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni tatbiq etgan holda tashkil etish;

- an’anaviy, noan’anaviy darslar, dars tizimi, dars tipi va dars turlarini bir biridan farqlay olish va to‘g‘ri tanlay olish **malakasiga;**

- ta’limdagi innovatsiya va zamonaviy yondashuvlarning mohiyati va ahamiyatini anglagan holda amaliyotga joriy etish;

- xorijiy til o‘qitishda o‘quvchilarni hamkorlikda ishlashga va faollashtirishga undovchi interfaol shakl va vositalarni qo‘llash;

- fanni o‘qitishda xorijiy tajribalardan foydalana olish **kompetensiyalariga** ega bo‘lishlari lozim.

Modulni tashkil etish va o‘tkazish bo‘yicha tavsiyalar

“Xorijiy (ingliz) til o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar” moduli ma’ruza va amaliy mashg‘ulotlar shaklida olib boriladi.

Kursni o‘qitish jarayonida ta’limning zamonaviy metodlari, pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishi nazarda tutilgan:

- zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalardan;

- Nazariy mashg‘ulotlarda taqdimot dasturida tayyorlangan materiallar, doska va flipchart, ko‘rgazmali materiallardan hamda video va audioyozuvlardan foydalaniladi.

- Amaliy mashg‘ulotlarda texnik vositalar, tarqatmali vositalar, aqliy hujum, guruhli fikrlash va kichik guruhlarda ishlash va boshqa interaktiv usullarni qo‘llash nazarda tutiladi.

Modulning o‘quv rejadagi boshqa modullar bilan bog‘liqligi va uzviyligi

Modul mazmuni o‘quv rejadagi “Ta’lim jarayonlarida axborot kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llash”, “Ta’lim-tarbiya texnologiyalari va pedagogik mahorat” bloklari va “Xorijiy (ingliz) tilni o‘qitish metodikasi” moduli bilan uzviy bog‘langan holda pedagoglarning kasbiy pedagogik tayyorgarlik darajasini orttirishga xizmat qiladi.

Modulning uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi

Mazkur modul “O‘zbekistonda ta’lim-tarbiya jarayonlarining huquqiy-me’yoriy asoslari”, “Ta’lim-tarbiya texnologiyalari va pedagogik mahorat” va “Ta’lim jarayonlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llash” bloklaridan keyin o‘rganiladi. Unda yuqoridagi bloklarda o‘rganilgan mazmun yo‘nalishlari va uslubiy jihatlarini xorijiy tilni o‘qitishga tatbiq etish imkoniyatlari ochib beriladi.

Modulning ta’limdagi o‘rni

Tinglovchilarni ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar bilan tanishtirish, amalda qo‘llash va shu orqali ta’lim samaradorligini ta’minlash.

“Xorijiy (ingliz) tilni o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar” modul bo‘yicha soatlar taqsimoti

№	Mavzular	Jami soat	Auditoriya soati	Jumladan			Mustaqil ta'lim
				Nazariy	Amaliy	Ko'chma mashg'ulot	
1.	Xorijiy tilni o‘qitishdagi ilg‘or xorijiy tajribalar hamda zamonaviy yondashuvlar.	2	2		2		
2.	STEAM yondashuvi hamda aqlli ta'lim (Smart education)	4	2	2			2
3.	Zamonaviy ta'lim vositalaridan foydalanish.	2	2		2		
4.	Ta'lim jarayonini boshqarish texnologiyalari va nazorat turlari.	2	2		2		
5.	Xorijiy til darslarida axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning samarali yo'llari	2	2		2		
6.	Xorijiy til fanini o‘qitishda kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'limning joriy etilishi.	2	2		2		
7.	Zamonaviy talablar asosida integratsion darslar(CLIL)ni tashkil etish.	2	2		2		
8.	Zamonaviy talablar asosida xorijiy til darslarini tashkil etish va dars ishlanmalarini ishlab chiqish.	4	2		2		2
9	O‘quvchilarning o‘quv savodxonligini baholashning xalqaro tadqiqotlari.	2	2	2			

	Jami:	22	18	4	14		4
--	-------	----	----	---	----	--	---

Nazariy va amaliy mashg'ulotlar mazmuni

1-mavzu: Xorijiy tilni o'qitishdagi ilg'or xorijiy tajribalar hamda zamonaviy yondashuvlar

Nutq faoliyati turlari va innovatsiyalar. O'quv materialini mavzusini o'quvchilarga tushunish (*tinglab-tushunish, gapirish, o'qish va yozuv*) ni rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar roli va qulay etkazishga yordam beruvchi interfaol uslublarni dars jarayonida qo'llanilishi. Ingliz tili darslari uchun o'quv materialini tayyorlash, o'quvchilarga etkazishda yangicha yondashuv.

2-mavzu: STEAM yondashuvi hamda aqlli ta'lim (Smart education) texnologiyalarini

Smart education((aklli ta'lim) ochiq axborot resurslari yordamida interfaol virtual muhitda amalga oshiriladigan moslashuvchan va induviduallashtirilgan yangi global ta'lim texnologiyasi) va STEAM (ilm-fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani birlashtiruvchi zamonaviy yondashuv) yondashuvining xorijiy tilni o'rgatishdagi ahamiyati

3-mavzu: Zamonaviy ta'lim vositalaridan foydalanish.

Xorijiy tillarni o'rganishda diktant turlari va ulardan unumli foydalanish usullari. Mavzuga mos ta'limiy va nazorat uchun beriladigan matnlardan to'g'ri foydalanish. O'quvchilarning umumiy saviyasini, ularning savodxonligini oshiruvchi, ingliz tiliga oid bilim, ko'nikma, malakalarini rivojlantiruvchi, fikrlash qobiliyatini va nutq madaniyatini o'stiruvchi o'yinlarni tanlash yo'llari.

4-mavzu: Ta'lim jarayonini boshqarish texnologiyalari va nazorat turlari

Ta'lim jarayonini boshqarish texnologiyalari va nazorat turlari. O'quvchilarning tarbiyaviy va ta'limiy salohiyatini oshiruvchi darslarni tashkil etish. O'qituvchi dars jarayonida o'quvchilar bilimini noan'anaviy tarzda baholash. Butun sinf o'quvchilarini bilimini baholash va dars texnologiyasini samaradorligini tahlil qilish.

5-mavzu: Xorijiy (ingliz) tilini o'rgatishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Ingliz tilini o'rgatishda axborot-kommunikatsiya vositalarining roli juda katta. Ularni qo'llash imkoniyatlari ko'lami kundan-kunga kengayib, texnik vositalar o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. YOshlarga ingliz tilini kompyuter orqali o'rgatish uchun birinchi navbatda o'qituvchining o'zi kompyuter texnologiyalaridan professional darajada foydalana oladigan bo'lishi kerak.

Bu darajadagi foydalanishga nafaqat kompyuterning mavjud imkoniyatlaridan to'liq foydalana olish, balki u asosida yangi o'quv dasturlarini tashkil eta olish ham kiradi. Bunday darajadagi pedagog bo'lish uchun har bir chet tili o'qituvchisi zamonaviy texnologiyalar sohasi bo'yicha o'z ustida ko'proq ishlashi zarur. Ingliz tilini kompyuter yordamida o'rgatishning anʼanaviy o'rgatish usullariga nisbatan bir necha ustunlik jihatlari bor. Birinchi navbatda, kompyuter asosida ingliz tilini o'rganayotgan o'quvchida tilning to'rt yo'nalishida (gapirish, tinglab tushunish, yozish va o'qish) o'z ko'nikmalarini sinovdan o'tkazish

6-mavzu Xorijiy (ingliz)til fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'limning joriy etilishi

O'quvchilarni o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv nima va u qanay amalga oshirishi va unda ishlatiladigan samarali o'qitish metodlari

7-mavzu Xorijiy tillarni o'rgatishda integratsion metodlardan foydalanish usullari.

O'quvchilarga ingliz tilini boshqa fanlar (geografiya, matematika, fizika, tarix, ona tili va boshqalar) orqali o'rgatish va bu orqali o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish.

8-mavzu Zamonaviy talablar asosida xorijiy til darslarini tashkil etish va dars ishlanmalarini ishlab chiqish.

Bu amaliy darsda tinglovchilar o'tilgan mashgulotlarni amalda qo'lash maqsadida guruhlariga bo'linib zamonaviy talablar asosida dars ishlanmalarini ishlab chiqadilar va gurugda taqdimot qiladilar.

9-mavzu O'quvchilarning o'quv savodxonligini baholashning xalqaro tadqiqotlari

Ingliz tili fanini o'rgatishning o'quvchilarning o'quv savodxonligini baholashning PISA, TIMSS, PIRLS xalqaro tadqiqotlaridagi roli.

MUSTAQIL TA'LIM MAZMUNI

Modulga oid o'rganilgan materiallar asosida "Xorijiy til o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar" mavzusida mustaqil ish bajariladi.

O'QITISH SHAKLLARI

Mazkur modul bo'yicha quyidagi o'qitish shakllaridan foydalaniladi:

- ma'ruzalar, amaliy mashg'ulotlar (ma'lumotlar va texnologiyalarni anglab olish, aqliy qiziqishni rivojlantirish, nazariy bilimlarni mustahkamlash);
- davra suhbatlari (ko'rilayotgan topshiriqlar echimlari bo'yicha taklif berish qobiliyatini oshirish, eshitish, idrok qilish va mantiqiy xulosalar chiqarish);
- bahs va munozaralar (topshiriqlar echimi bo'yicha dalillar va asosli argumentlarni taqdim qilish, eshitish va muammolar echimini topish qobiliyatini rivojlantirish)

3.2 Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi modulining ta'limdagi o'рни

Modulni o'zlashtirish orqali tinglovchilar xorijiy (ingliz) til o'qitish metodikasini o'rganib, mustahkamlab, amalda qo'llash va baholashga doir kasbiy kompetentlikka ega bo'ladi.

Modul bo'yicha soatlar taqsimoti

№	Mavzular	Jami soat	Auditoriya soati	Jumladan			Mustaqil ta'lim
				Nazariy	Amaliy	Ko'chma mashg'ulot	
1.	Xorijiy tilni o'qitishda Davlat ta'lim standartlari, o'quvdasturlari, til bo'yicha umumevropa tavsiyalari va uning talqini, ya'ni SEFR bo'yicha tilni bilish bo'yicha belgilangan talab va darajalar.	6	6	2	4		
2.	Xorijiy tilni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari va o'qitish metodlari.	10	10	2	8		

3.	Fan doirasida o'quvchilar bilim, ko'nikma hamda malakalarini baholash.	6	6		6		
4.	Dars ishlanmalarini ishlab chiqishga qo'yilgan talablar.	6	6	2	4		
5.	Xorijiy til o'qitishda dars turlari va ularga qo'yilgan zamonaviy talablar.	4	4		4		
6.	Xorijiy tilni o'qitishda muammoli ta'lim, qo'shimcha va asosiy vositalar.	8	8		8		
7.	Fan bo'yicha sinfdan va maktabdan tashqari ishlarni tashkil etish va o'tkazishning samarali yo'llari.	6	4		4		2
8.	Iqtidorli o'quvchilar bilan ishlash va ularni o'z-o'zlarini boshqarish va hamkorlikda ishlashga o'rgatish. metodikasi	8	6		6		2
9.	Ochiq darslarni o'tkazish va darsni tahlil qilish usullari.	10			4	6	
	Jami:	64	60	6	48	6	4

NAZARIY VA AMALIY MASHG'ULOTLAR MAZMUNI

1-mavzu: Xorijiy tilni o'qitishda Davlat ta'lim standartlari, o'quv dasturlari, til bo'yicha umumevropa tavsiyalari va uning talqini, ya'ni CEFR bo'yicha tilni bilish bo'yicha belgilangan talab va darajalar

Chet tillarni o'rganish, o'rgatish, baholash bo'yicha Umumevropa tavsiyalari (CEFR) haqida umumiy ma'lumotga ega bo'lish. Tizimning tashkil etish tarixi bilan tanishtirish. Uning talablari va darajalari haqida tasavvurga ega bo'lish. Tinglovchilar o'zlariga qo'yilgan talablarni bilishi va o'rganishi, shuningdek o'rgatish va baholashga doir masalalari haqida tushunchaga ega bo'lishlari lozim

2-mavzu: Xorijiy (ingliz) tilni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari va o'qitish

metodlari.

O'quvchilarni xorijiy tilni o'qitishda ularning o'rganish xususiyatlari

etiborga olish va darslarda samarali metodlarni qullay bilish.

3-mavzu: Fan doirasida o'quvchilar bilim, ko'nikma hamda malakalarini baholash

Xorijiy til o'qitishda baholash metodlari. Xalqaro standart doirasida baholash, ularning turlari

4- mavzu. Dars ishlanmalarini ishlab chiqishga qo'yilgan talablar.

Dars ishlanmalariga quyilgan talablar haqida malumotga ega bulish. Dars ishlanmalarini ishlab chiqish va guruxlarda taqdimot qilish

5-mavzu Xorijiy til o'qitishda dars turlari va ularga qo'yilgan zamonaviy talablar

Ingliz tili darslarini rejalashtirishning o'ziga xos jihatlari. Ingliz tili darslarining asosiy ko'rinshi. Autentik (Authentic materials) va yordamchi (technical and nontechnical aids) vositalar haqida tushuncha. Zamonaviy metodlar asosida dars loyihasini tuzish. Dars tashkil etishning xilma-xil shakllari. Ushbu rejalarning dastur, darslik, o'qituvchi kitoblari asosida to'g'ri tuzish yo'llari.

6-mavzu: Xorijiy tilni o'qitishda muammoli ta'lim, qo'shimcha va asosiy vositalar

Xorijiy til o'qitishda "Case-study" usulidan foydalanish. Xorijiy til o'qitishda "Case-study" usulidan foydalanishning ahamiyati va afzallik tomonlari. Keys turlari

7- mavzu. Fan bo'yicha sinfdan va maktabdan tashqari ishlarni tashkil etish va o'tkazishning samarali yo'llari.

Maktab o'quvchilarini Ingliz tili fanini o'qitishda sinfdan tashqari ishlarini tashkil etishni rejalashtirish va samarali o'tkazish usullari.

8-mavzu O'quvchilarni o'z-o'zlarini boshqarish va hamkorlikda ishlashga o'rgatish

o'quvchilar bilan ingliz tili fani yo'nalishida o'tkaziladigan sinfdan va maktabdan tashqari tadbirlar haqida. Sinflar kesimida (1-4 –sinflar va 5-9 – sinflar) sinfdan tashqari tadbirlarni rejasini ishlab chiqish va unga ssenariy yaratish. O'quvchilarni mustaqil va tanqidiy fikrlashga o'rgatish. Dars jarayonida o'quvchilarni yakka, juftlikda, kichik va katta guruhlarda ishlashga o'rgatish texnologiyalari. O'quvchilarni o'z- o'zlarini boshqarish va hamkorlikda ishlashi uchun muhitini yaratish.

9- mavzu Ochiq darslarni o'tkazish va darsni tahlil qilish usullari

Maktab darsining o'quv jarayonidagi o'rni, ahamiyati va uning tiplari. Darsga qo'yilgan didaktik talablar. Ochiq darsga kasbiy tayyorgarlik: tashkil qilish va o'tkazish. Pedagogik ijodkorlik. Darslarga kirish va ularni tahlil qilish texnikasi. Treninglar va ularni oddiy darslardan farqi. Dars davomida sinf taxtasi, ko'rgazmali qurollar, plakat, slaydlar, texnik vositalar bilan ishlash texnikasi.

Dars tahlilining turlari. Dars kuzatuvchilarining vazifalari va ularga qo'yiladigan talablar.

Ko'chma mashg'ulot "Xorijiy (ingliz) tilni o'qitish metodikasi" moduli doirasida, talab darajasidagi moddiy-texnika bazaga ega va ilmiy-uslubiy jihatdan tajribali o'qituvchilar va mutaxassislar faoliyat ko'rsatayotgan umumta'lim muassasalarida tashkil etiladi.

O'QITISH SHAKLLARI

Mazkur modul bo'yicha quyidagi o'qitish shakllaridan foydalaniladi:

- ma'ruzalar, amaliy mashg'ulotlar (ma'lumotlar va texnologiyalarni anglab olish, aqliy qiziqishni rivojlantirish, nazariy bilimlarni mustahkamlash);
- davra suhbatlari (ko'rilayotgan topshiriqlar echimlari bo'yicha taklif berish qobiliyatini oshirish, eshitish, idrok qilish va mantiqiy xulosalar chiqarish);
- bahs va munozaralar (topshiriqlar echimi bo'yicha dalillar va asosli argumentlarni taqdim qilish, eshitish va muammolar echimini topish qobiliyatini rivojlantirish).

Appendix 8

Statistics on PRESETT graduates entering the teaching profession in state schools.

Uzbek State World Languages University (personal communication)

The academic year 2019-2020

The total number of graduates: 1274

graduates who are working at state schools: 364

In percentage: 28.5 %

The academic year 2020-2021

The total number of graduates: 1738

graduates who are working at state schools: 825

In percentage: 47.4 %

The academic year 2022-2023

The total number of graduates: 1565

graduates who are working at state schools: 423

In percentage: 27%

According to the statistics, almost 70% are teaching, but many of them work at Language centres. Some of them are on maternity leave.

Nizami

They had 200 graduates majoring in English in 2022 and expect 400 in 2023. These numbers are relatively small compared with UWL, which reports 1500+ graduates annually.

However, the proportion entering state school teaching is far higher among Nizami graduates (80%+) than among UWL graduates (30 – 40%). But a significant number of UWL graduates find employment in colleges and lyceums as well as in the private sector, and around 20% go on to full time MA studies in Applied Linguistics.

Bukhara State University (personal communication)

The academic year 2019-2020

The total number of graduates: 193

Graduates who are working at state schools: 125

In percentage: 64.7%

The academic year 2020-2021

The total number of graduates: 275

Graduates who are working at state schools: 179

In percentage: 65 %

The academic year 2021-2022

The total number of graduates: 409

Graduates who are working at state schools: 225

In percentage: 55 %

I should say these numbers may have changed because some graduates may be on maternity leave while working at schools.

Appendix 9

CPD literature for teacher educators

Books

Bailey, K.M. (2006) *Language Teacher Supervision* Cambridge: Cambridge University Press

Bailey explores ways of observing and supervising teachers, both in-service and pre-service. Special attention is given to the value of supportive feedback.

Bolitho, R. and Padwad, A. (2012) *Continuing Professional Development: Lessons from India*. New Delhi: British Council India Available free from <https://www.teachingenglish.org.uk/publications/case-studies-insights-and-research/continuing-professional-development-lessons-india>

A collection of case studies and stories on CPD from teachers and teacher educators within and beyond India

Hargreaves, A. & Fullan, M. (1992) *Understanding Teacher Development* London: Cassell

A collection of essays on teacher development from humanistic and critical perspectives. There is also a clear focus on prescriptive educational systems which deskill and disempower teachers, thus obstructing continuous professional development.

Malderez, A and Bodóczy, C (1999) *Mentor Courses* Cambridge: Cambridge University Press.

The writers draw on their experience of working with undergraduate trainees and newly qualified teachers to draw up a mentorship scheme which allows experienced teacher to support their novice colleagues through the difficult early stages of teaching in schools.

Malderez, A. & Wedell, M. (2007) *Teaching Teachers: Processes and Practices* London: Continuum

Malderez and Wedell consider the design and planning of effective professional development programmes and sessions, mentoring teachers, assessing teacher learning, and professional development for teacher educators.

Randall, M. with B. Thornton (2001) *Advising and Supporting Teachers* Cambridge: Cambridge University Press

A handbook of practical ways in which teacher educators, mentors and managers can support teachers at different stages of their careers.

Richards, J.C. and Farrell, T. (2005) *Professional Development for Language Teachers*. Cambridge: Cambridge University Press

Richards and Farrell consider the nature of teacher education and 11 options for language teacher professional development.

Wright, T. & Bolitho, R. (2007) *Trainer Development* www.lulu.com

Principles and practices in teacher education with tasks and activities to use in training, backed up with illustrative case studies.

Articles

Kennedy, E. (2005) *Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis* Journal of In-Service Education, Volume 31, Issue 2, pp. 235-250. Available free from <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13674580500200277>

Kennedy outlines 9 models of CPD, and asks 5 related questions about CPD which she offers as a framework for analysis.

Lamb, M. (1995) *The consequences of INSET* ELT Journal, Volume 49, Issue 1, pp 72-80. Available free from

https://www.researchgate.net/publication/240584133_The_consequences_of_INSET

Lamb discovers teachers in Indonesia have misinterpreted some of the principles and practices of an apparently successful course when they apply it in their workplace. He advocates a participant-centred, awareness-raising approach to INSETT in which teacher-participants have an opportunity to speak about and engage with their own existing beliefs before taking new ideas on board.

Long Thang Vo and Hoa Thi Mai Nguyen (2010) *Critical Friends Group for EFL teacher professional development* ELT J 64/2 pp 205-213

Available free from

https://www.academia.edu/5976208/Vo_L_Nguyen_H_T_M_2010_Critical_Friends_Group_for_EFL_teacher_professional_development_EL_T_Journal_an_international_journal_for_teachers_of_English_to_speakers_of_other_languages_64_2_205_213

The authors consider the views of 4 early career teachers of English in Vietnam who formed a critical friends group. The teachers had positive views, and felt that membership of the group improved their teaching.

Pickering, G. and Gunashekar, P. eds. (2016) *Ensuring Quality in English Language Teacher Education* New Delhi: British Council India. Available free from:

https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_Tec15%20Papers_FINAL%20FOR%20WEB_NEW.pdf

A selection of conference papers on 3 themes. These are:

- Policy and quality initiatives
- Monitoring and evaluating quality
- Enhancing the quality of curriculum, materials and methods in English language teacher education

Ramani, E. (1987) *Theorising from the Classroom* ELT Journal, Volume 41, Issue 1, pp 3-11.

A ground-breaking article which turns traditional thinking about the relationship between theory and practice on its head. The author shows how practice, if properly supported and analysed, can lead to the formulation and maintenance of a teacher's personal theories and beliefs about teaching and learning.

Richardson, S. and Díaz Maggioli, G. (2018). Effective professional development: Principles and best practice. Part of the Cambridge Papers in ELT series. [pdf]

Cambridge: Cambridge University Press Available free from

https://www.cambridge.org/elt/blog/wp-content/uploads/2018/04/Whitepaper_TD_72dpi-FINAL-ONLINE-VERSION.pdf

Richardson and Díaz Maggioli outline 7 principles for effective professional development, and consider briefly what this means in practice.

Waters, A. and Vilches, M. (2000) *Integrating teacher learning: the school-based follow-up* ELT Journal, Volume 54, Issue 2, pp 126-134.

The authors look at the benefits of following up an INSETT course in the Philippines with school-based teacher development sessions.

Wedell, M. (2005). *Cascading training down into the classroom: The need for parallel planning.* International Journal of Education Development 25: 637–651
Available free from

https://www.researchgate.net/publication/33040260_Cascading_training_down_into_the_classroom_The_need_for_parallel_planning

Wedell analyses data from a cascade course in China for teachers of young children. Data suggests that cascade training is not sufficient in itself for help teachers to use strategies learnt in training in the classroom. He argues that planning at both cascade level and classroom level needs to be done in order to optimise chances of a cascade achieving impact.

Appendix 10

Head Teacher Survey analysis

Hurmatli Hamkasblar,
Xalq ta'limi vazirligi va Britaniya Kengashi nomidan, biz maktablarda ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va rivojlantirish ehtiyojlari to'g'risida hisobot tuzmoqdamiz. Ingliz tili o'qituvchilarining ehtiyojlarini kengroq tushunishimiz uchun o'qituvchilar bilan birga ish olib borishimiz zarur. Ushbu so'rovnoma savollariga javob berib, Siz O'zbekiston bo'ylab ingliz tilini o'rganilish va o'qitilish standartlarini oshirishga qaratilgan ushbu hisobotga muhim hissa qo'shasiz. Barcha javoblar ko'rib chiqiladi va sizning ismlaringiz hisobotda yoki boshqa hujjatlarda ko'rinmaydi. Hamkorlik uchun tashakkur.
27-yanvarga qadar javod berishingizni iltimos qilib qolamiz
O'zbek **yoki** ingliz tilida javob bering.

Maktabingiz haqida

1. Siz faoliyat ko'rsatayotgan maktab turini barchasini tanlang

Boshlang'ich
O'rta Umumta'lim
Yuqori sinflar umumta'lim
Ixtisoslashtirilgan
Prezident maktabi

2. Maktabdagi o'qituvchilar soni?
3. Ingliz tili o'qituvchilar soni?
4. Maktabingiz shahar hududida joylashganmi yoki qishloq?
5. Maktab direktori sifatida necha yildan buyon faoliyat yuritib kelasiz?

Maktabingizdagi ingliz tili o'qituvchilarining uzviy kasbiy rivojlanishi haqida

6. Maktabingizdagi ingliz tili o`qituvchilari kasbiy rivojlanish bilan mashg`ulmi?
7. Agar javob HA bo`lsa, iltimos mashg`ulot turini nomlang.
8. Maktabingizdagi ingliz tili o`qituvchilarining metod kuni mavjudmi?
9. Agar HA bo`lsa, iltimos,
 - a. Qachonligini va davriyligini yozing
 - b. Metod kunida shug`ullanadigan mashg`ulotlarini nomlang.
10. Sizning fikringizcha, maktabingiz ingliz tili o`qituvchilari uchun kasbiy rivojlanish uchun foydali bo`ladigan boshqa imkoniyatlar mavjudmi? Javobingizni izohlang.

Ingliz tili o`qituvchilarining kasbiy rivojlanishida sizning tutgan o`rningiz

11. Ingliz tili o`qituvchilarining kasbiy rivojlanishini qo`llab-quvvatlash uchun maktabda mablag` ajratiladimi?
12. Maktabingizdagi ingliz tili o`qituvchilarining darslarini kuzatib tahlil qilishga majburmisiz? Agar javobingiz HA bo`lsa, nima qilishingizni va darsni qanday baholashingizni izohlab bering.
13. Maktabingiz ingliz tili o`qituvchilarning kasbiy rivojlanishi haqida yana boshqa fikrlaringiz

Q2 How many students are in the school? (Answered: 216 Skipped: 3)

Numbers varied from 17 (lowest) to 2770 (highest). There were many instances of numbers well in excess of 500. (Need to check if this is at all likely – my guess is that these higher numbers may show the total school population rather than numbers of teachers).

Q3 How many students are in the school ?(Answered: 215 Skipped: 4)

Numbers varied from 1 (lowest) to 439 (highest). This extremely high number may be the result of a slip of the finger on the keyboard or some kind of misunderstanding and is disregarded for statistical purposes. The next highest number of English Teachers is 40, with one answer given as 33.333 (presumably a way of accounting for one or more part-time teachers. The average number of English teachers per school across respondents is 6.12

Q4 Is your school located in an urban or rural area? (Answered: 216 Skipped: 3)

- Village (rural area; including 'kishlok' and 'district centre'): 167
- City or town (urban area): 38 we ignored several confusing responses here.

Q5 How many years have you been working as a school Head? (Answered: 211 Skipped: 8)

Answers ranged from 1 month to 31 years. Three respondents stated that they were *not* school Heads.

Q6 Are English language teachers in your school engaged in professional development? (Answered: 211 Skipped: 8)

Yes: 171 No: 25 Other (not clear or equivocal): 13

Q7 If the answer is YES, please name the type of training. (Answered: 186 Skipped: 33)

NB: It is possible that our question confused Heads here – we are not sure if the Uzbek version distinguishes between training and development.

Answers grouped loosely here:

- Attending training courses (including online courses): 29
- ESN training: 6
- Certificate-oriented courses (C1, IELTS, TKT, APTIS, APRO Test etc) : 61
- English course, language improvement, English clubs (no mention of certificate): 10

- Work on oneself, independent work: 12
- Miscellaneous with no real grouping possible (including a few indecipherable answers: 47

Q8 Is there a methodology day for English language teachers in your school? (Answered: 209 Skipped: 10)

Yes: 89

No:105

Other (not clear or equivocal):15

Q9 (i) If yes, when does it take place? (Answered: 107 Skipped: 112)

- Friday: 73
- Tuesday: 2
- Saturday: 2
- Once a week: 5
- Once a month:1
- No: 15
- Yes: 3
- Other answers: 6

(ii) If yes, what activities take place on the Methodology Day? (Answered: 101 Skipped: 118)

- work on yourself, independent work: 14
- IELTS, TKT, Exam Prep, Testing: 9
- No: 11
- methods, methodology: 7
- unspecified training or development activity: 7
- ESN: 5
- open class, master class, exchange ideas: 5
- clubs, extra classes, teaches in another school: 4
- 4 skills: 2
- other single mentions, including: 'he rests' (!!): 32

Q10 Do you think there are other opportunities for professional development for English language teachers at your school? Explain your answer.

(Answered: 199 Skipped: 20) Yes (including all affirmative responses): 77

Selection of supplementary comments (loosely grouped):

Digital opportunities

- through effective use of ICT
- if there are laptops and computers, teachers of other subjects also learn.
- the school has modern computer rooms!
- internet, equipment, separate room available
- they study online on their own

- there is a computer, multimedia tools, an electronic board
- new methods of teaching through the Internet, listening comprehension, preparing lessons through video lessons

Seminar or workshop opportunities

- organizing a seminar training with the participation of foreign volunteers
 - because he participates in international seminars
 - can be sent abroad
 - I think that English language teachers should be trained abroad
- **Language practice opportunities**
 - improving existing English language skills
 - we speak a foreign language. Setting the days of the week in the topic.
 - Organization of events

Teachers need to work on themselves

- they received the 1 million soum funds delivered to the accounts and are using them to improve their knowledge. 1 of my teachers has an international certificate of level S1 and 1 has an international certificate of level 2. My teachers are working tirelessly on themselves in order to share their experience.
- there are all conditions for independent practice
- work more on yourself and conduct course activities with students
- pedagogues can develop themselves pedagogically with the help of methodological aids and additional courses sent on educational channels in social networks
- the groups were involved, and extra time was allocated for them to work on themselves

‘Should’ and ‘must’ recommendations from an administrative perspective

- the school is on 1st shift, it is possible to study on 2nd shift as well
- it would be good if groups were organized on the basis of a fixed schedule and additional trainings were organized
- there are a lot of possibilities. If schools are compared by monitoring the English language, and the result is high, organizing skill classes by English language teachers, sending young aspiring teachers to improve their skills abroad and spreading their experience
- the teacher is limited only to theoretical knowledge. I think it is necessary to allocate a practice day. On this day, it is necessary for them to talk with foreign colleagues through video communication, to support their theoretical knowledge in practice. Only then will they be able to easily communicate with children, talk in English in English class, and explain the secrets of science in that language.
- must work in partnership with more experienced mentors

- most of them should read the masterpieces of world literature written in English

No: (Including all negatively worded answers): 36

There were hardly any supplementary comments:

- except for the internet. I doubt that they used the 1,000,000 for a separate book for a complete book. I didn't see him read a book
- because there are 2 classes in the school. There is no empty classroom
- there are no conditions

Answers avoiding a direct 'yes' or 'no': 94

Selected responses (loosely grouped):

Digital link

- learning the methods of teaching using modern multimedia tools
- provide the English room with the latest technical equipment
- with the help of WFi from ICT and whiteboards in classrooms, they are getting additional information related to their field from various sites
- English language room, ICT available
- learn new methods through online video lessons
- they can improve their reading skills online

Training link, sometimes involving foreigners

- sending training abroad
- teacher training based on foreign experiences
- he should improve his qualifications abroad
- trainings with foreign experts
- it would be great if there were more professional development opportunities like this, especially in collaboration with foreign countries, which included a direct English language school
- it is necessary to establish training in England and the USA, the motivation and influence will be strong

Teachers need to take responsibility for their own CPD decisions

- work on yourself and actively participate in paid online courses
- work on yourself
- he should be more involved with the student and work on himself at the same time
- professional development is very important. 1 out of 5 teachers has a C1 certificate, 1 has a B2 certificate
- English language teachers should not limit themselves to self-development, but learn more about the methods of developing students by taking classes with each other

Miscellaneous other recommendations

- as much as possible, it is necessary to teach children's psychology and methods
- the tradition of master disciple is well established
- APro test system, traditional and distance training platform developed by Khorezm VXTB, work on obtaining international certification

Q11 Does the school allocate funds to support the professional development of English teachers? (Answered: 202 Skipped: 17)

Yes: 32

Yes plus short comment: 4

No: 137

No plus short comment: 5

Selected other answers (loosely grouped):

Answers linked to availability of funding

Shortage of funding

- *Insufficient funds*
- *Funds not allocated*
- *There is no school funding. Even if it is, he uses it sparingly*
- *Unfortunately, we don't have the funds. Only certified teachers can receive a raise. However, since I myself can communicate in English and Russian as well as in my mother tongue, whenever we meet them, even when I give an assignment, I speak to English teachers in English, and to Russian teachers in Russian. I encourage them to speak in the languages of science*

Funding is available

- *1,000,000 soums was granted in the last academic year. to purchase the book*
- *Each teacher was given 1,000,000 soums to get the necessary literature*
- *They get a salary*
- *Paid courses, bonus from the director's fund*
- *C1 level teachers are being paid a bonus.*

Head teacher assuming responsibility

- *I will allocate with the help of sponsors*
- *I will try to create conditions*

Q12 Do you have to observe and analyse the lessons of English language teachers in your school? If your answer is YES, explain what you do and how you evaluate the lesson. (Answered: 195 Skipped: 24)

No: 58

I don't have to (mostly without comment): 8

Yes (no comment): 16

Yes plus comment: 61 *Selected comments here, very loosely grouped:*

Head sees him/herself as an expert evaluator

- I analyse teaching methods and give my opinion (approximately 15 answers along these lines)
- I analyse the lessons and set an example for other subject teachers. Because it widely uses interactive methods
- we are obliged to improve the quality of education. I will evaluate the lesson positively or negatively depending on its completion.

Observation taking account of wider factors than just teacher performance

- To monitor the quality of education of students. In the class, I evaluate the students by the fact that they will find a place in the future through their knowledge of the language. Because the knowledge of the language is important when working abroad, even if an English teacher is not able to do so
- I am constantly watching. We defined the basis of the school's development as a foreign language and created a strategic development program. In this direction, we will analyse the lessons and additional training
- learning the ability to teach the student based on the new requirements

Attention to various aspects of a teacher's skills plus identifying help needed

- the teacher's data transfer skills and the students' language skills
- the teacher's teaching method, communication with students, the importance of reinforcement exercises
- because I have to observe the work of the teacher and give methodical help. In this, I pay attention to the preparation for the lesson and the methods used, working with the students, I enter the lesson with an expert
- I will interpret and evaluate in cooperation with an English teacher
- students' level of knowledge is assessed, experience sharing with other English language teachers is offered

Student-centred and learning-centred perceptions of a lesson;

- because I am not indifferent to how students learn

- as a result of observing the lesson, what did the student get from today's lessons? If the teacher's skill and the student's interest increased, the teacher can be given an excellent rating
- because I want to know how well the children are being taught their subject
- during the lesson, I observe the methods used by the teacher to form students' foreign language skills, and I evaluate the effectiveness of the lesson depending on the students' level of speaking
- I observe the course of the lesson, and of course I am interested in the students' knowledge, I observe the teacher's use of new pedagogical technologies

Head teacher as a learner of English

- for the purpose of learning English
- I observe and analyse the lessons, because I myself am learning English using the DUO LINGO application. Lessons are considered to be conic or non-conic. Now, English language teachers are studying to earn extra money for their monthly salary, the main goal is not to provide quality education to the child
- to speak English. Love for children and profession. Pedagogical skills. Mood. I am also interested in problems if necessary

Other comments (mostly assuming a 'yes' but not stating it): 44

Selected comments (loosely grouped):

Monitoring, evaluating, analysing in general terms, without mentioning criteria

Approximately 12 answers

- *to monitor the passing of classes according to international standards*
- *obligation. When analysing the lessons, we evaluate it on a 100-point system*
- *of course I watch the lesson. In this process, the teacher's pedagogical and methodical skills, appropriate and efficient use of information technologies, psychological skills, use of assignments encouraging logical thinking, etc. I evaluate the total on a 100-point system*
- *I have to evaluate the teacher's goal in the analysis, the student's involvement in the topic, the ability to use interactive methods, the child's ability to think independently and express his opinion freely, and the teacher's attention to the child's personality*
- *I focus on conducting lessons in English and improving students' English conversational skills*
- *emphasis is placed on the use of new methods and multimedia tools*

Head takes own expectations into observations and evaluates accordingly

- I check that the lesson is conducted according to the given plan and that the students are interested in the lesson, and I evaluate the lesson truthfully
- I check that the lesson goes according to the given plan and that the students are interested in the lesson
- I check teaching methods, teaching methods and students' level of knowledge
- I check what methods they use in class and the effectiveness of exercises aimed at developing oral speech

Head's view of teaching as performance

- as a leader, we can observe the employee's work performance
- we installed a surveillance camera in the room. Because he attracts students to his science

Miscellaneous responses

- it is not mandatory, but I will follow, the teacher works on himself, introduces new methods, etc
- I did not analyse, I gave a recommendation
- there are no analyses of the lesson

Q13 What other thoughts do you have about the professional development of English language teachers at your school? (Answered: 173 Skipped: 46)

Selected responses (loosely grouped)

Teachers need for to work (more) on themselves

25 responses

Value of international study, international co-operation etc:

Approximately 18 responses

- *organization of foreign training*
- *sharing experience by sending abroad*
- *exchange experience by traveling to foreign countries*
- *it would be better if they went to foreign countries to improve their skills and exchange experience It would be appropriate if the qualifications were improved abroad*
- *in order to develop speaking abroad, you need to improve your skills abroad*
- *in my work plan, I have included a clause about providing English language teachers with embassies and other countries to improve their skills and exchange experience. It's been happening since the beginning of the year, I'm motivating my other teachers, and it will continue.*
- *if I had the opportunity, I would send 4 teachers to Finland and implement their experiences in our school.*
- *English language teachers of ordinary schools should be sent abroad to improve their experience*
- *English language teachers should be more involved in the exchange of qualifications to foreign countries*
- *it is necessary to organize remote compulsory professional development courses and to cooperate with foreign experts for practice, and if possible, to organize training of English language teachers abroad*
- *organising seminars and webinars based on cooperation with foreign institutions*
- *international cooperation should be established in the regions as well*

Need for school resources and better computers, whiteboards, video facilities and IT support
14 responses

there should be computers, linguaphones, special books, foreign literature, dictionaries, tablets, and projectors

(It is necessary to strengthen the material and technical base of the school on ICT, interactive whiteboards are needed, smart rooms should be organised

International certificates of language proficiency are important

11 responses.

My English teachers are teachers who work on themselves. 4 have C1 and 2 have B2 certificates.

(Each teacher continues to study for a CEFR, TKT certificate

Selection of other responses (mostly unrelated, a small number incomprehensible without further context):

- *we declared one day in school as "English language day". On that day, our students will also talk in English during the break. We are looking for ways to communicate with foreign peers on the same day through Internet chats.*
- *I think that the English language will develop even more if foreign colleagues of teachers work in our school*
- *by establishing training centres in rural areas, it is possible to get English language teachers to work more on themselves, to increase competition with English-speaking regions*
- *time and room are an issue for two-shift schools. therefore, I consider this to be seriously impossible. when space and time are allocated by the state, little results can be achieved. basically, it is necessary to create conditions and demand.*
- *it will be good if there are enough rooms*
- *participation in republic-wide professional competitions*
- *they are participating in various online Olympiads and competitions*
- *sharing experience following the class of the best experienced teachers in the district*
- *learn from powerful mentors*
- *there are facilities for professional development of English language teachers*
- *I believe that teachers should have the books and materials they want for their professional development*
- *regular training courses should be organised*
- *teaching foreign languages is generally unsatisfactory.*

Summary of some issues from rural/village schools

The vast majority of respondents were from rural settings (see responses to Q4 above). There was little overall consensus in responses but these issues did stand out:

- *need for more training opportunities, face-to-face as well as online*

- need for more direct contact with native speakers, international agencies etc
- need for more properly qualified English teachers (i.e. with B2 or C1 level)
- need for more resources (especially IT)

Some more general issues to emerge from the Head Teacher survey

- Many head teachers from our sample see CPD in terms either of training or language qualifications
- There is relatively little evidence that Heads see CPD as a shared enterprise. It seems to be seen as an individual responsibility ('they should work on themselves') or as being concerned with certificates and salary bonuses;. There is relatively little sign of CPD activity at school level
- Many respondents are clearly aware of the need for teachers to improve their English
- There is very little mention of ESN in the responses, which is at odds with our teacher data. We are not sure of the reasons for this.
- Heads seem to recognise the advantages of study abroad for language teachers
- Classroom observation by head teachers is seen largely as an opportunity to *judge* teacher performance, sometimes with stated criteria but more often without

Appendix 11

Teacher Survey analysis

Maktab **Ingliz** tili o`qituvchilari uchun so`rovnoma

Hurmatli Hamkasblar,

Xalq ta'limi Vazirligi va Britaniya Kengashi nomidan, biz **davlat maktablarida** ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash va rivojlantirish ehtiyojlari to'g'risida hisobot tuzmoqdamiz. Ingliz tili o'qituvchilarining ehtiyojlarini kengroq tushunishimiz uchun o'qituvchilar bilan birga ish olib borishimiz zarur. Ushbu so'rovnoma savollariga javob berib, Siz O'zbekiston bo'ylab ingliz tilini o'rganilishi va o'qitilishi standartlarini oshirishiga qaratilgan ushbu hisobotga muhim hissa qo'shasiz. Barcha javoblar ko'rib chiqiladi va sizning ismlaringiz hisobotda yoki boshqa hujjatlarda ko'rinmaydi. Hamkorlik uchun tashakkur.

Javoblarni **27 yanvarga** qadar yuborishingizni iltimos qilib qolamiz.

Iltimos, ingliz yoki o'zbek tilida javob bering.

Simon Smith and Rod Bolitho
Norwich Institute for Language Education, UK

1. Necha yildan buyon ingliz tilidan dars berasiz? Mosini tanlang.

5 yildan kam	5 - 10 yil	11 – 20 yil	20 yildan ko`p
--------------	------------	-------------	----------------

2. Oqitadigan sinflaringiz? Moslarini tanlang.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

3. Maktab manzili (shahar, viloyat, tuman, qishloq nomi)

.....
.....

4. Qanday qilib ingliz tili o`qituvchisi bo`ldingiz? To`g`ri keladigan javobni tanlang.

- a) Universitet/ pedagogika institutida oqib
- b) Boshqasi (qayta tayyorlov va ho kazo)(Izoh).

.....

Kasbiy rivojlanish zaruriyati

5. Ohirgi 5 yilda Ingliz tili trening kurslarida necha kun qatnashdingiz?
To`g`ri keladigan javobni tanlang.

5 kun yoki kamroq	6 – 10 kun	11 – 20 kun	20 kundan ko`p
----------------------	------------	-------------	----------------

6. Ohirgi yilda qaysi tashkilot trening kurslarini taqdim qildi? To`g`ri keladigan javobni tanlang.

- a) Avloniy nomli milliy-tadqiqot institute
- b) Malaka oshirish va qayta tayorlash instituti
- c) The British Council.
- d) the American Council or USAID
- e) maktab
- f) universitet
- g) boshqa (izohlang)

7. Mazkur kurslarda qatnashish siz uchun qay darajada oson yoki qiyin?
How easy is it for you to attend these training courses? Javobingizni tanlab izohlab bering....

Juda oson	O`rtacha	Yetarlicha qiyin	Juda qiyin
-----------	----------	------------------	------------

Sababi.....
.....
.....

8. Mazkur trening kurslaridan qaysi biri faoliyatingiz uchun muhim bo`lgan? Izohlab bering

.....
.....

9. O'qituvchilik mahoratingizni va/yoki o'qituvchilik bilimlaringizni yangilab turish uchun yana nima qilasiz?

.....
.....

10. O'z ingliz tili va oqitish bilimingizni oshirish uchun nima qilasiz?
To'g'ri keladigan javob(lar)ni tanlang :

- a) Kursga qatnashaman
 - b) Ingliz tilida ko'p o'qiyman
 - c) Uyda shug'ullanaman
 - d) Ingliz tilidagi podkasts/radio programma tinglayman
 - e) Ingliz tilida kinofilmlar tomosha qilaman
 - f) Boshqasi.....
-
.....

11.(i) Maktabingizda metod kuni mavjudmi? *Ha/yo`q*

(ii) Agar 'HA' bo'lsa, nima qilinadi?

.....
.....
.....
,

12. Siz uchun eng muhim kasbiy rivojlanish zaruriyati? Iltimos, **bittasini** tanlang.

- a) Ingliz tili bilimimni oshirish
 - b) O'qitish ko'nikmalarini yaxshilash
 - c) Yangi ingliz tili darsliklaridan foydalanishni o'rganish
 - d) Boshqa zaruriyat (Izoh)
-
.....
.....

13.O'zbekistondagi ingliz tili o`qituvchilari uchun kasbiy rivojlanish
imkoniyatini yaxshilash uchun Sizning fikrlaringiz:

.....
.....

Years of teaching experience, grades taught, qualifications

Just over 1400 of the respondents have been teaching English for 10 years or fewer- roughly 57.5 of the sample. Just over 1000 (nearly 43%) have been teaching English for 11 years or more. 11.19 % of this more experienced group have been teaching English for more than 20 years (Appendix Q1).

Q2 reveals an even spread of teachers responsible for the range of classes from Grades 1-11. The lowest percentage here is just over 40% of respondents teaching Grade 2, the highest just over 51% for Grade 6.

The overwhelming majority of teachers qualified to teach at a university or pedagogical institute (Appendix Q4). We deal with the responses per region in section X.

Experience of and feedback on INSETT

Just under half of our sample (46.35%) have attended 20 days or more of in-service training in the last 5 years (Appendix Q5). Of the 54% or so of the sample who had attended fewer than 20 days, 21.05% (520 teachers) have attended 5 days or fewer. We think that this figure may possibly include some teachers who have been teaching for less than 5 years.

Avloniy, the British Council and the American Council or USAID account for the majority of training providers teachers have had contact with (Q6), though between roughly 7-13% of teachers have also attended training offered by their school, a university or another provider. It seems that Avloniy entry has mistakenly appeared on the questionnaire in 2 halves, and so the data here may not be especially valid or reliable.

Around 90% of teachers found training easy or fairly easy to attend (Q7). Around 31% of teachers work in school which do have a Methodology Day, with 69% reporting no Methodology Day (Q11).

With regard to which training courses teachers perceived as most useful and why(Q8), teachers mention courses run under the umbrella of USAID, ACCELS, RTI and RELO 358 times. This breaks down as ESN courses 158 times, TESOL courses 88 times, American courses [sic] 77 times, and USAID courses 55 times. Teachers mention British Council courses 204 times, and Avloniy courses 125 times. Courses run by a University receive 42 mentions, and TKT courses 28.

While a variety of reasons are given for the usefulness of courses, the most striking pattern is that 439 teachers said ties that they found it useful to learn more about *methods* or *methodology*, with learning about *techniques* mentioned 21 times.

What teachers do to develop teaching skills or knowledge

In response to a question (Q9) on what teachers do beyond attending courses in order to keep teaching skills and/or knowledge up to date, the following are the most frequent responses

i) Attending a course	502
j) I work on myself	354
k) Watching online lessons	285
l) Reading	268
m) Using the internet	170
n) Watching or using video generally	165
o) Taking a test or exam	138
p) Using other social media channels	74

This was an open question, so a number of teachers recorded more than one option. Clearly, there is overlap between some of these categories, but we have recorded them as far as possible as answers given without overlap e.g. references to video(f) which omit references to social media (h).

Attending courses appears as the most popular way to work on professional learning. 169 of the references in a) mention online courses. A number of entries appear in machine translation wording as *I work on myself* in, and variants such as *I constantly work on myself* or *I work hard on myself*. We are not sure about the meaning of the phrase here – an Uzbek speaker would need to dig deeper here. However, one possible interpretation here is that the answer refers to teachers finding, creating and using opportunities to learn whenever they can. References in g) include mention of IELTS, CEFR and TKT. Category f) is quite diverse: there are references here, for example, to watching video bloggers, video lessons, video tutorials, and playing video games.

What teachers do to improve their own English

Q10 asks teachers what they do to improve their own English. Teachers were able to choose multiple options here. 43% of teachers attend a course, 40% read in English, 61% study at home, 49% listen to podcasts or radio, while 43% watch films in English. There were a few intriguing responses in the 'Other' category, but nothing we could see of significance.

Teachers' views on their own development needs

In answer to Q12, which asks about teacher's main training or development need, about 44% expressed a wish to improve their own English, 36% prioritised teaching skills, and 18% a desire to learn how to use the new textbooks for English. As with question 10, there were some thoughtful replies in the 'Other' category, but insufficient data here to note any clear pattern.

Teachers' suggestions on improving professional development ideas for teachers.

The final question (Q13) asks teachers for suggestions on improving professional development ideas for teachers. There is some rich data here which merit further study, we think. Amongst the most frequent patterns in responses to emerge are:

- e) The value teachers place on updating language knowledge and skills by contact with people from English speaking countries (659 mentions)
- f) The importance attached to attending training courses (530 mentions)
- g) A desire for financial assistance with CPD (54 mentions)
- h) An interest in clubs and exchanges of knowledge and/or skills (32 mentions)

In category a) teachers mention their interest in studying abroad (227 mentions). In addition, 72 responses mention specific countries (UK, Britain or England 37, America/USA 28, Finland 7). Many teachers would also value contact with English speakers in foreign countries (288 mentions), either via visits or study tours. In addition, contact with native speakers, either in Uzbekistan or abroad, receives 72 mentions.

Category b) suggests that as with questions 9 and 10, teachers are interested in attending courses as a way of continuing to learn. However, in category c) some teachers said that the cost of attending a C1 course was too high, and in some cases unaffordable. A few responses said that course fees should be refunded to candidates who gain a C1 pass. Others say simply that they would like a salary increase. Category d) is a small but interesting one. It suggests that some teachers are willing and able to look beyond courses as a source of professional learning. The category includes suggestions to organise clubs for speaking and discussion (11 mentions), and an interest in exchanging ideas and experiences with other teachers (21 mentions)

Summary of findings

Though a number of health warnings clearly apply to the nature and extent of both our findings and our interpretation of them, we think a number of patterns do emerge clearly.

- The teacher sample see attending courses as a viable way to improve both language and pedagogical skills. (responses to Qs 9.10)
- American, British Council and Avloniy courses have received positive feedback. (Q8)

- The teacher sample see both language and pedagogical development as significant ingredients in their professional learning. (Q 9, 12)
- They are interested in learning more about teaching methods and ideas. (Q8)
- Teachers value contact with speakers of English from outside Uzbekistan as a way of helping their own language learning. (Q13)
- teachers are willing to invest time and effort into their professional learning. (Q9, 10, 13)
- a small minority of teachers are interested in professional learning via clubs and exchanges. (Q13)

A presentation and analysis of findings by region.

For Q3, we received responses from each of the different regions of Uzbekistan as follows. Numbers here are approximate, as respondents used different spellings for some provinces, as well as a mix of Uzbek, Russian and English in their answers. We are unable to assign 473 responses to regions, as many of the remaining answers mention only districts, towns, villages or schools. We did not have time to work on matching these places to provinces,

We have sequenced provinces in this table from west to east.

Region	No. of responses
<u>Karakalpakstan</u>	24
<u>Xorazm</u>	276
Bukhara	273
<u>Navoiy</u>	131
<u>Jizzakh</u>	63
<u>Qashqadaryo</u>	72
Samarqand	59

<u>Sirdaryo</u>	65
<u>Surxondaryo</u>	64
Tashkent City and Region	430
<u>Fergana</u>	195
<u>Namangan</u>	297
<u>Andijan</u>	86
Total	2035 of 2508

We analysed 100 questionnaires across 5 areas of Uzbekistan, by dividing Uzbekistan's 14 regions into 5 areas as follows from west to east

Area 1: Karakalpakstan and Xorazm regions

Area 2: Bukhara and Navoiy regions

Area 3: Jizzakh, Qashqadaryo, Samarqand, Surxondaryo and Sirdaryo regions

Area 4: Tashkent City and Region

Area 5: Fergana, Namangan and Andijan regions

We took 20 questionnaire returns randomly for each area, with equal representation from each region. Our thinking here was to investigate whether there are any regional patterns, similarities or differences in findings, as this was an issue we ourselves were professionally curious about. It turned out that we were not able to find any significant patterns within or between regions or with the main overall findings from the quantitative questionnaire analysis. In part, this may be due to the small sample size chosen. More detailed analysis across all returns from each province would be needed in order to investigate any similarities and differences more robustly. However, we think this more detailed focus on a cross-section of questionnaires is useful as a way of focussing on and giving voice to teachers' views. We report and discuss our findings via selected sample comments below.

Quantitative findings by region

Regions	Q2: Grades taught	Q1: years of teaching experience				Q4: How qualified		Q5: Days of ELT training in last 5 years				Q7: How easy was this to attend?				Q11: Methodology Day?	
		5 or fewer	6-10	11-20	Over 20	University/ Pedagogical Institute	Other	5 or fewer	6-10	11-20	Over 20	Very. easy	Quite easy	Quite hard	Very hard	Yes	No
<u>Karakalpakstan and Xorazm</u>	Even spread across sample	4	10	3	3	20	0	1	3	4	12	5	13	2	0	6	14
<u>Bukhara and Navoiy</u>	Even spread across sample	5	5	6	4	18	2 (retrained at yeskazo)	2	7	0	11	4	14	2	0	6	14
<u>Jizzakh, Qashqadaryo, Samarqand, Surxondaryo, Sirdaryo</u>	Even spread across sample	9	6	3	2	18	2 (retrained at yeskazo)	5	10	1	4	2	16	2	0	6	14
Tashkent City and Region	Even spread across sample	5	1	11	3	17	3 (retrained at yeskazo)	3	4	4	9	3	13	4	0	4	16
<u>Fergana, Namangan, Andijan</u>	Even spread across sample	4	5	10	1	20	0	2	7	0	11	2	16	1	1	3	17
TOTAL		27	27	33	13	93	7	13	31	9	47	16	72	11	1	25	75

Discussion

Overall findings in this micro analysis are congruent with those in the macro analysis. For example, there is an even spread of grades taught with each area sample and across the micro sample as a whole, and Methodology Day exists in a noticeable minority of schools. With regard to the range of grades taught, we noted that some teachers teach just one grade, while others teach all or almost all classes. Some entries suggest that teachers who teach most or all grades work in a village school. However, some entries also include city schools, and so data is inconclusive on this.

There is evidence that some teachers misunderstood the question about how easy it was to attend training. It was intended to encompass the accessibility of training with regard to convenience. A number of teachers' responses referred instead to ease with reference to their own language level or professional knowledge with regard to the focus of the training. This suggests that our question was unclear, either in the original, in translation, or both.

We have omitted analysis of questions 10, What teachers do to improve their own English, and 12, Teachers' views on their own development needs for reasons of time. However, a superficial glance through findings suggests that for Question 10, all 5 options are mentioned. It is not possible to see from this whether one option is more popular than others. Similarly, the options listed in question 12 receive a spread of response. An impressionistic look through the returns suggests that the most popular response is improving their English, followed by improving teaching skills, followed by learning how to use the new textbooks, with a very small number of other responses. However, we'd need to look more forensically at findings in order to be able to claim this with confidence.

We turn now to consider findings from 3 open-ended questions, which ask about teachers' experience of and feedback on INSETT, what they do to develop their teaching skills and their suggestions on improving professional development options for teachers of English in Uzbekistan. Due to the small sample size and time constraints, we omit quantitative analysis of this data.

Teachers' experience of and feedback on INSETT (Qs 6 and 8)

As with the overall findings, training given by American providers, British Council and Avloniy were most commonly attended. About a third of teachers gave no reason for an INSETT preference. In contrast to the Head teacher responses, American training received much positive feedback in the comments which teachers did make. British Council and Avloniy training was also viewed positively. Other universities and Maktab training were also mentioned appreciatively. The overriding reason for positive feedback was linked to methods or methodology. Again, this very much reflects the content and tenor of overall findings. A number of sample comments illustrate the value teachers see in learning about methods and methodology.

- *ESN was directed to the development of a real methodology for improving the skills of foreign language teachers*
- *ESN is valid methodology*
- *Lesson transition had a good effect on my methodology*

- *ESN, a program organized by the American Council, was able to develop me a lot. I was able to find an answer to the problems in the organization of lessons*
- *We learned the methods. I applied the necessary games to our lessons during the course of the lesson*
- *Samarkand state foreign languages in the institute in training taught me methods which I use in my classes*
- *Avloni National Research Institute : It was beneficial to work on methodological aspects of teaching young learners with various fun activities and creating language atmosphere in upper classes. In LPA trainings I learned interesting games methods*
- *I learned methodology*
- *New methods are important for me*
- *Methodology learning*
- *Methodology excellent*
- *American Council because of Methodology in the Teaching Process*
- *We learn new interactive methods in your advanced training courses. It's convenient and in English.*
- *The course conducted by Avloni was very useful for me because I learned effective methods*

A few isolated responses also referred to the value of increased knowledge gained from training. Interestingly, one response valued the sharing of experiences

- *Avloniy British Council experienced at The British Council named after Avloni. Our teachers shared experiences*

What teachers do to develop their teaching skills (Q9)

Patterns in response to this question were also consistent with those identified in the overall findings

The 4 most common means teachers reported as using to develop their teaching skills, in order of frequency, were

- Using the internet (excludes attending online courses or watching videos)
- Attending courses
- Reading
- Watching videos

There is overlap here between the categories - using the internet, for example, may involve reading or watching a video or both. It may also involve attending an online course. As far as

possible, we have recorded entries these categories as discrete ones. In addition, a number of teachers stated explicitly different examples from some or all of these categories as ways of learning. There were a small number of answers which fall into other categories.

Using the internet

Some teachers like to develop in ways which may involve them working alone.

- *I look for grammar books and visual aids and interactive methods, games on the Internet*
- *I perform tasks on 4 skills from the Internet.*
- *I study online courses. Both in language and psychology in pedagogy.*
- *I use internet educational sites*
- *I update my knowledge online*

Others like to learn through internet activity more likely to involve social interaction.

- *I participate in webinars*
- *I also participate in additional online groups*
- *I learn various methods and information through groups on Google and Telegram*

Attending courses

Both online and face-to-face course were a popular way for teachers to focus on their teaching skills.

- *I attend various trainings and seminars*
- *I attend online courses*
- *I attend CEFR courses*
- *I study in additional courses*
- *I attended online courses by BC and American embassy in Tashkent.*
- *I regularly attend English courses*

Reading

- *I read a book*
- *I read additional resources*
- *Read some articles*

Video

- *Watching YouTube Tutorials to have interactive lessons*
- *I watch English with Cambridge on You Tube. I got the C1 level for the 2nd time in November*
- *I always try to improve my teaching skills. I watch some videos related to how to teach professionally on YouTube*
- *I watch Telegram or YouTube*

A mix of ways

- *To improve my skills, I often attend trainings, watch master classes and read foreign articles. As far as knowledge is concerned, I work at home in my free time to work on myself*
- *I am reading additional literature. I am preparing for international certificates. I am watching video lessons*
- *I try to find new things using the Internet and follow the lessons of teachers*
- *In order to develop my career, I take part in zoom classes or conferences of my country. Because they help how to teach language with new methods*
- *I work on myself, take exams, attend online courses and webinars*
- *I attend different local or international conferences, and I search for important materials from TESOL INTERNATIONAL ASSOCIATION.*
- *I always work on myself. Self-study or taking information from telegram groups*

Other categories

6 responses referred to taking exams or attempting to gain international certificates. For example:

- *Continuing to attend courses in order to obtain more International certifications*
- *I am trying to get various foreign certificates*
- *I am currently working and preparing for the multi-level exam*

3 responses included reference to learning by sharing

- *I share ideas with other teachers*
- *More feedback. Dealing with a new textbook. Sharing experience.*

- *We analyse our lessons by exchanging ideas with my colleagues. I ask students for their thoughts on my lesson and read teaching guides*

One response suggested, perhaps, learning by experimenting and reflecting

- *I use more new methods*

In sum, the sample group use the internet as the most common way of continuing their professional learning. A number of responses referred to more than one way of continuing to learn professionally. Attending courses, whether online or F2F, is also popular. In some cases, the gaining of an international certificate is important for teachers. Teachers also consider professional reading and watching videos as useful. A very small number of responses referred to learning by sharing.

Teachers' suggestions on improving professional development options for teachers of English in Uzbekistan (Q13)

This question produced the most diverse set of responses from teachers. As in the overall findings, sending teachers to an English-speaking country was the most frequent suggestion. This arguably overlooks the *practical* wording in the question, but is nonetheless a useful indication of what teachers would recommend. Contact with other speakers of English was also a popular suggestion. A number of responses prioritised helping teachers to use the new textbooks. Some respondents also see offering courses and improving the range of resources available to teach English as important. Some responses referred to the need to provide opportunities for teachers to share ideas and experiences.

It was intriguing to note that a number of teachers, mostly those from rural areas, argued for increased support for rural and remote schools.

Selected comments appear below in order of category frequency. Caveats apply once more. Some categories contain replies which could sit elsewhere and others were unclear. We have omitted these from our selection.

Send teachers abroad

- *I consider a one-week refresher course to be completely ineffective. I believe that it is necessary to send teachers to foreign countries for training and exchange of experience with foreign teachers.*
- *Teachers should be sent to countries that speak this language for training*

- *It will develop if the state ensures that English language countries go to countries for training and travel*
- *It would be great if they organized a trip abroad*
- *The best thing is to send teachers to English speaking countries*
- *Sending teachers as travellers to English-speaking countries for 1 month a year*
- *It is necessary to send an internship abroad to countries where English is the official language for at least 3 months.*
- *I wanted to go to the countries where the language is being studied, learn the language more perfectly and exchange methods with real Englishmen, and compare Uzbek children with them and then teach the language.*
- *As for me there should be a real condition for teachers to go to Great Britain and live there for at least 3-2 weeks. Teachers should see Big Ben, London Bridge, Buckingham palace in real life not only in their imaginations, in pictures or in books. From my point of view teachers should see a real atmosphere in British schools, feel the calling of TEACHING and know the learning process in British schools. It will give us (for teachers) a big motivation, inspiration for us*
- *Sending internship abroad*

More contact and communication with foreign teachers or speakers of English

- *Organising trainings with more foreign experts,*
- *Find foreign volunteers and invite them to work at the school.*
- *I would recommend to organize more trainings with local and foreign specialists*
- *I think teachers should communicate more with native English speakers.*
- *Meetings with teachers and native speakers organized as much as possible*
- *The attachment of a teacher whose mother tongue is English in each school.*

Further support on textbook use

- *Learning to use new English textbooks (6 mentions)*
- *It is necessary to teach how to work with textbooks in training courses, to help to improve methodological knowledge*
- *New study guides and textbooks should be dealt with on the basis of experience*

More courses

- *Authentic IELTS Courses for Teachers*
- *It would be appropriate if different methodological classes were organized*
- *Give more possibility to get International necessary certificates*
- *Organization of trainings*
- *Increasing training*
- *To organize training courses*
- *Attending weekly master classes by strong English teachers*

Support with resources

- *All conditions for teachers: electronic board, language rooms, computers, etc*
- *Additional textbooks and manuals if given*

- *Modern audio material, language, and technical tools should be brought to the libraries*
- *Provision of necessary equipment: computer, printer, projector, speaker*
- *English language room, ICT provision*

Pay attention to supporting rural and remote areas

- *Bring more qualified teachers to remote schools to teach methods*
- *More CPD courses for teachers with foreign teachers. Not only teachers who are active and who live in city centres but teachers who live in villages should also meet with foreign teachers to develop themselves to improve their productive skills and to enlarge their outlook. Provision of various methodological literature for English language teachers in rural schools with language classes.*
- *When organising trainings, involve teachers in remote areas, not only in schools in the centres*
- *More international seminars if organized. In villages, too..*
- *In my opinion English teacher should participate international webinars, conferences or zoom classes more and organizing one day for them to share their challenges in order to develop their professional qualifications. Furthermore in rural places please pay attention to training courses by professional trainers online or offline*

Cooperation/sharing

- *Sharing training methods*
- *... the main point of course the collaboration with other teachers, exchange ideas, share experiences with native speakers will also give its effectiveness*
- *Working in cooperation with teachers from more foreign countries*
- *Sharing experiences with teachers from other developed countries*
- *Extra courses should be organised, teachers should share their knowledge with each other.*

Other

- *Mainly, it is necessary to establish communication with parents of students, because children spend more time at home than at school. Because, as Abdulla Awlani said, I think education should be the most important feeling for us. It is very important not only for foreign languages, but also for all subjects.*
- *A student must graduate from the institute as a graduate, not a specialist*
- *Competitions between schools*
- *Development of public literacy*
- *Simplification of textbooks*
- *More discussion clubs*
- *Creating conditions for additional engagement in schools*

Appendix 12

First online meeting with Avloniy

Interview with Avloniy 23/12/22 16.00-17.15 Uzbek time

After introducing everyone, Jamilya informed everyone that the aim of the current NILE consultancy is to identify the current CPD journey of teachers of English in Uzbekistan, and to consider also what a desirable journey might consist of. Jamilya mentioned that the President of Uzbekistan announced 2023 as the Year of Quality in Education earlier this week. This suggests that the current consultancy has come at an opportune time, she thinks.

General question

1. What is the nature of the relationship between Avloniy and the Ministry of Public Education (MOPE) ? Do you maintain close contacts?

A colleague explained that Avloniy institute comes under MOPE umbrella. There are therefore close connections between Avloniy and MOPE

CPD

2. Could you tell us about the scheme of CPD which is replacing the once in every 5 years professional development courses.

A colleague confirmed that there is a new system of public education now, including the way in which CPD is handled. He explained that there is attention now on increasing teacher qualification every year. An Avloniy person is preparing a plan with MOPE on how they'll improve quality in education. Previously, one institution was responsible for CPD nationally. There is a much more decentralised CPD landscape now, with more CPD options and more CPD providers.

Now CPD provision consists of 4 options:

- v. F2F traditional trainings
- vi. CPD provision on Avloniy's LMS platform. This was built from scratch 2 years ago, and works on a similar principle to, for example, Coursera, MOOCs-
- vii. Private sector CPD providers
- viii. University providers

The reason for this change is that MOPE wanted to end the previous monopoly system on CPD provision, as there was little evidence that this had led to improved teacher knowledge or skills. The new system also recognises certificates from other countries e.g British Council courses. A teacher who gets a PhD or writes a coursebook receives 54 credits. This means they'll be exempt from CPD for 3 years.

Avloniy have a list of 17 routes to CPD with accompanying credit allocations. British Council have kindly offered to translate this and send to NILE.

3. How is quality of CPD provision determined?

Avloniy has one uniform curriculum for everyone. If a CPD provider wants to offer courses, they need MOPE permission, via approval from Avloniy.

4. Are courses inspected?

Avloniy is responsible for QA.

5. How does the LMS platform work?

Another took over at this point.

He told us that the digital platform is heart of CPD reform. It diagnoses user needs (e.g. of a teacher or Head) by identifying gaps in competences. 6 of the 7 competences are uniform across all curriculum subjects. The subject-specific competence relates to 'pedagogical knowledge'.

Diagnosis is by multiple choice. Based on this diagnosis, the platform generates a radar map of a teacher's competence. This map leads to offers of courses based on a deficit model of teacher learning. It also calculates the credit weighting of a specific course. Course content consists of 10-15 minute videos. Periodic comprehension checks prevent course participants from skipping content. Participants need to go the rough content in a linear fashion, i.e. step-by-step. They can do their course at any time. Some courses are asynchronous, others have synchronous components (e.g. 4 or more F2F meetings with coursetakers per year, or a live Zoom-meeting).

Avloniy invite best teachers from schools and universities to develop the online videos. Anyone can contribute.

He stressed that the LMS platform is still very much work in progress (e.g design of multiple choice questions), as it is only 2 years old. For reasons of time, we weren't able to clarify whether multiple choice diagnosis of teacher needs is via self-assessment, objective assessment, or a mix of both.

6. What's the relationship between Avloniy and Universities? E.g. do you approach a university lecturer you want on your CPD course directly, or do you go through MOPE ?

We want to develop video content for 2024 in 2023: there is a project manager for this. They make approaches to university teachers or others directly, including to previous trainers.

Standards

7. Could you tell us a little about the new standards Avloniy are developing for teachers and for Heads?

We got together with UNICEF experts from a European country to develop standards (i.e. competences) for teachers and for Heads.

8. How do you get information to teachers and Heads about the standards? For example, what they mean, why they're important.

One opinion, not an official MOPE one, is that the old system was centralised, but now Uzbekistan is moving towards a decentralised system. While moving to a new model, Avloniy doesn't want to bombard teachers with too much information, he feels, especially theoretical or academic information. In sum, Avloniy are going step by step, and at the moment are keen not to overwhelm teachers and Heads. He confirmed that the transition from a top-down to more of a bottom-up approach is a slow process.

9. Do you know if there are any plans to develop and use standards for INSETT providers and for INSETT trainers?

This is now under consideration. Teacher training was under the aegis of Ministry of Higher Education rather than the Ministry of Public Education. Now, with the new model, this may change.

Work with Teachers of English generally

10. Have you built everything you need to build on the LMS for teachers of English?

Content is still being developed. We might need help with the competences, for example., and with diagnostic questions. We have one course specifically for Teachers of English from George Mason University, called 'Teaching English through English'. This course is open access under the ESN English Speaking Nation project <https://sites.google.com/view/mason-tete/home?pli=1> (B1 teachers study for TESOL certificates and A2 teachers take this course). It is similar to British Council's Online Teacher Community English for Teaching course which is also for A2 teachers.

11. A teacher's CPD journey arguably starts with PRESETT, so what are Avloniy's links with PRESETT?

We have 3 ministries, and so historically there hasn't been much interaction between MOPE and Ministry of Higher Education, which prepares future teachers. It looks now that more control might be given to MOPE. PRESETT courses are now developed based on competence. A goal is to link PRESETT with INSETT.

Other

12. Could we have permission to interview some of Avloniy's trainers?

Please could British Council send Avloniy more information about the current consultancy so that we can make a decision.

13. Is there anything else you'd like to say about CPD for teachers of English?

Not at the moment.

Appendix 13

Second online meeting with Avloniy

Follow up questions for Avloniy meeting 28/2/23

Courses

1. **Is the 36 hour course for teachers online, or can training and retraining institutes teach it F2F?**

The course is essentially an INSETT syllabus to support the new CPD model (i/e ongoing rather than periodic CPD). Any of the 4 main CPD players can run courses based on this syllabus. The course can be longer than 36 hours if need be. The courses must address the 8 competencies in the syllabus, though materials from different providers may vary.

2. **What language are the non-English language teaching parts (e.g. focus on legal documents) of the 36-hour course taught in?**

Uzbek. Our informant said that the CPD model is new for everyone. They're having problems with content. They wish all courses could be run in English, but due to the novelty of the CPD scenario, there is lack of specific CPD content for teachers of English. This is also in part due to lack of human resources. Most courses are now taught in Uzbek. Only one or two state-run courses are in English.

3. **How far do your courses build on what PRESETT graduates have studied?**

Not sure. Personal view: as far as he knows, they don't. PRESETT programmes aren't designed on the new CPD - they base their programmes based on MOHSSE requirement. So in some ways a bridge needs to be built between INSETT and PRESETT. This needs to happen.

4. **What expertise do you have within Avloniy for online course design for teachers of English?**

They have online specialists for designing materials for teachers of English, but not many- just 1 or 2. The content they have isn't much. They have received content thru GMU (Teaching English Through English) and have uploaded this. Teachers are taking that course as part of their PD.

5. **Who designed the course syllabus and how?**

This was all done in-house. They developed competencies themselves. They need more help with course content and with designing materials. British Council and US are filling up the void, especially ESN.

6. **What are the principles behind the design of the course?**

One module consists of 5 lessons, Each lesson consists of 5 parts.

- i) a video (7-15 mins),
- ii) additional materials
- iii) check-up qs,
- iv) PowerPoint of other materials used in the video
- v) Other material based on what the course creator thinks is important.

Shift from periodic CPD update phase to ongoing CPD phase is tough-for teachers, he says. He doesn't want to overburden teachers.

He said that Avloniy need more specialists in course design.

7. **Do any features of your LMS put constraints on your online materials design?**

No. Avloniy get quite a lot of data about how long teachers spend on doing the course at national, regional, district and school level.

They have a wide range of functions on platform, but not depth, i.e. they use a wide range of functions, but use them superficially.

8. Does Avloniy have other courses for English teachers; language improvement courses, for example? Please tell us more...

No. Avloniy are interested in this, as one of the competencies is self-development. This is loose concept, but language development can be part of this. There may be issues of whether a language course aligns with standards, but Avloniy could give credits for them.

9. Do you have plans for the future for English teacher courses?

Not aware of these. They want to develop more versions of our platform -75% of users use mobile phones. They want to make sure the LMS is accessible offline. Teachers can then download materials offline, and then when they go online can synchronise with the LMS.

They're thinking about how they can connect learners' Maths results with CPD. They're collaborating with KIE Advanced, a Japanese company. Avloniy want learners to take exams and connect the results with teachers of Maths. A Maths teacher would then take a Maths course based on the Maths performance of their learners in order to upskill on any perceived weakness in an aspect of Maths.

The project on Maths will be trialled, and could be scaled up for other subjects if successful. He is aware of possible problems with this approach to teacher education, but is hoping it could be useful for teachers to learn about their learners' results.

10. How does the diagnostic m/c q system work for teachers of English? Could you tell us more?

We didn't ask this question

11. Could you tell us more about the 8 teacher competences- how do you match with standards? Who designed them? Will they stay, be further developed etc?

Our informant said that standards and competencies should match: standards on vertical line, competencies on horizontal line.

Presidential schools are doing work on competencies, they're starting to elaborate them. Avloniy are starting to look at whether they can work together with Presidential Schools. The leadership of Avloniy should review the Presidential standards before any decision on alignment with Presidential schools is made. Our informant has not seen the Presidential standards himself.

12. How do you monitor and evaluate your teacher education courses? (both online courses and F2F in the institutes around the country)

Responsibilities exist for Avloniy, but human resources at Avloniy are scant. They can monitor quantity (e.g attendance) but not quality.

13. Do you have criteria for quality assurance?

Our informant thinks that it would be useful for Avloniy to develop criteria for QA, linked to principles of CPD

He added that most donor-led projects are HR intensive. They require a lot of detailed work, which they appreciate, but when projects end, momentum is not there anymore. This is partly due to lack of financial support.

If Avloniy develop something less dependent on manpower, but more dependent on computers, that would be good. He recognises that human involvement is necessary for assessing quality.

14. How do you license private INSETT course providers? (e.g. What does the application process involve and what criteria do you use to assess suitability?)

- Private provider compiles a letter to MPSE and programme requesting approval
- MPSE check legal status and other aspects of the provider. If they approve the institutions' request, they then send request to Avloniy,
- Avloniy check details, send feedback, which may involve asking the provider to embed certain competencies, for example, into their programme
- The institute makes changes if need be, and sends documentation back to Avloniy for approval

15. How do you recruit new trainers for your courses? What qualifications and experience do they need to have?

Should have C1 level- this is the only requirement our informant knows. Masters' degree would be useful, too. He recognises that training teachers is a specialised skill, and is open to the idea of, for example of trainers attending a trainer education course.

Other

16. What is the status of the 17 CPD activities a colleague referred to in the ERSG meeting last week?

These are accessible to teachers now. They can be updated quarterly if necessary. Not sure if a Maths teacher gets credit for C1 in English.

The rationale for the credit system is to acknowledge teachers' efforts. He feels that Avloniy can't ask more from teachers at this stage. When you switch from an old system to a new one, you don't want to overwhelm teachers if they are not competent. If teachers were aware of these things at University, Avloniy's job would be easier.

17. You mentioned at the ERSG meeting that you're short of resources- do you know what the future looks like on this?

Structure of new CPD model - the skeleton, is ready. Avloniy now need to put flesh on the bones. E.g. they have a competency model but now need to develop sub elements, and also to develop monitoring and evaluation.

The state budget is tight- about \$20 per teacher who attends an Avloniy course. Teachers need to decide on which course they will attend in November. They can choose from any of the 4 main providers. Avloniy's funding is therefore clear by late December or so. Fixed costs (e.g salaries, maintenance) are provided but other funding from the teacher numbers needs to be bid for in the form of projects. Avloniy are currently planning for 2024.

18. Is there anything else you want to tell us or ask us about your work with English teachers?

Our informant is keen for system alignment, e.g PRESETT and INSETT, standards and competencies. He says that English teachers are often in the vanguard, and so it would be good if consultants' report can help with alignment.

Appendix 14

First in-country meeting with Champions Panel

Champions Panel Meeting Irrigation University 10.00-12.00 17/2/23

Simon showed the interim findings from the consultancy so far. A brief summary of panel feedback below

- There is no common CPD policy which makes it clear what teachers are aiming at (Nodira), If there is no common aim, some teachers feel they can do what they like in the classroom
- There are problems with both CPD policy and strategy. With regard to policy, there is no recognition of the efforts of some institutions e.g. one panel member's university offer a UK-validated MA, but this is not on the creditworthy CPD list. Its impact on CPD is high and involves a process. As for strategy, she sees no interest in process in current Ministry thinking. For her, some form of Action Research pitched in teacher-friendly guise would be an example of an informed and strategic approach to CPD,
- Teachers are at different stages of career- CPD needs to be more targeted at different profiles of teacher
- A problem with the current system is that it is course and certificate focussed, not learning-focussed. "It's just certificate and bye-bye". The value is in gaining the certificate, not in professional, learning.
- There is an implementation gap in teacher education in Uzbekistan. A teacher may know, for example, about CLIL, but isn't able to teach in a CLIL-friendly way.

Simon then asked the panel to do the following task

Undertake a critical examination of the list of 17 MPSE creditworthy CPD activities available to teachers of English in Uzbekistan. (see final page of minutes

- a) How relevant are they to the needs of state school teachers of English?
- b) How coherent are the options as a whole?
- c) Any other comments or thoughts?

Report back with recommendations on what you might keep and what you might change.

A summary of oral contributions and short written summaries from each group follows.

Relevance and coherence

On balance, the panel felt that the options were far less relevant and coherent than they might because they

a) lean much more towards individual than collaborative professional learning

e.g. options 1-8

b) are more competitive than collaborative in orientation

Many of the options are competitive-there is insufficient recognition of the value of cooperation in CPD

c) are elitist, as some options provide credits to a very small number of teachers

e.g. options 2,5,6,7,8

d) favour teachers in cities over those in remote areas

e.g. options 2,8, 15

e) do not acknowledge sufficiently school, local and regional CPD initiatives

No options seem to do this

f) are at times more academic than pedagogical in nature

e.g. options 3,4,14-16

g) contain options which do not necessarily improve classroom teaching

e.g. options 2-8, 15-17

A written comment from one group captures this view.

Key question which we discussed in our group was if as a teacher who just his/her job the relevant or possible form of CPD in the list does well is point 9 and because this is a compulsory course. Other points or items are for very limited numbers of teachers or they are just not for them to teach a better lesson

h) omit key CPD options such as mentorship

i) are not all continuous

e.g. options 1-8

j) are weighted questionably at times

Many felt that the credit weighting of some of the options was questionable e.g. 4 credits for taking part in an International Scientific Event, as this typically requires huge amounts of time and effort. A similar view from some on 9 credits awarded to the gaining of a C1 qualification.

Many panel members said that the weighting of 54 for Olympiad success was inflated that Olympiad success can be due to factors other than the teacher (e.g. private tuition, residence abroad).

k) arguably prize international contribution over Uzbek contribution

There were differing views on whether some of the conference activities diminished the role of Uzbek initiatives, as Uzbek conference participation receives fewer credits than international participation. Some colleagues held this view, but there was also a view that participating at an international conference is more demanding and time-consuming, and so deserves greater recognition.

What the panel would keep

The panel worked in 4 groups

3 mentions: 10, 11

2 mentions: 9, 13, 14 16 and 17 (these last 3 all modified)

1 mention: 1, 3, 4 (all modified)

What they would change

The panel felt that a number of the options are too centralised, and insufficiently targeted at everyday classroom teaching. They said that there needs to be inclusion and more recognition for:

a) Small professional learning initiatives at school level

Numerous oral contributions on this.

b) Regional initiatives (e.g. speaking at, participating in, organising a conference in your town or region).

Numerous oral contributions on this. One written comment: Some of them should be decentralised, regional courses should be organised.

c) Mentorship

Numerous oral contributions on this and some written comments, e.g.

Add: mentoring, any research work (not only PhD), authorship, publications (any learning/teaching resources)

Point new: There should be added a new item that would encourage teachers to grow as a facilitator, trainer, and mentor. We do not see this idea in the list.

Add mentoring to support 'lesson study' approach

d) Dissemination of any learning gained from attending events, writing materials etc

A number of oral comments on this.

e) Needs or interests of the teacher.

Numerous oral contributions on this. Panel would like to see more chances for CPD based on needs analysis. At the moment, they say, course are offered to teachers, who sometimes have to attend, regardless of need. (e.g. teacher proficient in ICT required to attend an introductory course on digital literacy).

f) Quality.

The options focus more on quantity (e.g. certificates). This jeopardises quality, as teachers go for shortcuts.

One colleague also commented that school leadership also need their own specialised focus on CPD, so that they can understand and support teacher CPD needs when feasible.

Panel suggestions on modifications to existing options

- *Point 14 can be written as ‘(any) publications produced by a teacher (or as a co-author) e.g. articles, handbooks, toolkits etc (that is shared in practice with colleagues)’*
- *Points 10+11 can be all right, but they should be paraphrased as ‘a CPD activity including training programmes offered by the recognised international organisations such as British Council, American Council, etc’. At the moment, the courses mentioned in the list are very narrowed options.*
- *Change: Olympiads(omit), Certificates, completing courses (what courses? The purpose of courses?)*
- *Join 9-12, and 15-17*
- *Get rid of 2,6,7,8,16*

Suggested changes to credits

- *Point 15, 17: credit amount should be increased (comment: especially for schoolteachers who have very limited opportunities and options for participating in such kind of events)*
- *We can change the credits some of them (increase)*
- *We should make it collaborative, real consistent*
- *Change: Credit changing from [points] 10 to 17 forms of alternative CPD*
- *16 form of alternative CPD to increase awareness of the importance among teachers*
- *17- ranking: regional -4, republic-8, international -16*
- *TKT/CELTA/TESOL qualification course completion credits 54*

	Forms of alternative CPD	Credits
18.	Authorship for text-book creation (on the specialty)	54
19.	Preparing students who receive 1-2-3 places in international Olympiads on the subjects	54
20.	Defending PhD dissertation	54
21.	Supervising teacher-PhD researcher on the scheme Mentor-mentee	36
22.	Awarded by “Public Education Excellence” prize and “Public Education Devotee” prize	36
23.	Receiving state award or honorary title	36
24.	Winning the republican level of Ustoiz (Best Teachers award) contest	36
25.	Preparing students-winners of the republican Olympiad of the subject	36
26.	Completing training and receiving certificate of RTI’s UEEP (Uzbekistan Excellence for Education Programme) project	18
27.	Completing American Council courses	9
28.	Completing British Council courses	9 (recently (this December) Avloniy decided to award 18 credits for British Council courses)
29.	Completing successfully national courses or courses on UDEMY, Udacity, edEX, and others.	9
30.	Getting C1 on national CEFR, international IELTS, TOEFL, DAF, TCF etc tests	9
31.	Publications in internationally indexed journals included in Scopus and Web of Science database of articles	9
32.	Presenting in international scientific events (seminars, conferences, symposiums etc.)	4
33.	Membership in scientific-methodological councils of their subject at Republican Education Centre (REC)	4

34.	Presenting in republican scientific events (seminars, conferences, symposiums etc.)	2
-----	--	---

Appendix 15

First in-country meeting with teachers

Meeting at a school in Tashkent 15 February 2023 9.10- 10.40

Background on the school

It operates 2 shifts. The first is from 8.05-13.00, the second from 13.10- 18.00. In first shift there are 4 hours of English, in 2nd shift 3 English lessons. Students have 3 lessons a week of English, 4 hours for specialised classes (Maths and English 7 and 4 hours in place of 4 and 3 hours). The school has autonomy in choosing and making provision for specialised classes. The school has a high reputation: more than 70% of its graduates enter university.

Q1 How long have you been teaching English?

A mix of experience here, though no one has been teaching English for more than 20 years.

Which grades do you teach?

1 teacher teaches grades 1-2, the rest some of the grades between 5-11

How did you qualify as a teacher of English?

All are university graduates.

Which courses have you attended?

All have attended a lot of courses. They say that they find specialised courses (i.e.. Specifically for English teachers) useful, general courses less so. Avloniy has online offers which are not useful, they say. Medical content in some courses (e.g. about anatomy) is compulsory for English some courses. teachers said that British Council and USAID courses are more useful than Avloniy, because they learnt new methods on those courses. Avloniy courses are less useful because most of them are in Uzbek, trainers not trained, information is transmitted via lecture, and subject matter is not so useful e.g. new laws. Also content is too basic for this group, they say. Last year some teachers did British Council and ESN for 18 credits, but this year can't repeat these and have to do Avloniy.

They would therefore like more opportunities for courses, i.e. more variety to choose from.

What else do you do to keep your teaching skills and/or teaching knowledge up to date?

sharing learning with other teachers from cascading courses (as trainers on other courses for teachers which run over 10 Fridays from 9-1pm), paying 800 dollars CELT S, search internet, learning from teacher book for Prepare.

What do you do to improve your own English?

A few say that husbands are not always keen for them to spend time learning, but they manage to navigate this. Motivation comes, they say, from the 50% salary bonus for a C1 certificate, and to keep up with students, some of whom already have IELTS 5.5 by Grade 11. The Rector also demands high standards, and the fact that the school has a good reputation is also a driving force.

Internet, online courses, which they pay for.

Does your school hold a regular Methodology Day?

This stopped in Jan 23. Teachers said they found the day useful, but acknowledged that the day is open to abuse.

What is your own most important training or professional development need?

Both language and methodology

Please mention any practical ideas you have to improve professional development opportunities for teachers of English in Uzbekistan.

Teachers said that the government demand high level from teachers but can't offer sufficient variety of opportunities, teachers feel. Teachers would like there to be free language development opportunities on offer. They say that fees for certificate courses is in theory reimbursed on production of certificate. But in practice this it is time-consuming and hard to get a refund.

One teacher would like chances to exchange ideas and experiences with foreign teachers

Change programmes to make them more TESOL-like

Appendix 16

Second in-country meeting with teachers

Focus group of teachers – meeting at TRTI 10am -1pm Monday 6th March

Six teachers:

For foreign languages, class of 25-30+ divided into 2

What do you enjoy about your teaching?

One teacher: proud to teach language, I love foreign language, it's my dream, I want to travel

Another: enjoy/interested in foreign languages, IELTS next month

Another: [translated] she just brought her documents and she passed for teaching...[but do you enjoy it?] so so

Another: after overseas travel, feel someone should stay here and be 'patriot',

English will be language of business and we should teach in English

5th teacher: parents were teachers, I played role of T with my dolls, I'm a teacher with my nature, now retirement age and I say 'work/stay at home means more work!'

5th teacher: [translated] a good option for traditional Uzbek families, convenient as school is close 'to be at home on time'

Challenges?

Lack motivation

-value of learning English, lack of connection now (opportunity to communicate outside class) and to future life

-mobiles, games

-'boys are lazy'

Problems with playing recording – use phone +speaking

45' lessons and moving between classes carrying equipment

Hopes and dreams?

One teacher: hopeful of Grade 1-11 Cambridge books, Prepare in English and Guesswork 'I thank authors'

-including technology [multimedia]

-up to date topics

www.britishcouncil.org

-Reading and Listening in the book is wonderful (One teacher agrees, but another doesn't like them, too easy)

-continuity between books/levels, so it's easy to work with them

One teacher: high score in IELTS and teach in Learning Centres where ss are motivated

Another: IELTS as gateway to TESOL courses > methodology to apply to teaching

Another: retirement, because teaching isn't respected via salary (most agree)

Your CPD journey?

One teacher: Uzbek language teacher, ELT came on move to Tashkent, and mentoring of 'Clara', a teacher at our school years ago, I came to love English and every 3 yrs I come to TRTI, would like to teach overseas

Another: TT every 5 yrs lectures-test then Avloniy: no tests, chance with exchange of methods, in my school we try to help novice teachers and there is an atmosphere that helps this.

How do you feel about CPD? Feel included/heard?

If you want to go to institutes other than TRTI, you have to pay.

Meth Day...?

This was a rest day for most, for two, school gave them duties

Whose responsibility is yr CPD?

Unanimous: our school

Written answers to 3 questions:

Should CPD be tailored to the stage you are at in your career?

One teacher: no

Two others: yes

Another: Dividing CPD courses according to their experience is not a good idea. Sometimes, even experienced teachers can learn a lot from novice teachers.

Is it better to develop individually or work with other teachers on development?

4 teachers: with others, to exchange experience

Another: with others, because 'people should be lazy'

www.britishcouncil.org

Should you CPD be based on a needs analysis, or based on a standard national programme?

2 teachers: standard

Another: standard 'it is normal for me'

Another; standard 'because they know more what we need

Another: based on NA 'because I have to get something'

Appendix 17

Online meeting with UWL and Nizami

Uzbekistan CPD: Online interviews with representatives of Nizomi (State Pedagogical University) and University of World Languages (UWL), on 20 January 2023. Main focus on links within PRESETT to CPD.

In response to a question about the role and status of Nizomi SPU, a colleague told us that the University has 14 faculties, 54 departments and more than 1000 teaching staff with a Doctor of Science qualification, as well as 100 plus with full PhDs in pedagogy. It was founded in 1935. It is the parent university to 17 other pedagogical HE institutions nationwide.

Answering a question about the links between the PRESETT Curriculum and CPD, a UWL colleague explained that, while there is no dedicated module on CPD in the programme, many of the modules from Year 2 onwards focus on the realities of teaching in school. There is a graded approach to Teaching Practice: Year 2 - Guided Observation; Year 3 > Teaching Apprenticeship; Year 4 > Full responsibility for lessons. Assignment work in most modules includes an element of reflecting on practice, and modules or part modules on lesson planning, discussion of professional articles, classroom investigation (two modules in Yrs 3 & 4) and the main methodology modules all prepare students for their career as teachers.

To what extent does Nizomi follow the reformed four-year PRESETT curriculum?

Another colleague added that they follow the PRESETT Curriculum quite closely though with combined skills language courses in Year 1.

How many undergraduate students of English does Nizomi have in each year?

They had 200 graduates majoring in English in 2022 and expect 400 in 2023. These numbers are relatively small compared with UWL, which reports 1500+ graduates annually.

What proportion of successful graduates from the PRESETT programme go into state school teaching as a career?

However, the proportion entering state school teaching is far higher among Nizomi graduates (80%+) than among UWL graduates (30 – 40%). But a significant number of UWL graduates find employment in colleges and lyceums as well as in the private sector, and around 20% go on to full time MA studies in Applied Linguistics.

To what extent (if at all) is Nizomi involved in INSETT or other CPD activity for serving state school teachers of English?

Nizomi, through its network of pedagogical institutions also offers INSETT for state school teachers once a month, usually focussing on pedagogy for young learners. They also offer courses leading to TKT (all three modules), which qualifies teachers for a 50% salary bonus.

- CEFR -C1
- IELTS - 7+
- TKT- 1, 2 and 3 (4 modules needed for University teachers)
- TESOL- Level 6
- CELTA/DELTA
- TOEFL- C1
- APTIS for teachers C-1

Some Nizomi staff attend courses at UWL for their own CPD.

The new CUP Textbooks

Two different opinions on the new CPD textbooks were offered. A colleague said that INSETT courses should focus on the new books and that this would improve the quality of teaching. This is because the books represent a change of thinking about language learning from the books previously in use. One colleague (a mother as well as a teacher) told us that the books are too strongly focussed on preparation for international exams (e.g. FCE) rather than on the needs of young Uzbek students. This led to a mention by Rod of the need to include sessions on evaluating, adapting and supplementing of textbooks in the PRESETT programme (a colleague agreed to consider this) and as possible INSETT course topics.

Other discussion points

- A puzzle: in addition to their degree certificate after 4 years of study, graduates have to pass a language test at B2 level or above in order to start teaching. One contributor mentioned a real case in which a PRESETT graduate was refused a state school teaching post because she didn't have the required certificate of language proficiency.
- A colleague (Nizomi) reminded us that private universities are now proliferating in Uzbekistan (more than 60 at the last count) and that many of them offer English as a main subject of study.
- Yayra reported on the MA degree in Applied Linguistics at UWL. It is delivered by lecture to large groups of students (100+), is theoretical in orientation, and has no practical components. It's a two-year full-time programme. (Comment: A professionally oriented MA programme for practising teachers, possible part-time, would be a valuable addition to CPD options; perhaps mention in report)

Appendix 18

In-country meeting with Akfa private university

Interview with a colleague at Akfa private University, and 8 PRESETT teachers. 14.30-15.45

Can you tell me something about the history of Akfa? When was it established and what is its main role in teacher education?

Set up in 2019 by presidential decree. Started as a medical university, in partnership with a S. Korean medical university. They wanted it to be the first English medium medical university in Uzbekistan. Over time, they decided to diversify. They launched a business school in 2020, in 2021 a school of Education, with one programme, a 3-year bachelor programme for PRESETT ELT. This year Akfa has 6 schools and 18 programmes. Campus was built in 11 months. Akfa group own the university. Within the group, it is the mayor of Tashkent who is the owner. He is a v successful entrepreneur.

Current PRESETT cohort is in 2nd year. Ca 130 students in 2nd year, 160 students in first year. 2nd year students have already started their TP. They also started work in private schools, and some have been offered jobs already.

What is CPD?

We expect staff to work on their own, and also twice a year provide courses for their own teachers, including, possibly, courses at NILE this year.

What connections do you see between your PRESETT programme and CPD for future English teachers?

They have developed their own programme for secondary teachers. Around 70 teachers were offered this TET (Teaching of Teachers) programme free of charge. The programme is a F2F 22 hours methodology-focussed course. Certificate offered isn't recognised by the government. We informed our informant that Akfa could apply to Avloniy if they want the course to gain validation as an official CPD option.

How do you evaluate the quality of your work?

The fact that 2nd year students already have a job offers suggests they're doing well, our informant says. Feedback from teachers in schools where the students are placed also suggests that the students are doing a good job.

To what extent does Akfa follow the reformed 4-year PRESETT curriculum?

Akfa have their own. They started from their own objectives. They felt that there was extraneous materials in the national curriculum. They have gained this information from some of their own teachers, who have graduated from state universities. Their curriculum was licensed by SISQE.

How do you sow the seeds of CPD and career-long learning in your staff?

They have monthly staff meetings, and pair new teachers with more experienced ones for support, and encourage peer observation. It's unwritten policy that you observe 2 classes per month.

Interview with 8 teachers

What staff enjoy in their work

Seeing progress in students' learning. Learning about teaching. This university is different from other universities, as those have lots of unnecessary content, and Akfa has more practical content and is maybe more western in outlook, staff feel. For example teaching students strategies to learn. Also teach them via assessment for learning.

What staff find hard.

Multilevel classes (A1-B2). Priority is to get them to make progress in language. 2nd years are enthusiastic about becoming English teachers, even those with low levels of language. Motivation might depend a bit also on their specialism (e.g. business or law). There may also be a cultural pattern that some students are trying to become teachers because their parents want them to, rather than because they themselves want to.

Their own priorities- in CPD

(8 teachers)

Teachers already do a lot, e.g. some have done CELTA or Delta. One teacher wants to know more about using corpora, another about writing for blogging., another about using authentic materials Many are interested in Project -Based Learning (PBL). One teacher wants to do PhD on this.

Their own professional needs

Teaching grammar vocabulary is tricky-partly because she has to develop own materials. She wants to break away from the more traditional teaching of grammar to focus more on grammar for communication.

Adjusting to new generation who need videos, images and low concentration span.

More on digital learning

Appendix 19

In-country meeting with Nizami

Meeting with Nizami 10.00-11.30 16 February 2023

This was an unstructured interview. The only intended follow-up focus on the previous online interview was to find out more about how the Nizami PRESETT curriculum differs from the National PRESETT Curriculum

Challenges Nizami staff face

A colleague outlined 5:

a) Coursebook coordination and progression

Frequent coursebook changes meant that there was little or no progression between school years. The new Cambridge CBs have largely solved this problem- they're also popular with students and teachers.

b) How to use the coursebook

National curriculum implies that regions should select their syllabus according to local needs. Not sure if teachers are able to do this. Intercultural education- this is difficult to teach. One colleague is not sure how well the books have been adapted.

c) Students' entry and exit language levels

Lots of very motivated students – they are learning from them. But, exit results are a bit disappointing in some cases. Some of these graduates become serving English teachers- this has a negative impact on the students they teach.

B2 minimum is entry for University PRESETT course- students need to show a B2 certificate to get in, but some obtain certificates which they have bought. A colleague told an anecdote about meeting 18 students in a group 2 or 3 years back – only 2 could really speak properly and they're really B2, he felt. The other 16 they're silent. They got the certificate from local testing centre. Local centres are opened in universities and are open to corruption. Aptis is also open to corruption, a colleague said. Nilufar clarified that the problem with Aptis was more to do with insufficient versions of the test, which meant that candidates they're able to learn content by heart.

d) International exchanges

Nizami would like to organise more student and teacher exchanges. One colleague supports the idea of exchanges with English-speaking countries. This is PD for them, he says. Finance is an issue here in setting such exchanges up.

e) Nizami's support for students

They support them too much, in one colleague opinion. They should be stricter.

A colleague added a 6th

f) The quality of teaching in schools

Quality of teaching is a problem-especially in the villages. Schools blame universities, universities blame schools. This produces a never-ending vicious circle, he says.

Nizami's PRESETT trainers

No real problems according to a colleague: she feels that they have been they'll- trained and do a good job.

Nizami's International Relations

The Head of the International Relations Department is a former ESP professional. Has just started in this job. She says that it's a challenging one, as it's very bureaucratic to establish international relations now that Nizami is under the umbrella of the Ministry of Preschool and Public Education. This was easier when it was part of Ministry of HE. Nizami is interested in cooperation with Europe, USA, and South Asia. Some caution around cooperation with China.

Curriculum

They add some theoretical subjects taught by lecture to Years 3 and 4., e.g. comparative psychology of teaching English, typology of teaching English, stylistics, translation. Thinking is to widen job opportunities.

They teach more broadly about methodology in first and third year.- They have excluded some topics from the national curriculum, e.g. materials development, as they think this falls general methodology. Nizami have reduced the number of hours allocated to writing in the national PRESETT curriculum. Some names of modules around the skills, grammar and vocabulary, are changed but the content is the same. UWL has 240 credits solely dedicated to English teaching methodology. Nizami has 240 credits for a wider range of topics, as it feels that this broadens knowledge and increases students' job opportunities.

Approval for this change came from Ministry of HE. Presidential decree 290, in operation from 1 January 2023, says that Nizami is independent in financial, academic and organisational matters. This decree was issued for and relates specifically to Nizami.

Nizami's involvement in INSETT

Nizami teachers used NILE certificate to continue working in university. In general, university teachers have to attend INSETT once a year every 3 years. This is a 144-hour F2F intensive course over a month, usually. Pensioners must also attend, but can attend online.

For public school teachers Avloniy and UWL are responsible. Universities can offer pedagogy courses to HE teachers of all subjects.

I had a short visit to Professional Learning Centre after this meeting.

Appendix 20

In-country meeting with Tashkent City Training and Retraining Institute

Meeting with Tashkent Training and Retraining Institute 15 February 2023 12.00-13.40

Brief discussion with a senior colleague. They didn't know about British Council work with English teachers.

They said that there are 4 varieties of PD course available in Uzbekistan:

One is studying online (Avloniy), one is studying F2F (Tashkent), one is studying at a private language centre (Turon), 1 is a choice of coming to a course for run by HE institutions (for teachers at academic lyceums)

Private centres collect groups, then teach, then give certificates and then get money from state. Teaching private students IELTS is cheaper.

Discussion with 2 trainers

Pls tell us about your work with teachers of English

One trainer has been working 7 years at this institute. The other has been a trainer from 10 years, but is starting at this institute as of Monday.

The state used to offer 1-month courses every 5 years, but now offer one week courses under new system. 36 hours a day for 6 days. They have not only English lessons, but other subjects e.g. ICT, pedagogics, psychology. About 20 hours are devoted to English teaching. Teachers come from all grades— there is no targeting, for example, of primary or secondary teachers.

Please tell us about the content you teach to English teachers-

They plan at beginning of year, cover how to teach language skills, how to teach grammar, how to integrate ICT,. There is some flexibility in planning, as they also focus on the last training day on how to solve problems teachers have (from a quick and dirty needs analysis given on day 1).

The courses consist of both interactive teaching and a few lectures. Lectures can be based on theories e.g. methods, theories. One trainer gives her lectures in English, and tries to make them interactive.

What do teachers find useful in the courses you teach?

Doing practical tasks, as they can imagine themselves in students' shoes

What do teachers find difficult on the courses you teach?

Some ideas don't seem relevant to their students e.g. primary or secondary

What are the English levels of the teachers on your courses?

Mixed, but most are B2

What are your main strengths as a trainer?

One trainer said that recently in Finland- she got useful experience which she can use in her work, She always searches for new ideas and materials. ICT is a strength for her.

The other sees ICT as her strength, too, as well as an ability to give a lot of information about methods.

What areas of your training would you like to improve?

One trainer would like to exchange ideas with international trainers- she'd love to find out more about how they solve problems e.g. how they teach teenagers.

The other had a brief school teaching career. When she teaches teachers, they know today's students better than her. She feels she needs to know more. About today's school learners. She's also like to develop skills in dealing with teacher resistance in the training room.

What kind of professional development would you benefit from as a trainer?

- being observed by another trainer and discussing their session

Something else.

- a) **Further language improvement:** Yes. Academic writing and speaking – they are also researchers and may need to present to foreigners
- b) **Further guidance on training methodology:** Yes- e.g. working with mixed level teachers
- c) **Access to reading resources about training teachers :** **Yes.** New methodological books specific to ELT: they only know old ones given to them by British Council
- d) **Access to mini-videos about training teachers:** Yes- we can show such videos to our teachers: practical examples can be useful.
- e) **Observing another trainer and discussing their session.** Yes. We'd enjoy observing a foreigner, In order to see if we're on the right way. But observing Uzbeks can be OK, too.
- f) **Being observed by another trainer and discussing your session:** Yes, as for e
- g) **A checklist of training competences to refer to when planning, doing and reflecting on your training sessions.** Yes, we had one in Kashi. It helps me to work on strengths and weaknesses. I also think it's useful-it can be a kind of framework we can use.
- h) **Co-planning and conducting training sessions with another trainer.** Yes. I did this yesterday with another trainer. It can be useful.
- i) Something else? They'd like a foreign person in the room to talk with them, hear experiences from foreign teachers.

Other discussion points

CPD in the institution

Criteria exist for CPD in this institute e.g. observing, publishing, organising events. Each teacher has a personal development plan. They review it with a commission, and decide plan for next year independently. Must teach 850 hours pa.

Work a in a private language centre

One colleague worked as a methodologist on 1-week courses. Have same courses as at Tashkent Retraining Institute.

Why some teachers study at private rather than state institutes

State provider has contracts with area specialist. State negotiates X teachers per week. - Teachers above that quota can choose where to go. Some choose based on location, geography or other criteria.. Teacher doesn't pay up front for a private CPD course, private institute collects money later.

Brief discussion with ca 30 teachers attending first day of a course

Teachers like the new coursebooks, and most have all coursebook components

Appendix 21

Online meeting with RELO

Interview with RELO 27 January 2023 9.00- 10.00 am

Nilufar introduced everyone. Jamilya explained the aim of the current consultancy, which is to unpack a desirable CPD journey for state school teachers of English, and the CPD implications arising from this. Below are RELO colleagues' responses to questions from Rod and Simon:

1. We understand that you provide training opportunities for serving teachers of English in state schools. Can you tell us more these opportunities are and what your objectives are in providing them?

One colleague mentioned **English Speaking Nation**- it's the biggest RELO initiative, involving 15,000 teachers in a cascade project. There are 3 levels in the cascade- trainer trainers, trainers and regional mentors. The project has a 3-year grant from the American Council, ending in October 2023. Trainers from George Mason University (GMU) are also involved in this project.

ESN's aim is to raise teachers' English level and to improve their teaching. It also aims to help teachers to move to more to more interactive teaching, away from a more transmissive style popular in Soviet times. The cascade element of the project is in full swing now, and training happens every Friday.

Another colleague explained that participating teachers in ESN need a certain level of English proficiency. Teachers who do not have this level of proficiency are eligible to attend a **one-month F2F summer course** aimed at improving their English.

A third colleague mentioned that the American Council through RTI has supplied 18 million dollars of **Cambridge University Press coursebooks with accompanying training for teachers**, which are now in every school.

RELO also organises **regional ELT conferences**

RELO sends teachers to the US once for a month's training. There is strong competition for these places. Teachers' willingness to share what they've learnt is considered during the application process. In addition teachers who go to the US can share their experience via a worldwide alumni programme, and also apply for further small grants.

2 colleagues both said that there is a considerable amount of American support for ELT in Uzbekistan. Their programmes are growing quickly. RELO are getting ready for next fiscal

year. A challenge for them is to be able to take time out (a colleague used the analogy of a hamster on a wheel) in order to take stock, and to develop further coordination of their work. One issue, for example, is how to link the RELO textbook training with ESN.

2. What are your INSETT and /or CPD priorities and why?

One colleague felt that continuation of ESN should be a priority because it's wide-reaching and to scale. ESN seems to be having impact and is popular with the Ministry of Preschool and Public Education (MPSE), he said.

The first RELO regional conference in Tashkent was PRESET-orientated. RELO colleagues feel that it would be useful to focus on INSETT

3. Do you monitor and evaluate the impact of your work?

RELO generally needs to rely on implementing partners for monitoring and evaluation. GMU and the American Council do this for ESN and send reports with qualitative and quantitative findings to RELO. RELO also does informal field visits to keep an eye on progress. A monitoring and evaluation budget is included in new project proposals.

4. We also understand that you have provided textbooks, published by CUP, for use at all levels in English classes in state school. How did you select these textbooks and how have you matched them to the needs of Uzbek learners and to the state school curriculum?

One colleague explained that the textbook project started with USAID and RTI. Pearson and Cambridge put out bids to supply textbooks. Cambridge won the bid, with the approval of MPSE. The content of the books was not greatly changed for Uzbekistan use. 2 regions (Namangan and Sirdarya) were chosen to pilot the books. In initial stages teachers received training on how to use the textbooks. MPSE retrofitted the curriculum to match more closely the content of the textbooks.

5. To what extent is the training that you provide directly linked to (a) the textbooks and (b) the school curriculum?

ESN isn't designed to fit with textbooks. Training for textbooks is both F2F and by distance. No mention made of any link in training to curriculum (NB: possibly because textbook and curriculum are close?)

RELO colleagues are not familiar with the 8 national teacher competences. Jamilya explained that the competences are not common knowledge at the moment, but that she may ask Avloniy to explain these further in the next ERSG meeting on 16 February.

6. How do you recruit your trainers and what qualifications do they need to have?

ESN Coaches- There were 7 initially. All are native speakers and most hold PhDs and are trainers. There are 4 now in Uzbekistan until August, under the auspices of the American

Council. They are placed at regional teacher training centres. They train trainers via TESOL courses. They conduct masterclasses, and visit and work in schools.

Trainers: there are 95 core trainers who are TESOL certified. They work with TESOL International. They have done a TCCT course run by GMU.

ESN Mentors 300-400 peer mentors (who can become trainers) – they train teachers.

ESN went for a cascade model of project design because they felt this was the most likely format to enable spread into remote areas. They also hope that a cascade will help a community of practice to evolve.

Coaches and mentors got a 50% salary bonus from becoming trainers. After this, core trainers' work became voluntary.

Simon asked if it would be possible to send an ESN syllabus. A colleague will look into the feasibility of sending this or sample materials.

7. Do you see a distinction between INSETT and CPD? If so, how do you see that distinction?

A colleague mentioned that most of RELO's efforts involve serving teachers. Teachers are eager to learn, in his opinion. Rod mentioned that we (Simon and Rod) see INSETT as an event and CPD as a lifelong process. One colleague noted this view, but mentioned that state school teachers may not see this distinction.

Rod asked if RELO make a difference between 'coach' and 'trainer'. 2 colleagues explained that 'coach' is part of ESN-specific internal language.

8. How does RELO get its funding?

A colleague explained that this comes from many different sources. RELO therefore applies for funding to different bodies. A maximum project cycle is 5 years.

9. You've mentioned coordination a couple of time in this interview. What practical steps are you considering to develop coordination of your work in the future?

2 colleagues are both relatively new to Uzbekistan. They feel it's important to make coordination steps like this interview. Communication is a key step. They also need to take time to review and understand their own programmes, one colleague feels. Jamilya added that the ERSG meetings are another possible way for communication to keep flowing.

Appendix 22

In-country meeting at Avloniy of ERSG

Notes on ERSG Meeting, Avloniy National Research Institute 16.02 23

Jamilya Gulyamova opened the meeting on behalf of the British Council and explained the reasons for focussing on CPD for state schoolteachers of English, highlighting the cooperation with NILE and the reasons for Simon's short consultancy visit to Uzbekistan. She also stressed the need to see CPD as a process and a career-long journey for teachers, which they should own themselves.

She then handed over to colleagues from the host institution Avloniy.

- One colleague informed the meeting that there is a national CPD policy for all teachers, ratified on 23 January 2022.
- CPD for teachers is currently being prioritised and there is a certain amount of government budget support
- Avloniy recognised the uneven provision of INSETT/CPD in the public sector and they have now opened the field to private sector providers. In the last year, three such providers were approved subject to quality checks and all three were found to be satisfactory. As a result, this scheme will be expanded
- There was an interesting point about Philology graduates. Even if they have an excellent command of English, they are not qualified to teach.
- Another colleague made the point that the current investigation (and the current trend) seems to be concentrated on *teachers'* perspectives and needs, and that to see a more complete picture it would be useful to take into account other perspectives, e.g. parents, INSETT materials designers, as this would provide a more solid base for analysis and action. He said that from a materials designer perspective, it is extremely tough to design suitable online course materials for teachers of English,. This is because Avloniy are short of human resources, of ELT specialists, and of time. He mentioned that there are numerous teacher profiles to design materials for, and that existing materials also need to be constantly reviewed and updated.

- A colleague talked about the status and remuneration of teachers, especially English teachers, which means that those entering the profession do so as a last resort in terms of career choice, and that this has a negative impact on the quality of teaching in schools, as there is no real competition for teaching posts when they become vacant.
- He explained that the education system in Uzbekistan is in crisis. He told the meeting about a survey conducted with Japanese support on maths teaching in Grades 8,9, 10,, showing that up to 30% of teachers surveyed would not be able to pass the maths exam they are preparing their learners for. Apparently, ratings in numeracy are very low, with no observable difference between public and private sector schools. He inferred that the same problems exist in the teaching of other school subjects
- There was some support for the idea that the quality of CPD/INSETT needs to be assessed against levels of achievement by learners in schools, but this was challenged on the grounds of complexity in any attempt to establish criteria, because of variables at play, and because it leads to a deficit view of professional development needs.
- Simon presented the findings so far of the British Council consultancy on the CPD journey of English teachers. He asked groups to work on a question arising from the consultancy. Below are the questions and the views of the groups working on them

1. What do you understand by quality in CPD with regard to state school teachers of English in Uzbekistan?

Colleagues saw quality in terms of the influence on CPD on students results. Simon mentioned a MPSE representative's view that it might also be useful to think of CPD in terms of immediate and long-lasting impact

Nilufar also mentioned that it might be useful to think of CPD in stages, e.g. Foundation, Advanced etc, along the lines of the British Council CPD framework for Teachers of English.

2. Is it a) feasible and b) desirable for a national CPD system for state school teachers of English in Uzbekistan to include a non-INSETT dimension as well as a course-based dimension? Please explain and exemplify your response.

A colleague said that a mix of course and non-course based CPD options already exists in Uzbekistan. He referred the meeting to the 17 CPD options listed as part of the MPSE CPD policy.

Another colleague from former LPA said that there are currently Telegram special interest groups of teachers which share information and ideas. This seems to work well, she says.

The feasible and desirable aspect of this question was not directly discussed, but the implication was that a mix is feasible and desirable as it exists already to some extent, and anecdotally, at least, a non-course option is popular with some teachers.

3. What would a feasible system to monitor and evaluate the impact of CPD for state school teachers of English in Uzbekistan consist of? Please outline some of the tools, processes and considerations.

Colleagues in this group explained that there needs to be a culture change for an effective system of monitoring and evaluation to take root. This would involve moving away from the idea of feedback as a form of judging and criticising, and towards the valuing feedback as a tool for learning and as a source of evidence. Colleagues in this group felt that student performance, student feedback, teacher reflection journals, and feedback from observations could all form part of a monitoring and evaluation system.

Simon added that from the point of view of education authorities, they might also want to see some form of ROI on their investment, i.e. they might find it hard to deal with soft data, and might also wish to collect hard data in order to gauge how effective their financial investment has been.

4. How to support novice teachers of English (first 2 years in school)? Please outline your suggestions.

This group felt that support should be within schools. They outlined the value of a positive attitude from school authorities and colleagues to new teachers, and patience with mistakes new teachers may make. They supported the idea of an induction phase in schools. They stressed that professional learning takes time. They supported the idea of mentorship, e.g. monthly school meetings with new teachers. One person said that mentorship had been tried, but didn't work well. A colleague said that it did seem to be working well on ESN, but is time-consuming to set up. The idea of distance mentoring for rural teachers was also mentioned. Anecdotal evidence that this is feasible.

Appendix 23

In-country meeting with MPSE representative

Informal meeting with MPSE representative 15 February 14.30-15.30

Jamilya-said that this is a critical time, vital that gov get things right. Global Partnership for Educational Change (GPE) coordinated by UNICEF, will contribute \$40 million to Uzbekistan for educational planning (curriculum, teachers, monitoring and evaluation, assessment, inclusion, financial management) 5 days of meetings were held last week in Tashkent. The Islamic Development bank will contribute an additional \$160 million, but this will be for hard resources, e.g. school buildings and equipment.

New deputy minister to be appointed soon.

Avloniy platform a technical solution to a professional problem, our informant says.

Our colleague will soon head a new department of strategic educational planning and international relationships. Another colleague known to British Council will be in his team

Decision to emulate Finnish education system came from the President, not MPSE. Now the emphasis is on learning from 'world-leading' education systems.

Our informant is aware of a number of problems in current CPD system: e.g. he says it's really INSETT, not CPD. There is a national CPD policy, but it needs revising.

The new approach TO CPD will be results-based. Impact of CPD on learner achievement and attitudes. He's aware of the variables involved here. New focus is that any decision in education must be evidence-based

Our informant is also aware of the problem that the teacher certificate policy is out of step with PRESETT qualification. One solution is probably for PRESETT exams to be CEFR-aligned.

He sees quality in CPD in 2 dimensions, immediate impact and long-term

Monitoring and evaluation a big concern- can't monitor everything.

Fruit salad approach was intended partly to circumvent state providers- an immediate fix rather than a longer-term one.

Novice teachers are not getting support